

Dr. Kende Péter

MIK VAGYTOK TI,
ISTENEK?

ORVOSI
MŰTÉBÁK
H

1.

DR. KENDE PÉTER:
MIK VAGY TOK TI, ISTENEK?

ORVOSI MŰHIBÁK
1.

*„ Azt feleled nekem: – Ez nincsen egészen úgy.
– Semmi sincsen egészen úgy – felelem én.
Vagyis minden, amit mondani tudok, esetleg
tizenöt szempontból érvényes, a tizenhatodikból nem.
S lehet, hogy néked éppen ez a tizenhatodik szempont
tetszik a legfontosabbnak. Akkor hát megbuktam nálad.
(Füst Milán: Ez mind én voltam egykor)*

SÁRIKA SZEME ÉS ÉLETE

A Rédei család vagy 300 éve él Tiszaugon. Pici, alig ezer lelkes falu ez, Kecskemét és Kunszentmárton között, tán félúton, a Holt-Tisza partján. Három nagybirtokosé volt a környék sok-sok évtizeden át, s a Rédeiak hol ennél, hol annál az uraságnál voltak cselédek. Lassan, de kiforrt magát a család; a Horthy-korban az akkori Rédei már kiemelkedett ebből a sorból, nem sokat, éppen annyit, hogy napszámos lett. A II. világháború utáni új világban földet kapott, magángazda lett. Az volt az élete: a föld; szerette is, értette is. Jó menetelő ember volt, szépen haladt előre: tíz holdja lett, kukorica, árpa, szőlő, szép háza, rendes családja. A fia, Lajos, aztán autószerelőnek is kitanult. Bejárt Kecskemétre, az építőipari vállalat kocsijait javította. Azért a saját kertjében ma is kacsák, tyúkok totyognak, mindig lóg vagy négy horga a Holt-Tiszában.

A vonaton egyszer odaült egy csinos lány mellé; így ismerkedtek meg Sárával, aki Tiszakécskéről vonatozott nap, mint nap a Barneválhoz, a futószalag mellett dolgozni. Összekeverültek, elhozta az asszonyt Tiszaugra. Sára néha betegeskedett; úgy született, hogy alacsony volt a pulzusa, csak negyvenet-negyvenkettőt ütött a szíve percenként. Mondták is: előbb-utóbb pacemakert kell beültetni, az segítsen a szívének. Amikor úgy gondolták, jöhetne már a gyerek, meg is kérdezték az orvosokat: szabad-e. Azok megnyugtatták őket: tízezerből egy, ha öröklí az ilyet.

Két évvel az esküvő után, 1972. április 10-én született meg a kis Sárika. Egészséges volt, szép, aranyos. Sokszor fordult meg orvos kezében, de nem vette észre egyik sem: bármi baja lenne. Egyszer azonban, hét éves korában, ahogy a kertben futkorászott, látta az apja: a gyerek picit füllad. Megszámolta ő maga többször a kislány pulzusát, s bizony az övé is nagyon kevés volt. Fölvitték a Kardiológiára, mamája orvosához, megvizsgálta Sáríkákat, azt mondta: nem biztos a dologban, menjenek lejjebb két emelettel a gyerek-kardiológushoz. Ő is megnézte, meghallgatta, de csak hímezett-hámozott, Lajos ebből rögtön értette: gond van. Kifacsarta belőle az igazat: bizony, megörökölte az anyja baját, nagyon lassú a pulzusa. Azzal jár ez: gyöngé a teljesítőképessége, lassú, aluszékony, fáradékony.

A szülők úgy gondolták: nem kell ezt éreztetni a gyerekekkel, hadd tegyen, amit akar. Ha biciklizni, úszni vágyik – miért ne, legfeljebb hamarabb abbahagyja a többieknél. Nagyobb lett, s igen jó gyerek volt. Mindig tudta, mi a feladata, jelesre érettségizett, otthon egyedül tanult kazettákból németül,

fölment Pestre, letette a középfokú nyelvvizsgát. Egyetlen pontja hiányzott a felvételin a Tanárképző Főiskolára. Apja akkor már gépkocsi-javító üzemvezető volt a Barneválnál, ott szerzett Sáríkáknak adminisztrátori munkát, arra az egy évre, amíg újra jelentkezhet.

Sáríka régóta szemüveget hordott. Nem zavarta, kis okoska volt a pofija tőle. Tizennyolc évesen már hét dioptriára volt szüksége, ő pedig szeretett volna jogosítványt szerezni, ám azt ilyen erős szemüveggel nem-igen engedik. A szegedi orvosegyetem szemészetén javasolták a látásjavító műtétet, attól talán szemüveg se kell majd neki. Fölmentek a Kardiológiára, Polák doktorhoz, beszámoltak róla, ezt tervezik, s kérdeztetik a szegediek: szabad-e operálni. Az orvos nem kérdezett semmit, annyit felelt, részéről, belgyógyászatilag nincs akadálya; rögtön meg is írta a javaslatot. Vissza Szegedre, a szemészetre: megvizsgálták a nagylányt, kiírták az operáció időpontját.

November elején vihették Szegedre, befeküdni. Deák doktornővel, a szemésszel megállapodtak: másnap, 7-én lezajlik a műtét, este a szülők már telefonálhatnak, minden rendben van-e. Rédei Lajos koraeste átment Lakitelekre, a posta melletti nyilvános telefonról hívta a kórházat:

– Csókolom, doktornő, hogy van a lányom?

– Kómában van, Rédei úr.

– Micsoda? Mi történt?

– Műtét közben leállt a szíve. Egyelőre nem tért magához, az intenzíven van. Megadjam az ottani telefonszámot?

– Kérem szépen. – Hívta az intenzívet, jött az az orvos:

– Maga tudta, mi baja van a lányának, minek kellett operálni?

– Ne haragudjon, nem vagyok én orvos, nem nekem kell tudni: lehet-e műteni.

– De Magának nem kellett volna kérnie!

– Nem kértem én semmit se, Maguk javasolták. Ha azt mondják, nem szabad, nekem ugyan eszembe nem jut kérni. – Rohantak Szegedre. Megkeresték a szemészorvost:

– Doktornő, kérem, hogy történhetett ez?

– Mi nem tehetünk semmiről, a lánynak leállt a szíve.

– De hiszen ott volt a leletekben, hogy baj van a szívével!

– Ami a leletekben volt, az semmi, attól, ha az én gyerekem lett volna, azt is megoperálom.

– No jó, doktornő, most hol a lány, őt szeretnénk látni? – És fogta a feleségét, siettek az intenzív osztályra. Oda azonban nem engedték be őket, azt mondták: menjenek Lencz professzor úrhoz.

– Ki volt az a marha, aki ezt a műtétet előírta? – kiabált velük a professzor. Eléjük vágott az asztalra egy papírt. – Nézze meg Maga is, hogy altatták!

– Professzor úr, Maguknak kellett volna tudni, szabad-e operálni, miért hagyatkoztak a budapestiek véleményére?

– Lárifári, nem arról van szó, hanem hogy Maguk miért akarták a műtétet? – vonta őket kérdőre még mindig fennhangon.

– Mi ugyan nem akartuk, a Maga orvosai javasolták.

– Nem így kellett volna; miért adták ki a pestiek a javaslatot, hogy operálható?

– Én sajnos nem orvos vagyok, ezt én meg nem mondhatom. – Rédei Lajos a nagyon kellemetlen beszélgetés végén pénzt akart adni Lencz professzornak, ám ő nem fogadta el.

Csakhogy Sárika nem tért magához. Az orvosok hitegették, nyugtatgatták őket: majd jobban lesz. Néha azt is mondták: tulajdonképpen már jobban is van, hamarosan magához fog térni; kijön ő a kómából, csak várjanak nyugalommal. Olykor mintha tényleg kicsivel könnyebben kapott volna levegőt; volt, hogy le is vették a lélegeztető gépről, de aztán újra vissza kellett tenni. Szülei hol naponta, hol kétnaponta jártak le Szegedre, de a lány csak nem eszmélt. Egy hét, két hét, három hét – semmi javulás. Rédei Lajos természetgyógyászokat fogadott, hetente kétszer-háromszor vitte őket a gyerekekhez, de ő nem ébredt föl. Négy hét, öt hét, hat hét, nyolc hét, kilenc hét – Sárika nem eszmélt.

A műtét utáni hatvankilencedik napon megint természetgyógyá-szokat vitt hozzá, ők valamit kezelték a lányt, majd Rédei Lajos hazafuvarozta őket Szolnokra.

Másnap reggel a munkahelyén üzenetet kapott: keresték a kórházból, hívja vissza őket. Telefonált, s a hír ez volt: Sárika tegnap este negyedtízkor meghalt. Először ez jutott eszébe: ő akkor volt félúton Szeged és Szolnok között.

Amikor a boncorvoshoz kellett mennie, alaposan összevitakozott vele. A doktor mindenáron azt próbálta megmagyarázni – pedig nem akart viccet mesélni –, hogy a beteg ugyan meghalt, de a műtét jól si-került; senki nem követett el semmilyen hibát. Rédei Lajos bizony elordította magát: legalább most, amikor meghalt a lány, ne hazudozzanak össze-vissza. Rávágta az ajtót a boncolóra, most már erősen mérges volt.

El is döntötte: ezt nem hagyja annyiban. A magasságos doktor urak ne higgyék azt: a parasztemberrel bármit megtehetnek. Jól tudta ugyan: adhatnak akármennyi pénzt, a lánya attól nem jön vissza. Előkerítette azt az ügyvédi irodát, amely ezekkel az ügyekkel foglalkozik, átadta az iratokat, s megbízta őket a továbbiakkal.

Először följánlották a klinikának a peren kívüli egyezséget. Fizessenek meg vagyoni kárt a tényleges költségeikre és nem vagyoni kártérítést a két szülőnek, hiszen oly egyértelmű a hibájuk, kár évekig pereskedni. Elutasították, mondván: ők semmilyen hibát nem követtek el. Az orvosi

iratokat melleleg letagadták, nem adták ki. Perelni kellett. A Csongrád Megyei Bíróság a SOTE Igazságügyi Orvostani Intézetét rendelte ki szakértőként. Tőlük egyértelmű vélemény érkezett: Sáríán nem lett volna szabad elvégezni a műtétet, súlyosan vétkeztek az orvosok az operációról szóló döntés előkészítése során, majd a műtét közben is, amikor – a papírokból kiderült – kétszeri szívelelassulásra nem hagyták abba ténykedésüket, hanem folytatták azt. Erre a Szent-Györgyi Albert Egyetem bejelentette: „eddig álláspontunkat megváltoztatva, nem vitatjuk azt, hogy Rédei Sára halála és alperesi intézményünk orvosainak foglalkozási szabályszegése között az okozati összefüggés fennáll”. Azt azért hozzátették: a kért vagyoni kártérítésnek elismerik a háromötödét, de nem vagyoni kártérítést – azt nem hajlandók fizetni. „Felperesek nem tudják bizonyítani, hogy gyermekük halálát követően életük tartósan és súlyosan megnehezült volna, ezért a kereset erre vonatkozó részének elutasítását kérjük.” A bíróság ki akart rendelni igazságügyi elmeszakértőt is, vizsgálja meg: „valóban kialakult-e felpereseknél neurotikus állapotkép, szorongásos és depresszív vonásokkal?” Rédei Lajos ekkor azt mondta:

– Na, elég, ezt már nem! Nem vagyok hajlandó elmegyógyászhoz menni! Ha hülye vagyok, azért nem jár pénz; ha nem, akkor azért. Kikérem magamnak!

A bíróság következő év októberében pontosan a felét ítélte meg nem vagyoni kártérítésként, mint amit kértek. A kórház arra hivatkozva fellebbezett: a Rédei házaspár nem volt hajlandó alávetni magát az igazságügyi elmeszakértői vizsgálatnak, így pedig nem lehetett megállapítani, valójában milyen súlyos pszichés károsodás érte őket, tehát jogtalan volt nem vagyoni kártérítést ítélni nekik. S – láss csodát! – ezt a Legfelsőbb Bíróság el is fogadta, új eljárásra utasította a Szeged Városi Bíróságot. Vagyis lejjebb helyezte az ügyet, mint ahol eddig folyt, a megyei bíróságon indult per helyetti új pert a városra küldte vissza.

Kezdődött minden előlről. Bővítve az immár kivédhetetlen igazságügyi elmeszakértői vizsgálatral is. Két év kellett az ítélet megszületéséhez. A korábban megszületett ítélethez képest Rédei Lajosnak negyven, feleségének húsz százalékkal kevesebbet ítélték meg. S ennek alapján – lévén ők nagyobb mértékben pervesztesek, mint a kórház – kötelezték őket arra is: fizessenek meg a klinikának százhuszezer forint perköltséget. Aztán a megyei bíróság ez alól mentesítette őket. Abban a kegyben részesültek: nem kellett perköltséget fizetniük annak a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetemnek, ahol meghalt a lányuk, Sáríka.

A pénzből nem költöttek el egy fillért sem, mind bent van a takaréokban. Ma is azt gondolják, amit megítéltek, az egyáltalán nincs arányban azzal, ami történt velük. Igaz, nincs és nem is lehet tarifa erre, de nevetségesnek találják az összeget ahhoz képest, ami érte őket.

– Most még nagyobb a rés az igazságszolgáltatás és én közöttem – fogalmaz Rédai Lajos a per után. – Az lett volna az elégtétel, ha igenis kiderül, ki tette rosszul a dolgát, ha az nem küldözhet maga helyett ügyvédek, hanem oda kell állnia a bíróság elé, az én szemembe néznie, és úgy vállalnia: igen, én hibáztam. És az nem lehet tovább szemész- vagy altatóorvos. Hogy van az: ha én autószerelőként hibát követek el, mondjuk, nem javítom meg jól egy kocsni fékjét, és a vezetőjét baleset éri – engem biztosan lecsuknak. Az orvosokat, akik ugyanezt teszik, se le nem csukják, se felelősségre nem vonják, ugyanúgy orvosok maradhatnak, akármit tettek. Miért mások ők?

Ötvenedik születésnapján érezte először: valami baj van a szívével. Azonnal orvoshoz fordult, jól tudta, ez nem játék. Hamar megszületett a diagnózis: szívbillentyű-műtétre van szüksége. Nem könnyű aláírni ilyen operáció előtt a beleegyező nyilatkozatot. Fölvágják az embert, szétfűrészelik a bordáit, kibontják teljesen, aztán magát a szívet is fölnyitják, s azzal babrálnak mindenfélét – nem valami kecsesgető ajánlat. Ám ha nincs más választás – mit tehet az ember, befekszik a kés alá.

– A műtét jól sikerült! – hangzott el a büszke kijelentés ébredésekor, s ő hiába érezte rosszul magát, megnyugodott. A következő napokban sem aggódott, pedig egyre romlott az állapota. Amikor azonban sokkal erősebb fájdalmak jelentkeztek a szíve tájékán, mint a műtét előtt, reklamálni kezdett. Az orvosok is furcsállották a dolgot, vizsgálgatták, kezelték ezzel-azzal, adtak pirulákat, zöldet is, kéket is – de nem jutottak ötről a hatra. Átküldték hát a megyei szív-centrumba: próbálkozzanak tovább a specialisták. Ott végül a professzorhoz került, ő végigolvasta az összes addigi leletet, s azt mondta: föl kell nyitni újra. Nem állt módjában tiltakozni, már annyira legyöngült az állandósult fájdalomtól, rosszulétektől – bármibe beleegyezett volna, csak segítsenek rajta.

– A műtét jól sikerült, minden panaszja megszűnik! – jött az ágyához a professzor úr, aki személyesen, maga operálta. S valóban: kezdett erőre kapni. Egyre jobban lett, korábbi panaszait mintha a szél fújta volna el. Pár hét múlva szinte a régi volt.

Nemsokára baráti társaságban találkozott a szívcentrum fiatal orvosával, eldicsekedett neki, őt maga a prof operálta.

– Csak nem Magát küldték át a z.-i kórházból? De igen? Figyeljen ide, mondok én Magának valamit, ha megígéri: nem dob föl. Szerezze meg nálunk a kórlapját! Én nem mondok többet.

Dolgozott a szív-centrumban egy régi barátnője, méghozzá éppen az archívumban, megijedt ugyan első hallásra, nem lesz-e balhé, ha kilop orvosi dokumentációt. Ám végül elfogadta az érvet: nem másét, az érintett betegét másolja le és hozza ki – annak pedig úgylis joga van a saját iratait látni.

A műtéti naplóhoz csatolva fotó feküdt. A fényképen fehér lapon kiterítve véres géz-csík, mellette vonalzó, pontosan látható legyen a mérete: 40 cm. A lap alján kézírás: „Ezt találtam a hátsó szívfalban, XY professzor”.

A tanár úr a műtét során fellelte az előző operációnál bent felejtett géz-csíkot. Jelenteni ugyan nem jelentette sehová, ám a műtéti naplóban rögzítette, s az utókor számára a fotóval megörökítette.

Korrekt.

A KIS KEVIN

A veszprémi Dózsa-városba vezető viaduktról lélegzetelállítóan gyönyörű tájkép tárul föl. Aztán kellemes, szép környék; csupa családi ház, rengeteg fa, talán béke, nyugalom is. Sütőék háza is elegáns, fehérre meszelt; rendezett nagy kerttel, már növekvő facsemetékkal, ketrecekben nyulakkal. Ilona szőkére festett, szégyenlősen mosolygó mérlegképes könyvelő, alig túl a negyvenen. A helyi OTP-ben intézi azoknak a számlakezelését, akik építési vagy vásárlási hitelt vettek föl a banktól. Laci, a férje vékony, bajszos sofőr építőipari cégnél, amolyan igazi kemény

magyar legény. Névnapi bulin ismerkedtek meg '80-ban, szerelem volt első látásra, alig egy évre rá össze is házasodtak. Napra kilenc hónap múlva megjött az első gyerek – nagy megnyugvás volt, hogy nem korábban; Laci mamája picit régmódi, így viszont nem érhetette szó a ház elejét. Ariel nevet kapott; ez Shakespeare Vihar-jából való, így hívják a főhőst, azt jelenti héberül: Isten oroszlánja. Rá két és fél évre megjött Ramon, a második fiú. Jó ideig azt gondolták, ezzel be is fejezték, elég lesz ezeket fölnevelni, ám tizenkét év múlva meggondolták magukat: jobb lenne még egy gyerek. És nekigyürköztek.

Hamar meglett az eredmény, Ilona teherbe esett. Mégiscsak 38 éves volt már, a megnyugvás kedvéért elvégeztették magzatvízből a genetikai vizsgálatot, az mindent rendben talált. Kérte a genetikust, neki feketehajú, kékszemű kislányt lásson, de kiderült: ez is fiú lesz. Zavartalan terhessége volt; félideig dolgozott is, hogy az esedékes zárás munkáit még befejezze. Rendszeresen eljárt a fogadott orvosához, ott sem vetődött föl semmilyen gond. Hét hónaposan ultrahangon megmérték a babát: akkor 2200 grammos volt, ez még meg is duplázódhat a szülésig, szép nagy lesz. Igaz, farfekvéses, de az nem feltétlenül okoz gondot. Ilonának ugyan erről azonnal eszébe jutott egy kismama, akivel a terhes-gondozóban többször találkozott, s hallotta: a farfekvéses gyereke a szülés során elszenvedett károsodásoktól súlyos szellemi fogyatékos lett. Ezért orvosától azonnal kérte előre, ő császárral szeretne szülni, de a doktor leintette: – Ugyan, harmadik gyerek kijön simán a szokott útján.

Június 14-ére írták ki, de csak június 15-ére kapott időpontot a záróvizsgájára a felsőfokú végzettséget adó mérlegképes könyvelői kurzuson.

– Ekkor azt mondtam befelé, a hasamba – emlékszik Ilona –, rendben, nagyon jó baba voltál eddig, most már várd meg, amíg levizsgálom! –

Hallgatott rám, békén maradt, én pedig sikeresen letettem a vizsgát. Másnap Laci bevitt a kórházba.

Reggel nyolckor kellett jelentkeznem, de délután háromkor még mindig a felvételi irodán ücsörögtem. Laci ott toporgott mellettem, sietnie kellett volna dolgozni, de hát nem történt semmi. Fájásaim sem voltak. Megultrahangoztak, majd rátettek a hasamra valami gépet, ami azt figyelte, mit művel a baba. A gép azt mutatta: nem mozog annyit, amennyit kellene. A nővérnek az volt a véleménye: már nem érzi jól magát bent

– mivel azonban nem indul meg spontán a szülés, majd tesznek valamit.

Végre jött az orvos, szóltam neki: talán mégis jobb lenne császárral.

– Nem kell, meglesz az a rendes úton.

– De doktor úr, túl nagy ez a gyerek, ráadásul farfekvéses is, baj lehet ebből!

– Akkor se, Ilona, túl rossz már a kórház statisztikája, nem lehet császározni!

Ha nem, hát nem. Nagy nehezen fölvettem, csak feküdtem, senki rám nem hederített. Eltelt az egész nap, majd még egy, aztán a harmadik; és semmi nem történt. Reggel, a vizitnél elhangzott a szokásos: – Hogy van? – kérdés, s mivel én azt feleltem: köszönöm, jól, azonnal ott is hagytak, s többet rám se bagóztak.

– Én azonban harmadik nap este véletlenül éppen egy orvosnő- ismerősüknél voltam – veszi át a szót Laci. – Ő kérdezte, mi van Ilonával, elmeséltem, nem indul meg a szülés. Erre fölhívta Ilona szülészét, s megállapodott vele: másnap elrendezik a dolgot, megindítják.

– Én persze erről nem tudtam – szól Ilona –, de ezen a harmadik estén bejöttek értem a szobába, eléggé mérgesen: valaki rokonom annyira aggódik értem, hogy a lakásán zaklatja a főorvos urat, s ő üzente, most azonnal vizsgáljanak meg. Meg is történt, s kérdezte az orvos:

– Tud róla, hogy kétujjnyira nyitva van a méhszája?

– Persze, tudom.

– Fájásai nincsenek?

– Nincsenek.

– Jó, akkor menjen vissza a szobájába! Majd holnap infúzióval megindítjuk a szülést.

Másnap közölték, 11 órára írtak ki; s valóban percre pontosan vittek be a szülőszobába. Rám helyezték a baba szívhangját ellenőrző

műszert, majd otffelejtettek. Aznap volt a kórház új szárnyának ünnepélyes átadása. A fogadások, a magas rangú vendégek kíséretése mellett rám senkinek nem maradt ideje. Orvos a szülőszoba környékén sem volt. Kolléganőim, a férjem félóránként-óránként telefonáltak: mi van már? A nővér minden alkalommal átadta nekem a telefont, kicsit beszélgettem velük, aztán

feküdtem tovább. Tizenegyedtől kettőig magányoskodtam és tétlenkedtem. Kettőkor megjött az orvosom:

– Na, van már fájása?

– Nincs, doktor úr.

– Akkor most burkot repesztünk, elfolyik a magzatvíz; aztán menjen ki a vajúdóba, ott sétálgasson, én majd jövök! – Elvégezte a burokrepesztést, majd megint eltűnt.

Kettőtől ötig sétálgattam. Ötkor megérkezett a doktor:

– Na, akkor most gyorsan infúzió, és hamar meglesz a baba! – ment volna máris vissza a fogadásra, sietni akart.

– Doktor úr, nem lehetne inkább mégis császárral, muszáj megszülni?

– Mondtam már, muszáj, gyere! – sürgetett –, bekötöm az infúziót. Megvizsgált, és észrevette: kicsúszott a köldökzsinór. Kiabálni kezdett: – Köldökzsinór előreesés van, azonnal altatóorvost, asszisztens orvost, az infúziót rögtön levenni!

– Nővérke! – visítottam föl –, a babának nincs szívhangja!

– Mi tudjuk, hogy mi történik! – üvöltött a doktor –, és lekapcsolta a hasamról az övet, ami a magzati szívhangot mérte. Őrült futkosás kezdődött; áttoltak a műtőbe, előkészítettek – de az altatóorvos sehol nem volt. Lefektettek, csak a derekamat támasztották föl, injekciót adtak az infúzió következtében megindult fájások elmulasztására. Telefon ide, telefon oda, eltelt negyedóra – altatóorvos nincs. Végül – körülbelül húsz perc múlva – megérkezett, az orvosom hatalmas hangon kiabált velem:

– Hol a francban mászkáltál, tudod, hogy sürgős!

– Elromlottak a liftek, gyalog kellett jönnöm – szabadkozott az altatóorvos.

– Miért, hányadikról jössz?

– Nem is az, hanem súlyos műtét volt.

Ott veszekedtek fölöttem, s én e közben kezdtem elaludni az injekciótól. Éppen az utolsó pillanatban kérdeztek meg:

– Mi legyen a neve?

– Kevin.

Nem tudom, mennyi idővel később, a folyosón tértem magamhoz, arra: nővér pofozgat, élesztget. Eszelős fájdalmam volt, de arról nem is szóltam, csak a nővérhez fordultam: – A fiamat akarom látni! – de ő elfordult tőlem, elment. Betoltak az intenzívra, ott ismét a fiamat kértem, de az orvos nekem nem válaszolt, csak a nővéreknek mondta: szóljanak a fogadott doktoromnak. Bejött végre ő is:

– Nem tudjuk a babát megmutatni, mert a születés után nem sírt föl; el kellett szállítani Pestre. Szerencsére éppen itt volt a Cerny Alapítvány mentője, az vitte – és kiment. A nővér pedig beadott egy injekciót, amitől azonnal elaludtam, jó néhány órára. Arra ébredtem, Laci áll az ágyam mellett. Ettől megjedtem: nagy baj lehet, ha az intenzívra beengedik.

- Láttad a babát? – kérdeztem
- Egy pillanatra az inkubátorban, amikor kihozták a mütöből.
- És mit láttál rajta?
- Semmit, gyönyörű fiú.
- De mi baja van?
- Nem tudom, nekem csak annyit mondtak: nem sírt föl.
- Miért kellett fölvenni Pestre?

– Nem tudom, nem mondtak semmit. Holnap megyek Pestre, majd ott megtudom.

- Valami komoly baja kell, hogy legyen, ha föl kellett vinni!
- Majd meglátjuk, hátha rendbe jön. Holnap fölmegek.

És Laci föl is ment Pestre, a Gyerekklinikára. Megmutatták a fiát: szép nagy gyerek volt. Csak annyi nem stimmelt: a két karját széttárva tartotta, és a két kis ökle is görcsben volt. Az ottani orvosnő csak annyit mondott: oxigénhiánya van, attól görcsöl. És minél tovább görcsöl – annál nagyobb a baj. De olyan erős a szervezete, talán kibírja, sőt, kikorrigálja. Laci engedélyt kért: naponta háromszor telefonálhasson, érdeklődhessen a gyerekről, nem volt kifogásuk. Ám minden telefonhívásnál ugyanaz volt a válasz: – Változatlan az állapota.

– A mütét után tíz napig kellett volna bent feküdnöm. Ám rettentően rosszul éreztem magam, mindenki furcsán viselkedett velem, mint akivel baj van, mint aki nem képes a normális menetrend szerint működni. A szülés főorvos kiadta a gyerekorvosnak: minden nap számoljon be nekem róla, mi van Pesten a babával. Ő azonban egyetlenegyszer sem jött be. A császár utáni harmadik napon én hívtam föl a pesti kórházat, s a doktornő aggasztó híreket közölt: – Nem jól van a gyerek, egész éjjel görcsölt, kritikus az állapota. – Kiborultam. Elrohantam a kórház gyerekorvosához, kértem, mondja el, ő mit tud. Csak hímezett-hámozott, annyit nyögött ki: – Változatlan az állapota.

– Velem nem ezt közölték, hanem azt: kritikus állapotban van. – Megjelent a nőgyógyászom, látta rajtam a felzaklatottságot, kérdezte, mi van. A gyerekorvos válaszolt:

- Rosszul van a gyerek.
- Anyuka, jöjjön! – húzott a szobámba a szülész –, gyorsan nyugtatókat!
- Dehogy adjon nekem nyugtatókat, szeretném tudni, mi a helyzet a fiammal.

– Érdeklődjön Pesten, telefonon! Hol van a férje?

– Fönt Pesten, Kevinnél.

– Miért kell folyton Pestre rohángálni, minek állandóan bemenni a gyerekekhez?

Saját felelősségemre hat nap után kijöttem a kórházból, s rögtön rohantam föl Pestre. Végre odaadták a kezembe a fiam. Igaz, a karja, keze

most is görcsben, de szép volt, mozgolódott, forgatta a fejét, reagált, ha csiklandoztam a talpát. Akkor négy kiló volt. Csak mintha aludna, a szeme csukva, meg az a görcs... Az orvosok türelemre intettek: a baba olyan gyógyszereket kapott, amiktől, ha kitisztul a szervezete, és magához tér, akkor van remény... még egy-két nap...

A másnapi telefon azonban rossz hírt hozott: tüdőgyulladás. Szaladtunk föl, vittük a két fiút is, akiket persze nem engedtek be. A pici ismét inkubátorban volt, de biztattak minket: el fog múlni a tüdőgyulladás hamar. Így is lett, s Kevint átvitték a Szabadság-hegyre, koponya- és agyi kivizsgálásra. Az ottani doktornő már nem beszélt mellé:

– Körülbelül húsz százalék az esély, hogy túléli! – és mutatta a koponyaröntgen felvételeket: az agyának nagy része nem volt meg... a születés előtt ott volt, de fölszívódott... most már csak víz. Nem mondta ki, de érezte, sejtette: talán jobb is, ha nem marad életben, mert nem lesz belőle ember. Azt aztán pláne nem fogalmazta meg, mitől történt mindez, csak azt hajtogatta bármilyen kérdésre, az oxigénhiány okozta, de hogy mitől volt az oxigénhiány, arról hallgatott. A Szabadság-hegyről visszavitték az előző kórházba, majd javasolták a lehozatalát Veszprémbe: ami semmit ők tenni tudnak vele, azt helyben is elvégezhetik az itteniek. Mi is úgy gondoltuk: jobb lenne, ha itt lehetne a közelünkben, jár hassunk hozzá minden nap. Augusztus végén át is szállították a veszprémi gyermekintenzív osztályra. Ha volt rá mód, úgy intéztük: minden nap azonos időben érjünk be. S bármit is mondtak az orvosok, a gyerek igenis érzekelte a jövetelünket. Amint megszólaltunk a teremben, emelte a fejét, megmozdult. A görcs nem múlt el, s Kevin egyre fogyott. A születéskor gyönyörű négykilós gyerek egyre kisebb lett, ment össze, fogyott el. Úgy döntöttünk: csak mi ketten járunk be, a családból senki ne jöjjön, ne lássa ezt más. Augusztus végétől októberig tartott ez a szörnyűség. Két és fél hónapon át. A kórháziak egyike-másika kedves és együtt érző volt, de nem mindenki. Előfordult, amikor simogattuk, babusgattuk a fiunkat, ránk szólt egy nővér: – Nem hallja ám, nem is érez semmit!

Október 10-én is bementem a gyerekekhez – csuklik el Ilona hangja –, s a főnővér közölte:

– Meg fog halni. Legfeljebb egy órája van hátra. – Kirohantam telefonálni Lacinak. Nem volt bent, a főnöke, halva, miről van szó, megígérte, azonnal előkeríti, maradjak ott a telefonfülkében, és hívjam őt tíz perc múlva. Újra hívtam, mondta, ott már nincs, ahova legutóbb ment, de pár perc alatt megtalálja, várjak még. Harmadszorra végre közölte, hol van Laci, ott elérem telefonon. Meg is találtam, azonnal indult. Visszaloholtam a kórházba.

Addigra Kevin meghalt. Szerdán, október 10-én, háromnegyed háromkor.

Jött egy orvos, s azt kérdezte: – Hozzájárulunk-e, hogy boncolják? – Én nem akartam.

– Én azonban ragaszkodtam hozzá – szól közbe Laci –, mert akkor már tisztában voltam vele: itt nagy disznóság történt. Ilona végigmesélte nekem a szülés után: mi hogyan történt. Azt a húsz percet, ami az infúzió beindítása és az altatóorvos megérkezése között eltelt – amelynek nagy részében az előreesett köldökszínór miatt a gyerek már nem kaphatott rendesen levegőt, tehát feltehetőleg teljes vagy részleges oxigénhiányban volt –, azt nem bírhatta ki komoly agyi sérülés nélkül. Felfoghatatlan volt számomra az a fölösleges időhúzás. Nem spontán indult meg a szülés, hanem ők tervezetten indították el. Szerintem egy tervezett szülést reggel nyolckor vagy tízkor kellene elvégezni, nem a sok kaparással foglalkozni, mert az tiszta pénz zsebbe. Úgyhogy azt válaszoltam: igenis boncolják föl, szükségünk van annak a leletére. Ám a boncjegyzőkönyvbe a doktornő nem azt írta, hogy az oxigénhiány következtében agykárosodás történt, hanem azt: az agykárosodás születési rendellenesség. Ő máris próbálta védeni a kollégáit.

– Elkértük a papírokat a többi kórháztól is – vesz erőt magán Ilona –, és fölkerestük itt Veszprémben az igazságügyi orvos-szakértőket. A sógornőm akkoriban ott dolgozott titkárnóként, beajánlott minket, fogadtak is. Elolvasták a leleteket, és többen egybehangzóan állították: itt bizony durva hibák történtek, ne hagyjuk annyiban. Hozzá tették, itt, Veszprémben vagy Győrben ez nemigen állna meg, de ha elmegyünk Pestre, ott van remény.

‘96 májusában el is indítottuk a műhiba-pert. Szívemből mondom, nem a pénz miatt, hanem azért, hogy az emberek megtudják: mit művelt a város legfölkapottabb, legdivatosabb nőgyógyásza. Bejelentkeztünk a kórház igazgató-főorvosához, s beszámoltunk neki: milyen sérelem ért minket. Szörnyű hangon beszélt velünk. A gyerekről úgy, mintha valami tárgy lenne, éppen csak ki nem mondta: örüljünk, hogy meghalt. Megkérdezte, ki lesz az ügyvédünk, s amikor megtudta, azonnal befejezte a beszélgetést, kiszólt a titkárságára: – Papírokat azonnal odaadni! –, sarkon fordult, és távozott, lényegében kidobott minket.

A per során tudtunk meg több olyan dolgot, amiről addig fogalmunk sem volt. Főképpen azt: nem egyszer, hanem kétszer csúszott ki a köldökszínór. Először akkor, amikor az orvos burkot repesztett, annak az elején már észlelte a köldökszínór-előreesést, be is diktálta a műtéti naplóba, hogy azt ő visszahelyezte. És elindította a szülést, pedig nem lett volna szabad. Azonnal térd-könyök helyzetbe kellett volna helyezniük, éppen azért, hogy az előreesett köldökszínór ellenére kapjon oxigént a baba. És kiderült az is: akkor rögtön el kellett volna rendelni a császármetszést, amit szintén nem tettek meg.

A perben a kórház és a biztosító ügyvédje teljes lelki nyugalommal állították: „az orvosok a legnagyobb gondossággal jártak el”. Leírták: „Kevin halálának oka toxoplazma fertőzés volt, ami a szülés levezetésével nincs összefüggésben”. Odáig elmentek, hogy minket, mindkettőnket kétszer is

fölküldettek Pestre, a klinikára, a legkülönbözőbb vizsgálatokra, amikkel be akarták bizonyítani: mi voltunk betegek, mi fertőztük meg Kevint, azzal a bizonyos toxoplazma-fertőzéssel, s az okozta a gyerek halálát. A biztosító embere pedig arra az esetre, ha a bíróság mégis úgy ítélné meg, a kórház a felelős a történetekért, az általunk kért egy-egymillió forintos kártérítést „eltűzöttnek” minősítette; kifejtette, „öt-ötszázezer forint kártalanítás felelne meg a káreset idején kialakult ár- és értékviszonyokra tekintettel”. Vagyis hogy a biztosító álláspontja szerint 1995-ben egy gyerek halála egy-egy szülőjének egyáltalán nem ér egymilliót, legfeljebb ötszázezret. Mit írtak volna, ha például ötvenmilliót kérünk, mert szerintem a gyerekem élete – nem a halála, az élete – ötszázmilliónál is sokkal többet ér?

S amint a veszprémi bíróság megállapította az orvosok vétkességét, s megítélte nekünk azt az összeget, amit kértünk, ők képesek voltak fellebbezni, csak azt indítványozva, hogy a másodfok szállítsa le a felére a kártérítést. A megyei bíróság helyben hagyta az elsőfokú ítéletet.

De Kevin nem él.

Rozi néni hazaindult a kis földcsekjéről. A kárpótlásban kapta vissza, szegény apjái volt hajdan. Jobban örült volna, ha a malmot adják vissza, azt bérbe lehetne adni, nemcsak a temérdek munka lenne vele, hanem talán kis pénz is, de hát mindegy, így alakult. Szőlőt kacsolt egész délután, mire fölült a biciklire, hazakerekezni, alaposan elfáradt. Már befordult az utcájukba – azt tervezgette magában, mit főzzen estére az urának –, amikor megcsúszott alatta a kerékpár. Valami olajfolt lehetett a betonon, az első kerék hirtelen balra fordult, ő megbillent, már nem bírta visszatekerni a kormányt – oldalra zuhant. Igen beütötte a bal csípőjét a földre, nyögve tápáskodott föl. Kicsordult a könnye, pedig nem volt sírós fajta, nyomogatta az oldalát, hátha kitolja belőle a fájást. Vissza sem ült a fránya biciklire, betolta szép lassan az udvarba.

Egyre jobban fáj a csípője táján, az istennek se múlt el. Addig-addig, bement a városba, a megyei kórházba: néznék meg. Megröntgenezték, s bizony rossz hírük volt: combnyaktörés. Begipszelték, mondván: most már csak pihentetni kell. Bent is fogták; ne mászkáljon ezzel a szőlőbe, mert még nagyobb baj lehet belőle. Feküdt egész nap szépecskén, igazán nem volt rossz dolga. Napjában háromszor hoztak enni; a család hol narancssal, hol banánnal állított be látogatni; a nővérek is kedvesek voltak. Éppen egy hónapja volt bent, amikor a mosdóba menet picikét megcsúszott, éppen a bal lábára nehezedett rá túlságosan – belenyilallt az erős fájdalom. Szólt

becsülettel rögtön a doktornak, az újabb röntgenre küldte, majd elkeserítette egészen:

- Ez elmozdult, Rozi néni, műteni kell, hogy rögzítsük!
- Jaj, édes doktor úr, muszáj?
- Bizony, muszáj, de nem fog fájni semmi, ami panaszja eddig volt, azt is elfűjük, mint a gyertyalángot. Ne aggódjon semmit, Rozi néni!
- Elaltatnak, drága doktor úr?
- Nem, ilyen műtétet mindig spinális érzéstelenítésben végzünk.
- Miben, édesem?
- Beszúrunk a hátgerincébe érzéstelenítőszeret, és aztán operáljuk.
- Hát az nem veszélyes, a gerincbe beleszúrni?
- Ugyan már, Rozi néni, naponta csomót csinálunk ilyen, minden derék alatti műtét így zajlik.

– Jól van, kedveském, csak vigyázzanak aztán nagyon! Vár már engem a szülő veszettül. – Tényleg nem volt gond, sem az érzéstelenítéssel, sem a műtéttel, kezdett is gyógyulni utána szépen. Lassan persze, ebben a korban már minden lassabban megy. Csakhogy közben elmozdult az a fém mifene – amivel belül rögzítették a csuda tudja, mit is -, ahogy mondták, kicsúszott a szög a csontból, s az igen fáj szegénynek. Újra műteni kellett.

Rozi néni már tudta a módit: bent a műtőben először szépen megült egyenesen, hadd szúrjanak a gerincébe. Ám amint az orvos elindította benne a tűt – mintha áramütés érte volna: hirtelen csípő, rettenetesen erős szűrást érzett a hátában, önkéntelenül kiegyenesedett, kicsit hátradőlt. A doktor rászólt: maradjon nyugodtan, ne fickándozzon, s nyomta tovább a tűt. Az már nem fáj, s a műtétből sem érzett semmit.

Végigszuszókálta a napot, aztán az éjszakát is, hajnalban ébredt föl. Maga alá helyezte az éjjelit, de aztán valami nagyon furcsa volt. Amint visszahelyezte volna az edényt az ágy alá, derült ki: mi a baj. Bal oldalára hengeredett, az ágy bal szélén tenni le ezt az alkalmatosságot – ehhez kicsit ki kellett volna támasztania a jobb lábával. Az azonban nem mozdult. Egyáltalán. Lebénult. Aztán lassan fény derült arra is: csak pillanatokig képes tartani a székletét, vizeletét. Ha valamiért nem sikerült villámgyorsan a helyére illeszteni az éjjelit – bizony szégyenszemre maga alá piszkított.

Vizsgálták, kezelték, ideggyógyászt, reumatológust, másik sebészt, gyógytornászt járatnak hozzá, de alig javult valamicskét. A combnyaktörése meggyógyult szépen, de a jobb lába szinte meg sem mozdult, s igaz, ami igaz: ez az „ürítési gond” is változatlan maradt. Kerek fél évet töltött a kórházban, s úgy engedték haza: csak az volt rendben, ami miatt bekerült – amit ott bent kapott: az változatlanul rossz volt. SZTK-ra adtak neki botot, de másik, közelebb lévő WC-t nem tudtak adni.

Rozi néni unokaöccse ügyvéd volt, ott, a megyében. Mikor eljött látogatóba, s hallotta, nénikéje mint járt, tüstént haragra gyúlt:

– Beperlem ezeket a pernahajdereket, az anyjuk keservit! Leszedem rólu­k az Isten pénzét is, keserüljék meg, amit tettek néném­mel!

Álta a szavát: elindította a pört. Úgy hitte: olyannyira egyértelmű, ami történt, az ellenfél vitatkozni sem fog, elvégre nem tehet más­, mint elismeri a hibáját, legfőljebb alkudozik a pénzen. A biztonság kedvéért azért szerzett orvost, aki majdani szakértőként megvizsgálta Rozi néni­, s legelőbb közölte: csoda, hogy nagyobb baj nem lett. Az altatóorvos ugyan-is nem a második és a harmadik csigolya közé szúrt, ahová kell, hanem az első és a második közé.

Nem úgy történt, amint az ügyvéd unokaöcs várta. A kórház durva jogásza visszautasította Rozi néni igényét. „A felperes kára nem jogellenes és felróható orvosi magatartással, hanem a felperes szervezetében lévő, elő­ről nem ismerhető okkal, a felperes átlagosnál mélyebbre nyúló gerincvelőjével áll okozati összefüggésben, amelyért az alperest felelősség nem terhelheti. A felperes gerincvelője ugyanis a gerinccsatornában az átlagosnál mélyebbre terjedt, egészen a harmadik csigolyáig. Így nincs jelentősége annak, hogy az orvos az első és a második csigolya között végezte el a spinális érzéstelenítést, ha ugyanis a második és harmadik csigolya közé szúrt volna, a felperes kára ugyanúgy bekövetkezik a típusos anatómiai viszonyai miatt. Ráadásul álláspontunk szerint megállapítható a felperes közrehatása is a kár bekövetkeztében, mégpedig azzal, hogy a beavatkozás közben hátradőlt, s ezáltal valószínűleg fokozta a kár nagyságát.”

A bíróság aztán Rozi néniéknek adott igazat. Meg is ítelt – ahogy ott fogalmaztak – nem vagyoni kártérítést. Rozi néni örült a pénznek, elvégre abból soha nem elég, ők meg nem éppen jómódúak. Először kiszámolták: mi lenne, ha fölvennének belőle embert, aki műveli, rendben tartja szőlőt. Ám az jött ki: a kapott pénz talán két évre lenne elegendő. Mi lesz azután? Rozi néni állapota addig marad változatlan, ameddig él. Úgyhogy szépen, halkan betették a takaré­kba, megmarad a gyerekeknek, unokáknak az a kevéske. A szőlőtőkék lassan lerohadtak.

VÉRADÓ VÉRE

Bátonyterenyén és környékén, a Mátra lábánál Hajnalka nélkül talán nem is lenne véradás: sebesültek, frissen operáltak százai halnának meg. Évente 610 liter vére van szüksége ennek a körzetnek. A Vöröskereszt feladata gondoskodni róla: ez mindig rendelkezésre álljon – annak pedig Hajnalka, Rácz Ákosné a területi titkára. Ő és segítői szaladoznak az emberek után, agítják őket: jöjjenek vért adni. Mellette adományok gyűjtésével és elosztásával segítenek a betegeken, időseken, tanítják az iskolákban a gyerekeket a csecsemőgondozásra, elsősegély-nyújtásra.

Hajnalka a ma Mátraterenyének hívott Nádújfaluból, a szintén mátraaljai ezer lelkes faluból való. Édesanyja a ruhagyárban varrt, vasalt, papája főaknász volt a szénbányáknál; hál' Isten megvannak ma is. Húszéves koráig élt velük. Vegyipariban végzett, előbb a bányánál dolgozott laboránsként, '86-ban került a Vöröskereszthez.

Természetesen minden egyes véradásnál ő maga is – ahogy ezt ők mondják – donor volt, hiszen csak az kérhet másokat hitelesen, aki maga is befekszik a vérellátó állomás tüje alá, s engedi csorogni vérének a zacskóba.

1993. június 16-án harmincharmadik alkalommal adott vért a salgótarjáni véradóállomáson. Ez úgynevezett plazmaferézis volt. Ennél leveszik a vért, kicentrifugálják belőle a vérplazmát, majd a donornak visszaadják a vörösvértestet, amit csak hosszabb idő alatt lenne képes újratermelni a szervezet. A vérplazmát aztán fölhasználják rengeteg gyógyszerhez, készítményhez. Erre a napra Hajnalka öt véradót szervezett be, ő maga volt a hatodik. Kétszer négyszáz milliliterre számítottak tőlük fejenként.

Elvégezték a szokásos előzetes orvosi és vér-vizsgálatokat; mindegyiküket egészségesnek, tehát véradásra alkalmasnak találták. Aláírtak velük két-két vignettát, hogy ráragasszák a zacskókra, amikbe négyszáz milliliterenként adják a vért. Ez garancia: amikor később visszaadják nekik a saját vörösvértestjeiket, biztosan ugyanabból a zacskóból kapják, amelyikbe az eredeti vérük került. Azért látják el saját aláírással a zacskókat, mert lehet ott egyszerre véletlenül éppen két Tóth István vagy két Nagy Lajos – ha pedig összecszerelik ezek vérének, ha nem a sajátjukat kapják vissza: abba mindketten akár bele is halhatnak.

Lefektették őt is; beszúrták a vénájába a tűt, ami majd végig benne marad, s csak cseréltetik benne a ki- vagy bemenő anyag csatlakoztatását. Levették az első zacskó vért, s azt elvitték kicentrifugálni; addig infúziót kötöttek be.

Ezután levették a második zacskó vért. Az asszisztensnő visszahozta az első, már kicentrifugázott vörösvértestet tartalmazó zacskót; odatartotta Hajnalka szeme elé: ellenőrizze, valóban a saját aláírása szerepel-e a vignettán. Ő rápillantott, s csak bólintott: rendben van. Józsi feküdt mellette, aki már többször elaludt véradás közben; Hajnalka beszélgetni kezdett vele, szóval akarta tartani. Nem szabad aludni ilyenkor, hiszen ha bármi baj történik az emberrel, ha rosszul lesz – alva nem veszi észre. Kérdezgette erről-arról, meséltette. Közben bejött Kriszta nővér, a második zacskót fölakasztotta Hajnalka feje fölé, a plafonról lelógó sínre, s bekötötte. Hajnalka Józsitól éppen a feleségéről érdeklődött. Ám közben hirtelen valami rossz előérzet fogta el. Főlnézett a magasan az ágya fölött függő zacskóra, kereste rajta a vignettát, mert eszébe jutott: ezt a másodikat nem mutatták meg neki. Túl messze volt, nem látta.

S ekkor megfordult vele a szoba, szédülni kezdett. Fájni kezdett a hasa, de olyan nagyon, mintha szét akarna robbanni. Első pillanatban a hirtelen hatalmas erővel rátörő görcstől szólni sem tudott; szemével kereste valamelyik nővért. Meglátta Olivét, intett neki, de már alig tudta kinyögni:

– Gyere, nagyon rosszul vagyok! – Oli nővér odalépett, maga felé fordította a zacskót; s amint megpillantotta a vignettát, elsápadt, és azonnal kitépte a tűt Hajnalka karjából. Kriszta nővér is odalépett, rögtön felfogta, mi történt:

– Engem ki fognak rúgni, de ezt meg kell mondani! – Hajnalka ekkor megértette: nyilván nem a saját vérét kapta vissza, összecserélték valakiével. Már nem tudott szólni, erősödtek a rosszulletek. A gyomra, a hasa mintha ki akarna szakadni a helyéből. A lép, a hasnyálmirigy, a vérképző szervek az idegen vért ki akarták lökni magukból, s ettől Hajnalka úgy érezte, rögtön szétdurran minden belső része. Nem bírta ki hangos jajgatás nélkül. Nyöszörögve kérte: hívják föl Ákost, a férjét, itt ül lent a kocsiban. Pillanatok alatt megérkezett, megfogta felesége kezét, nyugtatni próbálta. Ám hamarosan nem volt képes tovább hallgatni Hajnalka fájdalmas jajkiáltásait, kiment a teremből.

– Ne haragudjatok rám, nem bírok csöndben maradni, annyira görcsöl! – szabadkozott Hajnalka, s üvöltött a rettenetes kintől.

A véradó állomás főorvosa azonnal ott termett. Csakhogy neki – agyvérzés, vagy valami hasonló miatt – a fél oldala béna volt; egy kézzel pedig ilyen hirtelen sürgősségi helyzetben nagyon nehéz helytállni, csak az asszisztensnőknek mondta: melyik mit tegyen. Szerencsére az állomás másik orvosa hamarabb ért be dolgozni, ő kezdte el adni az elleninjekciókat. Közben korrekten bevallotta:

– Hajnalka, téves vérvisszaadás történt. Az A pozitív vér helyett AB pozitív vért kapott vissza, de mindent megteszünk, ne történjen komolyabb baj.

Voltaképpen óriási szerencséje volt. Ha az ő A vércsoportú vére helyett B-t vagy ha ő Rh negatív és Rh pozitívot engedtek volna vissza a vénájába – azonnal meghal. Így az Rh-faktor megegyezett, s a vércsoport felérészt azonos volt, csupán másik fele volt eltérő.

Közben riasztották az intenzív osztályt is. Jött orvos, azonnal EKG-t készített, megvizsgálta, s úgy látta, az életveszély elhárult. Közölte: feltétlenül át kell vinni a kórházba, pár napig bent kell maradnia. Át is tolták betegágyon. Ötpercenként jött egy-egy nővér, kérdezve: tud-e már pisilni.

A szervezet az idegen vért kicsapja a vérből. A kicsapódott anyagnak pedig a vizeleten keresztül kellene távoznia. Csakhogy ez az idegen anyag a vesében éppen azokat az erecskéket tömi el, amelyeken át kijuthatna a szervezetből. A főorvos tudta: mindkét vese leállt, s ha nem indulnak újra maguktól, művese-készülékre kell tenni Hajnalkát. Nem indult el a vizelete, nemsokára megkatéterezték. Egyfolytában ment bele az infúzió, napi tíz liter folyadékot kellett bevinni, részben szájon át, részben infúzióban. Két nap múlva már hányt a rengeteg teától. A katéteren át azonban csak rendkívül híg vizelet ürült, nem olyan sűrűségű, amilyennek kellett volna. A nyolcadik-kilencedik napon végre kezdett sűrűsödni – végül mégis beindultak a veséi, ekkor nyugodhatott meg: nem kell egész életében művese-kezelésre járnia. Közben azonban valami bacilus-fertőzéstől begyulladt a karjába ültetett „branül”, amin át a sok-sok injekciót adták be. Jegeléssel, antibiotikumokkal további pár nap alatt ezt sikerült elmulasztani, megúszta a műtétet. Három hét után mehetett haza.

Háromnaponta, majd hetente kellett visszajárnia különböző ellenőrző vizsgálatokra. Akinek nem működik rendesen a veséje, annak magas a kreatinin-szintje. Az övé a normális 30-40 helyett 400 fölött volt. Persze nagyon le is gyöngült, nehezen talált vissza magához. Három hónapig volt betegállományban, de csak körülbelül egy év múlva kezdte úgy érezni magát, mint annak előtte.

Amíg a kórházban feküdt, rendszeresen látogatták őt a véradó állomás emberei is. Épp amikor a begyulladt a karja, jött Kriszta nővér:

– Miért nem figyelnek oda, mit művelnek a karoddal!

– Kriszta, most arra szeretnék kérni – felelt Hajnalka –, engem többet ne látogassál! Itt, a kórházban, meg a véradóban is Rajtad kívül mindenkinek a szemében látom: mennyire restellik azt, amit Te műveltél velem. Ami most a karommal történt, az sem az orvosok hibája, hanem a Tiéd. Ha Te nem teszed azt, amit – semmi nem történik a karommal sem.

Hajnalkának ezzel betelt a pohár. Másnap időpontot kért az igazgató-főorvoshoz. Csupán azt kérdezte: mi fog most történni. Az igazgató megígérte: fegyelmi tárgyalás lesz, s ott majd Hajnalkát is meghallgatják. – Egyébként – javasolta a direktor –, Maga polgári peres úton perelje be a kórházat, és kártérítést fog kapni!

– Nézze, főorvos úr! – válaszolt Hajnalka –, én ezt eddig nem mondtam el egyetlen újságírónak sem, nem tettem semmilyen jogi lépést, igyekeztem védeni a mundér becsületét; mégiscsak a Vöröskereszt helyi titkára vagyok.

– Nem kell ilyen nagyon vigyázni a kórház hírnevére! – felelte a főorvos –, be kell perelni, amennyi kártérítést megítélnek: az jár Magának. – Hajnalka nemigen értette: miért mondja. Az volt a fő gondja: hogyan agitáljon ezután másokat véradásra, amikor vele ez történt. Ez ideig a közvetlenül érintetteken kívül senki nem tudott az esetről.

Telt, múlt az idő, Hajnalkát nem hívták fegyelmi tárgyalásra. Kriszta továbbra is a véradó állomáson dolgozott, csak éppen nem a vérvételnél, hanem az adminisztrációban. Ott pedig ugyanolyan hibát lehet elkövetni, legfeljebb nem a véradóval, hanem a vért kapóval szemben. Ha ő rossz vért ad ki a kórház felé – másik ember hal meg, nem, aki adta a véret, hanem akinek azt beadják.

– Az én életem annyit nem ér – kérdezte egyszer a háziorvosát, a Vöröskereszt helyi elnökét Hajnalka –, hogy azt a lányt elküldjék onnan? Ha az ember selejtet gyárt a gyárban, azt sem tűrik el. De ha ő megint hibázik: abba bele lehet halni! – Ez a doktor is azt javasolta: keressen ügyvédet. Hát megtette. Az ügyvéd először megpróbált békés úton megegyezni a kórházzal. Az azonban hallani sem akart kártérítésről. Elismerték ugyan a hibájukat, hiszen az le volt írva a kórlapon és a zárójelentésben, ám „mivel Hajnalkának ebből semmiféle maradandó károsodása nem származott”, elutasították az igényét. A válaszelevelet az az igazgató-főorvos írta alá, aki előzőleg maga javasolta a pereskedést. Nem hitte: Hajnalka tényleg meg meri tenni.

Természetesen először kikérte a Vöröskereszt országos vezetőinek engedélyét: nincs-e kifogásuk ellene, ha ő eljárást indít a kórház ellen. Andics doktor, az országos elnök azt válaszolta levélben: nem szabad akkor is védeni a mundér becsületét, amikor az ember életéről van szó, igenis pereljen, és kapja meg a neki járó kártérítést. Csakhogy pénze nem volt erre, szerényen éltek. A Vöröskereszt megyei szervezetétől kaptak ötvenezer forintot, amivel elindíhatták a pert. Majdnem egy év múlva került sor az első tárgyalásra. Szakértő innen, szakértő onnan, pszichológus szakvélemény, tárgyalások – az elsőfokú, salgótarjáni városi bíróság egyszerűen nevetséges összeget ítélt meg. Fellebbeztek, mondván, ez méltánytalanul alacsony összeg. A kórház első fokon is, és másodfokon változatlanul alaptalannak tartotta a kártérítési igényt, arra hivatkozva, végül is meggyógyult, maradandó károsodása nem származott a műhibából. Ha azonban mégis nekik adnának igazat, írták, akkor is maximum kétszázezer forint lenne „arányos az elkövetett hibával”. S a másodfokú, Nógrád megyei bíróság megváltoztatta az elsőfokú ítéletet, és Hajnalka keresetét elutasította. Ezt a következőképpen indokolták:

”A megyei bíróság álláspontja szerint a nem vagyoni kár az emberi személyiség értékminőségének csökkenése; ez a csökkenés pedig akkor állapítható meg, ha a személyiség helyzete kedvezőtlenül – a korábbiakhoz képest hátrányosan – megváltozik. Az elsőfokú bíróság ítéletében helyesen rögzítette, hogy a személyiség megsérülése, károsodása leginkább akkor figyelhető meg, ha az maradandó elváltozásokat okoz, vagy azok gyógyítása hosszabb időt vesz igénybe; ugyanakkor ettől eltérően döntött. A beszerzett orvos-szakértői vélemények adatai szerint a felperesnek maradandó egészségkárosodása nincs, megbetegedése pszichés állapotában kimutatható rosszabbodást sem eredményezett. A városi bíróság lényegében a három hetes kórházi kezelésért – amely időből kb. tíz napig életveszélyes állapotban volt a felperes – mintegy fájdalomdíjként ítélte meg kártérítést. Iratellenes a pszichikum károsodásával kapcsolatban tett elsőbírői megállapítás, mert önmagában bizonyos szorongásos állapot ilyen következtetés levonására még a személyiségi jog megsértése esetében sem vezethet.”

S az ítélet túl azon, hogy ellene fellebbezésnek helye nincs, tartalmazott még egy passzust: „Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az államnak külön felhívásra a Nógrád megyei Illetékhivatal számlájára, 480.000.- Ft első- és másodfokú illetéket”!

Ügyvédje azonnal beadta a felülvizsgálati kérelmet a Legfelsőbb Bíróságra, hiszen napnál világosabb volt a súlyos bírói – mondjuk, csak – tévedés.

Eltelt két hónap, s az illetékhivatal kiküldött Hajnalkáéknak egy csekket, immár 596.000.- Ft-ról, amit ha nem fizetnek be 8 napon belül – jön a végrehajtó. Kétségbe estek. Dobra verik a fejük felül a házat. Fölhívták Andics doktort: ő mit tanácsol. S Hajnalka ma is elsírja magát a meghatottságtól, ha visszaemlékszik: mi történt ekkor. A véradás-szervezési osztály vezetője visszahívta, s közölte: megyetitkári értekezleten Andics doktor előterjesztésére úgy döntöttek, ha elveszi a pert, az ország összeadja a pénzt.

S amikor a Legfelsőbb Bíróság tárgyalta Hajnalka ügyét, ott fölvonult a Vöröskereszt szinte teljes vezetése; Andics doktor, a főtitkárhelyettes, az összes osztályvezető – részvételükkel demonstrálva. A legmagasabb bírói fórum úgy döntött: a másodfokú, megyei bíróság tévedett, ezért annak határozatát hatályon kívül helyezte, s az elsőfokú, a kórház felelősségét kimondó ítéletet hagyta helyben. Az illetéket Hajnalkáéknak nem kellett befizetni.

Menet közben Hajnalka már gyakran bánta, hogy belekezdett a perbe. Rosszul tűrte a jogászkodást, a huzavonát. Ám érezte: végig kell vinnie, mert nem maradhat büntetlenül az ilyen „mellényúlás”. Úgy gondolta: ha vele, a Vöröskereszttel, a sok-sok véradó szervezőjével elkövetnek ilyet, akkor

még kevésbé figyelnek oda másokra, a hétköznapi véradókra és vért kapókra. Nem szabad hát megúsznia a felelősnek, nem szabad engedni ugyanott dolgozni, aki ekkora hibát vét. S ha ennek az az útja, hogy pereskedni kell – hát legyen az. Elbizonytalanította ugyan, amit nemsokára hallott. A környék egyik óvónőjének lánya nemrég másutt járt orvoshoz, s az rosszul fordította le valami külföldi gyógyszer használati utasítását, 10 egység helyett 100-at adott be neki. A lány belehalt. Pereltek, megnyerték; a műhibát elkövetett doktort pedig azután előléptették főorvossá.

Kriszta most éppen GYES-en van, de azóta is a véradó állomás alkalmazottja – nemsokára talán megint dolgozik.

Újrakezdeni szerveznie az embereket véradásra – bizony nem volt könnyű feladat. Plazmaferezisre Hajnalka sokáig nem is agitált senkit; szót: ne is haragudjanak rá, azt még egy ideig nem képes megtenni. Hallgatólagos egyezség volt: az ő területén maga a véradó állomás szervezte plazmaferezisre a donorokat, ő csak a sima véradásra, ahol nem kapják vissza a vérüket. Még ennek során is előfordult nemegyszer, ez-az visszakérdezett:

– Azért menjünk, hogy úgy járjunk, mint Te? – Ilyenkor azt válaszolta: sima véradáson nincs ilyen kockázat, hiszen nem kapja vissza a vérét. Aztán, amikor kezdett újra szervezni ferezisre is, s az arra jelentkezők közül is így érdeklődött valaki, annak csak azt tudta válaszolni:

– Hát igen, ez is benne van a pakliban, előfordulhat. Nem mondhatom, hogy nem fordulhat elő – mert már előfordult.

Az orvosi „hivatásrend” a legrégebbiek egyike. A középkorban az akkori nagy mesterségek – a halászok, a cipészek, az asztalosok, a kereskedők és az orvosok – létrehozták a céheket. A céheknek két fő feladata volt: a szakma tisztántartása és a sarlatánok üldözése. Dolguk volt az is: védjék a bástyákat (innen a Halászbástya, másik dombon az Orvos-bástya név). A nagy orvos-céhek tisztán is tartották szakmájukat, aki többször komoly hibát követett el, azt kizárták a céhből – önmaguk védelmében.

Az orvosok igazán komoly önszerveződése a XIX. század második felében kezdődött – részint a műhiba-perektől való félelmükben. Az 1870-es, 80-as években Amerikát is, Nyugat-Európát is előzönlítették az orvosi műhibaperek, s ezek elhárítására hamar rendezett sorokba tömörültek az orvosok. (Az állampolgárok ezen elhárítás kivédésére, arra, hogy ez ne ellenük irányuljon – a mai napig sem szerveződtek meg!) Így jött létre az Orvosvédő Egylet, először az USA-ban és Angliában, aztán szerte a világon.

Magyarországon 1890-ben a XI. törvénycikk hozta létre az Igazságügyi Orvosi Tanácsot – kizárólag orvosokból –, hogy a vitás esetekben állásfoglalást hozzon: történt-e műhiba vagy sem. Az orvosprofesszor Schächter Miksa 1902-ben kérte, a Magyar Jogászegyletben tarthasson előadást, s ebben hívta föl a honi orvosok és az őket segítő ügyvédek figyelmét: szerveződjének meg, mert elérkezett az orvos-perek korszaka. Így dörgött: „nem oly föltétlen bizalmú a jog és nem oly scrupulusosan tartózkodó az orvosi gyakorlat, és rikítóan világítják meg a helyzetet azok a tények, hogy Angliában 1885-ben létrejött egy orvos-védő társulat, a „Medical Defense Union Limited”, amelynek ma már 4.800 tagja van, és amely a múlt évben is 26 orvost mentett meg ellenük indított műhiba-pörök következményeitől. Amerikában pedig Minnesota állam hatósága jónak látja arra figyelmeztetni a biztosító társaságokat, hogy az orvosokat műhiba-pörök anyagi kára ellen biztosítsák, amint-hogy a napról napra rohamosan szaporodó kártérítési pörök és az ezekben hozott marasztaló ítéletek arra kényszerítik e nagyon előrehaladott új világban az orvosokat, különösen az operatiókkal foglalkozókat, hogy vagyonukat kellő időben feleségükre írassák.”

Ám nem így lett. Nem indultak meg jelentősebb számban perek, de az ördög már a falra festetett. Mondandóját oly fontosnak ítélték, hogy beszédét külön könyvecskében ki is adták, s terjesztették az orvosok között. 1938-ban újabb könyv jelent meg, ismét arra figyelmeztetve: ha nem tartóztatjuk föl, jönnek a műhiba-perek! Dr. Kassai Béla és Dr. Szőke Sándor budapesti ügyvédek: Az orvos felelőssége című műve adatokat is közölt: 1935 előtt évente mindössze 2-3 orvosi műhiba-ügy merült föl, ám '37-ben már 107. Az Igazságügyi Orvosi Tanács jellemzőnek jelöli meg e perek „jóhiszeműségére” nézve, hogy az említett 107 jogeset közül a Tanács csak egyetlenegy esetben állapított meg műhibát (!). Majd később: „Az IOT jelentéséből láthatjuk, hogy Magyarországon inkább csak az utóbbi évek divatja az orvosoknak alaptalan felelősségre vonása.” De megint nem igazolódott be a félelem: különösebben nem indultak meg a perek.

Sőt, sokkal később – a mai napig sem – következett ez be. A Tudós álláspont című fejezetemben hamarosan szereplő Sándor Judit kétszer összegzett adatokat. 1982-88 között (igaz, csak Budapesten) 54 egészségügyi jogviszonyból származó pert talált, amely 54-nek egyébként az 52 %-át utasították el a bíróságok. Majd – a részben átfedő – 1983-96 közötti időszakban 222 kártérítési pert talált, amelynek 41%-ában megállapították az orvosok felelősségét. Vagyis Magyarországon huszadannyi műhiba-per zajlik, mint a körülbelül azonos népességű Svédországban. Huszadannyi!

A kilencvenes évek elején-közepén – amikor Ádám György elsősorban műhiba-perekkel foglalkozó ügyvédi irodája kezdett megnyerni pereket és közismertté válni – ismét megindult az ördög falra festése. Jönnek az orvos-perek csöstül, tönkretesznek minket erkölcsileg is, anyagilag is! –

szörnyülködtek ismét az orvosok. És megint nem lett igazuk: nagyon kevés a per ma is. Legalábbis a ténylegesen elkövetett műhibák – bizonyíthatatlan – számához képest. Arányosan átszámolva Magyarországon ma is körülbelül annyi műhiba-per folyik, amennyi Angliában vagy Amerikában a XIX. század második felében zajlott. Jószerivel alig vannak perek – csak azt a keveset azonnal fölkapja a sajtó, s ez azt a félrevezető képet sugallja: mintha sok lenne.

Ám ugyanezzel a veszéllyel riogatnak ma is. Külön lap működik: Orvosvédelem Hungary (a Medical Protection Hungary jogutódja), alcíme szerint igazságügyi szaklap orvosoknak, gyógyszerészeknek; immár ötödik évfolyama jelenik meg, s alig szól másról, mint műhiba-ügyekről.

Semmikor nem a műhiba-perek rájuk zúdulása okozott tehát igazán komoly gondokat az orvosoknak, hanem sok egészen más fejlemény. Először – az I. világháború után – a beteg-pénztárak, az OTI, a MABI és a többi hasonló megalakulása. Addig ugyanis a doktorok magánpraxist folytattak, ám akik abból nem tudtak megélni, most elmentek a betegpénztárakhoz. S a két tábor között kiéleződtek az ellentétek. Egy orvos-vezető cikket is írt, Óh, ezek a csodálatos villamosok! címmel. Azt vette ugyanis észre: a rendkívül figyelmes, lelkiismeretes – magánpraxisban dolgozó – orvos befejezi a magánrendelését, villamosra száll, átmegy a betegpénztári rendelésére: s ott goromba pokróc lesz belőle. Milyen villamosok azok, amelyek így átváltoztatják őket? – kérdezi csodálkozva. (Furcsa, ma is léteznek gyönyörű autók, amelyek ugyanúgy működnek, mint azok a régi, csodálatos villamosok.)

Így teltek el a „boldog békeidők”, ám a II. világháború közeledtével – habár orvos-perek még mindig nemigen voltak, az orvosok belső

viszonyai sokkal nagyobb rombolást szenvedtek el, mint amit bármilyen külső támadás okozhatott volna. 1944-ben a Magyar Orvos Kamara – elsőként, megelőzve a Színészkamarát, és ellentétben az ügyvédi kamarával – kiadta a Gestaponak és az SS-nek hatezer orvos-kamarai tagja közül az összes, mind a kétezer zsidó tagjának nevét és lakcímét. Így külön transzportokban vihették el a koncentrációs táborokba a magyar zsidó orvosokat – összesen húszan jöttek vissza. Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök emiatt '45-ben feloszlatta a kamarát.

1950-ben megszűnt minden, ami magán. A nagy államosításokba természetesen belekerültek a betegbiztosítók is. 52 magánpénztárból létrejött az SZTK nevű nagyüzem; minden magyar állampolgár SZTK-tag lett. S létrejött a hálapénz, minden létező orvosi ügy háttér-sugárzója, legfőbb indikátora és rákfenéje. Az orvosok megszűntek szabad vállalkozók, magánorvosok lenni, s mint állami alkalmazottak – teljesen átlényegültek. Őket – akik sok évtizeden át szabadon egyezkedhettek honoráriumukról a betegekkel – abba a soha ki nem mondott, sőt, jog-szabályilag kifejezetten

tiltott, a tényleges gyakorlatban mégis hallgatólagosan jóváhagyott paraszolvencia-rendszerbe engedték, vagy inkább kényszerítették, ami maga volt a tökéletes skizofrénia. A hálapénzt egyfelől tiltották, másfelől az álszent politika összekacsintott az orvosokkal: mivel nem adok rendes fizetést – nyugi! –, nem fogom alkalmazni e tiltást! Beindult az állami kórházakban folytatott magánrendelés – máig változatlan – szisztémája. Erkölcstelenné, tisztátalanná vált az orvoslás egésze: más a szó, mint a tett, senki nem beszél arról, amiről mindenki tud – s ez egyre inkább be is mocskolt mindent. Összemaszatalta az orvosi műhibák dolgát is. Ráadásul amint az egészségügy államivá – annak idején a szocialista ellátás részévé – vált, mindenki, aki azt támadta: az állam ellen fordult, netán a rendszer ellensége is volt. Létre is hozták az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottságát, amelynek voltaképpen az volt a feladata: akadályozza meg a műhiba-pereket.

A Rákosi-idők végén, a Kádár-éra elején kifejezetten orvos-ellenes igazságügyi orvos-szakértői gyakorlat uralkodott. A Kelemen nevű igazgató valóban „az orvosok rémévé” vált. Mindenből ügyet fabrikáltak, rend-szeresen teremtettek „nagy ügyeket” – igaz, akkor sem a betegek, hanem kizárólag a másik orvos által „földobott” esetekben. Persze, része lehetett ez az általános értelmiség-ellenes politikának, de nyilván személyes becsvágyak és rosszindulatok is belejátszhattak. Valamelyik vidéki kórházban ekkor, a hatvanas évek elején elment a főorvos szabadságra, eközben sok-sok ügyeletet vállalt egy fiatal doktornő, aki éppen lakásra gyűjtött. Vérátömlesztés során meghalt négy csecsemő. Vizsgálat: a vér romlott volt. Miért adták be? Mert nem tudtak róla. Hogyhogy? A ráragasztott felirat szerint jó kellett, hogy legyen. Nagy nehezen kiderült: a vért tároló frizsider elektromos rendszerében volt egy szakadás. A hűtő egész éjszaka állt, nem működött. Ám reggel – valószínűleg takarítás közben meglökték –, a szakadás pont helyrezőkkent, megint hűtött, hideg lett, nem vették észre a leállást. A helyettesítő doktornő négy év börtönt kapott, a Tátrában nyaraló főorvos pedig másfelet. Mondván: ami az osztályon történik, azért az orvosok felelősek. Abszurdum.

A rendszerváltás mindezekben fontos változásokat indíthatott volna el – ám jórészt nem tette. Az orvoslás, az egészségügy egészének rend-szeréhez az eddigi három kormány egyike sem mert komolyan hozzányúlni; a reformnak nevezett újabb és újabb tétova lépések mind csupán suta és kistílű toldozgatások-foldozgatások. A hálapénz dolgához érni egyetlen politikai elit sem mert, márpedig amíg a paraszolvencia határozza meg az orvosok működését, addig sem a magánklinikák, sem a feudális viszonyok, sem a műhiba-ügyek nem kerülhetnek a helyükre.

ANIKÓ EGYEDÜL MARADT

Takácsné Barsi Anikó csinos, negyvenes asszony. Szépívű a szája, magas a homloka, jó a frizurája, s a szemei melegen barnák – és szomorúak. Balatonföldváron él, több étterem, szálloda egyik gazdája. Szeptember közepén keresem föl; ilyenkor már nagyon fáradtak a balatoni vendéglátósok: hiába ez a kenyerek, alig várják, hogy vége legyen a szezonnak, s kipihenhessék magukat. Anikó azonban kemény asszony; viseli magát, most is jobbik formáját hozza. Kedves, mosolygós – mind-addig, amíg a beszélgetés a férjére nem fordul.

– Sokkal több volt ő nekem, mint szerelem. Gyerekként nem igazán kellemes családban nőttem föl; a szüleim el is váltak, tőlük sohasem kaptam meg az összetartozás érzését. Húszévesen, a férjemtől éltem meg először életemben azt az élményt: mit jelent valakivel együvé tartozni. Biztonságot és szeretet nyújtott, partner volt mindenben, és végtelenül toleráns. Barátom, társam – mindenem volt. Nem arról van szó: ne lettek volna köztünk viták – de hát minden házasság a konfliktusok megoldásának sorozata által válik vagy nem válik jóvá. Valamennyi összeütközésünk azzal a felismeréssel zárult: mi akarunk és tudunk együtt élni. Megfelelő szabadságot adtunk egymásnak, mindig tudva: stabilan számíthatunk a másikra. Nem született gyerekünk, így azokat a gondoskodási, védő ösztönöket is, amik másoknál a gyerekekre irányulnak, őrá vetítettem ki.

Amikor zajlott a per, az ellenfelek próbálták kikezdeni e téren is. Ettől váltam igazán kirelhetetlenné. Úgy éreztem: itt óriási igazságtalanság történt, s nekem elsősorban a férjem miatt kell végigvinnem az ügyet. Persze, később rájöttem: magam miatt is hajtottam az egészet; de akkor csak azt éreztem: neki vagyok köteles igazságot szolgáltatni.

– Hogyan ismerkedtek meg?

– Ő a harkányi szálloda igazgatóhelyettese volt, én a Baranya megyei vendéglátó központban dolgoztam, s kiküldtek hozzám valami hivatalos feladattal. Ültem a hotel halljában, és vártam a többieket, akiknek érkezniük kellett. Egyszer csak odajött hozzám egy aranyos, vigyorgó, ugribugri kis alak, és elkezdte hevesen csapni a szelet. Kérek-e kávét, innék-e valamit, mihez van kedvem – én pedig mindenre csak azt feleltem: köszönöm, nem. Állandóan humorizált – nem erőltetetten, sőt, kedvesen –, ám közben minden előzmény nélkül azt mondta: hú, ő éppen egy ilyen feleségre vágyott. A velem lévő idős kolléganőm azonnal rászólt:

– Menjen innen, Zoli, ez a kislány nem Magának való! – Ismert volt ő már akkor, hogy a nők egymásnak adják a szobája kilincsét. Engem – a jól nevelt kis úrilányt – figyelmeztetett is a néni: vigyázzak ezzel a férfivel. Később megérkezett néhány idősebb úr a központból – akik mind megkönyékeztek, ajánlatokat tettek, ki finomabban, ki kevésbé. Zoli látta ezt, és kimenekített – nyitattott nekem egy szobát, fölvitt oda, és kívülről rám zárta az ajtót –, ő pedig visszament dolgozni. Az urak ugyan megtaláltak, egymás után kopogtak be: – Tudom ám, itt van; nyissa ki, nem bánja meg! – ha akartam volna, se engedhettem volna be egyiket sem, hiszen be voltam zárva. Később Zoli ezt mindig úgy emlegette: ő mentett meg engem „a lecsúszástól” – ha nem bűjtat el, a sok idős ember megrontott volna.

Másnap hazamentem Pécsre; ő már délután hívott telefonon: hogy vagyok, mi újság. Jártam akkoriban egy fiúval, de már kezdett kimúlni a kapcsolat. Előfordult: munka után egy kolléganőmmel jöttünk ki az irodából, s a járda egyik oldalán ez a fiú várt, a másikon viszont Zoli. Oly kínos volt, hogy karon fogtam a munkatársnőmet, s elvonszoltam a harmadik irányba. Zoli jövégetett, leültünk kávézni, s viccesen ugyan, de újra és újra mondogatta: ez komoly ügy. Egyre többet voltunk együtt. Fantasztikusan tudott viselkedni. Ott, Pécsen a nagyszüleimmel laktam – akik vérbeli úri család voltak, nagyanyám igazi hölgy,

kalap és kesztyű nélkül ki nem ment az utcára. Amikor Zoli először jött hozzánk: hatalmas virágcsokrot és bonbont hozott a nagyimnak, ahogy a régi nagykönyvekben meg volt írva. Odáig ment a dolog, hogy behívott a vállalat személyzeti vezetője, édesanyám jó barátnője, és óvott tőle, kért: legyek nagyon óvatos, mert ez a férfi nem nekem való. Én húszéves voltam; Zoli huszonhét, ráadásul már elvált ember. Hiába minden és mindenki, fél év múlva megvolt az eljegyzésünk. S újabb fél év múlva össze is házasodtunk, igaz – nagymama összes tervezgetése ellenére –, felhajtás nélkül, a két nagyszülővel és a két tanúval, utána egy ebéddel. Még fehér ruhám sem volt, szegény nagyinak potyogtak is a könnyei.

És elkezdtünk együtt dolgozni. Megpályáztunk Marcaliban egy kis szállodát, étteremmel; Zoli volt a főnök, én a helyettese. Majd átjöttünk Balatonra, a Pannóniához, a vadonatúj fonyódi Delta étterembe; el-kerültünk Balatonföldvára, a Balatongyöngyébe. Közben váltottunk: inkább én lettem a főnök, s ő a helyettes, mert én jobban kijöttem a főnökökkel. Zoli rettentően nyílt ember volt – mindenkinek leplezetlenül kimondta a véleményét, s ebből persze sok konfliktusa származott. Hiába volt ragyogó szakember, én szinte mindent tőle tanultam a vendéglátásról – én voltam a diplomatikusabb. Jött a gebin utáni első mármajdnem-privatizáció, az üzletek szerződésbe adása; de addigra Zolinak elege lett a Balatonozásból. Ultimátumszerűen közölte:

– Hagyjuk ezt abba, jöjjünk vissza Pécsre! – Nekem nem nagyon tetszett az ötlet, de a béke kedvéért belementem. Sejtettem: bánthatta a hiúságát a kényszerű fordított szereposztás – sértette a büszkeségét, hogy én legyek az ő főnöke –, még ha ez kizárólag papíron volt is így. Pécssett azonban kiderült: nem olyan egyszerű, minden a kapcsolatokon múlik. Márpedig mi majd' tíz éve eljöttünk onnan, a kapcsolataink nem éltek eléggé. Zoli kapott ugyan állást, de nem volt egy nagy szám: közepes biztrónak lett a vezetője. Én nem találtam semmi megfelelőt – Földvállról viszont nagyon jó ajánlatot kaptam –, úgyhogy megállapodtunk: én visszajövök Balatonra, ő

marad Pécssett. Itt a szezon úgyis maximum áprilistól októberig tart, hétvégéken Zoli lejárt hozzám, az egész telet pedig Pécssett vele tölthettem. Nagy ajándéka volt az életnek ez a sok hosszú tél. Jógáztam, megtanultam az igazi meditációt, a legkülönbözőbb tanfolyamokra jártam. Tíz éven át éltünk így. Nekifogtunk Földváron építkezni.

Lassan kezdtem azonban én is belefáradni ebbe a se itt, se ott létbe. Sok-sok töprengés árán úgy döntöttünk: pénzzé teszünk mindent, és építünk Pécssett egy olyan házat, amiben lakásunk is van, és üzletünk is, egy cukrászda. Nem presszót terveztünk – amiből aztán kocsma lesz –, hanem igazi cukrászdát, saját műhellyel. Pécs nélkülözött akkoriban ilyet, sehol nem lehetett jó süteményt kapni. Eladtuk mind a földvári, mind a pécsi házat; béreltünk lakást, és szeptemberben elkezdtünk építkezni. El is jutottunk talán 90 százalékig, az üzlet közvetlenül befejezés előtt állt, a háznak is kész volt az alsó szintje. Kitűztük a cukrászda megnyitásának időpontját, júniusra. Mint mindig, a legutolsó szakasz volt a legrémesebb. Húszféle ellenőrzés; még a baciknak is külön csúszda kell; a kiszolgáló pult párkányát szét kell verni, mert nem lehet víz-szintes, legalább negyven fokban dőlnie kell, ne lehessen semmit rátenni; tűzvédelem, kicsinyes hatósági ellenségeskedések; a határidők szorítása és így tovább. Mindent Zoli irányított, persze rengeteget idegeskedett.

Közben, februárban volt egy szörnyű meditációs élményem. Megjelent előttem a férjem – akkor már körülbelül öt éve halott – édes-apja képe, sokkal, de sokkal fiatalabban, mint amilyenek én valaha is ismertem őt, mosolygott, és azt mondta: – Jöttem a Zoliért! – annyira megijedtem, azonnal ki is estem a meditációból, s rohantam Zolihoz, mi történt.

– Ugyan – nevetett ő –, nem jelent ez semmit! – Nem nyugodtam, megkérdeztem a jógamesteremet, aztán Agárdi Tamást, akihez éppen hipnózis-tanfolyamra jártam, másokat, ám mindenki elbogatellizálta. Bennem azonban megragadt az iszonyatos félelem – rettenetesen nehezemre esett elindulni

Balatonra, s otthagyni Zolit. De nem volt mit tenni, indult a szezon – valamint égető szükség volt arra a pénzre, amit lent megkereshetek, hogy be tudjuk fejezni az építkezést. Úgy éreztem: magára hagyom Zolit, akinek ilyen feszült időszakban még nagyobb igénye lett volna arra a biztonságra, hogy mellette legyek.

Minden nap többször beszéltünk telefonon, hétvégén nálam volt. Ám egyik nap hiába hívtam többször is: nem vette föl a telefont. Igaz, gyakran volt zűr a vonallal – próbáltam annak tulajdonítani a dolgot, de rettenetesen ideges lettem. Rém nehezen győztem meg magam: nem kell azonnal beülni a kocsiba és fölrohanni, biztos megint a telefon rakoncátlankodik. Másnap reggel korán újra hívtam, föl is vette.

– Mi volt tegnap, hiába hívtalak? – kérdeztem.

– Fú, nagy baj volt: olyan rosszul lettem, úgy éreztem, majdnem meghalok. Kihívtam az orvost, hál' Isten azt mondta: semmi baj, csak túl feszült vagyok.

– Megvizsgált?

– Persze, mindenemet végignézte, de nem talált semmit – én azonban megijedtem. Ahogy tudtam, hazarohantam, s ő az érkezésem estéjén megint rosszul lett. Fájt a melle, a karja, fulladt, nem kapott rendesen levegőt.

– Na, ez már nem vicc – mondtam –, gyerünk orvoshoz!

– Ugyan, semmi komoly, elmúlik mindjárt, ne aggódj!

– Szó se lehet róla, most azonnal beülünk a kocsiba, és spuri az ügyeletre! – Nem engedtem, addig erőszakoskodtam, amíg megadta magát. A POTE (a Pécsi Orvostudományi Egyetem) ügyeletén meghallgatták, megvizsgálták, közben persze szóba került: építkezünk. Javasolták: óvatosabban, ne hajtsa túl magát, ez nem vezet jóra. Fölírtak Andaxint: attól nyugodtabb lesz. Maradtam volna vele, de tényleg úgy tűnt, jobban van – engem meg nagyon vártak Földváron, mindenképpen vissza kellett mennem. Szombaton Zoli fölhívott: megint rosszul volt, azt javasolták az orvosok, pihenjen egy kicsit, lejönne pár napra hozzám.

– Jó, drágám, megyek Érted, lehozlak.

– Ne fáradj, úgyis éppen mennek le haverjaim, ők levisznek magukkal.

– Minek jönnél mással, akár azonnal elindulok, és hozlak.

– Igazán nem érdemes, pont Földvárra mennek, holnap délre ott leszünk.

– Oké, várlak! – Amikor vasárnap megérkeztek, mosolyogva, jókedvűen szállt ki a kocsiból. Ám az őt szállító házaspár hölgytagja félrehúzott, és a fülembe suttozta: – Vigyázz Zolira, nekem nem tetszik, nem jól van! – Kézen fogva mentünk le sétálni a partra, beszámolt róla: előző nap annyira rosszul lett, a mentőket kellett kihívni, azok rögtön adtak valamilyen injekciót, majd bevitték az Irgalmasok Kórházba. Csak két-három órát töltött bent; EKG-t készítettek, megvizsgálták tetőtől talpig. Megállapították: a szívének nincs semmi baja, idegileg kimerült az építkezési hercehurcától, ki kell pihennie magát.

– Zoli, ne haragudj, sok ilyet olvastam, ez szív-probléma.

– De hidd el, nem az; itt van a papír, pszichiáter is megnézett, ő írt föl Andaxint.

– Márpedig állítom: a szíveddel van zűr.

– Jaj, édesem, miért akarsz te az orvosoknál okosabb lenni? – Ám ahogy sétáltunk, föltűnt: Zoli három-négy lépés után megállt, úgy beszélgetett velem, mentünk megint pár lépést, ő újra megállt. Nem tetszett az egész – még aznap kerestem ismeretséget, s bejelentkeztem vele a füredi szív-kórházba, következő szerdára, hogy az egyik legjobb szívspecialista megnézze.

Másnapra jobban érezte magát, de csak amíg üldögélt; ahogy tett két-három lépést, megállt vagy leült, nem bírt tovább menni. Állandóan fogta, nyomogatta a bal karját: fáj. Találgattuk: ha ez nem szív, akkor mi lehet, asztma, vagy mi más. Mértük a pulzusát, a vérnyomását; kipróbáltuk azt is, mennyi a vérnyomása simán, és mennyi, ha kinyom néhány fekvőtámaszt. Megállapítottuk: a legkisebb, bármilyen terhelésre azonnal rosszul van. Nem akartam túlságosan okoskodni, de azt az

átlagember is tudja, ez szívproblémára utal. Zoli azonban nem akarta tudomásul venni – újra és újra a kórházi iratokat lobogtatta –, az ő szívének nincs baja. Végül – csak az én megnyugtatómra – hajlandó volt átbálintani a földvári nyugdíjas körzeti orvoshoz. A doktor bácsi átnézte a pécsi kórházi iratokat, s – a változatosság kedvéért nem nyugtatót, hanem – fájdalomcsillapítót írt föl, talán attól majd nem fáj a karja.

Szerdán aztán a lelkemet is hiába tettem ki – nem volt hajlandó átjönni Füredre, a szívgyógyászhoz. Inkább hagytam, legyen, ahogy ő akarja. Eltelt még két nap, és séta közben újra ugyanaz történt: alig ment valamicskét, szorított, fáj. Könyörögtem: lassan egy hete csak pihen, szedi a nyugtatót is, a fájdalomcsillapítót is, mégsem javul, nem mehet ez így tovább. Nagy nehezen kicsikartam belőle egy ígéretet: vasárnap hazamegyünk Pécsre, és ott hétfőn szívspecialistához fordulunk.

Ahhoz, hogy több napra elmehessek, egy csomó adminisztrációt el kellett intézennem – úgy terveztem, szombaton addig maradok bent, amíg nem végzek. Nekiestem, gőzerővel dolgoztam a vendéglátással együtt járó millió papíron. Délután pontban háromkor kivágódott az iroda-ajtó, és a ház énekesnője a futástól lihegve berontott:

– Jöjjön azonnal, a férje rosszul van! – Hanyatt-homlok rohantam át a személyzeti szállásra, éreztem: most tényleg nagy baj van. Futás közben két embernek is kiabáltam:

– Azonnal hívjatok mentőt! – Beértem a szobámba, Zoli félig ült, félig feküdt, és hörgött. Nem volt eszméleténél. Bejöttek többen – az úszómester is, aki talán ért az életmentéshez. Borogatást helyeztem a szívére. Zoli egy pillanatra magához tért, de szólni nem tudott.

– Jó így a borogatás? – kérdeztem, s ő csak a pillantásával intett igent.

– Kérsz vizet? – Nehezen, de megrázta a fejét.

– Mit kérsz? – ismét csak jelezte, semmit; nem sikerült beszélnie. A mentő Siófokról jött; fél óra is eltelt, mire odaért. Az orvosnőnek azonnal mondtam: ez infarktus – ő annyit

mormogott, talán majd inkább ő diagnosztizál. Addigra a hörgés megszűnt, Zoli mintha kezdett volna kicsit jobban lenni. A mentőápoló behozta az EKG-készüléket, a doktornő kérdezte, szokott-e ilyen állapotba kerülni – majd kiküldött mindenkit, engem is. Mielőtt kimentem volna, a kezébe adtam az összes pécsi orvosi iratot. Megnyugodtam: most már nem lehet zűr, itt van orvos, jó kezekben van, mindjárt túl leszünk a dolgon. Kihozták Zolit hordágyon, betolták a mentőautóba – de nem indultak el. Teltek a percek, a sofőrfülke üresen, a mentősök mind hátul, a lezárt részben, és csak nem jöttek ki. Újra azt kezdtem érezni: nagyon nagy baj van, ha ilyen sokáig áll a mentő, ahelyett, hogy elindulna. Végre előkerültek, nem szóltak egy szót sem, hiába próbáltam érdeklődni, csak annyit válaszoltak: én nem mehetek velük; Siófokra viszik, a kórház intenzív osztályára. Egyik kollégám vitt be, amikor fölértünk az intenzívra, a mentősök éppen jöttek ki onnan.

– Ugye jobban van már a férjem? – fordultam hozzájuk, de a mentőorvosnő annyira lehajtotta a fejét, hogy majdnem egészen leguggoltam, amint kerestem a pillantását. Nem felelt a kérdéseimre; Zoli személyi adatait, TAJ-számát kérte, fölírta, s azonnal távoztak. Legbelül megint éreztem a katasztrófa előszelét. Az intenzívra persze nem engedtek be; s mindenki, aki be vagy ki közlekedett, menekült előlem. Álltam a folyosón, a csapóajtó két szárnya között annyit láttam: bent ide-oda rohangálnak a nővérek. – Úristen! – futott át rajtam –, csak nem akkora a baj, hogy meg fog halni? Mindig is hittem benne: ha valaki akar élni – ha nem adja fel –, akkor tud is. És próbáltam kintről segíteni neki, gondolatban küzdöttem vele: – Ne add fel, Zoli! Tarts ki! Légy erős, sikerülni fog! – Próbáltam energiát, erőt sugározni neki, de úgy éreztem: valami hatalmas erő ezt visszaszorítja. Majdhogynem párbeszéd zajlott bennem – miközben megkíséreltem szuggerálni őbelé az akarást, a válasz az volt: nem megy. Iszonyú lelkiismeret-furdalás fogott el: én nem vagyok elég erős, nem küzdök eléggé érte – s emiatt ő

feladja, nem harcol önmagáért. Ez csak érzés volt, a tudatommal képtelen voltam felfogni, hogy ez megtörténhet.

Kijött a doktor – egy fantasztikus igazi orvos, bizonyos Csingár doktor –, megfogta a karomat, egészen halkán szolt:

– Készüljön föl a legrosszabbra, azt hiszem, nem tudjuk megmenteni a férjét. Ilyet én még nem láttam: bármit teszünk vele, nem reagál.

– Azt hiszem, feladta.

– Honnan veszi, miből gondolja?

– Itt kint ezt érzem.

– Lehet. Újraélesztettük, és meghalt; megint újraélesztettük, és megint meghalt. Még él; de meg fog halni, körülbelül tíz perc múlva. Magának nem engedhetem meg, hogy bejöjjön, de nekem vissza kell mennem. – Nem hittem el. Folyton az járt a fejemben: ez csak rossz álom. Fél ötkor nyílt az ajtó, a doktor odajött hozzám az ablakhoz, és bejelentette:

– Meghalt a férje.

És abban a pillanatban – fantasztikus történésként – kitört egy nyári zápor, ahogy ő kimondta a végső mondatot, egyik pillanatról a másikra elkezdett ömleni az eső. Álltam, néztem az orvost, nem tudtam sírni.

– Ne vicceljen, negyvenhat éves volt, hogy mondhat ilyet, hogy meghalt... Fiatalkor... Nem lehet...

– Sajnos ez a valóság.

– De ez nem lehet igaz... Ő nem halhat meg...

– Nézze, én semmit nem tudok. Arra kérem: egyezzen bele, hogy felboncoljuk. Kötelező is, de szeretném, ha Maga jóvá is hagyná. És arra is nagyon szépen kérem: ne akarja megnézni, az újraélesztés során olyan sérülések érték, szeretném, ha nem látná.

– Persze... Igen, boncolják csak föl... Nem is akarok bemenni.

Lebotorkáltam, ott várt a kollégám, aki bevitt a kórházba, hazafuvarozott. Rögtön jött a barátnőm, s – amikor az ő arcán megláttam a döbbenetet – akkor fogtam föl: tényleg valami visszafordíthatatlan történt; végre elkezdtem sírni.

Másnap visszamentem a kórházba. Találkoztam Csingár doktossal: ott akart lenni a boncoláson, hogy lássa, valójában mi történt Zolival. Kérdeztem őt:

– Hogy lehet, hogy az elmúlt hetekben számos orvos látta őt, s mind azt állította: nincs semmi baja a szívének? – Ő is nagyon felindult volt, megmondta őszintén: azokban a leletekben – amiket a mentősöknél hagytam, s ő megkapott – egyértelműen benne volt, hogy Zoli infarktus előtt áll. Az Andaxin pedig – amit fölírtak neki – nemhogy javított volna, még rontott a helyzeten, az ugyanis összeszűkíti az ereket. A boncolás után még egyértelműbben fogalmazott:

– Az EKG-ban és a laborleletekben pontosan benne volt az állapota. Nem fogalmazhatnék így, de annyira föl vagyok háborodva, kimondom: ha az én osztályomon valaki ilyet művelne, az másnap repülne a kórházból! Páros lábbal rúgnám ki azonnal!

Hatvan kiló voltam, három nap alatt lefogytam ötvenre. Egy héten belül gyomorfekélyem lett, a nyakamtól a bokámig az összes ízületem begyulladt, nem kaptam levegőt.

*

– Egy hónap múlva lejött hozzám Timi – a férjem testvérének a lánya –, aki jó barátnőm is volt. Persze Zoli haláláról is sokat beszélgettünk, s szóba került: tenni kellene valamit, hogy mással ne fordulhasson elő ugyanez. Arra gondoltunk, eljárást kezdeményezünk az orvosetikai bizottságnál. Timi ismerte Blasszauer Bélát – a pécsi klinika orvosetikai bizottságának elnökét –, számos e tárgyú könyv és cikk szerzőjét. Írtunk egy levelet neki, pontosabban a bizottságnak. Semmi mást nem kértünk benne, mint hogy vizsgálják ki a történeteket. Nem kaptunk rá választ. Két hónapig vártam, majd újabb levelet küldtem: ha nem felelnek, más jogi fórumhoz fordulok a

panaszommal. Erre már hamar válaszoltak, Kelényi rektor aláírásával. Pökhendi, lekezelő, lekicsinylő levél volt – teletűzdelve latin szavakkal, nehogy a laikus értse, viszont érezze azt: milyen buta kis porszem ő a nagy orvosokhoz képest. Közölte: az etikai bizottság kivizsgálta az ügyet, és megállapította, semmiféle mulasztás nem történt, ez az élet rendje, mindnyájan meghalunk egyszer. Ez döntötte el, hogy valóban el fogok menni máshová is. Ha az együttérzésnek csak morzsáját tanúsították volna, és azt írják: valóban utánanéznék, mi okozta a tragédiát – miért halt meg a férjem –, és ha hiba történt, felelősségre vonják azokat, akik vétettek – megnyugodtam volna, és hagyom az egészet a fenébe. Ám még ekkor is jó ideig csak magamban füstölögtem, nem akartam semmit sem tenni. Valamivel később azonban egy kollégám elém tette a Népszabadság aznapi számát, benne Köbli Anikó cikkét Ádám Györgyről, s az általa képviselt műhiba-perekről. Végigolvastam, s bejelentkeztem Ádám professzor úrhoz, adjon tanácsot. Ő elmondta: ma Magyarországon nincs más reális útja az ilyen ügyeknek, mint a kártérítési, pénzre menő per – ami elhúzódó, megalázó, lelkileg szörnyen gyötrelmes.

– Bírja-e majd végigvinni, hogy Magát támadják, mindenbe belepiszkítanak, kötzködnek?

– Legalábbis megpróbálom. Tartozom ennyivel a férjemnek, és mind-azoknak, akik éppen most betegek.

– Rendben, akkor elindítjuk! Először megvizsgálják általunk fölkerült szakértők az összes anyagot; perre csak akkor kerülhet sor, ha ők úgy látják: valóban műhiba történt. – Miközben az ő szakértőjük dolgozott, Pécssett soros összejövételét rendezte az Értelmiségi Kör, az eutanáziáról. A meghívott vendég Blasszauer Béla volt, kérdezőnek pedig – mivel ebből írta a disszertációját a jogi egyetemen – Timit kérték föl. Hosszú beszélgetés volt, s Timi közben rákérdezett:

– Ez a mostani etikai ügy is eléggé bonyolult történet volt, ugye?

– Milyen mostani? Nem tudok semmilyen etikai ügyről a közelmúltban.

– Hiszen pár hete ülésezett az etikai bizottság, miután kivizsgálta egy infarktusban elhunyt férfi kezelését.

– Hónapok óta egyáltalán nem ülésezett az etikai bizottság, és nem vizsgált ki semmit!

Később Kelényi rektor ezt sajátosan próbálta megmagyarázni. Szerinte két etikai bizottság volt. Működött az etikai bizottság, és volt egy másik – amelyik ugyan nem is létezett, nem is voltak tagjai, csak papíron –, azt állította: ő nem azt az etikai bizottságot hívta össze, hanem emezt. A valódi etikai bizottság tagjai egy szót nem hallottak a történekről, így még arról sem: megkeresés érkezett hozzájuk. Összesen hárman tudtak a beadványomról, a Kelényi szerinti másik etikai bizottság tagjai: a Zoli kórházba bekerülésekor ügyeletes, a vizsgálatokat végző doktornő – aki a hírek szerint Kelényi személyes protezsáltja volt –, a kórház vezető főorvosnője – aki Kelényi felesége –, és Kelényi rektor maga.

Úgy indítottuk a pert, hogy rögtön a megyei bíróságon kezdődjön, hiszen nyilvánvaló volt: ott helyben, Baranyában úgylis elveszítjük – s akkor majd fellebbezéssel fölkerül a Legfelsőbb Bíróságra, ott már van esélyünk. Lezajlott a tárgyalás: a kórház orvosai és ügyvédei nem jelentek meg, a keresetre nem reagáltak. A tárgyaláson a bírónő megállapította: „idézésük szabályszerű volt, az aláírt tértivevény a bíróságra visszaérkezett”. Megszületett a „bírósági meghagyás”, a kórházat kötelezték a kártérítés kifizetésére. Kivártuk, amíg az jogerőre emelkedik, s végrehajtást kértünk.

Erre már érkezett a válasz, a következő szöveggel. „A tárgyalás idézésére szóló végzésen, valamint a keresetlevelet tartalmazó borítékon a POTE, Pécs, Szigeti u. 12. cím volt feltüntetve. A levél átvételét igazoló tértivevényt az egyetem postai kézbesítője aláírta. Sajnos azonban a levél ezután nem került az illetékes szervezeti egységhez, az ügyvel foglalkozó alkalmazotthoz. A Szigeti u. 12. sz. alatt levő elméleti tömbben

20 szervezeti egység található; ezért a nem megfelelő címzés miatt nem értesültem a peres eljárásról, a tárgyaláson így nem is képviselték az egyetemet. Hasonló eset fordult elő a már megtartott tárgyalásról készült jegyzőkönyv megküldésénél, melynek következtében a bírósági meghagyás ellen a megadott határidőn belül ellentmondással nem élt az egyetem. Ennek következtében a bírósági meghagyás jogerőre emelkedett. A peres ügyről ténylegesen a 384. sz. ügyvédi iroda vezetőjének ügyirata alapján szereztem tudomást, melyben a bírósági meghagyásban szereplő igénynek kíván érvényt szerezni. Tisztelt Bíróság! Fenti indokok alapján kérem Önöket új eljárás lefolytatására, perújítási kérelmünk elfogadására. Dr. Kelényi Gábor, a POTE rectora”

Ádám Györgyék azt válaszolták: arról azért talán sem a bíróság, sem mi nem tehetünk, ha az egyetemen káoszszerű rendetlenség van, az iratok kézbesítése a bírósági szabályoknak megfelelően megtörtént – utasítsák el a perújítási kérelmet. A Baranya megyei bíróság természetesen helyt adott az egyetem kérésének. Megfellebbeztük.

Időközben Kelényiék megtudhatták: ez a védekezésük valóban nevetséges, nyilvánvalóan el fogja utasítani a Legfelsőbb Bíróság. Ezért utólag becsatoltak egy orvos-szakértői véleményt, a szegedi egyetem igazságügyi orvostani intézetéből, amelyben a következők szerepeltek. „A POTE II. Belgyógyászati Klinikáján a beteget a szakma szabályai szerint megvizsgálták, felvették a részletes előzményi adatokat, és elvégezték a szükséges fizikális és műszeres vizsgálatokat is. Sem a felvett EKG-görbe, sem az enzimvizsgálatok nem támasztották alá a súlyos angina pectoris vagy a heveny mellsőfali szívizomelhalás kóriszméjét; ezért orvosilag nem kifogásolható az ambulancián szolgálatot teljesítő dr. Rajnai Gabriella orvos eljárása, hogy a beteget utasításokkal ellátva hazabocsátotta... Nevezett gyógykezelése az orvostudomány állásának megfelelően történt, gondatlanság vagy a foglalkozási szabályok megsértése nem bizonyítható. Az a tény, hogy a fizikális vizsgálat mellett

elvégezték a szükséges műszeres és laboratóriumi vizsgálatokat is, azt támasztja alá, hogy a beteg ellátása az elvárható gondossággal mellett történt.”

Egyébiránt – jóval később – erről a szakértői véleményről bebizonyosodott, s a bíróság is kimondta: már a születése jogellenes volt, a pécsi klinika megsértette az orvosi titoktartási kötelezettségét, amikor hozzájárulásom nélkül kiadta a férjemre vonatkozó iratokat a szegedi orvos-szakértőnek, ami pedig az emberi jogok súlyos megsértése. Ám ez csak sokára következett be – amikor ők becsatolták, a kutya nem volt hajlandó foglalkozni annak jogellenességével.

A Legfelsőbb Bíróság úgy döntött: az eredeti, arra vonatkozó perújítási kérelem, hogy a POTE nem kapta meg a bíróság iratait, nem fogadható el, ám az orvos-szakértői vélemény alapján mégis elfogadja a kérelmet, s a Baranya megyei Bíróságot a per lefolytatására utasítja.

A POTE ügyvédnöje elképesztő felkészületlenséggel vett részt a bírósági eljárásban. Többször előfordult: a bírónő már-már ordított velem, hogy képzeli, hogy így jön ide tárgyalásra, fogalma sincs az egész ügyről. Egy alkalommal megint a tudatlanságával volt baj, s a bírónő kérdésére, esetleg elő tudja-e adni jogi formában is a mondandóját – közölte, sajnos nincs Polgári Törvénykönyve. A bírónő erre odaadta neki a sajátját: tessék, olvassa föl belőle a vonatkozó részt. Ő elkezdett valami egészen mást citálni, a bírónő odahívta magához, és megmutatta: nem ezt kell olvasnia, hanem emezt. A bírónő kérdezte meg tőlem: bevonták-e a biztosítót is – kiderült, nem; javasolta nekem: talán mégiscsak szükség lenne rá – ő megköszönte, és megtette. A biztosító jogásza aztán – bármennyire is ellenfelem volt – nagyon szimpatikus ember volt, aki értette is a dolgát, azt tudomásul kellett vennem: neki az a feladata, hogy támadjon, hiszen az a legjobb védekezés. Amíg csak azzal jött elő: a férjem ivott és dohányzott – különösebben nem is mérgeződtem; de amikor például azzal próbált operálni: mi külön élünk, tehát én tulajdonképpen pénzéhes, anyagias nő

vagyok, akinek semmi alapja nincs kártérítésre, amikor köteleztetett arra, vessem alá magam pszichiátriai vizsgálatnak – az már azért kicsit sok volt.

Következett a szakértők harca, pontosabban huzakodása. Az egyik oldal így érvelt. „A kórlefolyás hosszmetzeti képét tekintve bizonyítottan vehető, hogy a beteg már igen súlyos angina pectoris diagnózis miatt került mentővel a POTE II. Belklinikára; panaszait, tüneteit, EKG-eltéréseit nem megfelelően értékelték; adekvát kezelést nem kapott, betegségét nem diagnosztizálták szakszerűen, klinikai felvételét nem eszközölték; mindezzel együttesen megfosztották a gyógyulás lehetőségétől. Az ambuláns orvosok által javasoltak a javulás lehetőségét sem adták meg számára, fentiek együttesen vezettek a beteg halálához. Meglévő súlyos coronaria betegsége megfelelő kezeléssel javítható lett volna.”

A következő szakértő próbált kitérni. „Néhai kardiális állapota sürgősségi kórházi felvételt nem indokolt; de típusos panaszai, tüneteinek miatt gondolni kellett volna a coronaria rezerv kapacitás csökkenésére, hiszen a klinika kiíró kórisméje is kérdőjelesen angina pectoris volt. Így célirányos, következetes kardiológiai kivizsgálást kellett volna kezdeményezniük a javasolt pszichiátriai mellett. Nem állítható azonban egyértelműen, hogy néhány éve (a későbbi szívizomelhaláskor) megmenthető lett volna; de az életben maradási esélyei jobbak lettek volna, ha időben megfelelő kezelésben részesítik.” Majd a harmadik szakértő megállapította: „elvárható lett volna, hogy további megfigyelés, majd a panaszokat fenntartó elváltozások feltárása érdekében további vizsgálatok elvégzése irányába intézkedjenek, mely a kórházi felvételt indokolta”.

Végül az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottsága egyértelműen fogalmazott. „A beteg ellátása során nem tanúsítottak kellő gondosságot. A nem kellően körültekintő eljárás folytán a kezelés nem volt szakszerű.”

S ennek alapján a bíróság meghozta az ítéletet – pontosan három évvel a per elindítása után –, megállapította: a POTE kártérítési felelősséggel tartozik Zoli haláláért.

Amikor megkaptam az ítéletet – lefénymásoltam, betettem három borítékba, és elküldtem a rektornak és annak a két doktornőnek, aki a felelős volt. Nem írtam alá, nem írtam mellé semmit, csak föladtam postán. Ennyi volt a célom. Szembesüljenek azzal, amit tettek, és vállalják el. Mert igenis vannak rendes és nagyon jó orvosok, akik tényleg a betegekért dolgoznak; és persze, történhet hiba is, de akkor azt be kellene ismerni. Degradálni, lekezelni, semmibe venni azt az embert, akit fájdalom, veszteség ért, külön kaszként megtehetni mindent, semmibe véve a törvényt, egymást védeni – azt már nem.

Hozzá kell tennem: a bírakat sem irigylem, de amit olykor ők is megengednek maguknak: az is fölháborító, még ha egyébként emberileg érthető is. Amikor a kórház perújítási kérelmének megengedése vagy elutasítása volt a tét, a pécsi bírónő megmondta előre: nem a javunkra fog dönten. Korábban ugyanis megkérdezte az ellenfél jogászait: mit tesznek, ha ő elutasítja a kérelmet – s ők azt válaszolták: természetesen fellebbeznek. Erre ő azonnal kiadta nekik az elutasító ítéletet, közölve: azért teszi ezt, nehogy kicsússzanak a fellebbezési határidőből. Ez persze tilos. Ő azonban ezt is inkább föl vállalta, mintsem pécsi létére pécsi orvosok ellen hozzon ítéletet. Hiszen ő ott él, a nevét ismerik, és ha neki, vagy a gyerekének orvoshoz kell mennie, ezt félve tenné. Szörnyű, borzalmas, hogy egy bírónak félnie kelljen: ő vagy a családja kárát láthatja annak, ha úgy dönt, ahogy a törvény előírja. Később is – amikor mégis kénytelen volt ítélezni ebben az ügyben – végig görcsösen ragaszkodott az újabb és újabb bizonyításokhoz. Már három – lényegében egyértelmű és egybehangzó – szakértői vélemény volt a kezében, amikor tulajdonképpen teljesen fölöslegesen fordult a legmagasabb orvosi fórumhoz, az Egészségügyi Tudományos Tanácshoz, vagy hogy még jobban lefedezze magát, vagy mert ilyen utasítást kapott – de ez csak találgatás.

Látszott rajta: érti és megéri a történeteket, pontosan tisztában van vele, nekünk van igazunk, de nem mer dönteni.

A végén megkaptam a kártérítési összeget is. Végiggondoltam: kik azok, akiken Zoli szeretett volna segíteni, ha tud. Közöttük szétosztottam az egész pénzt. Magamnak egy fillért sem tartottam meg belőle.

– Édes anyukám, hidd el, csak kivizsgálásról van szó, semmi másról!

– Áh, biztos rákos vagyok, és el akarjátok titkolni előlem – dohogott Eszti néni. – Miért hiszitek azt: ha az ember öreg, és a második gyerekkorát tölti, akkor úgy is kell kezelni, mintha tudatlan kölyök lenne?

– De mama, becsületszavamra senki egy szóval nem vetette föl még a gyanúját sem a ráknak. Azt mondták a doktorok: szeretnének teljes kivizsgálást végezni, és a vérnyomásodat beállítani. Pár nap, és hozhatunk haza. Kössünk alkut! Hétfő reggel beviszünk, és – ha nem végeznek teljesen a kivizsgálással, akkor is – pénteken délután hazahozunk. Így rendben?

– Ezt halál-komolyan megígéred?

– Meg. Esküszöm Neked. Elég?

– Elég, rendben.

A tekintélyes értelmiségi családnak kijáró módon fogadták őket a neves kórházban, itt szokva voltak az ilyen vendégekhez. Eszti nénit két-ágyas szobában helyezték el, s már hétfő reggel elkezdték a különböző vizsgálatokat. Egyik laborból a másikba, röntgenek, EKG, EEG, még fogászatra és ortopédiára is elküldték, igazán alapos munkát végeztek. Szinte repült az idő a rengeteg teendővel; s mindenki kedvesen, mosolyogva fogadta, szánt időt a tereferére is, végre jól kipanaszkodhatta magát. Ha

csak egyet nyekkent – máris újabb vizsgálatokat és kezeléseket írtak elő. Hála Istennek, semmi különösebb baja nem volt; s most, hogy ennyit foglalkoztak vele, egészen kivirult.

Egyedül a szobatársa, Piroska nem volt túl kellemes, különösen őhöz képest igen rossz bőrben volt. Valami furcsa betegsége volt, rendszeresen elveszítette az eszméletét, olyankor dobálta magát, fel-felemelkedett az ágyában. Rengeteg gyógyszert adtak neki, a többségét infúzióban.

Egyik délután Eszti néni keresztretjvény-lapot vett: este majd azzal foglalja el magát, amíg nem kezdődik a tévében valami nézhető műsor. Bejött a lánya, kikérdezte, melyik vizsgálaton mit mondtak. A Daubnertől hozott rigójancsit, azt ő nagyon szerette. Míg beszélgettek, Piroska megint elveszítette az eszméletét. Bejött a nővérke; fölállította kettejük ágya közé az infúziós állványt, és bekötötte a szobatársnő karjába az infúziót. Kinyitotta a csapot, elkezdett csöpögni az oldat Piroska vénájába. Eszti néni hamar hazaküldte a lányát, örült, nekieshet a keresztretjvénynek. Az elsőt villámgyorsan megfejtette – Ady-vers részlete volt a beküldendő feladvány –, még csak a betűk fele volt meg, amikor ő már beírta végig. Hozzáfogott a másodikhoz, az nehezebbnek ígérkezett. Piroska közben megint nyugtalankodni kezdett. Először ívben megfeszült a teste, aztán kiengedett, akkor meg éppen azzal a karjával kezdett hadonászni álmában, amelybe az infúziót kötötték. A vékony műanyag cső ki is billentette álltőhelyéből a fém állványt, Eszti néni rémülten látta: az elkezd dőlni Piroska ágya felé. Ám az eszméletlen asszony tovább csapkodott, az infúziós állványba ütközött a karja. Az perdült egyet, a másik irányba billent. Eszti néni fölnézett, s csak annyit látott: őfelé közeledik. Látszólag lassan dőlt, valójában annyira sebesen zuhant, hogy nem volt ideje félrerántani a fejét.

Az infúziós állvány fejbe csapta Eszti nénit, s ő azonnal meghalt. Mire bejött valaki, már rég menthetetlenül vége volt.

A család kártérítési pert indított a kórház ellen. Ennek során nem kevesebb, mint öt igazságügyi orvos-szakértő volt hajlandó

leírni: sajnos az infúziós állványt nem lehet rögzíteni. Hogy miért nem? Mert lehetetlen. A család ügyvédjének azt a fölvetését, miszerint legrosszabb esetben meg lehetne próbálni például madzaggal kikötni az állványt, nevetséges dilettantizmusnak, egyszersmind teljesíthetetlen igénynek minősítették.

A család megnyerte a pert, a kártérítés összege körülbelül egy ötéves közép-kategóriájú autó vételárának felelt meg.

ANNAMARI EGYETLEN VÁGYA

A Halmi család öreg-Kispesten, zöld környezetben, kertes családi házban lakik. Rózsák, szilvafák, füves szabad tér; kicsit elhanyagolt, de szép. Az első szobában 17 éves nagyfiú „tanul” az ágyán, bekapcsolt tévé és dübörgő zene mellett. A másodikban 19 éves lány ül a számítógép előtt; römizik, vagy mi a csuda az a kártyajáték, amit ráérős hivatalnokok nyüstölnek az irodájukban. Mellette bűbajos tízéves kislány könyvet olvas, pisze orrán szemüveg, amint belépek, ismeretlenül is rám mosolyog:

– Csókolom, hozzám tetszett jönni?

– Hozzád is, de előbb a szüleiddel beszélgetnék – felelem –, s hogy jóvátegyem bűnömet, kezet csókolok neki. Visítva felkacag.
– Nemsokára jövök Hozzád, hercegnő!

Ez is tetszik neki: – Oké, várom!

A szülők átkísérnek a nappaliba. Szimpatikusan sok könyv, tévé, kényelmes fotelok. Julianna 44 éves, kedves asszony; már erősek a ráncai, mély árok húzódik a szeme alatt. Pátyról való, a Boros Péter-féle vendéglátó vállalat bérosztályán dolgozott, aztán az első gyerekkel elment GYES-re. András, a férje acélszerkezeti előrajzoló, amolyan átmenet ez a művezető, a gyártás-előkészítő és a műszaki rajzoló között. A szót Julianna viszi:

– ‘82-ben született a második gyerekünk, a fiú. Úgy gondoltuk: ennyi elég is, nem kérünk többet. Amikor ő másfél éves lett, elmentem dolgozni, eldöntött tény volt: több gyerek nem lesz. Védekezünk is, fölvetettem spirált azzal az orvossal, aki a kezdetektől a nőgyógyászom és szülészem is volt. ‘88-ban mégis terhes lettem. Akkoriban még létezett az Abortusz (más

néven: pirongató) Bizottság, oda el kellett mennem, de mivel papírom volt, hogy védekeztem – vita nélkül jóváhagyták a küretet. Október 24-én el is végezték a Schöpf-Merei Kórházban, ahova mindig jártam. Simán, gond nélkül lezajlott; kora reggel elvégezték, aznap este haza is jöhöttem. A doki annyit mondott búcsúzóul:

– Ha bármi problémád van, nyugodtan gyere! – Semmi mást. A kezembe nyomták a zárójelentést, figyelmesen végigolvastam, nem írták, hogy kontrollra kellene jelentkeznem. Eltelt két hónap gond nélkül.

Szent Karácsony este azonban furcsán éreztem magam. Rokonok voltak nálunk, nagy ebéd; nekem meg mortyorgott, szortyorgott a gyomrom. Olykor zűrözik az epém, gyorsan bevettem egy Bilagitot, gondoltam: nyilván tönkreettem magam. De csak nem múlt el. Ültem egyedül, odafigyeltem magamra, és belém csapott: ugyanezt éreztem mind a két terhességnél is. Nem szóltam egy szót sem, nem akartam hülyét csinálni magamból – két hónapja voltam abortuszon. Eltelt egy óra, kettő, végül csak mondtam a páromnak:

– Te, András, bennem mozog egy gyerek! – Azt felelte:

– Bolond vagy Te, hogy mozogna, két hónapja vették el!

– De bizony ez gyerek.

– Na, várjunk még, meglátjuk! – Még a karácsonyi vacsoraasztalnál megkérdeztem kuncogva a 9 és 7 éves gyerekeket:

– Na, akartok kistestvért?

– Jaj, de jó, anyu – ujjongtak –, legyen tesónk!

– Ne bomoljatok, nem komolyan kérdeztem, szó se lehet róla, mi már nem akarunk! – nevtünk mi is.

Vártunk másnapig, s kezdtem egészen biztos lenni: ezek ugyanazok a tünetek, mint a terhességeknél voltak. Számolgattunk: a küret óta még nem eshettem teherbe, tehát ez csak a küret előtti lehet, az meg akkor már négy hónapos. Bementünk a kórházba, persze karácsony és újév között ott egyetlen hadra fogható ember se létezett. Visszaballagtunk

január 2-án. Vizelet, manuális kivizsgálás – kiderült: tényleg terhes vagyok, 16-18. hetes.

– Mit mondott a doktor?

– Ennyit: – Bizony Te terhes vagy! – Mire én szóhoz alig jutottam:

– Hogy lehet az, hát Te kapartál ki?

– Nem tudom – felelte.

Kértem: vegyék el a gyereket. Attól féltünk ugyanis, hogy az a magzat, akit kikapartak, de mégis megvan – könnyen lehet sérült. Ám azt válaszolták: már késő.

– Nem lehet mégis valamit tenni? – próbálkoztam –, még csak a 19-20. hétben lehetek.

– Nem lehet, már túl nagy a gyerek! – Mit mondhatok én erre? Ha nekem az orvos ezt mondja, akkor ez így van.

– Nem vetődött föl a magzatvíz-vizsgálat szükségessége?

– Akkor még életemben nem hallottam magzatvíz-vizsgálatról; azóta tudom, hogy létezik ilyen, amióta van a Spektrum TV, és abban látunk ilyen tudományos dolgokat. A doktor meg nem mondta. Valamilyen AFP-vizsgálatot elvégeztek, az kimutatta – mint mondták, körülbelül 85 százalékos valószínűséggel –, hogy a gyerek ép, egészséges.

– Én inentől kezdve állandó félelemben éltem – veszi át a szót András. – Folyton az járt a fejemben: akármennyire is nem értek hozzá, ott bent mégiscsak alaposan megkaparásztak mindent. A Jóisten tudhatja, mi lesz abból. Tulajdonképpen nem is igazán hittem el, hogy ebből gyerek lesz, húsz fillért nem adtam volna az életéért.

– Mit mondtak mindenkinek?

– Pfü, rém nehéz volt. Szaladgálnom kellett ide-oda, körzeti, terhesrendelés, kiskönyv; mindenütt úgy néztek rám, mint a sültbolondra. Bekopogtam a körzeti nőgyógyász bácsihoz, már rég nyugdíjasként dolgozott; csóválta a fejét, azt dörmögte:

– Ilyen nincs! ötven éve praktizálok, de ilyet még nem láttam. Vagy abortusz, vagy gyerek, a kettő együtt nem szokás. –

Képzelteri, mit szólt a család, a baráti kör... Amikor bejelentetem: babánk lesz – mindenki teljesen ledöbbsent.

Ám sok mindenre nem maradt idő. A hatodik hónapban, pontosabban a 28. hétben jártam, amikor egyszer csak – piff! – elment a fevíz, és elindultak a szülesi görcsök. Megvizsgáltak: igen, irány a szüleszoba. Azt hittem: most hatalmas felhajtás lesz abból, hogy ösz-vissz hat hónapos terhességgel szülok, nyilván nagyon pici a baba – de nem. Ók egy szemet sem voltak idegesek. Ott volt egy orvos, egy szülesznő, még inkubátort se készítettek elő. Az járt a fejemben: amikor a fiam hét és fél hónapra születt, telis-tele volt a szüleszoba, három orvos, három szülesznő, gyerekorvos, mind ott nyüzsgött körülöttem. Most hat hónapnál meg rám se hederítenek – talán azt hiszik, úgyszem marad meg a gyerek? Ám megszületett a lányom, Annamária, s rögtön fölsírt. Na, akkor aztán elkezdtek kapkodni, inkubátor, újszülottes orvos, mindenki előkerült hirtelen.

– Mennyivel születt?

– 1240 grammal, 1 kiló 24 dekával. 35 centi volt az egész, szegény-kém. A lábai komolyan olyanok voltak, mint egy felnőtt ember kézüjjai. Utána visszafogyott 1007 grammra, onnan kezdett lassan-lassan hízni. Három hónapig volt intenzíven, majd újszülotte osztályon. 2300-zal adták haza, május elején.

– Volt-e vele bármi gond a pici súlyán, újszülottségén túl?

– Nem, semmi. A zárójelentésében is az állt: minden rendben. A körzeti gyerekorvos sem talált semmit, rendszeresen kellett vinnünk különböző vizsgálatokra – a koraszülotteknél ezeket gyakrabban írják elő –, de egyszer sem vetődött föl probléma. Nyolc-tíz hónapos korában én kezdtem hiányolni a felülést, felállást – jó, jó, pici, koraszülotte, de már kéne produkálnia ezt-azt. De hát, ha az orvosok nem mondtak semmit, akkor biztos nincs is semmi baj. Egyéves lehetett már, amikor idegyógyászati kontrollra vittük, és véletlenül éppen ott volt egy konduktor a Pető-intézetből. Ő szólt először:

– Ennél a gyereknél valami nincs rendben, feltétlenül hozza föl hozzánk kezelésre, tornára! – Ekkor születt a legelső orvosi

jelzés, a zárójelentésben, ennyi: merev izomtónus. Istenem, merevebbek az izmai, tornáztatni kell – ez nem nagy ügy. Tovább teltek a hónapok, és bár rendszeren tornáztattuk, hiába állt föl: azonnal eldőlt. Már másfél éves volt Annamária, láttuk, hogy állásnál a bokái befelé dőlnek, térdben képtelen kinyújtani a lábát, még mindig nem indult el – könyörögtem, valaki mondja meg: mi van vele.

– Az orvosok – szól közbe András – mind visszautaltak minket a Schöpf-Mereibe. Az ortopédes, a sebész, az ideggyógyász, a gyerekorvos, mind a vizsgálatok végeztével az égadta világon semmit nem közölt velünk, csak azt mondogatták: vissza a Schöpf-Mereibe, ott, velük beszéljék meg, akiknél szülte. Ma már értjük: úgy gondolták, ha már ezt a gyermeket főképpen nem mi magunk „készítettük”, hanem a Schöpf-Merei, akkor oldják meg ők maguk a problémát. A magyar egészségügy egyetlen intézménye sem írta le: mi a betegség, és annak mi az oka!

Megint Julianna folytatja:

– A Pető-intézetben sem válaszoltak, ők konduktorok, nem orvosok. A Schöpf-Mereiben a gyerekbelgyógyász végül nagy nehezen kibökte: – A láb-mozgatóidegek sérültek, ezáltal nincs egyensúlyérzéke. – Vissza a Petőbe: – Maguk ismerik az ilyen helyzetet, mi lesz evvel a gyerekekkel?

– Hát, járni talán fog tudni... majd egyszer... nagyon nehezen... ha rengeteget tornáztatják, talán tud majd járni egyedül... persze rendszeren soha.

És valóban.

– Most hol tart a gyerek?

– Aranyos, okos lány; most már tízéves, negyedik általánosba jár, méghozzá nem kiségitő vagy hasonló, hanem normál iskolába. A lábát térdben csak körülbelül 45 fokig képes kiegyenesíteni, tehát járni szinte egyáltalán nem tud. Nem tud járni.

Az iskola első éveiben levittük ölben a lépcsőn, beültettük egy speciálisan neki készített babakocsiba, eltoltuk a suliba, ott ölben föl vittük, és beültettük a padjába. Ha napközben volt

számítástechnika órájuk is – akkor újra bementem, átvittem őt a computer-terembe, az óra végén pedig vissza a saját osztályába.

– Hogy megy ki pisilni napközben?

– Nem megy. Az elején könnyebb volt, amíg csak napi négy órájuk volt. Előtte pisilt, aztán amikor beértem, kivittem őt a WC-be. Bár hozzá kell tennem: az iskola is, a többi gyerek is rémrendesek, teljesen elfogadják őt, amiben tudnak, segítenek. Most, negyedikben már hat órájuk van, nehezebb is. Tegnap fél kettőre mentem érte, láttam rajta a kínlódást, azzal fogadott: – Jaj, anyu, annyira vártalak, nagyon-nagyon kell pisilnem! – Mert éppen nem a saját tanítónőjük volt velük, akit – ha nagyon muszáj – meg tud kérni: vigye őt ki.

– Amikor kiérnek a WC-re, már otthagyhajta Annamari egyedül?

– Nem, dehogy. Ő fogja a nyakam, a vállam, én lehúrom a bugyiját, és segíték leülni, majd, amikor végzett, fölemelem. Évek iszonyatos megfeszített munkájával, szegény gyerek rengeteg erőlködésével eljutottunk oda – ha segítséggel is, de – egyre többet tegyen meg ő maga. A házunk olyan, hogy tizenegy lépcsőn kell feljönni a bejáráshoz. Rendszerint elől húzzuk, hátul toljuk, de csak szokja a lépcsőzést is. Küszködünk. A gyerek természetesen ott akar lenni a többiekkel együtt minden színházlátogatáson, állatkerti sétán, kiránduláson – mit tehet az ember: persze hogy visszük őt. Nem felelhetem neki: nem, Te itthon maradsz. Nem mondhatom: Te nem tudsz menni. Képzelheti, milyen egy kirándulás, ahol az osztálytársai gyalogolnak, őt pedig mi toljuk a babakocsiban, az 52 kilójával.

– Tavaly tavasszal – mesél András –, ötnapos erdei iskolát szerveztek a Mátrában. Nekünk is el kellett menni, végig ott voltunk mind a ketten, hogy Annamária is jól érezhesse magát. Nagy kirándulásokat szerveztek, Mátraházára, Hollókőre, erdei túrára – babakocsival. A gyönyörűséges Hollókőn, a világörökség részén például végig az egész faluban macskaköves utak vannak. Szegény gyerek többször majd'

kizuhant a babakocsiból. Idén is ugyanígy voltunk Egerben, Szilvásváradon, a Szalajka völgyében.

– Ez mind természetes, magától értetődően vállaljuk; csakhogy miközben ő egyre nagyobb, mi egyre idősebbek vagyunk! – sóhajt hatalmasat Julianna – Mi lesz, ha mi már nem leszünk? A nagylányt, a 19 évest bizony már fél éve-éve oltogatom: úgy rendezze az életét, ez a feladat majd egyszer őrá marad. Nem úgy van az, hogy talál majd valakit, és azzal csak eltengődik valahogy kettesben, arra számíton: vele lesz a testvére is, méghozzá valószínűleg ugyanilyen állapotban.

– Mikor perelték be a kórházat?

– Amikor Annamari kétéves lett, szép és aranyos, de a széktől az ágyig is csak segítséggel volt képes elmenni, elkezdtünk ugyanezen tépelődni: már nem is vagyunk olyan fiatalok, mi lesz ezzel a gyerekekkel, ha megöregszünk, nem bírjuk emelgetni? Mi lesz, ha meghalunk? Mindenki azt javasolta: forduljunk ügyvédhez, kérjünk kártérítést, elvég-re mi semmilyen gyereket nem akartunk, na pláne beteget, sérültet. Találtunk is ügyvédnőt, aki elkezdett foglalkozni velünk. Saját ismeretségi körében talált jó néhány nőgyógyászt, más orvost. Kivétel nélkül mind ugyanazt válaszolta:

– Igen, ez egyértelmű: a betegség az abortusz nyilvánvaló következménye – mondom barátilag és magánemberként. De ha nyilvánosságra kerül, pláne bíróság elé – egy szót nem fogok szólni! Ezt bizony a kolléga elrontotta, de ezt csak privátim közlöm, hivatalosan nem nyilatkozom senkinek!

Az ügyvédnő levelet írt a Schöpf-Merei kórháznak: egyezzünk meg békés úton. Összeírtuk, amennyi tényleges költségünk keletkezett: annyit kértünk. Két sorban válaszoltak: nagyon sajnálják, ami történt, ám ők semmiben nem hibásak, kártérítést nem hajlandók fizetni. Az ügyvédnő ugyan nem sok jóval kecsegtetett, '92 tavaszán mégis beadattuk vele a bíróságra a keresetet.

Kitűzték az első tárgyalást, minket annak előtte elküldtek a Gyorskocsi utcába, igazságügyi orvos-szakértőhöz. Tündéri

doktornő vizsgálta meg Annamáriát a feje búbjától a lábáig, kikérdezett minket, s ő volt azt első, aki leírta: „a bekövetkezett károsodások összefüggésben állnak a hibásan elvégzett abortusszal”. Majd javasolta: forduljunk inkább Ádám György professzor úr ügyvédi irodájához, ők a profik ebben. Az addigi ügyvédnő zokszó nélkül átadta nekik az ügyünket, maga is tisztában volt vele: nem szerencsés, ha ő viszi, aki főképpen ingatlanban utazik. Ádám Györgyben fantasztikus, igazi embert ismertünk meg. Az ő személye mára intézményévé vált az orvosokkal szembeni kártérítési ügyeknek. Hihetetlen alázattal és óriási szakmai hozzáértéssel, lenyűgöző tudással intéz minden egyes pert. Hetvennyolc évesen is képtelen arra is, kevesebbet dolgozzon, mint amennyibe beleszakad, arra is, ne élje át teljes lelkével valamennyi ügyfele sorsát. Pedig ha hetvenéves korában nem penderítik ki az orvosi egyetemről, ma is a SOTE professzoraként oktat orvosi etikát. Azok az orvosok, akik ma kigyót-békát kiabálnak rá, saját szaktársaikkal vesznek előbb: miért nem hagyták békén bájos, okos öreg professzorként.

A kereset beadása után egy évvel volt az első tárgyalás. A kórház azzal védekezett: a küret után visszarendeltek kontrollra, és én ezt elmulasztottam – tehát ők teljességgel vétlenek. Csakhogy annak a felszólításnak: mutassák meg a papírt, amelyben ezt leírták, nem tudtak eleget tenni – ez elesett. Elhalasztották a tárgyalást.

Közel egy év telt el a következőig. Arra új védekezéssel álltak elő: én méhen kívüli terhes voltam, ezt pedig ők akkor nem vehették észre. Ennek bizonyítására be is csatoltak iratokat, amelyek szerint az abortusz során levett „kaparék” laboratóriumi vizsgálati jegyzőkönyvében ez állt: „magzatra utaló jel nem látható”; ha pedig a kikapart szövetekben nem volt magzat, akkor ez csakis méhen kívüli terhesség lehetett – arról pedig nem ők tehetnek. Ádám professzor úr azonnal tromfolt: akkor dupla hibát, méghozzá óriásit követtek el. Ha a kaparékban nincs magzatra utaló jel, amennyiben ezt kézbe is veszi valaki –

azonnal, ha éjjel, ha nappal, sívító mentővel kell behozni a kismamát, hiszen életveszélyben van a méhen kívüli terhességgel. Ők pedig se föl nem hívtak, se nem táviratoztak, ekkor sem tettek az égardta világon semmit. Úgyhogy ezt gyorsan abbahagyták.

A kórház újabb indítványt adott be, megint egy év. Nagy nehezen eljutottunk az elsőfokú ítélethez, az mindenben elmarasztalta a kórházat. Ők persze fellebbeztek. Legfelsőbb Bíróság, ismét fél év. A kórház ekkor ismételt bizonyítást kért, újabb szakértői véleményt – már a bírók is látták: kizárólag időhúzásról van szó –, épphogy ki nem zavarták a kórház ügyvédjét. Meghozták az ítéletet: helybenhagyták a javunkra szóló elsőfokú ítéletet. '97 novemberében ítélték meg a kamatokkal együtt annyit, amennyit (persze kamat nélkül) '92-ben kértünk. Hát, nem ugyanaz a pénz. De ezt sem kaptuk meg. A Schöpf-Merei kórház egyszerűen nem fizetett a jogerős ítéletre. A professzor úr elment tárgyalni velük, mondták: persze, rendben van, csak most külföldre utazik az igazgató úr, nincs, aki utaljon. Hazajött, most jön a karácsony, tegyük át januárra! Jó, tegyük át. Januárban: majd rögtön utaljuk – ám nem tették. Az igazgató úri becsületszavát adta: egy hét múlva utalják – de most sem. Belementünk: fizessenek két részletben – akkor sem. Márciusban megelégettem, és a professzor úr beadott egy inkasszót az egyik alszámlájukra, mert a főszámlán nem tartottak pénzt, s az alszámláról valóban le is emelték nekünk. Szégyelltük ugyan magunkat: nehéz helyzetben van az egészségügy, ez a kórház is, de mi 7 éve küszködünk, megítélték, három hónapja ígéretik ezt a pénzt, amit nem magunkra, hanem a gyerekre akarunk fordítani – elég volt. Aztán kiderült: amikor mi leemeltük a teljes összeget, ők éppen átutalták annak egynegyedét – nem a felét, ahogy megegyeztünk, hanem a negyedét. Persze azt visszaküldtük.

– Komolyan még Maguknak volt lelkipurdalásuk, hogy leinkasszózzák a pénzüket?

– Igen, tényleg! – Most András felel. – Amikor az abortusz történt, még nem volt a kórházaknak felelősségbiztosításuk, tehát ezt nem a biztosító, hanem maga a kórház fizette. Aggasztott minket: milyen gondot okozunk a kórháznak, kinek lesz ebből baja, ha valamire nincs elég pénzük. De hadd mondjam meg: a magyar igazságszolgáltatásról sem tudnék valami jó bizonyítványt kiállítani. Gondoljon bele, bármilyen kegyetlenül is hangzik: ezt a gyereket mi nem akartuk. Szerintem – ha már tulajdonképpen ők „csinálták” – az lenne a méltányos, ha ennek terheiből is részt vállalnának. Elfogadta a bíróság a masszázs, a torna, a folytonos autó-használat költségeit, de visszautasította a kabát, a cipő stb. árát, mondván: ha van gyerekem, az én kötelességem őt eltartani. Csakhogy ez a gyerek legalább annyira a Schöpf-Mereié, mint az enyém. Én fölnevelem, gondozom, ápolom, de a költségeibe mégiscsak be kéne szállniuk. Ezt az érvet a bírók nem fogadták el. Úgyhogy most, amikor ez a per lezárult, kénytelenek voltunk indítani egy másikat, járadékra, vagyis arra, hogy – nem nekünk, hanem kizárólag Annamáriának – fizessenek járadékot, ha mi már nem leszünk, ne haljon éhen.

– Beszelnék akkor most a gyerekekkel kicsit.

– Persze, tessék csak. Bekísérem a művésznőhöz – és András mutatja az utat Annamária szobájához. A pisze, bájos, szemüveges kislány a számítógép előtt ül, golfjátékot töltött be. Most próbálja először, egyelőre rém gyöngén megy. Próbáljuk közösen kitalálni, miképpen lehet beállítani az ütéseket, az irányzókat; nekem valamivel rosszabbul sikerül.

– Annamari, van ez a helyzet a lábaddal. Miben akadályoz ez Téged?

– Hogy menni tudjak, biciklizni, meg egyáltalán...

– Mi az, amiben nem akadályoz?

– Például cicát simogatni, írni...

– Bár picit a kezed is nehezebben mozog a kelleténél, ugye?

– Igen, de az nem olyan vészes.

– Írni tökéletesen tudsz vele?

- Igen, sőt rajzolni is. Most is rajzoltunk a suliban.
- Mit?
- Nyári emléket kellett, én a lósimogatást rajzoltam le.
- Hol simogattál lovat?
- Siófokon nyaraltunk, egy bácsi minden este kint állt az úton a lovával; kivétel nélkül mindegyik nap elvittem magam a szüleimmel oda, a lovat simogatni.
- Annamari, Te már mégiscsak tízéves nagy nő vagy. Van-e elképzelésed, mi leszel, ha nagy leszel?
- Állatorvos vagy orvos. Most inkább az orvos felé hajlok. Esetleg nővér.
- Mit tudsz arról, mennyit lehet javítani a lábaidon?
- Hát... nem sokat... de valamennyit biztos lehet majd javítani.
- Mennyire?
- Talán annyira, hogy tudjak egyedül járni.
- Mondd, bent a suliban a többiek rendesek Veled, nem csúfolnak, nem éreztetik, hogy Te másmilyen vagy?
- Nem, egyáltalán, annyira aranyosak, úgy tesznek, mintha nem is lenne semmi bajom.
- Annamari, mi a Te legnagyobb vágyad? – először hosszú-hosszú csend, szemüvege fölött az égre néz, erősen gondolkodik:
- Hát, legyen egy német juhászkutya-kölykőm, azt nagyon szeretném.
- És mi a legnagyobb vágyad egész életedre?
- Tudjak járni, meg biciklizni, legyen munkám, legyenek gyerekeim...
- Melyik a legfontosabb?
- Tudjak járni! Az összes többi nem is kérném... ha tudnék járni!

Az orvosi műhiba-ügyeknek – s most csak az egyértelmű, bizonyítottan elkövetett hibákra gondolok – ma Magyarországon stabil, megbízhatóan működő alap-koreográfiája a következő. Elkövetetik a műhiba. A rendőrségi eljárás nyomozást megszüntető határozattal lezárul. A polgári per során – hacsak nem orvos indította, vagy olyan orvos ellen folyik, akit „ki akarnak csinálni” – a kórház fölháborodottan visszautasítja a kártérítési igényt: ők mindenben a szakma szabályai szerint jártak el, mulasztás, gondatlanság, műhiba nem történt. A kirendelt igazságügyi orvos-szakértők meg is erősítik: nem történt szakmai szabályszegés. A magánszakértők bizonyítják ennek ellenkezőjét. Az Egészségügyi Tudományos Tanács – „felülvélemény” nevű – fellengzésében megerősíti az igazságügyi orvos-szakértőket. A polgári pert az erre szakosodott ügyvédek megnyerik; a bíróság négy-öt-hat-hét év után megítéli annak az összegnek a felét-harmadát, amit kértek nem vagyoni kártérítésként; a kórház helyett a biztosító fizet. Fegyelmi eljárás nem indul. Orvosi Kamarán belüli orvosetikai eljárás nem indul. Slussz. A sorozatban műhibát elkövető orvost előbb-utóbb előléptetik. Ebben lenne logika: főorvosként, no pláne igazgatóként kevesebbet fog ártani. Ez azonban a paraszolvencia-rendszer és a feudális orvosi hierarchia miatt nem igazolódik: nagyobb hatalommal több beteget tud magához vonni – legalábbis a jól fizetők és nagy befolyással bírók közül.

Sok más szakmában aki műhibát vét: azt – ha nyilvánvaló a helyzet – el is ismeri, vállalja a következményeit. Az orvosok viszont erre – úgy látszik – soha nem hajlandók. Pedig semmi bajuk nem származna belőle, egyetlen olyan esetet sem hallottam: a műhibáért elmarasztalt kórház felelősségre vonta azt az orvost, aki hibázott. Egyébként pénzébe nem is a kórháznak kerül az elveszített műhiba-per. Felelősségbiztosítást mindenképpen kötelező megkötniük, a kártérítés cechét tehát nem ők, hanem a biztosító fogja állni. Mi az oka annak, hogy az orvosok mégis a végsőkig ellenállnak minden kártérítési igénynek? Mi történne, ha kézfelemelve odamennének a

biztosítóhoz: – Isten bocsássa meg, hibáztunk, fizessetek neki kártérítést! – De nem! Tagadnak, vitatkoznak, állítják: a szakmai szabályokat tökéletesen betartották, ez belefér a szokásos kockázatba. Persze el fogják veszteni a pert, de három-négy évig elhúzzák; ha veszítenek első fokon: fellebbeznek. Pert megakadályozó egyezségek is kizárólag a biztosítók kezdeményezésére születnek. Ha néha a biztosító emberei úgy látják, veszett a fejsze, s már a nyele is odavan, nagy nehezen olykor ráveszik a kórházakat: fizessünk per nélkül, írassuk alá, hogy soha többet nem támaszthat semmilyen igényt, valamint nem nyilatkozhat az ügyről a sajtónak. Persze, a biztosítót más szempont, a profit mértéke vezérli: ha nem egyeznek meg, évi húsz százalékos kamattal ketyeg – az átlagosan öt évig tartó per végére a duplájára nő – a követelés. Ilyen haszonra ma már ő sem tudja kihelyezni a pénzét, tehát nem szeretne ennyit fizetni. De ez is rém ritka, s az orvosok ebbe is csak nagyon-nagyon nehezen mennek bele.

Miért? Csak és kizárólag a presztízs? Meg persze a pénz? Nem, ez a kettő együtt sem elegendő magyarázat a kártérítési igényekkel szembeni kivétel nélkül mindig bekövetkező elutasításra.

Van két további tényező. Az első: az orvosi műhiba-ügyekben rettenetesen nehéz a bizonyítás. Az orvosok elleni kártérítési perek már eleve tulajdonképpen suta jogi konstrukciók. A szokásos, minden hétköznapi esetre vonatkozó Polgári Törvénykönyv általános törvényi tényállását kénytelenek alkalmazni, mivel nincs más. Eszerint „Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentessül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.” A polgári perrendtartás pedig még azt is előírja: mindent annak kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azt a bíróság igaznak fogadja el. Így hát a felperes, a sérelmet szenvedett fél köteles bizonyítani: hogy bekövetkezett kár, hogy azt a kárt éppen a kórház jogellenes és felróható magatartása idézte elő, valamint hogy a kettő között ok-okozati

összefüggés van. Mindezt olyan helyzetből, amikor mindezt a legkevésbé éppen ő képes megítélni. Akkor lenne egyszerű feladata, ha az történne: az orvos operálja a beteget, s ugyanakkor a beteg is operálja az orvost. Aki például azért perel, mert szülés közben agykárosodott lett a gyereke, meghalt a felesége – az végig kint toporgott a várószobában, s egyetlen dolgot nem látott: azt, hogy valójában mi történt. Akin hibáztak műtét közben, az minimum elkábítva, de gyakran elaltatva élte végig ezt, s fölébredése után szembesült a bekövetkezett eredménnyel. A műhiba-perек többségében a sértettnek, ügyvédjének és a bíróságnak egyaránt fogalma nincs róla: ténylegesen mi hogyan, miért történt. Mindenre pusztán visszakövetkeztetni lehet.

Egy kétségkívül eléggé kövér nőn epeműtétet kellett végezni. Orvosai úgy döntöttek: úgynevezett laparoscopiás technikával, tehát nem szikével vágva, hanem egy trocal-nak hívott kis lándzsaszerű eszköz beszúrásával, azon keresztül operálnak. Magának az orvosok Sebészeti Szakmai Kollégiumának van állásfoglalása: ilyen műtétet kizárólag azon orvos végezhet, aki a sebészeti szakvizsgája után elvégzett egy kifejezetten erre szóló tanfolyamot, vagy e helyett minimum 15-20 ilyen műtétnél asszisztált. Nos, aki ezt a nőt operálta – annak nem volt meg ez a tanfolyami végzettsége, és még soha életében egyetlen laparoscopiás műtétnél nem asszisztált. A trocal beszúrása során átszúrta a hasi fő ütőeret – a páciens ott a műtőasztalon elvérzett és meghalt. És a kórház a következővel védekezett: a nő olyan kövér volt, hogy nem lehetett megtalálni a trocal bevezetését, nem történt semmi szabályszegés vagy mulasztás. Teljesen véletlenül derült ki: valójában ez a gyakorlat nélküli orvos végezte a műtétet. Ha ez a totális véletlen nem következik be, soha nem derül ki, mi történt, az ügy szépen elalszik, mint a szokásos műtéti kockázatba beletartozó esemény. Ha nem jár el a szája a műtősnőnek, ember be nem bizonyíthatna volna soha: műhiba történt. Hányszor, de hányszor nem derül ki?

A másik – az orvosok rossz hozzáállását alátámasztó – tény: az orvos-szakértők szerepe e perekben. A már említett 1938-as Kassai-Szőke könyv az Igazságügyi Orvosi Tanácsról (az Egészségügyi Tudományos Tanács elődjéről) így fogalmaz. "Az IOT véleményét a természettudományi előképzettséggel rendszerint nem rendelkező bíró számára a felek részére is hozzáférhető indokolással látja el esetről esetre; így lehetővé teszi, hogy a bíró a legelvontabb természettudományi kérdésben is megnyugtató döntést hozhasson. Az ítéldbíró az IOT véleményét is a legjobb belátása szerint maga mérlegeli, azonban természetes, hogy az esetek túlnyomó többségében e vélemény szinte az ítélet erejével hat. Ez a szerencsés helyzet kizárja, hogy a bíró az orvosi perekben másképpen döntsön, mint a természettudományi szempontok alapján, hiszen e perekben az alapvető kérdés —a műhiba fennforgása vagy fenn nem forgása) már önmagában is természettudományi kérdés." Ugye tetszik érteni?

S ez alapvetően így kezeltek ma is. Működik az országban 4 igazságügyi orvostani intézet: a pesti, a debreceni, a pécsi és a szegedi orvosi egyetem részeként. Dolgozik 70-80 igazságügyi orvos-szakértő: ezek kétharmada orvosegyetemi alkalmazott. Tanársegédek, adjunktusok, docensek, professzorok. Mind szeretné megtartani az állását, s lehetőleg előbbre jutni is. Miként lesz a tanársegédből adjunktus? Megírja a PHD-t, amit orvosok bírálnak el, s annak alapján orvosok eldöntik: szakmailag alkalmasnak tartják-e. Később az adjunktus ír egy kandidátusi disszertációt, azt orvos opponensek védik vagy támadják, s megadják vagy nem adják meg a következő fokozatot, és így tovább. Mindent, ami fontos számukra, orvosok – és senki mások nem – döntenek el. Kívülállókon semmi nem múlik. Amikor tehát konkrét ügy kerül a kezükbe, elsősorban persze nem maga az ügy érdekli, hanem az: ne bántsanak meg senkit, akitől az egzisztenciájuk, előrejutásuk függ vagy függhet. Kivétel lenne ez alól az egyetlen Gyorskocsi utcai Országos Igazságügyi Orvostani Intézet – de hát voltaképpen az ott

dolgozók ugyanígy orvosok, az orvosi társadalomba tagozódva. Ők is kizárólag az orvos-társadalmon belül érvényesülhetnek.

S a szakértői ranglétra csúcsa az Egészségügyi Tudományos Tanács – az egészségügyi miniszter tanácsadó testülete – Igazságügyi Bizottsága, az orvosi műhiba-ügyek egekbe, a felhők fölé emelt istensége. Az ETT-re szinte változás nélkül igaz ma is, amit Kassai és Szőke 1938-as könyvéből már idéztem az akkori ETT-ről: „szakvéleménye szinte az ítélet erejével hat”. Szakvéleménye, amelyben például a kilencvenes évek hosszú során át is újra és újra hajlandó és képes volt leírni: „nem minősül foglalkozási szabályszegésnek műtét során tú, törülkendő, fogó stb. bent hagyása a műtéti területben”. Működése voltaképpen tökéletesen alkotmányellenes. A magyar alkotmány szerint minden magyar állampolgár jogosult az igazát keresni első és másodfokon, az egyenlő, közvetlen és szóbeli bírósági eljárás során. Az ETT IB az egyetlen szerv bájosan mókás hazánkban, amelynek döntései során nem ismert az összetétele. Valamennyi iratukat az elnök, Dr. Berentey György írja alá, ismert – a rendkívül sokak által olvasott Népjóléti Közlönyből –, hogy ki a miniszter által kinevezett húsz tagja, valamint hogy döntéshez elegendő 14 tag jelenléte. Ám hogy egy-egy konkrét esetben ki volt az a 14, aki kialakította a véleményt – az titkos. Az ETT IB a bírósági tárgyalásra nem idézhető meg. Hogyhogy? Miért? Nem tudni. 1981-ben a Legfelsőbb Bíróság Büntető, Polgári és Katonai Kollégiumok tanácselnökei hoztak egy állásfoglalást (1/1981. számon), amely a következőképpen szól. „A szakvéleményt felülvizsgáló szerv (testület) vagy annak tagja a tárgyalásra nem idézhető meg, a bíróság azonban elrendelheti a felülvizsgálati szak-vélemény kiegészítését.” Nem is értem. Mi ennek a logikája? Nincs is neki? Az elmúlt néhány évben ugyan tekintélye kezd megtépázódni. Amióta vannak ügyvédek, akik szívvel-lélekkel harcolnak a betegek jogaiért. Egy ügyben elérték: a bíróság kötelezte az ETT IB-t annak közlésére: kik vettek részt a szavazásban abban az esetben. Másikban kiharcolták: adják meg azoknak a nevét, akik

szakközreműködők voltak. Harmadikban kiküzdötték: az ETT adja ki azon dokumentumokat, amelyeket a szakközreműködők készítettek. A negyedik éppen most történt, (e könyv A necrosis: szövetelhalás című fejezetében szereplő) Antal Ilona perében beperelték az ETT IB-t és Dr. László Zoltán címzetes egyetemi tanárt, hogy adják ki Antal Ilona összes orvosi iratát.

S milyen ennek a bármely főistennél nagyobb hatalmú bizottságnak az összetétele? A húsz tagból hét, az elnök, az elnökhelyettes és még öt tag a SOTE – a sok-sok klinikát működtető pesti orvosegyetem – professzorai, a többiek vidéki orvosi egyetemi tanárok. Amikor a SOTE valamelyik klinikája ellen zajlik per, akkor maguk a SOTE professzorai ítélik meg legfelsőbb szakértői fórumként a történeteket. A hét SOTE-alkalmazott részvételével születik meg az a papír, amiről szintén még ember meg nem magyarázta, honnan kaphatta ezt a döbbenetes – egyszersmind fölháborító – nevet: „felülvélemény”. Hogy a magyar jogszolgáltatásban – amelyben állítólag a bizonyítékok egyenrangúak, s a bíró kizárólagos hatáskörébe tartozik azok mérlegelése – hogyan viselheti valami ezt a „felülvélemény” nevet – eleve följogosítva arra, hogy bárki és bármi fölé emelhesse magát –, szintén rejtély. Kalkai.

Folyt egy per, amelyben döntő jelentősége lehetett a toxikológiai szak-véleménynek, amelyet azonban az ETT IB nem adott ki. Az ügyvéd levélben kérte; az ETT jogi osztályvezetője azt válaszolta: nem adható ki, mert az ETT IB csak a rendőrséggel, ügyésséggel, bírósággal áll kapcsolatban, magánszemélyekkel nem, az ügyvéd pedig magánszemély. Az ügyvéd beperelte az ETT-t. A tárgyaláson megjelent ez a jogi osztályvezető, és átadta a bírónak a toxikológiai véleményt. – A felperesnek nem hozott egy példányt? – kérdezte a bíró. – Nem, neki nem jár! – felelt az ETT képviselője. A bíró azonnal, öelőtte lefénymásoltatta a gépirónővel, és odaadta az ügyvédnek. Ez ellen már nem volt kifogása az osztály-vezetőnek, sőt, az elmarasztaló ítéletet meg sem fellebbezte.

Nos, miért is ismernék be hibájukat az orvosok, ha ilyen háttér áll mögöttük, ha ilyen fantasztikus erők védik őket. Mi a szösznek mennének bele egyezésbe, minek törődnének bele: ha már úgylis az történt a beteggel, ami – legalább hadd legyen a bankban 3, 4 vagy 5 millió forintja, aminek a kamataiból hadd könnyítse meg az amúgy már tönkretett életét. Nem, inkább támadnak, hazudnak, meghamisítják a dokumentációt, nehogy a páciensnek igaza lehessen – hiszen tudva tudják: óriási háttér-erők működnek mögöttük, kizárólag azért, hogy őket védjék. Ezek a közepesen kezdő magyar maffiózok megirigyelhetik az orvosokat.

Csakhogy szemben más műhiba-ügyekkel – amik a cipész, az autószerelő, jogász vagy bárki más ellen indíthatók, ha az hibázott a munkájában –, itt más a tét. A páciens élete, testi épsége forog kockán. Az ember azt hinné: ez rendkívüli mértékben megnöveli mindenki felelősségérzetét. Hát nem.

Edit elveszítette a pört. A bíróság úgy döntött: keresete nem alapos, kártérítésre nem jogosult. Két ponton folyt a vita a bizonyítási eljárás során.

Az első az volt: felróható-e az orvosoknak Edit jelenlegi állapota, és mindaz, amit végig kellett élnie.

Történt ugyanis a következő. Első gyermekét Edit spontán és simán megszülte, a másodikat császármetszéssel, de szintén gond nélkül. Tizennégy évvel később – fájdalmi és összevissza menstruációja miatt – hasi műtétet hajtottak végre rajta, megállapítva: a császármetszés után összenövésai alakultak ki, azokat kellett rendbe hozni. Ezt követően azonban szinte állandóan vérzett; egymás után ötször kaparták ki, úgy-nevezett egészségügyi kürettel. Ezek sem használtak, így újabb műtéttel kivették a méhét. Két hét múlva visszakerült a kórházba, „sipoly

miatti hüvely felé történő vizeletfolyás” diagnózisával. Katétert vezettek be, vártak: talán magától bezáródik a sipoly. Nem történt meg, ezért pár nap múlva „hasi feltárásból kimetszették azt”. Ezután egyáltalán nem volt képes tartani a vizeletét. Bepelenkázva közlekedett, egészen a következő műtéig. Aztán újabb hólyag-hüvely-sipoly kimetszésre került sor. Állandó vizelési ingerét ez sem szüntette meg; keze-lába ma is folyton zsibbad, fáj; a hasa állandó görcsös nyomás alatt áll. Az orvosszakértők állásfoglalása alapján azonban a bíróság így ítélt: „az alperes a műtéti eljárás során a legnagyobb gondossággal és körültekintéssel járt el, a sipoly a műtétet követően néhány nappal kialakult postoperatív szövődmény, amely részben a megnehezített műtéti körülményekre, részben a felperes szöveti tulajdonságaira vezethető vissza, tehát annak kialakulásáért az alperes felelősséggel nem tartozik”.

A másik vitatott kérdés az volt: tehető-e mégis a kórház felelőssé, amiatt, hogy mindeme veszélyekről előzetesen egyáltalán nem tájékoztatta Editet. Erről pedig len a következőképpen fogalmazott az ítélet. „Az alperes a felperest e műtéti szövődmény kialakulásának lehetőségéről nem tájékoztatta. A szakértői véleményből kitűnően előzetes alhasi beavatkozások és kiterjedtebb rosszindulatú elváltozások esetén 1,74-2% között mozog a fisztulák, sipolyok kialakulásának az esélye. Az orvostól az nem várható el, hogy a beteget minden – igen ritkán – előforduló szövődményről tájékoztassa. Ezért az alperes felelőssége az ez irányú tájékoztatás elmaradása miatt sem állapítható meg.”

Editet nyolcvanezer forint perköltség megfizetésére kötelezték.

Az ítélet nem jogerős.

Foglaljuk össze! Ami bekövetkezett, az szövődmény, az orvosok nem tehetnek róla. S mivel előfordulása rendkívül ritka, ennek esetleges bekövetkezéséről nem fontos tájékoztatni a beteget, hogy eldönthesse: ilyen kockázattal is vállalja-e a

műtétet. Hiszen csak 2% az esélye. Hogy Editnél 100% volt?
Istenem, ilyen a matematika.

NEM BÍRTAM ÁTTÖRNI A HALLGATÁS FALÁT

Katalin dolgozott irodában, középvezetőként a kereskedelem többféle ágában, aztán – önmaga meglepetésére is – tanítani kezdett. Bár a közgazdasági szakközépiskola után a Külkereskedelmi Főiskolának csak egy részét végezte el, a fiai általános iskolai igazgatója meghívta óraadó tanárnak, mondván: aki két ilyen remekbeszabott gyereket nevelt, az megteheti ezt párszázal is. Földrajzot és fizikát tanított felsősöknek – egészen első rosszulletéig.

– Este jelentkezett az iszonyatos éles, késszúrás-szerű fájdalom a hasamban – idézi föl mélyet sóhajtva története kezdetét. – Annyira elviselhetetlenül fáj, hogy kihívtam az ügyeletes orvost. Az nem jött rá ugyan, mi ez, de adott görcsoldó injekciót – ami semmit nem használt. Újra telefonáltam, másik orvos érkezett, azt mondta: ő sokkal jobb injekciót ad. Ám egész éjjel görcsöltem, majd' szétkapartam az ágyam. Reggel bementem a kőbányai Bajcsy kórházba, ahhoz a nőgyógyászhoz, akihez évek óta jártam rendszeresen. Vért, vizeletet vettek, hátha terhes vagyok, hol ilyen, hol olyan gyógyszert kaptam, de a rettenetes fájdalmakat egyik sem mulasztotta el. Be kellett járnom dolgozni, olykor tanóra közben meg– megálltam – nem pillanatokra, percekre –, s behunyttal szemmel vártam: csillapuljon a görcs. Harmadik hete zajlott ez, amikor az orvos azt mondta: jobb lenne, ha befeküdnék teljes kivizsgálásra, mert nem találják, mi bajom lehet. Belementem, éreztem: nem sokáig bírom már így. Előlről kezdték az összes vizsgálatot, teljes héten át küldözgettek egyik vizsgálatról a másikra. Öt terhességi próbát végeztek: az első negatív volt, a második pozitív, a harmadik negatív, a negyedik pozitív, az

ötödik negatív. És bármilyen pirulával, injekcióval próbálkoztak, az iszonyatos kín nem szűnt. Végül közölték: nagy valószínűséggel méhen kívüli terhességem van, most kiengednek a kórházból, mert ez nem száz százalékos – ha valami újabb panaszom van, jöjjenek vissza.

– Bocsánat, de ha valakinek méhen kívüli terhessége van, az életveszélyes állapot, azzal nem engedhetik ki a kórházból!

– Hát ez az! Én sem értettem. Tudtommal például a buszvezetőket is kiképezték arra: ha méhen kívüli terhességgel görcsöl egy nő, azonnal le kell szállítaniuk mindenkit, és a busszal elvinni a nőt az első kórházba, mert azonnal elvérezhet. Csak hát ez nem volt diagnózis, ők nyugodtan kiengedtek. Az égardta világon senkit nem érdekelt: mi van, mi lesz velem. A kettős „tárgy” voltam, aki természetesen hiába próbál emberi lényként viselkedni. Már fölöltözve leállítottam az egyik orvost, mondja meg őszintén: mi bajom van.

– Fogalmunk nincs! – súgta a fülemben, és elszelelt. Ekkor ijedtem meg igazán. Lehet, tényleg méhen kívüli terhes vagyok; ha az nem kifelé, hanem befelé kezd vérezni, csak arra ébrednek föl, hogy többé nem ébrednek föl – ők pedig szélnek eresztenek. Keresnem kell valakit, akiben meg lehet bízni, aki képes megállapítani, van-e méhen kívüli terhességem vagy nincs, és nem annyit tud: fogalmam nincs! – gondoltam, így nem vághatok neki még a mai éjszakának sem.

Nem mentem haza, egyenesen az Uzsoki utcai kórház felé vettem az utam, hogy fölkeressem azt a nőgyógyászt, akinél a fiaimat szültem. Már késő délután volt, a nőgyógyászaton csak az ügyeletes orvos, dr. Lukács György volt bent. Közölte: régi orvosom évek óta külföldön dolgozik, nem is tudják, hazajön-e valaha.

– Miért, mi gondja van? – Elmeséltem, most jöttem ki a Bajcsyból, ez és ez történt, így és így.

– Na ne, tud mutatni papírokat, hogy ez igaz, amit elmondott? Túlságosan hihetetlen ez! – Előszedtem az összes vizsgálati anyagot, a hol ilyen, hol olyan terhességi lelettől az ultrahangig,

amiben ott állt fehéren-feketén: a petevezetéken gesztenyenagyságú folt látható, amely nagy valószínűséggel méhen kívüli terhességre utal. – És ezek az állatok kiengedték? Ki volt ez a barom? Szó sem lehet róla, hogy elhagyja a kórházat, most rögtön bent kell maradnia! – Mogorván közölte a teendőimet, nem jutott eszébe sem a véleményemet kérdezni, sem az: esetleg mégiscsak rólam van szó, nem egy darab testről, amit ő majd most kézbe vesz, és a – remélhetőleg vaskos – hálapénz fejében jól „megmunkál”.

Persze elkezdtek előlről az összes vizsgálatot, a „szomszéd vármegye soha nem megbízható” jeligré. A terhességi próba megint hol negatív volt, hol pozitív, az ultrahang egyszer kimutatta a foltot, másszor nem. A normál terhességet végül kizárták, ám a méhen kívüli továbbra is nyitott kérdés maradt. Újabb héten át tartott a tortúra, miközben a fájdalmaim pillanatra sem csitultak, csak amikor egyre erősebb és még erősebb szereket kaptam. A férjem egyre nehezebben tűrte, hogy csak megismétlődik minden, velem együtt ő sem értette: miért nem tesznek már valamit. Ha igaz, amit ők is mondanak, és valóban méhen kívüli terhes vagyok, bármelyik pillanatban megtörténhet a baj: elvérék, és észre sem veszik. Ám egyikünk sem sürgette a doktorokat, akik minden vizitnél olyan képet vágva álltak meg az ágyamnál, mint akiknek dunsztjuk nincs a helyzetről. Újabb és újabb vizsgálatokat írtak elő, közben bevallották: töprengenek, még milyeneket lehetne. Aztán az egyik vizitnél Lukács doktor odamorogta:

– Laparoscopiás vizsgálatot fogunk végezni, az száz százalékosan megbízható eredményt ad.

– Mi az, doktor úr?

– Hüvelyen át a méhbe bevezetünk egy nagyon apró olyan kamerát, mint az ultrahangé, ezen át biztosan látjuk: ez terhesség-e vagy sem. Ha nem: másnap reggel hazaengedjük. Ha igen: kivesszük a petevezetékét. A legrosszabb, ami Magával történhet, hogy két centis vágás lesz a hasán, a köldöke alatt. – És másnap este bejött a főorvos, Tallián Ferenc doktor:

– Holnap reggel megcsináljuk a laparoscopiát, már ma este ne egyen semmit!

Innentől kezdve azonban minden úgy működött, mintha ez a dolog – tán valami külső erő hatására, tán többek megérzésére – nem akarna összejönni. Este, amint a folyosón beszélgettem a férjemmel és a fiaimmal, az arra járó ügyeletes orvos arra haladtában rám szólt: – Maga az egyetlen egészséges ember a kórházban! – és elfüstölt. Reggel a nővérek először képtelenek voltak vért venni – már a kézfejből, a lábamból próbálták, és úgy sem ment. Aztán a műtét előtti kábító injekciót nem sikerült sehogyan sem beadniuk. Végül tablettában vettem be. Bevittek a műtőbe, és elaltattak.

Valamikor éjjel ébredtem, arra: mázsás súlyok nehezednek a hasamra. Lenéztem: egy szál lepedő volt. Fölemeltem – s azt láttam: merő vér alattam és körülöttem minden. A kötés a hasamon, a lepedő alattam és fölöttem, az egész ágy, minden csurom vér. Megjelent Tallián főorvos, és közölte:

– Minden szempontból tekintsen az anyjának minket, mert általunk született meg újra! Igaz, szűretlen vért kapott, de él! – és elvonult.

Semmit nem értettem. Tele voltam morfiummal, teljesen kábult voltam. Hajnal felé elvittek a kezelőbe, leszedték a vértől átázott kötést. Döböntően vettem észre: a köldököm fölött induló, egészen végig, a szőrzetemig leérő, vagy harminc centis – nem is egyenes, hanem össze-vissza – vágás éktelenkedik a hasamon. Ám a kérdésemet: ez micsoda, mitől van – süket csönd követte. Majd az orvos annyit dünnyögött az orra alatt: – Senki nem gondolta, hogy erre a hasra holnap még szükség lesz! – és többet meg sem szólalt.

Napokon át nemigen tértem magamhoz. Néha kinyitottam a szemem, olykor ott állt a férjem fehér köpenyben, oldalt monitorok, pittyegő gépek, aztán azonnal visszasüppedtem a bódulatba. Dr. Lukács György eközben eltűnt, állítólag szabadságra ment – soha többet nem láttam. Tallián főorvos teljesen átvette a hatalmat fölöttem. Három vagy négy napig

feküdtem az intenzív osztályon, aztán átvittek a nőgyógyászat száját intenzívjére. Ott már kezdtem magamhoz térni, lassan csökkentették a kábítószeres adagolását, de így meg pokoli fájdalmaim voltak. Mindenkit, aki arra járt, kérdeztem: mi történt velem – senki nem válaszolt. Hol a főorvost, hol más doktort kértem: feleljenek már valamit, árulják el, mi van velem. Tallián ennyire volt hajlandó:

– Meg kellett mentenünk az életét! Belső vérzése volt a műtőben – és már ott is hagyott. Miért? Mitől? Hogyan? Meddig? Nem feleltek. Próbálkoztam nővérekkel, férfi ápolókkal, labor-asszisztensekkel, a számomra ismeretlen orvosokkal – nem kaptam választ senkitől. Elzárkózott mindenki. Ha valakinek az ápolószemélyzetből dolga volt az ágyam körül, lehetőleg szó nélkül tette ezt, a kérdéseimet meg sem hallva. Aki pedig kénytelen volt valamit szólni hozzám – csak az ebédről vagy a gyógyszerek bevételéről –, ha észlelte, valamelyik doktor ezt megláthatja, azonnal eliszkolt. Szemmel látható volt: tilos velem beszélni. Már-már be sem jöttek a szobámba. Egyetlen nővér akadt, aki ennyit árult el suttyomban:

– Én nem tudom, mi történt, csak azt: marha nagy rohangálás volt. A másik műtőből is átfutott az összes orvos, otthagyták még a szülő nőket is. Annyi terjedt el: volt egy nagy bazdmeg a műtőben – és már viharzott is ki a szobámból, meg ne lássák: szóba állt velem. Hiába szóltam: rettenetes fájdalmaim vannak, a falat kaparom, hiába kértem gyógyszereket – senki nem törődött velem. Ha megnyomtam a segélykérő csengőt, s a nővérnek fájdalomcsillapítóért könyörögtem, annyit mondott: mindjárt küld orvost – de aztán nem érkezett senki. Még vizitálni is csak elvéve jöttek be a doktorok. Az egyik ilyen Tallián főorvost kértem: adjon bármit, ami elmulasztja a borzalmas fájdalmat. Azt felelte: ez ezzel jár. Hogy mi jár mivel – az nem tartozott rám, nem tudhattam meg, nem kaptam rá választ. Iszonyatos erőfeszítéssel kivánszorogtam a folyosóra, leszólítottam egymás után az orvosokat: mondjanak már egyetlen emberi mondatot. – Ne haragudjon, sürgős dolgom van! – felelte mindegyik, és

futólépésben távozott. Úgy éreztem: valami láthatatlan fal vesz körül, amin képtelen vagyok áttörni. A hallgatás, a titkolózás fala volt.

Időközben elősejlett az emlékeim közül: mintha azt mondták volna, szűretlen vért kaptam. Rákérdeztem, erre hajlandók voltak választ adni. A belső vérzés miatt óriási mennyiségű vérre volt szükségem, de a kórházban egyáltalán nem volt vér. Egy szem sem. Orvosok és ápolók, mindenki adott vért hirtelen, aki a környéken élt és mozgott. Egy részét egyenesen karból karba. Ilyen körülmények között persze nem volt idő szűrni, vizsgálgatni. A mai világban! Efelől aztán igazán egészen nyugodt lehetek – mondták –, biztosan egészségesek mindannyian, hiszen egészségügyi dolgozók. És egészségügyi dolgozók miért ne lehetnének AIDS-esek? A következő hónapokban a gyerekeimnek nem mertem pusztit adni, havonta jártam AIDS-szűrésre, hiába közölték: csak három hónap múlva derül ki. Ahhoz pedig hat hónapnak kellett eltelni, hogy biztosan megnyugodhassak: valóban nem lettem AIDS-es.

– Könyörgök, vigyél ki innen! – kértem a férjem, amint bejött –, nagyon félek. Attól tartok: a reggelt sem érem meg! Nem tudom, hova kerültem; nem tudom, mi történt velem; nem mond senki semmit. Nem mondják meg, mit tettek velem; azt sem tudom, mim van meg, és mim hiányzik. Hatalmas vágás van a hasamon – és nem árulják el: mitől, hogyan. Már attól is félek: adnak valami gyógyszert, és reggel nem ébredek föl. – Nem egészen értette a helyzetet, de elment: beszél az orvossal. Pár perc múlva bejött hozzám Tallián főorvos:

– Mivel foglalkozik a férje, hol dolgozik?

– Karosszéria-lakatos.

– Az jó. És hogy élnek, és hol?

– Kőbányán, és kitűnően.

– Mit mondott el a férjének arról, ami itt történt?

– Mit mondtam volna, ha én sem tudok semmit? Miért kérdezi, doktor úr? Tudja, mit? Szeretnék én is ilyen részletességgel

választ kapni azokra a kérdésekre, amiket én teszek föl. Mi történt velem? Miért? Hogyan?

– Mi történt, mi történt? Adjon hálát az Istennek, hogy sikerült megmentenünk az életét!

– De mi történt?

– Nem tudok mit mondani. Ez egy teljesen véletlen és váratlan dolog volt, hatalmas szerencséje volt, hogy időben közbeavatkoztunk, és megmentettük. Legyen nagyon-nagyon hálás, amiért átsegítettük Magát ezen!

– Hiányzik valamim? Kivettek valamit?

– Nem.

– Akkor miért van ekkora vágás rajtam? – Megint csönd, ismét nem kaptam választ. A férjem már megállapodott vele: másnap, a műtét utáni hatodik nap kiszedik a varratokat, s a következő, hetedik nap kijövök a kórházból. Ám másnap elfelejtették kiszedni a varratot, talán senki nem vállalta a felelősséget, hogy hozzám nyúljon. Este szóltam: még mindig bennem vannak, én szedjem ki magamnak? Majd az esti ügyeletes, majd az éjszakás, majd a holnap reggeles. Senki nem tette meg. Hetedik nap azt mondtam a főorvosnak: akkor is hazamegyek, ha nem szedik ki, és átöltöztem utcai ruhába. Azt felelte: majd ő. Amint kicsipkedte a varratokat – a közepén, öt-hat centi hosszúságban azonnal szétnyílt a seb. Folyt belőle a randa váladék. Gézt tett rá, leragasztotta – elengedett, szó nélkül. A férjem, hallva, máris kinyílt a – nem tudni, mitől származó – sebem, elveszítette a béketűrését. Beviharzott a főorvoshoz: azonnal mondja meg, mi történt velem. Tallián azt felelte neki: a laparoscopiás műtét alatt belső vérzést kaptam, amit ők nagy szaktudásukkal megoldottak, s ezzel megmentették az életemet. Hogy méhen kívüli terhességem volt-e vagy sem; ha volt, azzal mit tettek; ha nem, mi volt helyette; hogy mitől keletkezett a belső vérzés – minderről sem szóban, sem a zárójelentésben nem tudósítottak. A férjem kérte: mindezt írják be a zárójelentésbe – a főorvos elutasította.

Eljöttünk a nélkül. A szünni nem akaró fájdalomtól mozdulni alig bírtam a következő két-három hónapban. Szünet nélkül szenvedtem. Egyáltalán nem bírtam fölkelni, a gyerekeknek nem voltam képes kenyeret szelni, olyan gyöngye voltam. Irgalmatlanul fájt állandóan a hasam. Egyre fokozódó halálfélelemben éltem. Orvostól orvosig cipelt a férjem – persze maszek betegként –, s sorban mindegyik elküldött. Meghallgattak, azt mondták: ez rémtörténet, kitaláció, biztosan nem igaz, mutassam a papírokat. Elolvasták, és a következőket javasolták. Azonnal keressem meg a rendőrség életvédelmi osztályát. Pereljem be őket. Jelentsem föl őket. De mindegyik hozzá tette: ezt kizárólag négyszemközt mondom, ha rám hivatkozik, letagadom. Volt orvos, a Szabolcs utcában, aki meghallgatva a történetemet, fölkapta a fejét: – Ja, Maga az? – De egyik sem volt hajlandó belefolyjni a dologba. Küldtek ide-oda, valamennyi csak azzal volt elfoglalva: miként szabadulhat meg tőlem, ne kelljen kolléga ellen dolgoznia, esetleg aztán később vallania. És egyik sem árulta el – továbbra sem –, voltaképpen mi volt és van velem. Nemsokára már azzal kezdtem az újabb és újabb orvosoknál a sokadik próbálkozásaimat: tudom, nem szeretnek belenyúlni ilyesmibe, kérem, nézze meg az eddigi anyagomat, és mindenekelőtt mondja meg, hajlandó-e belefolyjni ebbe. Nem voltak hajlandók. Egyik sem. Volt, akivel az elején közöltem: ismerem ezt az áthatolhatatlan falat, amit Maguk, orvosok emelnek Maguk köré, de az hétszentség, hogy én előbb-utóbb áthatolok ezen. Öt perc múlva már köszönhettem is el tőle. Ne próbáljam meg, csak vesztés lehetek, akármit is kísérek meg tenni! – tanácsolta. Kedveskedve hozzátette: ha annyi pénzem van, hogy hajlandó vagyok a lakásomat is elveszíteni egy perben, csak rajta, orvos ellen nem lehet pert nyerni Magyarországon.

Hat hónap telt el, s én még mindig se meg nem gyógyultam, se meg nem tudtam: mi történt velem. Fél év elteltével elkerültem Huber doktorhoz, akiről aztán kiderült: ő rendszeresen dolgozik egy, az orvosi műhiba-ügyekkel

foglalkozó ügyvédnek. Nem perelni akartam, csak meg akartam tudni az igazságot. Huber doktor bekérte a kórháztól az összes iratot, és egész szakértői csoporttal nézték át a teljes anyagot. Kiderítették, hogy egészen egyszerűen fogalmaznak: ennek a laparoscopnak balra lefelé kellett volna haladnia, Lukács György doktor pedig jobbra fölfelé nyomta. A műszer, amint beleakadt a szívemből kivezető aortába, főverőérbe – azt két-három centi hosszan széttépte, s ettől keletkezett a hatalmas vérzés. Bebizonyosodott: a laparoscopot, a műszert egészen más irányba és más szögben kellett volna vezetni. Az a mai napig nem derült ki: miért, hogyan fordulhatott ez elő, amikor a beavatkozás egésze látható közben monitoron. Hogy a doktor hullarészeg volt-e, vagy csak nem értett hozzá, pancser dilettáns volt-e, vagy valami más történt – nem tudhatni. Persze minderről a zárójelentésben egyetlen szó nem szerepelt. Igaz, arról sem: végül is volt-e méhen kívüli terhességem, vagy sem. Később ezt azzal mentgették Lukácsék: az életmentéssel kellett foglalkozniuk, ennek a megnézésére már nem maradt idejük és módjuk. Rábeszéltek a perre, így elkezdődött a harc a két orvosszakértői csoport között. Az Igazságügyi Orvos-szakértői Intézet, az Egészségügyi Tudományos Tanács teljes egyetértésben állította – és most nem viccelek, idézem szó szerint -: „én vagyok az egyetlen ember, aki semmilyen szempontból nem károsodott a műtét miatt” .

– Miért, ki károsodott?

– Az nem derült ki.

– Remélem, az óta Maga rendbejött?

– Nem, soha. A mai napig állandóan fájdalmaim vannak, stresszre, időjárás-változásra pedig olyan állapotba kerülök, mintha nehézsúlyú boksoló ütött volna ki.

– Mennyi idő után született jogerős ítélet?

– Négy év után. Első fokon elveszítettük a pert, annyira nevetséges indokokkal, hogy másodfokon nem is volt vita: egyetlen tárgyaláson megváltoztatták az előző ítéletet, és megítéltek annyi nem vagyoni kártérítést, amennyi a nagyobbik

fiam kétévi tandíja. Elmarasztalták az Uzsoki utcai kórházat, dr. Lukács Györgyöt, dr. Tallián Ferenc főorvost. Akik személy szerint még csak meg sem kellett, hogy jelenjenek. Nem kellett a szemembe nézniük. Akár tudniuk sem kell arról: mi történt a tárgyalás-sorozaton. Végig a perben rossz érzés volt nekem, hogy egy kórházat perelek, és nem őket. Az ő személyes felelősségük nem létezik.

– Haraggal, gyűlölettel gondol vissza rájuk?

– Már csak megvetéssel. Tudja, én igazán nem vagyok bosszúálló természet. Nem szeretném, ha nekik is végig kéne élni azt a szenvedést, azt a temérdek borzalmat, és a vele együtt járó halálfélelmet, amit több mint fél éven naponta, és azóta is két-háromnaponta élek át. De azt igen-is kívánom nekik, egyszer, legalább pár napig érezzék azt a szorongást, azt a görcsös ijedelmet, amit én tőlük kaptam ajándékba, s amiben fél éven át éltem, amíg arra vártam, kiderüljön: AIDS-es vagyok-e.

November 17-én éjszaka hirtelen fagyos hideg érkezett, reggelre a város egyetlen jégpályává változott. Potyogtak az emberek szanaszerte. Domokos is nagyot esett az utcán, rettenetesen beverte a bal térdét. Megpróbált ráállni, de szörnyen fájt. Készséges emberek kihívták a mentőket, azok az ügyeletes traumatológiára szállították. Pokoli állapotok fogadták. A rengeteg balesetes nemcsak a felvételi részleget töltötte tele – már a lépcsőházban is feküdtek emberek pokrócokon, elfogytak az ágyak is. Az orvosok közül mindenkit – akire nem volt feltétlenül szükség fönt – levezényeltek a földszinti felételre; arra nem volt idejük, hogy lecseréljék a csurom vér köpenyüket, pillanatnyi megállás nélkül dolgoztak.

Domokos lábán térdkalács-törést állapítottak meg, s még aznap elvégezték a „húzóhurkos csontegyesítő műtétet”.

Hatágyas kórterembe kilencediknek tolták be az operáció végeztével, úgy nézett ki a jó nevű klinika, mint hadikórházak a filmekben.

Másnap lázas lett. Vértételre küldték, magasabb volt a cukra a kelleténél, ám a terheléses vércukor-vizsgálat mégsem mutatott ki cukorbetegséget. Megnézték az operált lábát is, azt rendben találták, úgyhogy továbbküldték orr-fül-gége-vizsgálatra, belgyógyászatra, de nem találták a láz okát. Tíz napon át nem ment lejjebb 39 foknál a hőmérséklete. Akkor ultrahanggal újra megnézték a térdét. Kis vérömlenyt találtak; levették a kötést, megnyomkodták, nézegették, de azt mondták: a műtét területén továbbra sincs gyulladás, valahol máshol kell lennie.

Két nap múlva magától kinyílt a műtési sebe, és ömlött belőle a genny. Aznap és másnap éppen hogy lekenegették, csak harmadnap, november 29-én tárták föl műtési úton. Nem csak gyulladt térdízületi savóshártyát találtak, hanem elhalt szöveteket is – azokat ki kellett metszeni. Mindazonáltal továbbra is lázas maradt, egyre nehezebben bírta. December 6-án, majd 26-án újra megoperálták, az utolsónál „belső félhold alakú porcok csonkolására került sor”. Január végén mehetett haza, nyújtott helyzetben gipszsínnel rögzített lábbal, mankóval.

Bal térde ma is alig terhelhető, „részletes mozgáskorlátozottság alakult ki”, ahogyan rendkívül kulturáltan fogalmazzák a sántaságot.

A kártérítési perben a Pesti Központi Kerületi Bíróság tényként állapította meg: „az alperesi orvosoknak már korábban feltételezniük kellett volna a szövödmény, azaz a műtési terület gyulladásának kialakulását, s az ultrahang-vizsgálatot követően indokolt lett volna a punctio elvégzése. Az is megállapítható, hogy az alperesi orvosok a feltáró műtétet is később végezték el, mint az indokolt lett volna. A bíróság álláspontja szerint e két tényben nem feleltek meg az egészségügyi törvényben a gyógyító orvostól megkövetelt magas elvárhatósági szintnek. Ezeknek a szakmai szabályszegéseknek azonban a perbeli esetben csak akkor lett volna jelentőségük, ha a punctio hiánya,

illetve a feltárási műtéttel való késlekedés befolyásolta volna a beteg gyógyulását, illetve kialakult végállapotát. Erről azonban nincsen szó, ugyanis – az Egészségügyi Tudományos Tanács szakértői álláspontja szerint – a térdízület fertőzése nagy valószínűséggel már a sérüléssel, illetve az első műtéttel egy időben bekövetkezett, ezért a tényként megállapított késedelemnek a térdízület sorsának alakulására meghatározó szerepe nem lehetett. A bíróság álláspontja ezért az, hogy az alperes terhére róható fent kifejtett szakmai szabályszegések nincsenek okozati összefüggésben a felperest ért kárral. A kialakult tartós egészségkárosodás a baleset és a kellő gondosság esetén sem elhárítható műtéti szövődmény következménye. Ennek megfelelően a bíróság nem látott alapot az alperes kártérítési felelősségének megállapítására, így a felperes maga köteles viselni azt a kárát, amely annak folytán következett be, hogy elesésével balesetet szenvedett.”

Fellebbeztek, s a másodfokú Fővárosi Bíróság a következőképpen fogalmazott.

„Az elsőfokú bíróság álláspontja az okozati összefüggés hiánya tekintetében – részben – téves, ellentétes az ítélezése alapjául elfogadott szakértői véleménnyel. Az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottsága ugyanis arra utalt, hogy a tényként megállapítható késedelemnek a térdízület további sorsára meghatározó szerepe nem volt, a punctio elmaradása csak csekély mértékben befolyásolta a későbbi súlyos lefolyást. Ebből tehát egyértelműen megállapítható az alperesi jogellenes magatartás és a felperesi kár között a részoki összefüggés. Ennek mértéke azonban – a szakértői vélemény szerint – természettudományos módszerekkel nem határozható meg. Erre figyelemmel a másodfokú bíróság a szövődmény késedelmes felismeréséből és ellátásából eredő károkért az alperes 30 %-os kártérítési felelősségét állapította meg.”

A leírtakhoz talán elegendő egyetlen picike megjegyzést fűznöm. A másodfokú bíróság nem kért be újabb szakértői

véleményt – ítéletét ugyanazokból a papírokból hozta meg, amelyekből az elsőfokú. Más szemmel olvasott?

FŐRENDŐRÖK – GONDBAN

Természetesen meg kell kérdezni a rendőrség felelős vezetőit is: ők hogyan látják ezt az ügyet; miért nincsenek műhiba-ügyek, ha vannak? Azt már értem: az ilyen pereket vállaló ügyvédek miért beszélnek le minden erejükkel ügyfeleiket a rendőrségi följelentésről, a büntető ügy kezdeményezéséről. Egyes orvosok persze azt állítják: azért, mert abból ők, mármint az ügyvédek nem keresnének; büntetőeljárásban elítéltetni lehet, nem kártérítést fizettetni, egy esetleges börtönbüntetésből pedig senki nem szeretne részt kérni. (Utoljára a Mátyás királyhoz látogatni érkezett okos parasztember juttatott ilyen részt az őt előzetesen megzsaroló „örző-védő kft” kapuőrének, amikor a királytól jutalmul harminc botütést kért. Ő azonban valószínűleg jól tudta: nagyon eszes királya van, aki rá fog jönni, miről van szó, s a botütések arányos hányadát kirója ugyan az örre, de őt, a parasztembert inkább tényleg megjutalmazza. Csakhogy mértékadó politológusok szerint Hunyadi Mátyás volt hazánk utolsó európai formátumú politikusa – azóta folyamatosan romlik a színvonal; ebben ma nemigen bízhatunk.) Az ügyvédek azért és csak azért ódzkodnak – mi több, félnek – műhiba büntetőügyé tételétől, mert az a hétköznapi tapasztalatuk: abból szinte soha nem lesz az orvost elítélő ítélet. Már a rendőrségnél majd' kivétel nélkül mindig nyomozást megszüntető határozat születik, azt pedig aztán a kórházi és biztosítós jogászok lobogtathatják: íme, már bizonyított, hogy semmi hiba nem történt, miről is beszélünk itt? Egy sikertelen büntetőeljárás rendkívül nagymértékben rontja a polgári per esélyeit, tehát kerülendő!

Nos, hogyan látja mindezt a rendőrség? Elsőként Demény Árpád alezredeshez jutok be, az ORFK Bűnügyi Szakmai Irányító Főosztályán. Negyvenes, kopaszodó, kedves, sármos és értelmes ember fogad a Zsarupalota csillogó-villogó, hipermodern épületében. Fekete farmerban, bordó ingben, mély elkötelezettséggel, hatalmas szakmai felkészültséggel.

– Mi ez a hosszú nevű osztály? – kezdem.

– Én se nagyon tudhatom, éppen milyen osztályon dolgozom, mert állandó átszervezésben élünk. A munkám instruktorként néhány megyei rendőr-főkapitányság vizsgálati tevékenységének szakmai felügyelete, az ezen tevékenységet érintő panaszok és illetékességi viták vizsgálata.

– Akkor Ön nemcsak a büntető ügyeket látja át, hanem a rendőrségnél folyó ügynevezett államigazgatási eljárásokat is, a rendkívüli halálesetekben? Mi számít annak?

– Az öngyilkosság, a munkabalesetek és az orvosi gyógykezelés során bekövetkezett halálesetek, valamint halál nélkül is az esetleges orvosi műhibák. Ezek nagyon különböző ügyek, kétségkívül az orvosi műhiba a legnehezebben vizsgálható terület.

– Miért?

– Elsősorban azért, mert az eljáró rendőröknek nincs kellő szakértelme.

– Miért nincs? Úgy tudom, dolgozik Önöknél vagy hetven rendőrorvos.

– A rendőrorvosoknak nem feladata az orvosi műhibák vizsgálata. Ők például az emberölések sértettjeit vizsgálják, és nem a kórházban bekövetkezett haláleseteket veszik górcső alá. Ez nyilván szervezési kérdés...

– Nem, ez egyáltalán nem csupán szervezési kérdés, ez annál sokkal több! Szerintem nem szervezési, hanem kifejezetten mechanizmusbeli, alapstruktúrabeli, szervezet-szociológiai – hadd fogalmazzak durván! – tévedés, mi több, hiba ez, hogy a műhiba-gyanúknál nem elsősorban a rendőrorvosokat használják. Megindokolom. Amikor a

rendőrségnél fölvetődik: esetleg orvosi műhiba történt, szinte automatikusan az igazság-ügyi orvos-szakértőknek adják át az ügyet. Tehát már a legelső megítélés joga nem azoké a rendőrorvosoké, akik inkább rendőrök, mint orvosok; akik elsőrendűen a rendőri és nem az orvosi hierarchiába tagozódnak be; akiknek az igazodásuk, a szolidaritásuk, a segítőkészségük, a „kivel vagyok véd- és dacszövetségben?” érzésük inkább a rendőrök felé, sok-

kal kevésbé az orvosok felé irányul. Míg az igazságügyi orvos-szakértők többsége elképesztően elfogult az orvoskollégák javára. Hiszen ők elsősorban orvosok. Az ő kandidatúrájukat orvosok bírálják el; a professzori kinevezésüket professzorok szavazzák vagy nem szavazzák meg; a publikációikat orvosok küldik vagy nem küldik nyomdába; ha tartoznak valahová, akkor az Orvosi Kamarába és így tovább. Maguk pedig a rendőrorvosok helyett elegánsan nekik, az igazságügyi orvos-szakértőknek passzolják át az ügyek megítélését. Pedig biztos vagyok benne, Maguk is pontosan tisztában vannak vele, az ügyek minimum 95 százalékában ők azt fogják mondani, írni: semmi orvosi hiba nem történt. Hiszen ez a gyakorlat.

– A kérdés nagyon összetett. Ez az Ön véleménye. Igaz, a rendőrségnek vannak saját szakértői. Ám az esetleges bírósági eljárás során az ő véleményük csupán egy szakvéleménynek számít, sőt, a bíróságok rendszerint elfogultnak tekintik a rendőrorvost. A hatóság abba nem bonyolódhat bele: ki kinek a kandidatúráját bírálja el – meg kell próbálnia objektivitásra törekedni. A hatóságnak az a feladata: igazságügyi orvos-szakértői intézetet rendeljen ki...

– Nem ez a feladata!

– De ez a feladata!

– Ne haragudjon, egzakt tényekről beszélünk. Az államigazgatási eljárásról szóló törvény 34. §-a azt írja elő: az eljáró szerv elsősorban saját szakértőket foglalkoztat; akkor kér föl külső szakértőt, ha neki magának nincs ilyen. Ismereteim

szerint a rendőrségnek vannak saját szakértői: a rendőrorvosok – mégis az esetek döntő többségében nem őket kérik föl, hanem az igazságügyi orvos-szakértőket. Az ellenkező bizonyításáig kénytelen vagyok azt feltételezni: ezt éppen azért teszik, mert tisztában vannak vele, a rendőrorvosok sokkal inkább hajlamosak az orvosokat elítélő véleményt adni; míg az igazságügyi orvos-szakértők nemhogy hajlamosabbak fölmentő véleményt adni, de a legritkább esetben fordul elő, hogy ne ezt tegyék. Ha pedig úgymond fölmentő vélemény van a rendőrök kezében: akkor azonnal meg lehet hozni a megszüntető határozatot, nem kell tovább dolgozni, nincs a sok strapa.

– Az alapvető gond: összeviesszaság uralkodik már a jogi szabályozásban, ellentmond egymásnak a rendőrségi törvény és a többi jogszabály. Szörnyen elhibázott az államigazgatási eljárásról szóló törvény ráerőszakolása a rendkívüli halálesetekre. Ez a jog ugyanis nem ad lehetőséget az eljáró hatóság számára az igazság tisztázására, amire a büntetőeljárásban mód lenne. Mondok példákat. A mai előírások szerint szinte soha nem tudjuk betartani az előírt határidőket. Amikor azt kellene tisztázni, történt-e bűncselekmény vagy sem, és ezt nem a büntetőeljárás szabályai szerint végezzük – ahol a „feljelentés-kiegészítés” keretében van lehetőségünk a határidők meghosszabbítására –, ha kiadjuk szakértőnek az ügyet, szinte biztosan „kiketyegünk” a törvényes, 60 napos határidőből. Amit – ebben az eljárásban – nem is lehet meghosszabbítani. Tehát vagy lezárjuk anélkül, vagy törvénysértést követünk el. Más. Az államigazgatási eljárás nem ad módot lefoglalásra; az ügyben fontos iratok, eszközök lefoglalását csak a büntető eljárás engedi meg. Amikor mi államigazgatási eljárás keretében vizsgálunk egy kórházi halálesetet: nincs törvényes eszközünk az orvosi iratok azonnali elvitelére. Ha pedig nem azonnal hozzuk el a papírokat, azokkal később rengeteg minden történhet. A büntető eljárásokban pedig az állampolgárnak nincs elegendő jogorvoslati lehetősége. Az államigazgatási eljárási határozatot

meg lehet támadni bíróság előtt, a büntető eljárást megszüntető nem.

– Akkor Maguk miért nem tesznek meg mindent ennek megváltoztatására?

– Csak a saját véleményemet tudom közölni, nem a testület álláspontját. Én rossznak tartom az államigazgatási törvény alkalmazását ezekre az ügyekre; egyszerű parlamenti döntéssel változtatni kellene ezen. Ki kéne vonni e törvény hatálya alól, és például „előzetes nyomozás” néven lehetne szabályozni: miként járjon el a hatóság ilyenkor. Legelőbb a jogszabályokon kell változtatni. Talán létre kellene hozni – mint sok országban – a független halottkémi hivatalt; addig pedig rendet teremteni a jogban.

– Értem, de engem még mindig a mechanizmus izgat. Maguk – és ezt tudják előre is – az igazságügyi orvos-szakértőktől az esetek legalább 90 százalékában azt a szakvéleményt kapják: nem történt szakmai szabályszegés...

– Százalékot nem tudok mondani. Az kétségtelen – amikor a rendőrhatóságoknak, a rendőrorvosoknak az a véleményük, hogy szakmai szabályszegés történt –, az igazságügyi szakértőktől nagyon sok esetben kapunk olyan véleményt, ami szerint nem történt semmi.

– Miért nem tud százalékot mondani?

– Mert erről nem vezetünk nyilvántartást. Mondjuk azt: gyakran. Tudok sok ellenpéldát is mondani. Ha ellentétesek a vélemények, új szak-értőt kell kirendelnünk...

– És ilyenkor kéri föl az Egészségügyi Tudományos Tanácsot, amely aztán szinte holtbiztos, hogy azt írja: nem történt szakmai szabályszegés.

– Nem tudom, milyen gyakran, mennyire biztos, de az igaz, az ETT nagyon gyakran azt véleményezi: minden rendben volt az orvosi tevékenység során.

– Tudom, csak Demény Árpád alezredes magánvéleményét kérdezhetem. Amikor Ön olyan ügyben, amelyben napnál világosabb, hogy disznóság történt, kirívóan gondatlanul jártak el

orvosok, megkapja egymás után a papírokat: ugyan, dehogy, a lehető leggondosabbak voltak – Önben nem vetődik föl, hogy nem jók ezek a mechanizmusok? Hogy amint zajlik ezen ügyek kezelése, az, úgy, ahogy van, nem jó?

– Dehogyan. Számtalanszor fölvetődik. Ráadásul rendkívül sok a rendőri hiba és mulasztás is ezekben az ügyekben. A rendőrhatóságoknál borzasztóan nagy a fluktuáció. Két-hároméves gyakorlattal rendelkező vizsgálók kerülnek szembe szülész-nőgyógyász professzorokkal, kérdezni is alig tudnak, hát még vitatkozni a professzor orvosi szövegeivel. Most ráadásul megint átszervezés zajlik, úgy tudom: ennek során nem óhajtának az ORFK-n külön rendkívüli halálesettel foglalkozó „vonalvezetőt” dolgoztatni. Gondoljon bele: ha már az ORFK-n ilyen szakmai szűklátókörűség uralkodik – mit lehet várni egy városi vagy kerületi kapitányságon, ahol az a lényeges: minél több kerékpártolvajt és betörőt fogjanak el, hogy javítsanak a statisztikájukon. A műhiba-ügyek sokkal inkább időigényesek, speciális ismereteket igénylők.

– Igen, hallottam már olyan okfejtést, miszerint – persze nem szándékoltan, hanem tudattalanul – sok rendőrzetű éppen azért igyekszik gyors lezárással megszabadulni a műhiba-ügyektől, mert azok rém strapásak. Egyesek szerint pont ezért adják oda véleményezésre azoknak, akik nagy valószínűséggel lehetővé teszik a sima befejezést: így nem kell annyit vacakolni velük. Van ennek igazság-alapja?

– Nem tudom. Tapasztalatom szerint az alaphelyzet a következő. Van boncjegyzőkönyv, abból indulunk el. Kirendelünk szakértőt; ha valami nekünk nem stimmel, másik szakértőt. Ha kettejük között vélemény-különbség van, vagy valamelyik érintett fél panasszal él, akkor az Egészségügyi Tudományos Tanácshoz fordulunk – és a kör bezárul. A rendőrorvos hiába állapít meg általunk is igaznak hitt véleményt, valamelyik ügyfél panaszol, jön az ETT – és kész. Elvileg persze van megoldás: ha tudunk jól kérdezni.

– Elindult ebben valami új tendencia?

– Egyelőre nem. Tavaly készítettem felmérést és annak alapján jelentést a munkabalesetek és az orvosi gyógykezelés során bekövetkezett halálesetek miatt indított államigazgatási eljárásokról. Mondok ebből néhány példát Magának.

* K.I. d.-i lakos kórházi halálesete: 1996. szeptember 26-án került a B. megyei Kórház ortopédiai osztályára, hátfájdalmi miatt előjegyzett gerincműtétre. Többször is megoperálták – de állapota nem javult, utolsó műtétje után aluszékonnyá vált, és gyulladási folyamata indult el, 1997. január 10-én elhalálozott. Gyógykezelésének iratait nehezen lehetett beszerezni, először nem álltak rendelkezésre. A boncolási jegyzőkönyv szerint az orvosi dokumentációt a boncolás megkezdése előtt adták át a boncolást végző orvosoknak, ez azonban nem lehet igaz, mivel az ügy rendőrségi előadójának jelentése szerint csak hat nappal később, január 22-én kapták meg. Az orvosi dokumentáció hitelességét szintén kérdésessé teszi, hogy K.I. anyagában más személy nevére kiállított „Hozzájárulás műtėti érzéstelenítéshez és a hozzá kapcsolódó szükséges beavatkozásokhoz” nyomtatvány is volt. Található viszont az elhalt irata között két, az ő nevére szóló beleegyező nyilatkozat, amelyen az elhalt aláírásaként két teljesen különböző kézírástól eredő névaláírás látható. A boncolási jegyzőkönyv utolsó bekezdése teljesen egyértelmű: orvosi mulasztás lehetősége nem merül föl. Ennek ellenére állásfoglalásra az anyagot a megyei vizsgálati osztályvezetőnek megküldték, aki ezen boncjegyzőkönyvből idézett, és ennek alapján nem tartotta szükségesnek az ügyben büntető eljárás megindítását. Az iratok nincsenek beszámozva; iratjegyzéket nem tartalmaznak; nincs tisztázva: miért nem álltak rendelkezésre időben az iratok.

* G.I.-né m.-i lakos kórházi halálesete: a Gy.-i Rendőrkapitányságra a helyi kórházból bejelentés érkezett, hogy a kórház intenzív osztályán 1997. június 15-én meghalt G.I.-né, akinek kórboncolása során a hasüregében a korábbi, május 29-én végzett hasi műtétje alkalmával bent hagyott, környezetében elgennyesedett törlőkendőt találtak. Az ügyben a hatásköri

szabályokat (a megyei főkapitányság lett volna az illetékes) megszegve a városi rendőrkapitányság járt el. Ez mindössze abból állt, hogy kirendelték az orvos-szakértőt, aki véleményét 1997. augusztus 11-én készítette el. Sem a két időpont között, sem az eljárás 1997. szeptember 19-ei befejezéséig az ügyben más eljárási cselekmény nem történt. A tényállás nem lett felderítve. Az irat csak egy hiányos orvosi dokumentációból, a boncolási jegyzőkönyvből és a hiányosan indokolt eljárást megszüntető határozatból áll. Az intenzív osztályon történt kezelés dokumentációja az iratokból hiányzik. Szükséges lett volna a műtéti team és a kezelőorvos meghallgatása. Nem tisztázták, hogy a betegnél fellépett tüdőgyulladás okát milyen módon kutatták. Nincs adat arra, hogy a hasi műtét után fellépett gyulladással állapotot követően a műtéti területet ultrahanggal vizsgálták-e, az orvosi szakma szabályai ugyanis ezt írják elő. Ugyanezek a hiányosságok figyelhetők meg a B. megyei rendőr-főkapitányság által folytatott másik ügyben, ahol szintén a Gy.-i Kórházban hasi műtétet követően maradt a beteg hasában törülőkendő. A boncolást végző orvos ezt fel nem róható mulasztásnak minősítette; az eljárást a rendőrség megszüntette.

* K.B. n.-i lakos kórházi halálesete: A N.-i Kórház belosztályán kezelték K.B.-t, hasnyálmirigy-ciszta, vérhányás és véres széklet miatt; majd 1997. március 4-én a sebészeti osztályon megoperálták. Műtét közben sok lépett föl a műtét alatti vérvesztéstől, amit transfúzióval pótoltak. Az operáció másnapján a gerincébe epidurális kanült vezettek, amin keresztül „teszt mennyiségű” Lidocaint adtak. 5 perccel később légzési, keringési összeomlás következett be; intubálták, reanimációt hajtottak végre, kétszer defibrilláltak. Légzése, keringése visszatért, de kómás maradt, és keringés-összeomlás miatt 1997. március 9-én meghalt. Az iratok iratjegyzéket nem tartalmaznak; teljes tartalmuk: bejelentés, szakértőt kirendelő határozat, szakvélemény, temetési engedély. Az ügyben nem a városi, hanem a megyei rendőri szervnek kellett volna eljárni. Az eljárást úgy fejezték be, hogy a tényállást nem tisztázták.

Tanúként az elhalt feleségén kívül nem hallgattak meg senkit. Nem szerezték be a beteg kezelésének dokumentációját; sem a műtét előtti kezelésekről, sem a műtétről magáról, sem az utána következett intenzív kezelésről; sem arról, mi tette szükségessé a „teszt mennyiségű” Lidocain adását; sem arról, milyen mennyiség a „teszt mennyiség”; sem a beteg esetleges gyógyszerérzékenységről; sem arról, végeztek-e gyógyszer-túlérzékenységi vizsgálatot a Lidocain beadása előtt; sem arról, kellett volna-e ilyen vizsgálatot végezni; sem a Lidocain beadása és az 5 perc múlva bekövetkezett görcsös állapot közötti ok-okozati összefüggésről; sem még további legkevesebb hét döntő jelentőségű kérdéstről. És még számtalan ilyen tudok mondani Magának. Így folyik ma a rendőrségi eljárás ezekben az ügyekben.

– Mi volt a Maga végkövetkeztetése?

– Egyetlen mondatban összefoglalható: megítélésem szerint ez a joggyakorlat így nem folytatható.

– Ezt így írta le a jelentésében?

– Abból idéztem szó szerint. 1997. novemberében írtam le, és adtam föl a főnökeimnek.

– És az óta mi történt?

– Semmi. Pontosabban annyi igen, amit említettem már: a jelenlegi átszervezésnél valószínűleg megszüntetik azt a munkakört, amely ezen ügyek elemzésére szolgál.

– Hát akkor a Maguk vonalán, a rendőrségi megközelítésben olyan nagyon sokat nem fog javulni mostanában a helyzet.

– Nem. Szerintem csak akkor indul majd el pozitív tendencia – akkor sem nálunk, a Cégnél, hanem az egészségügyben –, ha új betegbiztosítási rendszer lesz, és az orvosok és a kórházak ténylegesen érdekeltek lesznek abban, hogy tisztességes betegellátást nyújtsanak, és a gyakran hibázó orvosokat kizárják a soraikból. Ha az orvosok saját zsebére megy majd, hogy ne tőrjék meg maguk között azt, aki műhibákat követ el – akkor ki fogják lökdösni maguk közül.

– Ma inkább az a gyakorlat, hogy aki zsinórban követ el műhibákat, azt előléptetik. Amiben lehetne értelmes szándék, hogy minél följebb buktatják, annál kevesebbet árthat. A baj csak az: a mai feudális egészség-ügyben minél magasabbra buktatják, annál nagyobb a hatalma; mivel-hogy pedig sok pénze annak van, akinek sok beteg megy át a kezén, nagy valószínűséggel hiába buktatják fölfelé, még több beteghez fog hozzáférni.

– Ez fikció.

– Természetesen, sőt, találgatás. Hadd kérdezzem meg: tud Ön arról, hogy az orvosi műhibákkal foglalkozó ügyvédek óriási erővel próbálják lebeszélni ügyfeleiket a teljességgel reménytelennek tartott büntetőeljárásról?

– Igen.

– Pedig – szeretném, ha világosan látná! – sok-sok ilyen ügyben érintett emberrel beszélgetve az elmúlt hónapokban, azt tapasztalom: a többségüket a büntetőügy érdekelné, nem a polgári. Nem pénzt akarnak keresni abból, ami történt, hanem elérni: az az orvos, aki velük hanyag, nemtörődöm vagy még ennél is rémesebb módon járt el, ne tehesse meg ugyanezt másokkal is. Igaz, olykor – a teljesen nyilvánvalóan vétkes esetekben – keményebben is fogalmaznak: megölték az anyámat, a gyerekeket, akkor pedig börtönbe velük!

– Persze, én is rendszerint ezt hallom tőlük: ne nyúlhasson más beteghez az az orvos!

– És akkor azt tapasztalják, itt áll egy óriási, nagyhatalmú állami gépezet, és nem tesz semmit.

– Igen, nem oldottunk meg semmit. Ahhoz, hogy helyes jogi megítélésre kerülhessenek a műhiba-ügyek, korrekt esettfáras szakasz kellene – ami pedig ma a rendőri munka hiányosságai miatt gyakran nem valósul meg. A rendőrségnek nem célja eltusolni az orvosi műhibákat, csak éppen a szakmai felkészültsége gyöngye ahhoz, hogy segítsen földéríteni. Ezért az állampolgár úgy érzi: a rendőrség sumákol, összejátszik a vétkes orvosokkal – és elveszti a bizalmát. Ha a rendőrhatalom az

említett rossz törvényi szabályozás, a tapasztalatlanság, a fluktuáció, a leterheltség és a többi negatív körülmény miatt nem képes korrekt tényállást megállapítani – abból pedig nem is lesz helyes következtetés és véghatározat. Márpedig ha rögtön az eset megtörténtekor nem kerül sor nagyon alapos és főleg korrekt kivizsgálásra, évekkel később már rettentően nehéz, de inkább lehetetlen rekonstruálni a történeteket. A – mondjuk, három évvel későbbi – perben például a tanúként kihallgatott nővérek, asszisztensek emlékezetét ki fogja fölfrissíteni? Nyilván az a főorvos, aki ma is a főnökük. Be kell vallanom: rendkívül silány rendőri munkát tapasztalunk e téren. Engem ez aggaszt: a rendőri munka nem alapos a tényfeltárás során. Ha ez jobb színvonalon folyna, a tényeken később már semmilyen szakértői vélemény nem tudna változtatni. De hát az elsőfokú rendőri szerveknél, a kapitányságokon a statisztika az isten. Kírtuk a kapuinkra: „szolgálunk és védünk” – de az állampolgár nem ezt tapasztalja. Sajnos romló tendenciát látok. A rendőrség alulfinanszírozott, és a rendőri állomány alulfizetett. Rengeteget költenek az új rendőrök kiképzésére, az állomány frissítésére – de nem fordítanak gondot az állomány megtartására; negyvenéves emberek, a teljesítőképességük csúcsán mennek el egy-egy átszervezés során a civil életbe. Sok-sok év tapasztalatait máshol kamatoztatják, a helyükre kerülnek újoncok, akiknek nagy idő kell, míg megszerzik azt a tudást, ami ehhez kell. Elég kevés az olyan rendőr, aki hivatásának érezné ezt. Mindez meglátszik a munka színvonalán: attól tartok, ezek a folyamatok a rendőri munka egyre fokozódó leépüléséhez vezetnek.

– Hát, nem dobott föl a válaszaival!

– Sajnos engem sem dob föl a helyzet – válaszol az alezredes úr. Búcsúzóul megmutatja a szobát, ahol sok száz ilyen ügyet kell megítélnie, elbírálnia. Öten dolgoznak egy helyiségben, legalább egy biztosan mindig telefonál, jön-megy, az ő asztalára már nem jut természetes fény. Kedvesen lekísér, kipittyegtetem magam az elektronikus biztonsági rendszeren, és elköszönök.

Szép idő van, a harsogó napsütés gyönyörűen verődik vissza a csodapalota előtt parkoló húszmilliós Land Roverről, amibe éppen beül – a nemsokára éppen ennél a bejáratnál sorra kerülő vizelési történet miatt kirúgásra kerülő – Kiss Ernő tábornok. Akiről egyesek azt mondták, dolga végeztével ült be az autóba; szerintem pontosabban kellene fogalmazni: nem állíthatom, hogy dolgavégezetlenül távozott volna munkahelyéről.

Aztán aznap este a Heti Világgazdaságot lapozgatom: hoppá, éppen Orbán Péterrel, az új országos rendőrfőkapitánnyal adnak interjút. Mit nem olvasok rögtön az elején? Idézem (1998. évi 44. szám).

„HVG: Mindenféle korábbi fogadkozás ellenére a bűncselekmények száma rohamosan nő Magyarországon. Ön mit tervez tenni a közbiztonság javításáért?

Orbán Péter: Az ismertté vált bűncselekmények száma mára sajnos meghaladta azt az 500 ezres határt, amelyet a szakemberek egyébként már a 80-as évek végén prognosztizáltak. Az idei első kilenc hónapban 490 ezer bűncselekmény történt, ez mintegy 32 százalékos növekedést jelent. A statisztikák szerint ma Magyarországon 50-60 ezer ember a bűnözésből él. El kellene érünk, hogy ne csak a nemzetgazdaság, a bűnözők is húzzák össze a nadrágszíjat. Bűnözzenek kevesebbet, éljenek szerényebben! Mondjuk az eddigi ötvenezer forint helyett ezentúl legyen elég tízezer költeniük egy éjszaka, és máris havonta három betöréssel kevesebbre lesz szükségük.”

Hát... ha csak úgy nem! Szabad legyen tisztáznom: sokat adok arra, hogy korrekt, tisztességes embernek tarthassanak. Így talán elegendő a becsületszavam: nem hamisítottam meg ezt a szöveget sem, szó szerint idéztem a megjelent interjút. Ugye, így igazán minden rendben van; ha a főkapitány úr ennyire tisztán látja a bűnözés elleni harc megoldását: akkor nem lesz több gondunk soha többet. Talán az egészségügyi miniszter úrnak is meg kellene fogadnia az ő tanácsát, és például az orvosi műhibák dolgában is hasonlóan járnia el. Mert ha ő majd

szól az orvosoknak: tessék szíves lenni tisztességesebben dolgozni azoknak is, akik eddig nem így tették, és ne tessék elkövetni műhibákat, mert az nem is rendes dolog – akkor nem lesz több műhiba, és ilyen mihaszna könyveket sem kell majd írogatni. Vagy például ha majd lenyilatkozza: ne fogadjon el, mondjuk havi kétszázezernél több paraszolvenciát senki – akkor majd ez is megoldódik. Úgyis aktuális ez most, hogy éppen tervezik összevonni a kórházak után a háziorvosi és a szakorvosi rendelőkben is a gyógyításra-megelőzésre, illetve a gyógyszer- és segédeszköz-támogatásra szolgáló pénzkereteket. Érdekeltté akarják tenni az orvosokat a gyógyszer-főlírások során a spórolásban, s ennek azt az útját vélik helyesnek, ha rábízzák az orvosra: ha több gyógyszert ír föl, annyival csökken a saját fizetése; tehát vagy csökkenti a saját fizetését, vagy „visszafogja magát” a betegeknek szükséges gyógyszerek rendelésében. Brávó!

*

Demény alezredes javasolja: beszéljek Barta Iván alezredessel is, ő szintén sokat tud ezekről az ügyekről. Két nap múlva fölkeresem őt is. Először a számokat próbálja megismertetni velem.

– Évente körülbelül 150 ezer haláleset fordul elő Magyarországon, ebből 10-12 ezer a rendőrségi eljárást igénylő, úgynevezett rendkívüli haláleset. Ennek mintegy tíz százaléka valójában ölés vagy műhiba, csak a döntő többségről ez nem derül ki.

– Ön most kizárólag az államigazgatási eljárásokról beszél, ugye?

– Igen, a büntető ügyek nem tartoznak ide, azokról nincsenek is számaink. Nos, a rendkívüli haláleset miatti államigazgatási eljárások körülbelül egyharmadában kiderül, hogy természetes

halál volt, nem is kellett volna foglalkozni vele. Ha például valaki a villamoson kap infarktust – azt megkaphatta volna bárhol másutt is. 150-200-nál bukik ki, hogy az bűncselekmény.

– Hogyan kerülnek ebbe a körbe orvosi műhiba-ügyek?

– Három módon. Történhet úgy, a kórház jelenti nekünk a halált, akár azért, mert le akarja fedezni magát – például behoztak valakit életveszélyes állapotban, és meg is halt –, akár a kórház kórboncnoka jelzi a rendőrségnek: valami nem stimmel a halál bekövetkeztében...

– Aki persze az adott kórház saját kórboncnoka!

– Persze, és azért mi is tudjuk, milyen érdekeltségi viszonyokon belül él ő is, tehát zömmel akkor jelent valamit, ha nem akar, vagy már nem tud „benyelni” valamit, de hát ez az egyik eset. A másik, ha a hozzátartozók jelentik be a történeteket. A harmadik, ami nálunk eljárást indít, az úgynevezett tisztázatlan haláleset, amikor a körülmények nem világosak. Az orvosok oldaláról ez az, amikor a kórelőzmény nem tisztázott. Józsi bácsi bekerül a kórházba, két nap múlva meghal, de nem ismerik: mitől. Ők lejelentik, mi kivizsgáljuk, kiderül: elesett a kocsmá előtt, nincs semmiféle bűncselekmény. Ebben korábban volt egy trükk-lehetőség is. Ha a kórház az adott esetet lejelentette a rendőrségnek, mint rendkívüli halálesetet – a kórboncolás költségeit nem a kórház, hanem a rendőrség fizette. Egyes megyékben, például Baranyában orrba-szájba jelentettek rendkívüli haláleseteket: akik kórházban haltak meg, azoknak jó részét áttolták ránk, mondván, tisztázatlan halálesetek – és mi álltuk a ceket. Spóroltak kicsit. És mi nem adhattuk vissza: tessék jól felkórboncolni, és akkor majd tetszik tudni a halálókot; kötelesek voltunk fizetni, mint a katonatiszt. Az új egészségügyi törvény ezt megoldotta, ma már visszapasszolhatjuk.

– No, hány orvosi tevékenységgel kapcsolatos ügy zajlott?

– Az utolsó három év, 1995, '96 és '97 orvosi tevékenység vagy gyógy-kezelés során történt halál miatt indult államigazgatási eljárásainak száma: 875, 530 és 340.

– Ennyi ügyben bizonyosodott be, hogy történt valami cvikli?

– Nem, ennyi ügy indult. Lehet – nem tudom, de az is lehet –, a '97-es 340 ügyből 300 azzal fejeződött be, hogy természetes halál volt, ami bekövetkezett. Ez a szám semmit nem jelent. Az eljárás befejeződhet úgy is, hogy bűncselekmény alapos gyanúja miatt büntető eljárás indul, meg úgy is: megszüntetik. Ráadásul ez statisztika. Év végén a megyei rendőr-főkapitányság összeszedi az év adatait – és lényeg az, hogy a hullák száma megegyezzen az akták számával. Nem egzakt adatok ezek.

– Hadd próbáljam megérteni a mechanizmust! Mondjuk, bemegy a nő szülni, makkegészséges, és meghal a szülőágyon. Ha a hozzátartozói nem „verik ki a biztosítékot”, ebből ugye soha nem lesz semmilyen rendőrségi ügy?

– Persze, hogy nem. Ha leírja a saját kórboncnokuk, hogy ennek a nőnek meg kellett halnia, hiszen ez a világ rendje – nekünk tudomásunkra sem jut az eset.

– És ha a férj, gyerek, akárki mégis bemegy Magukhoz, és – ahogy ő mondja – följelenti az orvost, akkor függetlenül attól, hogy a följelentés büntetőjogi fogalom, Maguk nem büntető, hanem államigazgatási eljárást indítanak?

– Természetesen. Mi nem az elnevezése, hanem a tartalma szerint bíráljuk el a laikus ügyfél beadványát.

– Nem az államigazgatási, hanem a büntető eljárásokról szólva: volt az elmúlt években Magyarországon orvos ellen „halált okozó foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés” bűncselekménye miatti per?

– Nem kapunk erről adatot, de tudomásom szerint nem volt. Elítélve biztosan nem volt orvos ilyen bűncselekmény vádjával.

– Egyáltalán léteznek erről megbízható adatok?

– Nem, nincsenek. Talán a budapesti számok megvannak a Buda-pesti Rendőr-főkapitányságon, de országos adataink nincsenek a büntető ügyekről.

– Komolyan mondja? Az ORFK-n nincsenek adatok?

– Senkit nem érdekel. Nem merült föl ilyen igény, hogy például a gondatlan emberölések, a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetések vagy más bűncselekmények közül

valaki válogassa le az orvosok által elkövetetteket. Hogy taxis, buszsofőr vagy orvos követte el – kit érdekelné ez?

– Mondjuk, engem, de ennek itt nyilván nincs különösebben nagy súlya. Mondja, milyen munka ezekkel az ügyekkel foglalkozni?

– Hát... nem éppen lelkesítő. Mi zsaruk vagyunk, nem orvosok, következésképpen a szakértőkre vagyunk hagyatkozva. Amikor a szak-értőktől rendszeresen kapunk olyan szakvéleményeket, amiknél még nekünk is feltűnik, hogy nem stimmelnek – gyanúsak, a józan észnek vagy a kriminalisztikai ismereteinknek ellentmondanak –, akkor van lehetőségünk másik, harmadik szakvéleményt kérni. Így eljutunk az Egészségügyi Tudományos Tanácsig, annak a véleményét már nem tudjuk megfellebbeztetni, akkor sem, ha mi magunk nem értünk egyet vele. A napnál is világosabb ügyekben is le tudják úgy tompítani a történeteket, hogy legfeljebb orvosetikainak minősüljenek, semmiképpen ne bűncselekménynek. Nekünk nincs se jogunk, se képzettségünk ezt „überolni”.

– A rendőr agilitása a döntő tényező – kapcsolódik be a beszélgetésbe Barát Iván munka- és szobatársa, Kátai úr, aki sokáig szintén a BRFK-n volt életvédelmis nyomozó. – Én megtettem számtalanszor, hogy a hetvenéves orvosprofesszor vezette tanács szakvéleményére visszakérdeztem: ha lehetne, adjanak bővebb indoklást, mik azok az érvek, amik e mellett szólnak. Sokan ezt nem merik megtenni.

– Ráadásul mire eljutunk az ETT-ig, eltelik legkevesebb hat hónap. A beteget rég eltemették, a szövetmintákat kidobták, és így tovább. Az ETT általában kizárólag papírokból dönt. Most hagyjuk, hogy milyen gyakran hiányosak, ellentmondásosak a papírok, és hogy miért azok. Csak az iratokból gyakran bármi és annak az ellenkezője is levezethető. És hadd folytassam Kátai úr gondolatmenetét. Mi rendőrök vagyunk. Abból tudunk kiindulni, ami le van írva. Ha a legfelsőbb orvosi grémium ad egy nyilatkozatot, pecsétekkel, elől-hátul professzorok aláírásával, és abban azt írja: nem történt orvosi hiba – nekem nincs ezt jogom

megkérdőjelezni. És ha lenne, sem állnék neki, mert nincs felettes fórum, ahová fordulhatnék ellene. Ha ők azt írják: hát igen, ez az élet rendje, hogy valaki meghal, lerohad a karja és a többi, ez „belefér a kálóba” – akkor nem indítok eljárást, úgysem tudom befejezni. Legjobb esetben bizonyíték hiányában megszüntetés lesz. Akkor meg minek álljak neki?

– Ezért hangsúlyozom a rendőr agilitását – vág közbe ismét Kátai.

– Gondoljon bele! Egy pár éve kisrendőr vizsgáló tiszt, mikor és honnan venné a bátorságot ezeknek az elől-hátul professzoroknak a beidézésére, hogy megkérdezze tőlük: professzor úr, miért tetszett ezt a marhaságot leírni, ez lehetetlenség! Elolvassa a szakvéleményt – hurrá, le lehet tudni, ki lehet pipálni ezt az ügyet is –, és már meg is hozta a megszüntető határozatot.

*

A pesti zsaruk között az orvosi ügyek főnöke Dr. Petőfi Attila rendőr alezredes, a BRFK Vizsgálati Főosztálya Életvédelmi Osztályának, ismertebb nevén a Gyorskocsi utcának a vezetője. Ő is a negyvenes korosztályból való. Kedves, okos ember ugyan, de a falán olyan csurom vér, kifordult belű, szétégett, összevagdalt áldozatok fotói lógnak a Porshés gyilkos és Magda Marinko társaságában – ha nem edzettem volna hozzá magam legalább a műhibákhoz, istenuccse megbánná a szőnyege. Enyhítendő a képet, a páncélszekrényén nyomott, a szaknévsortól lopott szlogen: „Aki számít, benne van!” Remélem, nem számítok.

– Tisztázzuk, hol van! – kezdi, mint aki sok ökor újságíró láthatott már az asztalához telepedni. – A mi területünk csak Budapest, és az élet elleni ügyek, tehát minden, ahol az orrcsonttörésnél komolyabb eredmény születik.

– Miként kerülnek ide orvosi műhiba-ügyek?

– Három úton. A leggyakoribb: a hozzátartozó bejelentése, illetve ő rendszerint úgy hívja: feljelentése alapján. Ebben van a legkevesebb fantázia. Az ember láthatja azt is, akár igaza is lehet a szerencsétlennek, de hát miről tud ő beszámolni? Kedvesen beszélt-e vele az orvos; kettő zöld pirula volt, vagy három sárga; ő mit gondol arról: Rozi néni miért is halt meg. Az érintett szubjektumán szűrődnek át a megtörtént események, amit ha tudunk kezelni, elégedettek lesznek az eljárásunkkal; ha meg az orvos tudta volna kezelni, már a sajtupapírja sem érkezett volna hozzánk, nem kéne két emberemet esetleg hiába ráfuttatnom. A második út, ha az egészségügyi intézmény „dobja föl” az ügyet. A helyi patológus nem hajlandó tartani a hátát a történetek miatt, ismerve a kórházon belüli erő- és érdekviszonyokat. Ebben már van számunkra esély. A harmadik út pedig, ha igazságügyi orvostani vonalról érkezik az ügy, ha átadták a műtőasztalon meghalt beteg dolgát, például az intézmény patológiája „átjelenti” a SOTE boncintézetének, amely fölveti a foglalkozási szabályszegés gyanúját. Természetesen ebben a harmadik esetben a legvalószínűbb, hogy jutunk valamire, hiszen itt már szakértő állítja: ezt azért ennyire nem kellett volna elbaltázni. Tehát, ugye érthető: az ügy indulásának módja már nagymértékben előrevetíti annak eredményét vagy eredményességét is. Hozzá kell tennem, és elviszem ezt a balhét: mivel ezek rendkívül időigényesek, és nagyon ritkán érnek meg „sikeres” bűnüggyé, én – ha csak lehet – államigazgatási ügyként indítom ezeket. Látni kell a szervezet sajátosságait is. Itt statisztikák vannak és szoros határidők; ügyész látja; szakértő bejátszik – azzal adok esélyt az eljárásnak, ha államigazgatási eljárás keretében bonyolítom.

– Ez ellentmond annak, amit ORFK-s kollégái eddig nekem mondtak. Szerintük éppen az államigazgatási eljárásban sokkal szorosabbak a határidők. Eszerint állandó ping-pong folyik: mindkét fél próbálja átpasszolni a labdát a másik térfelére, pattogjon ott?

– Az ORFK szintjén igen. Itt, nálunk csak elméleti ping-pong zajlik, mert az államigazgatási és a bűnügyek egyaránt itt vannak, a mi osztályunkon. Ami halálos és bejelentett, az itt ketyeg. Tény: a többséget államigazgatási jogkörben végezzük, mert ennek az ügycatégoriának sajátja a nagyon magas arányú „eredmény nélküli” megszüntetés. Nem suvasztom el így sem az ügyeket, de nem rongálom az adataimat. Csak azokat engedem át büntetőügyé, amikben legfeljebb bizonyítottság hiányában történhet megszüntetés, de nem bűncselekmény hiányában.

Beismerésben vagyok: a BRFK-n évekig csak én vittem a műhibás ügyeket, mert én áthallgattam fél évet az orvosi egyetemre, kollokváltam Somogyi professzornál, hozzáolvastam. Életes nyomozóként persze nagyobb sikernek számít a Magda Marinko elítéltetése, vagy a Farkas Helga-ügy, ami éppen most dörög. Nekem azonban legalább ekkora fegyvertény volt kikasználni egy-egy orvost, aki leült itt a hierarchia csúcsáról: – Na, kisfiúk, mit selypegték? – és pár évre el lehetett tiltatni a foglalkozásától.

– Hogyan építkeznek itt ezek az ügyek, hiszen nem szokásos bűnözőkről van szó?

– Kicsit össze-vissza. Mi csak zsarufejjel tudunk gondolkozni, néha ugyanúgy sakkozunk az orvosokkal is, mint bárki mással. Pedig ezekben az ügyekben a szakértők mondják ki a végső szót.

– Igen, azok a szakértők, akik maguk is orvosok, összetartva az orvosokkal. Prejudikálva, disznó módon visszakövetkeztetve az eredményeikből, azt mondom: teljesen elhibázott ez a rendőri megközelítés, hogy a szakértőké a végső szó. Ahogy a polgári perekben ma már egyre inkább nem tudják a szakértők egyértelműen meghatározni a per kimenetelét – mert a bíró az ügy ura, és ő elvetheti az esetleg nyilvánvalóan elfogult szakértői véleményeket –, vizsgálati szakaszban Maguknak ezt kellene leképezni.

– Mi az ügyésznek az asztalára játsszuk át az aktáinkat. Kimunkálódik bennünk is: mi a vádképes akta. Próbálunk mi

korrektek lenni, és ne higgye, hogy hülyék vagyunk. Nem egyszer kérünk másik szak-értőt; próbálunk figyelni: melyik szakértő merre játszik, milyenek a személyi összefonódások; amikor az ETT-hez kerülünk, ott milyen az összetétel, ki hogyan fekszik és így tovább. Gyakran meg lehet jósolni előre, milyen vélemény születik. Mindazonáltal szükség van szakértőkre, mi mégsem vagyunk orvosok.

– Dehogynem, csak más téren, nem orvosi, hanem kriminalisztikai vonalon! Ott van gondom, amikor egy-egy konkrét ügyben olyannyira triviális, egyértelmű a vétkesség, hogy a szakértőnek voltaképpen vissza kéne kérdeznie: miért tetszik engem kérdezni, magától értetődő, napnál is világosabb, ami történt – és ott is a rendőrségen megszüntető határozat születik.

– Mhm. Ebben van igazság. Azt tudom mondani: mi igyekszünk tisztességesen végezni a dolgunkat. Sokat veszekszünk: a teljes adminisztráció jöjjön be a kórháztól, ne az átírt példány, hanem az eredeti, most rögtön kérjük, nem három hét múlva, hogy legyen idő buherálni vele; az már tényleg a mi szakmánk: kit hogyan érdemes meghallgatni. Próbáljuk elérni: a szakértő már „hozott anyagból dolgozzon”, ami valamelyest már őt is kötelezi. Szeretnénk óvakodni a szakértő kirendelésénél is – bizonyítani nem tudom, de azért látom: ki a korrup, ki az elvtelenül részrehajló, ki hova húz. Bevallom, olykor már fölkérünk olyanokat is szakértőnek, akik, lehet, nem állták meg a helyüket orvosként, lehet, kicsi személyiség-defektusuk is van, inkább rendőrnek kellett volna jönniük. Persze nemsokára őket se lehet kirendelni, mert már az egész orvos-szakma rémüldözik tőlük.

– Nő vagy csökken ezeknek az ügyeknek a száma?

– Egyértelműen csökken, talán mert sokkal több polgári per indul. A nyolcvanas évek végén, a kilencvenes évek elején rengeteg ilyen volt, majd' minden héten akadt egy-egy. Na, összeszedtem a fiúkkal a számokat, nézzük! A budapesti évi

átlag 250 élet elleni cselekményből igen kevéske, ami orvosi műhiba-ügy.

* 1995-ben 5 államigazgatási ügyünk volt, ebből kettőt megszüntettünk, hároomból lett büntetőügy; plusz 5 induláskor is büntető eljárás volt, ebből három zárult vádemeléssel;

* 1996-ban 5 államigazgatási eljárásból és 4 büntető eljárásból 1 ment vádra;

* 1997-ben 3 államigazgatási eljárás volt, mind a 3 bűnügyé vált, és 6 büntető, utóbbiakból 4 került vádra;

* 1998-ban eddig államigazgatási eljárás nem volt, viszont 8 büntető eljárás indult, ezek azonban még kézben vannak, folynak, 1 kivételével, amiben megszüntető határozat született. Az az igazság, ha azt nézzük az előbbi számokban, mennyi került vádemelésre, az meglepően kevés, mindannyian tudjuk: ténylegesen nem ennyi műhiba történik Budapesten. Ezeknek a bírósági utóéletéről nem is tudunk...

– Most miért mondja ezt? Maga, aki az ezzel foglalkozó osztályt vezeti, a pletykákon kívül nyilván a hivatalos híreket is hallja. Értesült arról az elmúlt években, hogy egyetlen orvost elítéltek volna „foglalkozás körében elkövetett, halált okozó gondatlan veszélyeztetés” vádjával?

– Nem, nem hallottam ilyet, Három évvel ezelőtt láttam egy vádiratot, ítélet még nincs, lassan elévül... Négyéves kisfiú ügye volt, gégeödémás tünetekkel került kórházba, de atípusos tüneteket produkált. Három hullámban mentek végig rajta különböző orvosok, nyálmirigy-gyulladástól kezdve mindenfélére gondoltak, kalákában nézegették a fulladozó gyereket. Rém érdekesnek találták az esetet – csak a kisfiú közben megfulladt. Egyszerre három orvost kellene elítélni, és eltiltani a szakmájától.

– Miért van ez így?

– Mhm. Jó kérdés. Persze, polgári pert sokkal könnyebb nyerni, ott nem kell vétkességet is bizonyítani.

– Csakhogy ezek az ügyvédek a jogerősen megnyert polgári per után is lebeszélnek ügyfeleiket a büntető ügyek

megindításáról, még hozzá azért és csak azért, mert reménytelennek tartják. Ez pedig mégiscsak Magukat minősíti.

– Pedig az nekünk is könnyebb lenne, volna már miből építkeznünk. Akkor lenne még könnyebb helyzetünk a bizonyítási eljárásban, ha aztán a kórházakban fegyelmileg is felelősségre vonnák a vétkes orvosokat – de úgy tapasztalom, ez eddig nem jött divatba. Inkább finoman megkérlik:

– Menj el innen légy szíves, a páciéntúráddal együtt, az se baj, ha igazgatónak, akkor legalább kevesebbet operálsz! – Láttam itt, a szobámban néhány orvos homlokán gyöngyözni az izzadságot; akkor talán rosszabbul aludt, szervezte a védelmét, futkosott fűhöz-fához, ügyvédre áldozott. Ettől még bizonyosabb lettem: huncut. Ám ha – utólag, amikor már kitisztult a kobakjuk – jól adminisztrálták az elszúrt esetet, megúszhatták könnyedén. Sajnos.

– Ez meg mi a túró? – forgatta a kezében Krisztián a nyomtatott lapot: „behívó tüdőszűrésre”. – Mit keresek én valami képernyő-állomáson, semmi bajom nincs? Apu, Te tudod, mi ez?

– Mutasd, édes fiam! Menedd kell tüdőszűrésre! Kötelező minden-kinek. Nagyon helyes, így idejében észreveszik, ha valami bajod van. Mi is megyünk anyáddal tán két évente. Ugyanígy küldik a papírt, odaballagunk, beállunk a gépükbe, és kész. Mi a gondod vele?

– Mi az, hogy kötelező? Nekem ne tegyenek semmit kötelezővé!

– Jaj, fiam, az ellen lázadj, ami valóban hülyeség! Menj csak el szépen, nem esik bántódásod! – Az ernyőképszűrő állomás a kisváros túlfelén működött, Krisztián morogva állított be, kicsit oda is csapta a pulthoz a személyi igazolványát. Levetközött derékig, beállt a kapszulába, állát rátámasztotta a lemeztartó

tetejére, megborzongott, amint melle hozzásimult a hideg fémhez. Rövid berregés, kattogás – Készen vagyunk, föl lehet öltözni! – hallotta, és mehetett, még mindig duzzogva. Ám két hét múlva ugyanolyan borítékban újabb behívó érkezett: jöjjön vissza. Komolyan megmérgekedett, tizenhét éve minden függetlenség-vágyával. Az is csak dühítette, amikor közölték vele: foltot találtak a tüdején, ki kell vizsgálni.

– Hagyjanak engem békén! Nem az ő kedvükért fogok ide-oda rohángálni! – próbálta szüleit lebeszélni bármely további lépésről, de ők nem engedtek:

– Ennek, fiacskám, a fele sem tréfa, akár tüdőrák is lehet. Tényleg utána kell menni! Adtak beutalót a Buda határán lévő intézetbe, már jövő héten oda szépen együtt fölruccanunk, elboronáljuk ezt a dolgot. – Krisztián picit elbizonytalanodott, szó, ami szó, megriadt. Tizenhét évesen ugyan nem lehet semmi komoly baja az embernek, de hát annyi szörnyűséget hallani a felnőttektől, akik másról sem tudnak tereferálni, csak a különböző betegségekről. Hétfőn valóban fölmentek Budapestre. Komor, rémisztő hely volt a tüdőkórház. Az orvos pedig környezetének hú mása:

– Rosszindulatú is lehet, biopsziát kell végezni!

– Mit, doktor úr?

– Beszúrunk, kicsipünk egy kis darabot, amit aztán lehet analizálni.

– Hova szúrnak be, csak nem a tüdőmbe?

– Bizony oda, fiatalember. Ne ijedezzen, egyáltalán nem veszélyes, mi hetente vagy húsz ilyet végzünk el hiba nélkül. Igaz ugyan, éppen most romlott el az analizáló készülékünk, de majd csak megjavítják. Na, szépen öltözzön át, a kettes kórterembe kerül; holnap vagy holnapután meg is csináljuk!

– Itt kell maradnom, bent fekvőnek?

– Persze, kompletten ki kell vizsgálnunk. – Az erős, izmos, állandóan sportoló Krisztián elgyöngült, azt érezte: nem ura sem testének, sem lelkének többé, átvették a hatalmat fölötte.

Tényleg nem kellett sokáig maradnia. A beavatkozásból sem érzett semmit, a többi vizsgálat sem volt különösebben kellemetlen; a nővérek is kedvesek voltak vele, az egyikkel, Margitkával már majdnem... Amikor azt mondták, hazamehet, próbált is kettesben elköszönni Margitkától, de az sosem volt egyedül a nővérszobában.

– A zárójelentést megkaptad? – kérdezte tőle, miközben lopva beletúrt a hajába.

– Nem kaptam én semmilyen papírt, de nem is kell nekem, biztos csak félreértésből kerültem ide. De Hozzád följönnék bármikor újra!

– Nem lehet, Krisztián, mondtam: van fiúm, és talán el is vesz hamarosan.

– Kár – búsongott a fiú, s fogta a cókmókját, elkullogott.

Két év telt el. Krisztián a sikeres érettségi után dolgozni kezdett, s a lányoknál is megérkeztek az első érdemi sikerek. Ám újabb behívó érkezett, ezúttal az ő szemében sokkalta komolyabbnak ígérkező: úgy látszik, valakinek elfogyott a regimentje, a hadseregnek éppen őrá van szüksége. Be kell vonulni! Kicsi öröm az ilyen, kapkod is az ember rögtön fűhöz-fához: meg lehet-e úszni valami módon. Apjának végső kétségbeesésében a két évvel korábbi tüdővizsgálat is eszébe jutott, hátha az kibúvót ad.

– Hol a papír, amit adtak a kórházban, fiam?

– Nem kaptam én egy fecnit sem.

– Pedig adniuk kellett volna, és talán most jól jönne. Nem baj, a héten úgyis dolgom van Pesten; kimegyek abba a kórházba, elkérem tőlük, aztán megmutatjuk a doki bácsinak: van-e mit kezdeni vele – így is tett, ám a tüdőkórházban meglepték alaposan:

– Miért tőlünk kéri, megkapta Maga azt a zárójelentést!

– De drága doktor úr, nem jönnék most ide, ha megkaptam volna; nem érkezett nekünk innen semmi, a gyerek meg állítja: mikor kiengedték, ő sem kapta meg.

– Na várjon, itt rend van, nem úgy, mint Maguknál otthon, rögtön bebizonyítom! Nővér, hozza ide a két évvel ezelőtti postakönyvet! Tessék, itt van, ni, mondom én. Két példányban elment a Maguk ernyőképszűrő állomásának; az egyik a Maguké, a másik az övék. Ott keresse, ne nálunk!

– Jó, doktor úr, bocsánatot kérek, hogy zavartam; én csak azt tudhattam, nálunk nincs. – Hazautazott, s egyenesen a tüdőgondozóba toppant: – A kórházból ide küldték a nekünk szóló zárójelentést is a gyerekről, kérem szépen, tessék kiadni most.

– Nem adjuk! – dörgött az asszisztensnő.

– Ugyan miért?

– Magának ahhoz semmi köze!

– Hogy mondhat ilyet, kérem? Az én kölyköm az, nem a Magáé. Kell az nekünk, de a mienk is. A kórház azt mondta: azért küldte két példányban, az egyik nekünk szól. Maguknak kötelességük lett volna kiküldeni nekünk!

– Na jól van, jól van, ne verje már itt a tamtamot, tessék, itt van a papírja, legyen vele boldog! Kiállhatatlan ember! – és úgy odacsapta a pultra, csak úgy dörrent. Az apa rá se hederített a megszokott magyar egészségügyi stílusra, az izgatta: használhatják-e a leletet sereg elleni orvosságként. Ám egy szó nem sok, annyit nem értett a csupa latin szövegből, macskakaparásból. A doki bácsijukhoz fordult. Ő föltette az okuláréját, de csak pillanatra:

– Ezzel nem sokra mennek, „sine diagnose”.

– Mi van?

– Sine diagnose, vagyis diagnózis nélkül engedték ki. Nem állapítottak meg semmit. Nem tudja, miért?

– Valamit gagyogtak, rossz a gépük, ami elemezné, amit kicsippentenek, de azt mondták: azt hamarost megjavítják.

– Ugy látszik, nem sikerült. Nem értékelték a biopsziát. Itt az áll: levették az anyagot, de eredmény nincs. Ha ebben bíztak, akár csomagolhatnak is a fiúnak a katonaládába.

De Krisztián nem vonult be. Egy hét sem telt el, s rettentően rosszul lett. Nem kapott levegőt; hörgött, ömlött róla a víz, fájt a mellkasa is, a háta is; teljesen összerogyott napok alatt. A doki bácsi nem is próbálkozott a közeli kórházzal, azonnal fölküldte a neves budai kórház tüdőosztályára. Oda Krisztián még a saját lábán ment be – de pár nap múlva már fölkelni sem bírt az ágyból. A szülők iszonyodva, egyre növekvő rettegéssel jártak be hozzá, nem bírtak körbenézni: a nagynevű intézet tüdőrészeleje olyan volt, mint a filmekben a lepratelep. Krisztián pedig fogyott, ment össze, sorvadt el. A tizenkilenc éves fiú nemsokára csont és bőr volt. Hamarosan iszonyatos fájdalmai lettek; ha nem kapott morfiumot, üvöltött, zokogott, dobálta magát. Négy hét alatt meghalt. Tüdőrákban.

A perben egyértelművé vált, ami történt. A tüdőkórház „sine diagnose” kiengedte, a zárójelentést két példányban a helyi tüdőgondozóba küldte. Ott gemkapoccsal hozzátűzték Krisztián kartonjához, a kartont pedig – szoros abc-ben, a gyors visszakereshetőség követelményének tökéletesen eleget téve, a rendet betartva – betették a szekrénybe. Itt, kérem, rend van.

FRUZSINA MÉGIS ÉLETBEN MARADT

Budapest, VIII. kerület, Szigony utca. Kevéssé bájos környék. Jellemzésül tán elég a lakótelepi ház véletlenül éppen közlekedni hajlandó liftjének falára eltűntethetetlenül bevéssett feliratot idéznem: „FASZSZOPÓ ZSIDÓK!” A hetedik emeleten sokáig nyomkodom hiába a csengőgombot, mire fölülkerekedik bennem az ezermester, lám, mégsem teljes hiánya: nem működik, kopogni kell. Csinos szőke asszony nyit ajtót:

– Üdvözlöm, Pityinger Lászlóné vagyok, jöjjön beljebb! – Szépen berendezett nappaliba terel be. – Ide talált könnyen?

– Hogyne, miért?

– Hát, sötét vidék ez, de nemcsak átvitt értelemben, mindig kilődözik a lámpákat. A lift járt?

– Hál’ Isten igen.

– Mert gyakran rossz, és napokig nem javítják meg; olyankor gyalog jövök föl hét emeletet a 24 kilós Fruzsínával a karomban. Nem tudtunk elköltözni innen. Jól menő vállalkozók voltunk, évekig spóroltunk új lakásra. Éppen akkor lettem terhes, azt mondtuk Lacival, a férjemmel: várjuk meg a bébit, majd utána költözünk. Jött ez a tragédia – és az összes félretett pénzünk az évek során az orvosok zsebébe vándorolt.

– Mi van a most hatéves Fruzsínával?

– Nem tud járni, nem tud ülni, nem tud beszélni – nem tud semmit. Azt, hogy egyáltalán él, formás, szép és aranyos – olyan iszonyú, emberfeletti munkával érvük el, amibe beleszakadunk állandóan. Nap, mint nap nyolc-tíz órát tornáztatjuk őt. El tudja képzelni, mi az: napi nyolc-tíz órát tornáztatni olyan gyereket, aki ezt nem akarja? Jöjjön, megmutatom őt! – áttessékel a szomszéd pirinyó szobába. Fruzsina – hatévesen – rácsos

ágyban fekszik a hátán, szájában cumi, és dünnög-mormog maga elé. Nem értelmes szöveget, olyat nem ismer szegénykém, csupán valami folyamatos, nyöszörgés-szerű, néha sírásba hajló morgást. Hatalmas a feje, s bizony, látszik rajta: szellemileg sérült gyerek. – Tündéri kislány ő – mondja a mamája, kiemelve az ágyból, s karba véve, amint a babákat szokás –, és szerintem nagyon értelmes, nagyon sokat tud. Azt mondják rá: vak – de én tudom, hogy lát. Ő orvosilag nulla, de igazából egy csoda.

– Milyen kontaktust tud vele tartani? Beszélni ő nem tud...

– Nem, persze, de hát megértjük mi egymást.

– Maga honnan tudja, hogy lát?

– Megmutatom. Fruzsi, nézz ide, itt a gyűrűm, Fruzsi, vedd el! – és a kislány valóban kinyúl, keresgél a kezével, beleütközik anyjába, kiveszi a gyűrűt, s azonnal a szájába kapja. – Jaj, vigyázz, le ne nyeld! Megkóstol mindent, mert úgy érzékeli jobban. Ma voltunk kezelésen a sebészetben, ott is nagyon megdicsérték őt.

– Hogyan közlekednek?

– Ölben leviszem, az autóban beültetem a babaülésbe, utána át a babakocsiba, ölben föl – 24 kilót.

– Hogy tud enni?

– Megtanítottuk rá. Most már vagy egy éve tud rágni. Reggeltől éjszakáig szolgálom őt. Járatunk hozzá látáspedagógust, gyógypedagógust, masszört. Aki ugyanezen ment keresztül, mint Fruzsi: már egy sem él. Mi szeretjük őt – minden nappal, minden órával jobban és jobban. Nem az az érdekes, mi energiánk és pénzünk megy hat éve Fruzsiba, hanem az: tökéletesen kilátástalan az egész. Ezt a lányt megölték a szülésnél – hat évvel ezelőtt –, és mi még ma sem tudunk hozzájutni a pénzhez, hogy jobb helyre, egészségesebb levegőbe, esetleg kertes házba vihessük őt. Igen, vállalom: hajtok a pénzre a perben. Most már azt is akarom: olyan házba kerüljön, ahol igenis úszómedencéje is van, talán a

mindennapos úszás is jót tenne neki. De nem tudom véghezvinni.

– Jó estét! – érkezik meg a férj. – Pityinger László vagyok.

– Üdvözlöm! Ugye két fiuk volt már, amikor Fruzsínát vállalták?

– A nagyobbik tizenhét, a kisebbik tizennégy éves volt, amikor úgy döntöttünk: újra akarunk babát.

– Mivel foglalkoztak?

– Én az érettségi után reklám-propagandista voltam, aztán gépkönyvelő, majd GYES-re mentem az első fiúval – számol be Hédi, a mama.

– Én pedig elektronikai műszerészetet végeztem; a telefongyárban dolgoztam, aztán – hogy ne kelljen katonának mennem – vadászrepülőgépeken voltam repültető rendszerpróbás. Ez a munka a repülőgép-szerelés legutolsó szakasza, aminek a végén azt mondjuk a pilótának: – Viheted! Aztán vagy lezuhansz, vagy fönt maradsz. – Akkor kerültünk össze Hédivel, nagy szerelemben estünk, összeházasodtunk, rá tíz hónapra megszületett Laci.

– Két év múlva szerettünk volna lányt is, el is készült, de öthónaposan elvetéltem – veszi vissza a szót Hédi. A körzeti orvosom lebeszélte a Péterfiről: – Gyere el onnan, Hédi, anyagok ott az orvosok! – mondta orvos kollégáiról, én meg persze hallgattam rá. Átmentem az akkor nagyon divatos Szőnyi doktorhoz, a Bakáts térre, a Schöpf-Mereibe, tőle aztán megkaptam a magamét. Amikor terhes lettem Péterrel, végig hozzá jártam – rengeteg pénzért. Ő pedig otthagytott a szülőágyon 24 órán keresztül vajúdni, mert elment a magánrendelőjébe. Telefonon végig megtiltotta a császározást – ő volt a főorvos, senki nem mert ellentmondani neki. Végül kegyeskedett odafáradni, nekem esett, ráugrott a hasamra, és úgy nyomta ki belőlem a Pétert, azt hittem: ott helyben belehalok. Az volt a szerencsém: Péter fejevég volt, azonnal fölsírt, gyönyörű lett és egészséges.

Én hónapokig nem tudtam jobbra nézni, zsibbadtam, lefittyedt a szám, állandóan fáj a fejem; bekerültem fél évre az idegsebészetre. Először megállapították: agydaganatom van; majd módosították: a szülésnél sclerosis multiplex alakult ki. Már azt javasolták: adjuk be a gyerekeket intézetbe, hiszen nem tudjuk ellátni őket; amikor kiderítette a háziorvos: vashiányom van.

Fölépültem, neveltük a fiúkat, boldogan éltünk, sokat utaztunk. Közben vállalkozók lettünk: ruhakészítésbe fogtunk, varrattunk, összeállítottuk, és mi magunk adtuk el, nem engedték át annak a hasznát sem nagykereskedőknek. De akkor álltunk úgy anyagilag, a két nagyfiúval, két autóval, biztonságosnak hitt üzlettel, hogy azt mondtuk: bár éjjel-nappal dolgozunk, de miénk a világ, a fiúk lassan le se tojnak minket, élük az életüket – most érdemes még egy gyereket csinálni, már tudatosan, felnőtt fejjel. Aztán amikor jött Fruzsina, akkor megérkeztek a kínaiak is, letarolták a ruhapiacot – úgyhogy a vállalkozásunk ugyanúgy romba dőlt, mint az életünk.

– Terhesként gondos volt, elvégeztetett minden vizsgálatot?

– Mi az, hogy! Kromoszóma-vizsgálatra is elmentem, a gyönyörű fiúk után még véletlenül se lehessen beteg gyerekünk, közölték: 46 kromoszómás, egészséges kislány. Privát jártam Demeter doktorhoz, az Orvos-továbbképzőbe, a Szabolcs utcába, aki a barátunk barátja volt, velünk egykorú, vagány, kellemes ember. Hét hónapos, 32. hetes terhes voltam, amikor a fiúk bedobták az ötletet: vetessük föl videóra a hasamban a babát, létezik már ultrahanggal kombinált videó. Föl is kerestem ilyen stúdiót, és azt kérdezte az ott dolgozó nem orvos operatőrő:

– Asszonyom, nem mondta az orvosa, hogy ennek a gyereknek már fejevégnék kéne lennie?

– Három napja voltam a doktoromnál, ő azt mondta: fejevégnő – válaszoltam.

– Áh, ne vicceljen már, ez a gyerek keményen beékelődött haránt, pont keresztbe fekszik, mint a szülőcsatorna! Szerintem

már holnap menjen el hozzá újra! – Kijövet meséltem a férjemnek, mit mondott a nő.

– Óh ez a sok okos! – legyintett ő.

– Te, de ez tényleg egyfelé, csak vízszintesen mozog már jó pár napja!

– Jaj, hagyd már! – intett le, de én nem nyugodtam meg. Éjjel rosszul is aludtam, reggel Laci, a férjem elment dolgozni, én pedig egy-szer csak éreztem: megy el a magzatvíz. Laci után telefonáltam: gyere vissza, vigyél be a kórházba. Demeter doktor megvizsgált:

– Baj van, ez tényleg magzatvíz! – Ám ahogy kijöttünk együtt a kezelőből – én abban a hiszemben: most azonnal bent kell maradnom –, ő Lacihoz fordult: – Ezt elküldöm a laborba, Te most vidd haza Hédit, polcold föl a lábát, legyen teljes nyugalomban, és itt van, vegyen be két Bricanint, az ellazítja a méhizomzatot, megszünteti a fájásokat! Nekem ma rém zűrös napom van. – Hazajöttünk. Nem elfolyt, de csöpörgő magzatvízzel. Ám amint a lakásba érkeztünk, úgy éreztem: fordulhatunk is vissza, én meg fogok szülni. Délelőtt tíz óra volt. Laci fölhívta Demetert: aggódunk. Azt felelte: semmi okunk rá, maradjunk csak otthon. Pár óra múlva, amint sűrűsödtek a fájások, az újabb telefonra végre belement: oké, menjünk be, ő nem lesz ott, de aki majd fogad, az tudni fogja, ezt a szülést vissza kell tartani. Bementünk, nem ismertük azt az orvost, aki azonnal megvizsgált. Kihúzta a kezét belőlem, csupa vér volt a kesztyűje három ujjá:

– Asszonyom, mit tartsak ezen vissza, maga háromujjnyira kinyílt, miért nem jött időben? Azonnal előkészítjük császármetszésre, mert a gyerek haránt be van szorulva. Itt van a TB-kártyája, meg a terheskönyve? Nincs? Hol van? Hogyhogy otthon? A nélkül nem vihetnénk be a műtőbe! Menjen haza érte a férje, és hozza be azonnal! – és átadott a nővérek: készítsen elő a császározásra. Beöntés, borotválás, gyors lefürdés után fölfektettek a szülőszoba szülőágyára, vizsgálgattak, rám kapcsolták a gépeket, műszereket, gerinc-érzéstelenítést adtak...

– Mit keres a szülőszobán a műtő helyett, aki császármetszésre vár?

– Nem tudom. Valószínűleg közben beszéltek telefonon Demeterrel. Kérdeztem is: Demeter adjunktus úr tudja, hogy én itt vagyok? Szeretném, ha ő császározna meg!

– Ne izguljon! – felelte a nővér –, mire bekerül a műtőbe, itt lesz! – ez délután fél négy körül volt. Elindították a CTG-szalagot, kihangosították a baba szívhangját, monitort hoztak, a szülésznő nézegette a gyereket. Fél öt tájt megérkezett Demeter doktor, ráfeküdt a CTG-készülékre, figyelte, majd közölte:

– Még nem elég jók ezek a fájások! Várunk kicsit.

– Mire? Nem lesz semmi baja attól, hogy ilyen korababa? Jó helyen vagyok?

– Mindjárt jön az ügyeletvezető főorvos, vele megbeszéljük – és kisvártatva valóban befutott Erdős főorvos:

– Ez a nő a harmadik gyermekét szüli, nem fogunk itt császározni, majd én beforgatom a gyereket! – Hoztak inkubátort, jött a gyerekorvos, s ő egyre idegesebb lett:

– Mire vártok? Mire vártok? Baj lesz, gyerekek! Vigyük be az anyukát a műtőbe! – hozzám is fordult: – Talán aludni fog, amikor megszületik a baba, mi legyen a neve?

– Fruzsina – válaszoltam, és kezdett átragadni rám az idegessége. Betévedt közben Gombos doktor, aki a magzatvizet levette tőlem a kromoszóma-vizsgálathoz, őt megkérdezte Erdős főorvos:

– Nézd már meg a monitort! Szerinted milyen állapotban van ez a gyerek, kezdünk már neki?

– Áh, annyi víz van, hadd úszkáljon! – legyintett Gombos doktor. A szülésznő ide-oda toporgott, a szemével kérdezte Demetert: mi a fenére vár még Erdős doktor? Demeter széttárta a karját, és föl vonta a vállát, mutatva: ő sem érti. Az érzéstelenítéstől persze nem voltak eszméletlen erős szülési fájásaim, de azért éreztem azokat is, meg azt is: egyre gyorsul föl minden. Rettenetesen félttem. Az jutott eszembe: nem látom többé a fiaimat.

– Én egyre jobban félek! – könyörögtem Demeternek. – Miért nem császároznak meg?

– Meg fog ez születni spontán, jobb így a babának, hamarabb vesz levegőt! – És Erdős főorvos végre hozzákezdett a befogatáshoz. Megvárt egy fájást, s amikor az megindult – ő kívülről, a hasamon át próbálta a babát beterelgetni a szülőcsatorna felé: függőleges irányba. Hiszen a gyerek valóban vízszintesen volt, a kijövetel útvonala pedig függőleges. Az első kísérletnél a kihangosítón át jól hallatszott: Fruzsina szívhangja iszonyúan fölgyorsult, szerintem vagy kétszáz lett, úgy bestresszelt a külső nyomástól. Ám amint elmúlt a fájás, Fruzsina visszacsúszott ugyanabba a vízszintes pozícióba. Erdős másodszor, majd harmadszor is próbálkozott – de ugyanez történt. Fruzsina változatlanul keresztben, a szülőcsatornára merőlegesen feküdt a hasamban. Erdős a gyerek lábát szerette volna előretolni, mert a feje oldalt be volt szorulva. A szünetekben humorizáltak, nevetgéltek, Teréz-napról tereferéltek, jöttek-mentek – ők kitűnő hangulatban voltak. Én ugyan nem, de ez a kutyát nem érdekelte. Aztán mindannyian kivonultak, egyedül Demeter maradt velem.

– Mire várunk? – nyöszögtem – nagyon félek!

– Nincs mitől, a legjobb helyen van. Hozok mobiltelefont: fölhívom Lacit, és odaadom – és rám erőtette, kezembe nyomta a készüléket: beszéljek a férjemmel, ő pedig elment.

– Nem tudok mit mondani, félek, tolófájásaim jönnek – hebegtem a telefonba – le is teszem!

– Nálunk éppen itt volt a gyerekorvosunk – szövi tovább Laci –, mert az egyik fiúnak valami kis baja volt. A gyerekorvos tőlem kérdezte: – Mit szórakoznak ezek? Harmincnyolc éves anya, harminckét hetes terhességgel, haránt is fekszik, azonnal meg kellene császározni!

– Csakhogy belőlem – folytatja Hédi –, abban a pillanatban, amint letettem a mobilt, úgy megindult a magzatvíz, valósággal csobogott, egy pillanat alatt eltűnt a hasam – és a lányom a fülem hallatára megfulladt. Addig gyönyörűen szólt a szívhangja,

s az egyszerre megszűnt. Süket csönd lett a baba-szívhang-kihangosítóban. Kizuhant a rengeteg víz, amiben addig élt – és ő megfulladt, haránt beszorulva az üres méhembe. Odakaptam a hasamhoz, és üvöltöttem. Egy lélek nem volt a szülő-szobán, teljesen egyedül hagytak. – Segítsenek! – kiabáltam, mire berohant mindenki.

– Én megmondtam! – szólt futtában a gyerekorvos. Fejvesztett kapkodás kezdődött. A nyak- és karláncomat egyszerűen letépték, a fülbevalóimat valami csipesszel elvágták, hogy azonnal lejöjjenek. Pánikhangulat lett úrrá.

– Kész, vége: meghalok! – gondoltam. – Ilyen hülyét, mint én: harmincnyolc évesen szülni, amikor két szép fiam van! Na, ennyi! – Kapkodtak, áthajítottak tolóágyra; rohanva vittek a műtőbe, fölfektettek a műtőasztalra; már szúrtak is itt-ott, éleszőgépet rendeltek. Megjelentek fölöttem a maszkos-sapkás arcok, és veszekedtek.

– Vágjál tovább! – adta ki az utasítást Erdős – én majd ott átvágom.

– Nem vágom! – válaszolt Demeter. – A méhét nem engedem!

– Akkor vágjál keresztbe! Kicsippentem a méhet, és kiemelem a gyereket – kötötte az ebet a karóhoz Erdős.

– Az Isten bassza meg, Feri bácsi, azt már nem engedem! – ordított Demeter.

– De nem tudom kivenni! – izzadt Feri bácsi, vagyis Erdős főorvos, és ő maga vágott be. Keresztbe is, hosszába is fölvágta a méhemet, de még így sem tudta kivenni a gyereket. Mert a saját méhem – nem tudom, hány kilóval – rápréselődött a saját gyerekemre, mint a vákuum, és összenyomta, megölte őt. – Vágj tovább! Húzd! Fogd már meg! Emeld!

– Ugye, én megmondtam! – hajtogatta a gyerekorvos. – Oda már ne nyúljatok, hát agyonnyomjátok! Mit csináltok már?

– Na, megszületett a kislánya! – szólt a szülésznő. Azt hittem, végre vége a lidércnyomásnak; most majd fölemelik a lányomat,

mint a filmekben, és él, és egészséges, és most már minden rendbe jön. De a gyerekem nem sírt föl.

– Megöltétek a kislányomat! – üvöltöttem, és őrjöngve zokogtam.

– Nem öltük meg! – mondta a fejem fölött az altató asszisztensnő –, nyugodjon meg, él a kislánya, és olyan gyönyörű!

– Nem igaz, nem él! – ordítottam, egyre nagyobb pánikban –, ha meg él, mutassák meg, látni akarom!

– Kezdd el azonnal az újraélesztést! – hallottam meg a gyerekorvos hangját.

– Hol van a kislányom? – kiabáltam tovább eszelősen sírva.

– Altassátok már el, hogy fogja be a pofáját! – szólt rá az altatósokra az én fogadott, hónapok óta pénzelt orvosom, Demeter adjunktus. Ez volt az utolsó élményem a „gyöngéd szülésről”, aztán elaludtam.

– Mire ébredt föl?

– Már a kórteremben voltam, nővér ült az ágyam szélén, és Laci, a férjem szólt hozzám: – Kislányunk van, de az orvos azt mondja: nem marad meg.

– Láttad?

– Láttam, bár nem akarták megmutatni.

– Milyen?

– Aranyos, szép, olyasmi, mint a Péter. Nagyon szenved. Ne sírj, Hédi, Veled nem lesz semmi baj!

– Meg fog halni?

– Azt mondja a gyerekorvos: nem éri meg a reggelt. – Visszazuhanam az alvásba, órákkal később ébredtem föl újra, elkezdtem üvöltözni:

– A kislányomat akarom látni! – Jött a nővér, és azt mondta:

– Most viszi el a mentő. Nyugodjon meg; él, most már jó helyre viszik: az intenzív centrumba; reggelre nem lesz semmi baja. Holnap az apuka már bemehet hozzá. Ne sírjon, most már megnyugodhat! – Ám másnap reggel már nekiállt célozgatni: jobb lenne, ha nem is maradna életben, annyira sérült.

– Laci, elmeséli a Maga oldaláról a történeteket?

– Igen. Amikor Hédi telefonált, hogy ömlik belőle a magzatvíz, az éppen itt lévő háziorvosunk lecikizte a szülészeket, de én úgy gondoltam: jobban tudják ők a dolgukat, ők a nőgyógyászok. Egy óra múlva telefonáltam: van-e már valami.

– Megvan a kislánya, Fruzsínának hívják! – válaszolt valami asszisztenső.

– És hogy van a nejem, meg a gyerek?

– Hát, a történetekhez képest jól vannak. – Ugráltunk boldogságunkban, a fiúk sírtak örömben, azonnal kocsiba vágódtam, száguldottam a Szabolcs utcába. Útközben kezdtem töprengeni: – Mi az, hogy „a történetekhez képest”? Fú, itt valami nagy baj van! – Este tíz körül értem be, elkaptam az első nővért:

– Hol a nejem?

– A kórteremben, de beszéljen előbb az orvossal! – Kikopogtam a gyerekorvost, Mészáros doktort. Még mindig teljesen föl volt ajzva:

– Uram, amit a kollégáim műveltek, az kritikán aluli. Beszéljen a Demeter doktorral, mi volt! Két órája dolgozom a lányán.

– Meg szeretném nézni.

– Ne nézze meg!

– Megnézem, látni akarom!

– Rendben, bár nem szokás, beviszem. – Fruzsina gyönyörű volt, csak éppen úgy nézett ki, mint horrorfilmben az áldozat: vörös, kék vérfoltok a fején, karjai, lábai eltörve – borzalmas látvány volt.

– De hát lélegzik, biztos rendbe jön – próbálkoztam.

– Nem hiszem, hogy rendbe jön. Nagyon kicsik az esélyeink – ez iszonyatos! –, mondja meg a nejének! – Átmentem Hédihez, ő zokogott. Úgy gondoltam: megmondom neki az igazat, lehet, soha nem fogja látni a gyereket. Szerencsére hamar elaludt. Reggel bementem a PIC-re, a perinatális intenzív centrumba. A gyereknek habzott a szája, miközben oxigéngépen volt. Akkor éreztem meg: tényleg nagy baj van, amikor pénzt akartam adni a doktornőnek, és ő nem fogadta el:

– A kislány valószínűleg a reggelt sem éri meg. Uram! – mondta –, ez akkora műhiba, mint ide Lacháza! Hogy születhet meg így egy gyerek?

– Laci azonnal bejött hozzám, és ezt elmondta – szól közbe Hédi. – Ám este telefonált: talán még van picicé esélyünk! Másnap reggel éppen megnézett Demeter, még mindig romjaiban:

– Ez egy borzalom, ami Magával történt.

– Tudom, haldoklik a kislányom – vágtam közbe –, meg akarom nézni őt!

– Nem tilthatom meg, segítünk, hogy Laci át tudja vinni. – Fogalmam nincs róla, mint másztam be a kocsiba, a friss sebeimmel, de átmentünk a PIC-be. Fruzsina gyönyörű baba volt: nagy fekete hajjal, ugyanolyan rózsaszín volt, mint bármelyik gyerek, leszámítva a kék férfi ujjnyomokat a fején. Oxigéne volt, amint kinyitottam az inkubátor ajtaját, és megsimogattam – fokozatosan megnyugodott. A gyerekorvos szerint érezte: ott vagyok mellette. Ott rögtön eldöntöttem: mindent megteszek érte, akármilyen lesz, csak el ne veszítsem. Visszamentem az Orvos-továbbképzőbe, de nem bírtam ott maradni. Mindenki úgy ment el az ágyam mellett, hogy lehajtotta, elfordította a fejét, szót nem szólt hozzám senki. Demeternek mindig nagyon fontos más dolga volt, később kitalálta: az történt, Fruzsina a hasamban beszorult valami hártya alá.

– Micsoda?

– Ezt nekem mondta – felel értetlenkedésemre Laci. – A szülés másnapján, délelőtt beszéltem vele. Borzasztóan sajnálkozott, elmesélte: Hédi méhének jobb oldalán volt egy hártya, és Fruzsina az alá bedugta a fejét, és oda beszorult. Szerinte csoda, hogy az előző két gyerek megszületett. Később, amint ezt különböző orvosoknak mondtam, mind kiröhögte ezt a link dumát: milyen hártya, nincs ott semmilyen hártya – ha meg mégis, azt kimutatta volna a rengeteg elkészült ultrahang valamelyike. És az előző két gyerek? Ők félretolták a hártya, és fejest ugrottak a világba? Valamennyien értetlenkedtek: 32 hetes magzatot szigorúan tilos terelgetni, forgatni – még akkor is, ha a

helyén van a feje, hát még így –, azonnal ki kellett volna venni császárral. Kezdtém érezni: ez kábít engem. Ráadásul szó szerint bevallotta:

– Kurvára szégyellem a dolgot! – Ezt sem értettem. Ha hártya volt: mit kell szégyellnie? Ennek ellenére odaadtam neki a borítékot, a pénzzel, ő pedig elfogadta.

– És mi lesz Fruzsinaival? – kérdeztem tőle.

– Ha kislefokú agyvérzése van: az könnyedén fölszívódik; ha közepes: lesz egy nehéz élete; de ha nagyfokú: jobb, ha meg sem marad! – Mi föl sem fogtuk a helyzetet. – Négy percig volt a gyerek oxigén nélkül.

– Négy percig? Az rengeteg!

– Nem, csecsemőnél az nem olyan sok! Majd meglátjuk. – Csakhogy amikor erről beszámoltam Hédinek, ő azt mondta: dehogyan négy percig, sokkal tovább.

– De Fruzsina – veszi vissza a szót Hédi – kezdett jobban lenni, mindenki csodálkozására. Igaz, a második héten már szóltak: nő a gyerek feje. Négyhetesen levehették a lélegeztető gépről. Akkor vehették először kézbe. Kiemeltem az inkubátorból egy hatalmas fejet – és alatta semmit. Szinte ugyanakkora volt az egész pici teste, mint a feje. Elvitték megultrahangozni. Kiderült: hatalmas vízfejűség alakult ki. A születése közbeni kamravérzéstől a hármás és négyes agykamrája közé „be-szervült” a vér, a látóközpontja elpusztult. Először csak ennyit közöltek. Műtéttel be kell építeni neki egy söntrendszert.

– Mit?

– Söntöt. Mi sem tudtuk, mi az, nekiestünk szakirodalmat olvasni, bejártunk az orvosi könyvtárba, megtanulni mindent. Normális esetben az agyvíz a hármás agykamrából átfolyik a négyesbe, onnan pedig le a gerincbe. Neki a hármás és a négyes között ez az átfolyó eldugult a be-szervült vértől – olyan helyen, ahol nem tudják operálni. Ilyenkor bedugnak az agykamrába szilikoncsövet – egyirányú szeleppel –, és azt levezetik a bőr alatt a hashártyához. Az embernek naponta háromszor-négyszer folyik le az agyvíze. Akinek söntje van,

annak – amikor az agyvíz elér bizonyos nyomást, ez a szelep kinyit, és – a víz lefolyik a hashártyához. Csakhogy ez a szilikoncső és szelep befertőződhet, fönnakadhat, letapadhat, eldugulhat. Négyféle hibalehetőség – mind a négytől meghal, ha nem javítják meg sürgősen. Fruzinának mind a négy bekövetkezett. Tizennégy sönt-műtétje volt. A hat évéből két és felet haldoklott a sebészetben.

– Egy hónapos volt – vág közbe Laci –, amikor a PIC-es doktornő azt mondta: – Úgy vigyék haza, bármikor meghalhat! De jobb, ha Magukkal van, ez szegény annyit szenvedett, le se tegyék, csak fogják, simogassák mindig! – Hazahoztuk, és valóban: le se mertük tenni, csak szorongattuk. Nem tartotta sem a fejét, sem a testét, nyeklett-nyaklott – de hát a mi kislányunk volt, nagyon szerettük őt. Boldogok voltunk, hogy életben maradt. Három és fél hónapos volt, amikor haldokolni kezdett. A doktornő azt javasolta: ne engedjük megpungálni a fejét, intézzük el, hogy azonnal elvégezzék a sönt-műtétet. A sebészetben éppen influenza-zárlat volt, de a pénz persze segített. A professzor megoperálta, olyan rosszul, mint annak a rendje – amit mi természetesen nem tudtunk. A zárójelentésben ugyan ott állt: „A sönt vezetése megkérdőjelezhető” – de hát, mi laikusok voltunk, örültünk, hogy hazaadták szegény megfűrt fejű kislányunkat. Nyomkodnunk kellett kívülről, a fején a szelepet, a gyerek állandóan sugárban hányt. Aztán hathónapos korában egy délelőtt – mint a legrémesebb horrorfilmben – a fejbőre alá beültetett kemény gumilabda, a sönt pumpája elkezdett nőni: kidagadt, akkora lett, mint a narancs. Berohantunk vele a sebészetre; a professzort nem zavarta, hogy háromszorosára nőtt a pumpa, megnyomkodta, átpumpálta, majd megvonta a vállát: – Hagyják itt egy napra, megfigyelem! – ebből az egy naptól fél év lett. Elfertőződött a sönt, begennyesedett a gyerek agya. Csecsemőhöz ilyen sebészetben nem engedik be a szülőt, fél éven át toporogtunk az ajtó előtt. Könyörögtünk a professzornak: hadd menjünk be hozzá, ha meghal, legalább hadd lehessünk mellette – de ő nem engedte meg. Találtunk egy

doktornőt, akinek ahányszor pénzt adtunk, annyiszor belopott minket Fruzsinahoz. Aláírták velünk: azzal, hogy beadtuk ide, akármikor bármiben meghalhat, ők nem felelnek semmiért. Az egyik orvos elmesélte nekem – halkítja le a szavát Laci, mintha lehallgató készüléktől tartana –, a világhírű kollégája részegen áthúzta a söntcsövet, a vége beakadt a bélfodorba. Mint a kerti slag – ha megtörik, nem engedi át a vizet –, úgy tömődött el Fruzsinaiban is a sönt. Különbösen sokszor megmentette az életét a tizenvalahány műtét során, de akkor éppen nem volt józan. Nagy stresszben él, Istenem, minden délután bepíál. Pechünkre a gyerek éppen délután lett rosszul, ő pedig nem kihúzta és átvitte a csövet, hanem áthúzta. Az egész hashártya begyulladt, nem szívódott föl az agyvíz – puff! –, Fruzsina megint haldoklott. Három hónapig tartott, mire megtalálták: ez a baj.

– És azóta?

– A folytonos megaláztatás, kiszolgáltatottság állapotában élünk, mert próbáljuk életben tartani a kislányunkat. Mondok példát a legutolsó időből. Három hete vittük Fruzsit CT-re. Ilyenkor előző este tízkor már nem ehet, reggel hatkor kaphat kis teát, mást semmit – nehogy hányjon az altatástól, amikor valamikor délelőtt sorra kerül a CT-n. Délben telefonálunk: mehetünk-e már érte – a nővér panaszkodik: a gyerek összevissza evett mindent, azonnal jöjjünk be. Na most, Fruzsina sajnos nem az a gyerek, aki lopva elsétál a büfébe, és vesz magának ezt-azt – ő akkor tud enni, ha megetetik. Odarohanunk, várunk kint az előtérben, reménykedve, talán beengedik valamelyikünket, akkor nem kell elaltatni őt, ám halljuk bentről: – Az Isten bassza meg, Fruzsina enged el, vidd onnan a karod, köpd ki! – Szegénykémnek hiába mondja, nem érti. – A kurva életbe! Azt hiszed, miattad fogok börtönbe kerülni? – Nem tudom, Fruzsínának mondta vagy az altatóorvosnak. Kiderült: mások korábban megetették a gyereket; ezek nem kérdezték meg, evett-e, és elaltatták. Simán meghalhatott volna, a CT-ágyon.

Mialatt mi beszélgetünk, Fruzsina a másik szobában pillanatnyi szünet nélkül „szól”. Egyenletes sívítás-nyivítás ez, eléggé éles-magas hang, valahol az „e” és az „í” hangok között. Egyetlen pillanatra nem hagyja abba, csak a – nem érhető okból kezdődő – sírás szakítja félbe gyakran. Ilyenkor hol ez, hol az a szülője ölbe veszi, ringatja, nyugtatgatja.

– Ez a kislány – babusgatja a mamája –, ez egy szuper. Ez az én harmincnyolc évem összes bölcsességével született, nem is tudom, mi lenne, legalább olimpiai bajnok, ha egészséges lenne.

– Csak istentelen peche van – szúrja közbe papája. – Meggyőződésem: a legtöbb orvos ugyanúgy működik, mint bármelyik asztalos. Az elkészít kilencvenkilenc asztalt jól – esetleg tökéletesen is –, aztán a századikat elszúrja. Lehet, Demeter is kilencvenkilencszer jól operál, csak éppen Fruzsina volt a századik. Ő mindig, mindenütt pont a századik! A sebészetben is kifogta, amikor folyt a belső hatalmi harc: ki legyen a következő főorvos – egymást fúrták, az egyik klikk leszolta, csepülte a másikba tartozókat, azok betartottak ezek betegeinek. Volt olyan, bevisszük szerdán Fruzsit, ki kell szedni mindent, mert begennyedt, tályogot szúrtak az agykamrájába. Odamegyünk pénteken, látjuk: nincs kiszedve a sönt, csak annak a hasi szála.

– Miért nincs kivéve a sönt? – kérdem.

– Nyugodjon meg, meg fogjuk menteni! – felel a doktornő, de én látom: világvége van. Szombaton újra érdeklődünk, a nővér azt válaszolja: Fruzsi haldoklik, tegyünk valamit, szombaton nincs orvos. Fölvívjuk otthon a professzort, akinek ötvenezrenként adtuk a pénzt: legyen szíves, menjen be, vegye ki a söntöt.

– Apuka, Maga milyen joggal szól bele ebbe? És mit csinál, ha elvárzik a lánya a műtőasztalon?

– Akkor vérezzen el ma, szombaton, mintsem hogy hétfőn csurom gennyes aggyal pusztuljon el, addig szenvedve.

– Nagyon megkérem, ne szóljon bele ebbe! – Hédi azt mondta: ha nem intézem el, hogy kivegyék a söntöt, kiugrik az ablakon a hetedikről. Újra föl hívtam a professzort:

– Jól gondolja meg, vegye ki a söntöt! Ha meghal, meghal, de nem engedjük szenvedni hagyni!

– Újra megkérem, ne szóljon bele! – de fél óra múlva ő hívott vissza minket: – Kivettem a söntöt.

– Amikor Fruzsina éppen műtét előtt állt, odajött hozzám, olyan hangon, mint aki különleges ajánlatot tesz – emlékszik Laci –, mint egy maszek villanszerelő, aki kínálja a portékáját: – Mi a véleménye erről? Kaptam Franciaországból öt darab mágnes-szelepes söntöt, az folyamatosan képes szabályozni. Csak ötvenezerbe kerül darabja. – Eldicsekedtem ugyanott a doktornőnek: milyen szuper lehet ez a mágnes-szelepes ketyere, ami csak a professzor úrnak van.

– Miket beszél? – nevetett – Több tucatot kapott az intézetet kipróbálásra, de még semmit nem tudunk róla; nehogy már a Fruzsinán próbálgassák! – De ugyanez a doktornő – más alkalommal, nehogy megharagudjon rá a főorvos – nem tett rá infúziót Fruzsínára, aki ettől majdnem meghalt. Érthetetlen és hihetetlen dolgok történnek velünk. Néha várjuk: ébredjünk már föl ebből a rossz álomból, ez nem lehet igaz.

– Találkoztak az óta Demeter és Erdős doktorral?

– Nem, csak később, a bírósági tárgyaláson. Demeter doktor nagyon szerényen viselkedett, ránk se nézett. Azzal kezdte: mindenben nekünk van igazunk. Egyet vitatott: szerinte akkor reggel nem a magzatvíz ment el, hanem valami nőgyógyászati gyulladás zajlott le, így ő nem érzi magát hibásnak. Ám elismeri: szörnyűség történt velünk. – De én nem tehetek róla! – vallotta – , én akkor negyvenkét éves voltam; bejött az idős, tapasztalt főnököm, és utasított: mikor mit tegyek.

– Maga volt a fogadott orvosunk! – kiabált vele emlékei szerint Laci. – Maga mit szólna, ha elvinné az autóját a kiválasztott szerelőhöz; az meg átvinná a szomszédját, másik szerelőt, aki szétverné a Maga kocsiját? Mi közöm nekem az Erdős

doktorhoz? Akkor ne fogadjon a kórházban magánbeteget, ne kérjen pénzt! – Demeter közben a Rókus kórházban lett főorvos.

– Erdős doktor viszont a tárgyaláson rám nézett – idézi föl Hédi –, és flegmán odavetette:

– Maga örüljön, hogy nem vettem ki a méhét! – Köszönöm. Örülök. Produkáltak az orvosok a perben is olyanokat: a fülünk kettéállt. Beidéztek tanúként Oláh doktort, aki a szülés napján fölvelt, és elsőként megvizsgált. Megjelenik egy vadidegen orvos, és elmeséli: sajnos Oláh doktor két évvel ezelőtt meghalt autóbalesetben, két napig lebegett élet és halál között.

– És Maga mit tud itt elmondani erről az ügyről?

– Hát, nekem az Oláh doktor a halálos ágyán elmondta: a Pityinger Lászlónénak nem is volt harántban a gyereke.

Antal tíz éve küszködött a szívével. „A meszes kéthegyű főütőéri billentyű IV. fokú elégtelensége, és ennek következtében kialakult jelentős balkamrai tágulat, a leszálló koszorúéren pedig szűkület” – szölte a diagnózis. Szívbillentyű-cserére volt szükség. A műtét előtti kötelező kivizsgálásnak részeként került sor a szívkatéteres coronarographia elvégzésére. Ebbe Antal a „szívkatéterezés kérése” nevű blankettán bele-egyezett.

A katéterezés napján a kórházban éppen sztrájkot tartott az alkalmazottak egy része; emiatt aznap a nyitott szívműtét elvégzéséhez szükséges műtő nem üzemelt.

A coronarographia során részleges koszorúér-repedés és ennek következtében szívizom-elhalás következett be. E szövődményt az orvosok azonnal észlelték; konzíliumot hívtak össze, és megrendelték a rohamkocsit, hogy Antalt átszállítsák a Kardiológiai Intézetbe a szükséges szívműtét elvégzésére, hiszen a sztrájk miatt ezt ők ott, helyben nem teheték meg. A fellépett szövődményt ugyanis csak nyitott szívműtéttel, a

kéthegyű billentyű cseréjével és az érintett koszorúér áthidalásával lehetett volna megoldani.

Átszállítására és a műtetre azonban már nem került sor, mivel Antal a szövődmény bekövetkezése után 45 perccel meghalt.

Özvegye kártérítési pert indított. A Pesti Központi Kerületi Bíróság a keresetét elutasította. Ítéletében a következőkre hivatkozott.

„A per során nem volt vitás, hogy a kórházban elvégzett beavatkozás indokolt volt. Egyik fél által sem vitatott tény az is, hogy a coronarographia során elháríthatatlan, előre nem látható, és kellő gondosság esetén sem elkerülhető szövődmény következett be, amely végül a néhai halálához vezetett. Nem kifogásolhatók az alperesi orvosok által a szövődmény bekövetkezése után megtett intézkedések sem.

Tény, hogy a perbeli napon szervezeti okokból nem működött olyan műtő, amelyben nyitott szívű műtétet lehetett volna végezni. A bíróság elfogadta felperes azon állítását, miszerint a néhai erről nem értesült, ezt egyébként maga az alperes sem vitatta. A bíróság álláspontja az, hogy önmagában a felvilágosítás nem teljes körű volta nem eredményezi automatikusan az alperes kártérítési felelősségét. A jelen esetben a károsult hozzátartozóját terhelte annak bizonyítása, hogy az alperesi orvosok kárt okoztak, illetve, hogy a károkozó magatartás és a bekövetkezett kár között az okozati összefüggés fennáll. Csak valószínűsíthető lehet azonban, hogy amennyiben kiterjed a felvilágosítás arra is, hogy a műtők nem működnek, úgy a néhai nem egyezik bele a beavatkozásba. A coronarographiát ugyanis olyan műtőben végezték az alperesi orvosok, ahol adott esetben lehetőség lett volna kisebb szövődmények elhárítására. A perbeli esetben azonban a néhainál ennek a beavatkozásnak olyan ritka szövődménye lépett fel, amelyre nézve az orvosokat nem terhelte tájékoztatási kötelezettség. Így kérdéses marad, hogy a néhai megtagadta volna-e hozzájárulását egy olyan diagnosztikus beavatkozás elvégzése tekintetében, amelyre az állapota súlyosságát figyelembe véve feltétlenül szüksége volt

ahhoz, hogy egy esetleges későbbi szívműtéttel élete meghosszabbítható legyen.

A bíróság egyetértett a felperessel abban: a szívsebészeti háttér hiányáról tájékoztatni kellett volna a beteget. Ennek elmaradása és a néhai bekövetkezett halála között azonban a bíróság meggyőződése szerint nincsen okozati összefüggés, ő ugyanis nem azért halt meg, mert aznap nem üzemelt a műtő. Amennyiben az alperesi intézetben lehetőség lett volna nyitott szívműtétre, a néhain ugyanúgy nem lehetett volna segíteni, mivel a szövődmény bekövetkeztétől számított egy órán belül elhunyt, pedig nem vitathatóan minimálisan ennyi idő mindenképpen kellett volna ahhoz, hogy az alperesi intézet dolgozói a műtéti feltételeket megteremtsék, és a beteg a műtőasztalra kerülhessen.

Fentiekre tekintettel a bíróság nem látott alapot az alperes kártérítési felelősségének megállapítására, és a keresetet a Pp. 206. § (1) bekezdésére figyelemmel jogalap hiányában elutasította.”

Ennyi.

TUDÓS ÁLLÁSPONT

Aki műhiba-ügyekkel foglalkozik, ismeri a jogász Sándor Judit könyvét: Gyógyítás és ítélkezés – orvosi „műhiba-perek” Magyarországon. '97-ben jelent meg, jogi szakkönyv, 400 oldal; az öngúny bármilyen látható jele nélkül a maga a Medicina adta ki. Nem habkönnyű olvasmány, tudósi alapossággal járja körül e témát. Így sorjáznak fejezet-címei:

- az orvosi felelősség kutatásának hazai eredményei;
- orvosi etika és jog kapcsolata az orvosi praxisban;
- az úgynevezett „orvosi műhiba” esetek fogalmi köre, összetétele Magyarországon;
- a kártérítési felelősség megállapításának feltételei;
- az alkalmazott és a megbízott károkozása;
- a felelősség mércéje; bizonyítási nehézségek a felelősségi perekben;
- a kártérítés mértékét befolyásoló tényezők;
- a személyhez fűződő jogok védelme az egészségügyi ellátásban;
- az orvosi tevékenység Achilles-sarka: a hozzájárulás, tájékoztatás;
- a gyógykezelés és más orvosi beavatkozás visszautasítása során keletkező jogviták;
- az egészségügyi beavatkozások kockázatainak értelmezése a magyar bíróságok előtt;
- az orvosok és az egészségügyi dolgozók büntetőjogi felelőssége;
- egyes speciális beavatkozásokkal kapcsolatban felvetődött felelősségi esetek;
- alternatív megoldások a műhiba-probléma kezelésére.

Jogásznak is emberpróbáló feladat, de orvosnak talán kínos olvasmány, bírónak, orvos-szakértőnek büntudatot keltő tanulmány-sorozat.

Sándor Judit a Budapesten működő Közép-Európai Egyetemen tanít. Amikor föl hívom, kedvesen segítőkész: hogyan, szívesen beszélget velem. Késő délután megyek hozzá, ötven körüli tanár nénire számítok, szigorú pillantásokkal. Bekopogok az egyetemi ajtón, csinos harminc körüli lány köszönt mosolyogva. Kezet csókolok, bemutatkozom, közlöm: Sándor Juditot keresem.

– Én vagyok, foglaljon helyet!

– Maga? Tényleg Maga írta azt a vastag könyvet? Bocsánatot kérek, de egy csinos lány miatt éppen ilyen zord témával foglalkozik?

– Amikor az orvosi felelősséggel kezdtem el foglalkozni, először is az tűnt fel, mennyire keveset tud mind az orvosi, mind a beteg-közvélemény arról: milyen orvosi ügyek kerülhetnek bíróság elé, mit, mikor, miért lehet perelni. Orvos-családban nőttem föl, gyerekkoromtól rengeteget voltam egészségügyi dolgozók között; nyaranta mindig kórházban dolgoztam. Ám jogász lettem. És felfigyeltem egy nagyon éles különbségre a saját szakmám és az orvosi szakma között. Egy jogász, ahogy megérkezik a postájában a Bírósági Határozatok Tára, ráveti magát, hogy okuljon belőle: ha az első fokú bíróság valamilyen hibát követett el, hogyan korrigálta azt a másodfok. Ez az, amiből egy jogász a legtöbbet tanulhatja. Persze, tudni kell magukat a jogszabályokat is, de a szakmát nyilvánvalóan a hibákból, illetve a hibák korrekciójából lehet igazán megtanulni. Az orvosoknál pedig feltűnt a hibák leplezése, a titkolózás, például sokáig az adott kórházban sem tudnak róla az orvosok, ha műhibaper indult az intézmény ellen. Azt láttam: nem tanulnak, nem akarnak tanulni a műhibás esetekből, mintha ezek nem is érdekelnék őket. Azon tűnődtem: ha én orvos lennék – már csak azért is, hogy javítsak a saját tevékenységemen, lássam az esetleges kockázatokat –, engem nagyon

érdekelnének a rosszul végződő ügyek, és nemcsak a sikertörténetek, amikről olvashatok az orvosi lapokban. Ám az orvosok körében hihetetlen elzárkózást, elutasítást tapasztaltam a műhiba szó említésére is, és nem sok szándékot a hibákból okulásra.

– Másutt is így van ez?

– Sokhelyütt nem így szokás. Külföldön számos alkalommal az orvosi konferenciákon külön szekcióban dolgozzák fel az orvosi felelősségi esetek tanulságait. Hallottam például nőgyógyász előadását arról: ő mennyiben tudta a saját szaktudását fejleszteni műhibák tanulmányozásával. Itthon azonban egyértelműen negatív az orvosi hozzáállás a műhiba-ügyhöz. Aszociális, problémás, konfliktusos személyiségnek tekintik azt a beteget, aki pert indít, még akkor is, amikor szembeszökően egyértelmű, hogy kára keletkezett a beavatkozásból. Szóval ez indított arra, elkezdjem vizsgálni: mik azok az esetek, amelyek rendre valamilyen műhibával végződnek.

Igaz, itthon meglehetősen nehéz ezt kutatni. Kanadában, az USA-ban a műhiba-vizsgálatoknál még azt is feltájják: mely egyetemen és mikor végzett orvosok követik el a legtöbb műhibát, vagy azt, mely műtéti eljárások vezetnek a leggyakrabban zűrökhöz. Nálunk semmiféle ilyen összegzés nem készül. Már a bíróságokon sincs rá fogadókészség. Több megyei bíróságon, amikor megkerestem őket, kutatást szeretnék végezni, először közölték: náluk nem fordultak elő műhiba-perek. Később mindenütt előkerültek ilyen esetek.

– Mit akart elérni a könyvével?

– Valójában ismereteket adni, semmi mást. Szerettem volna bemutatni: mi ma a helyzet, mikor számíthatnak sikeres igényérvényesítésre a betegek, s ebből milyen tanulságok következnek az egészségügy számára. Hitvallásszerűen jó szándékkal közeledtem ezekhez a perekhez. Nem akartam bebizonyítani sem azt: a magyar egészségügyi rendszer nagyon rossz színvonalú ellátást nyújt; sem azt: a magyar bíróságok

rosszul ítékeznek e perekben – bár kétségkívül komoly kritika illetheti mindkét gyakorlatot; sem pedig azt: a betegek képtelenek lennének az igényeik érvényesítésére. Remélem, mind a három terület, illetve újabban a biztosítók számára is komoly tanulságai lehetnek e feldolgozásnak. Megismertetés volt a szándékom.

– Mikoriak az adatai a műhiba-perekről?

– Az 1983-1996 között jogerősen lezárt perek anyagait dolgoztam fel, persze ezek rendszerint több évvel korábbi ügyek, mert ezekre az is jellemző, hogy nagyon sokáig húzódnak, csak jó néhány év alatt zárulnak le. 13 év dokumentációja ez, miközben lejajlott egy rendszerváltozás, többször is változott a nem vagyoni kárpótlás szabályozása, módosult az orvosválasztás lehetősége. Ez utóbbi is nagyon fontos, hiszen amíg nem volt szabad orvos-választás, addig önmagában ez is fék volt. Aki hajlott volna beperelni egy orvost, azzal kellett számolnia, hogy utána ugyan-ehhez a doktorhoz kénytelen visszamenni, ha bármi baja van.

– Mit mutatnak a számok?

– 19 büntetőeljárásból 13 végződött elmarasztalással – ám, azt hiszem, nem ez a fontos szám, hiszen az orvosi műhiba jellemzően polgári eljárást von maga után.

Nos, 222 polgári perből 92-ben, tehát 41 %-ban állapították meg a műhiba-felelőséget. Országon belül furcsamód nagyok a területi eltérések. A polgári perekben a felelőséget megállapító:azt elutasító arány Borsod-Abaúj-Zemplénben 2:6, Csongrádban 6:12, Komárom-Esztergomban 1:6. Ugyanakkor Bács-Kiskunban 3:1, Zalában 5:1. Budapesten ez az arány 34:36.

– És miket lát a számok mögött?

– Legelőször ki kell emelnem: egyes orvosi vélekedésekkel szemben Magyarországon kisebb horderejű ügyekben szinte egyáltalán nem perelnek a páciensek. Ha csupán enyhébb, kozmetikai típusú károsodás állt be, ha „csak” pár héttel tovább tartott a gyógykezelés – egyáltalán nem indulnak perek. Nálunk

jellemzően a maradandó egészségkárosodások – nőgyógyászati beavatkozás után a nőnek nem lehet gyereke, súlyos reoperációk, mozgásbeszűkülés, idegsérülések és halál – után kérnek kártérítést a betegek és hozzátartozóik.

– Milyen az ítélkezési gyakorlat?

– Korábban enyhén szólva nem voltak a beteggel szemben túlzottan empatikusak a magyar bíróságok. Évtizedeken át a bírók csak elvétve találkoztak ilyen ügyekkel. Így aztán számukra ez olyan rendkívüli dolog volt, hogy a bíró rendszerint úgy ítélte meg: talán nem is lehet ezekben igényt érvényesíteni. A bírák egyáltalán nem voltak felvértezettek e területről szóló tudással. Nem sugallta a beteg-pártiságot az akkori törvénykezés sem. A korábbi egészségügyi törvény egy szót sem szólt arról, hogy a betegeknek esetleg jogaik is volnának – ügyfeleknek tekintette őket, akik kötelesek betartani az orvos utasításait.

Nehezítette a helyzetet az is, hogy – különösen a rendszerváltozás előtt – az állami bíróságon az állami egészségüggyel szembeni jogait érvényesíteni próbáló betegről nem volt könnyű eldönteni: egyáltalán rendjén való dolgot cselekszik-e. Ráadásul a nem vagyoni kártérítés is először nem létező, majd sokáig a bíróságok által mesterségesen korlátozott kategória volt – lényegében azonosították a munkaképesség-csökkenés kérdésével –, az egyénnek elsősorban a társadalmi hasznossága jelentette a mércét. Az, hogy például az élettere beszűkül, a kapcsolatai elsovadnak, a hobbiját nem tudja gyakorolni – sokkal kisebb méltánylást kapott. Az utóbbi években talán kedvező változások zajlanak. A legfontosabb, hogy egyre inkább szemponttá válik: a betegnek is vannak jogai, ő nem egyszerűen tárgy, amin különböző beavatkozásokat kell végezni.

Jó ideig nagyon lakonikusak, feltűnően rövidek voltak ezek az ítéletek. Elsősorban azért, mert szó szerint átvették az orvosszakértők véleményét – méghozzá nem csak azok szövegét, hanem érvelését, a nem orvosi szakkérdésekről kialakított álláspontját is. Átemeltek például ítéletbe a szakértői véleményekből olyan megállapításokat is, hogy a beteget

tájékoztatták-e, és ez a tájékoztatás megfelelt-e a jogszabályoknak – ami nyilvánvalóan egyáltalán nem orvos-szakértői, hanem szintisztán ténybeli és jogi kérdés. Így aztán akinek nem sikerült számára pozitív szakértői véleményt beszereznie, annak semmi esélye nem volt, hogy pert nyerjen.

– Igaz, nem is könnyű megítélni orvosi eljárásokat.

– Igen ezt maguk a bírók is érzékelik, gyakori is a jelentős kompetencia-zavar a bírókban. Általában reménytelennek érzik belelátni az egészségügybe, az orvosi praxisba. Eleve úgy közelítenek: mi, laikusok

– mármint az orvoslás szempontjából laikusok – úgysem értjük ezeket az orvosi szövegeket és dolgokat, úgyhogy az a legbiztosabb, ha a szak-értőkre bízunk magunkat. Csakhogy a szakértői véleményekben aztán a nyilvánvaló logikai képtelenségeket se nagyon merik megkérdőjelezni. Sőt, valószínűleg van egy pszichikus gát is mindannyiunkban – így a bírókban is –: belegondolni sem szeretünk, mi történik egy kórházban. Ma is – bár valamelyest javult a helyzet – rengeteget számít a szakértők állásfoglalása. Akik egyébként olyan kiképzést is kapnak, hogy legyenek hajlamosak túlterjeszkedni saját kompetenciájukon, és véleményt formálni kifejezetten nem jogi szakkérdésekben is.

– Valamint ők maguk is orvosok – akiknek az előmenetelük, a kandidatúrájuk, a nagydoktorijuk, a professzori kinevezésük orvosok által bírálják el –, betagozódni csak az orvosi hierarchiába tudnak és akarnak.

– Igen, úgyhogy nehezen ment át az ítékezés gyakorlatába, hogy kritikával kell fogadni a szakértői véleményt is, hogy az orvosi ügyeknél igen-is szét kell választani az orvos-szakmai, az etikai és a jogi megközelítéseket. Sokáig a szakértői vélemény egyértelműen megszabta az ügy kimenetelét.

– Mondható a magyar ítélezési gyakorlat orvos-pártinak?

– Ma már talán egyre kevésbé. Korábban kétségkívül nagyon alacsony volt a beteg számára pozitív ítéletek száma, még kirívóan súlyos peranyagok alapján is. Nehéz megküzdeni az

orvos-szakma presztízsével. Gondoljunk bele: egy kisváros bíróságán – ahogy mindenki, úgy – a bíró is nem csak potenciális beteg, hanem éppen annak a potenciális betege, akinek az orvosi ténykedéséről éppen ítéletet kell alkotnia. Bizony, bíró legyen a talpán, aki felülemelkedik azon, hogy ő maga, a felesége, a gyereke, az édesanyja abba az egészségügyi intézménybe fog bekerülni gyógyellátásra, amelynek a tevékenységét ő most kritika alá veszi. Nyilván erősen visszaveti ez az igényérvényesítés esélyeit.

– És milyen kép alakult ki Önben az orvostársadalomról ezen a görbe tükrön át?

– Én azt gondolom, ha valami hibát követek el – márpedig mindannyian követünk el sok-sok hibát a saját munkánkban –, akkor nekem az a legmegnyugtatóbb, ha tudhatom: akivel szemben ez történt, megkap minden jóvátételt. Nekem – aki hibáztam – az a jó, ha akit akaratlanul megsértettem: kap valamifajta kompenzációt. Könnyebb napirendre térni a tévedés, hiba, gondatlanság fölött, ha a károsult lelkileg is, anyagilag is a lehető legjobb helyzetbe kerül. Értetlenül nézem, amint orvosok e helyett a végsőkig próbálják takargatni vétségeiket, és körömszakadtáig tiltakoznak az ellen, hogy a beteg megkapja a kártérítést. Szinte nem is fordul elő, hogy békésen megegyezzenek a felek.

Az orvosok közül sokan riogatják egymást a műhiba-perek szaporodásával, megjelent az orvos-köztudatban a „mentőautót üldöző ügyvéd” képe, ami kirívó túlzás. Van egy új kifejezés: „ádámgyörgyözik” (így, csupa kisbetűvel és egybeírva), ami a „perrel fenyeget” szinonimája. Úgy emlegetik ezeket az eljárásokat, hogy „orvosellenes perek”, ami pedig legfeljebb az 1952-es koncepcióos orvos-perekre lenne találó.

Érdekes, a különböző orvos-szakmák más-más képet mutatnak. A szülész-nőgyógyászok a legösszetartóbbak a szó rossz értelmében is, míg sokkal megosztottabbak például az ortopéd sebészek.

– Nem lehet, hogy az erősebb vagy gyengébb összetartás egyszerűen a megszerezhető hálapénz nagyságrendje alapján rendeződik?

– Elképzelhető. Bár furcsa helyzetek adódnak e téren is. Például a hálapénz szempontjából legrosszabb helyzetű szakmák egy része sokkal inkább ki van téve a műhiba súlyosabb következményeinek. Ha egy röntgenes vagy egy altatóorvos hibázik, ott lényegesen nagyobb az esélye annak, hogy úgy lesz belőle, pusztán amiatt, mert úgymond látványosabb a probléma, amit okoz. Ha mondjuk, egy szülészét el valamit, az sokkal könnyebben eltitkolható – a magyarországi átlagos egészségügyi ismeretszint alapján azon senki nem akad fenn különösebben, ha a szülés után pár hétig bent kell maradni a kórházban, vagy hetente kétszer-háromszor vissza kell járni kezelésre, azt hiszik az érintettek: ez így is természetes.

Sajátos az is, hogy miközben általában erős az orvosok közötti véd- és dacszövetség, mégis a beteg – aki a kezelése során szinte soha nem szerez tudomást a rajta elkövetett műhibáról – végül rendszerint egészségügyi dolgozótól tudja meg: valójában mi történt vele. Vagyis miközben a felszínen nagy az összetartás, egy-egy hümmögés, odavetett félmondatos „Úristen, hogy ilyet lehet tenni!” megjegyzés majd’ mindig egy másik orvostól érkezik, és ez kelti föl a gyanút, indítja el az egész ügyet.

– Nem állhat e mögött egyszerűen részint a Magyarhonban oly jellemző fúrasi inger, a „már önmagában is finom keresztbe tenni a másoknak” leküzdhetetlen kényszere, részint pedig a sima pénzszerzési ösztön, a „remélhetőleg jól paráló beteg” elvétele a másik orvostól?

– Nyilván ezek is fontos és létező szempontok, de nem merem kijelenteni szociológiai kutatás nélkül, hogy valóban ezek lennének a fő motívumok. Ha azonban már bírósági eljárás indul, akkor aztán inkább összetartóak az orvosok. Szeretnének társadalmon-kívüliséget biztosítani saját szakmájuknak,

hajlamosak a dorgálást saját köreiken belül elintézni, a nyilvánosság lehetséges teljes kikerülésével. Különösen büntető ügyekben jellemző ez, amelyekben ráadásul igen gyakori az is, hogy a nővérekre, asszisztensekre próbálják áthárítani a felelősséget – akkor is, amikor ők kézenfekvően az orvos utasítását hajtották végre.

– Tehát Ön több mint 200 műhiba-pernek tanulmányozta a teljes anyagát...

– Pontosan 222 polgári, kártérítési és 19 büntetőpernek.

– Mondja, ebből a 241-ből hányszor fordult elő hogy az egészség-ügyi intézmények vagy az orvosok elismerték a beteg igényét?

– Tudomásom szerint egyszer sem fogadták el.

– Nem mondja komolyan! Kétszáznegyvenegyből egyetlenegy alkalommal sem ismerték be a tévedésüket, mulasztásukat?

– Nem, ezekben az ügyekben egyszer sem. Hozzá kell tennem: ha egy vita során, az elején a kórház elismeri, hogy műhiba történt, akkor abból előfordul, hogy nem lesz per – vagy a kórház vagy a biztosító fizet, és lezárul az ügy. Megesik az is, hogy elindul a kártérítési igény iránti eljárás, a kórház ugyan tagad, ellenkezik, de a biztosító időben belátja: ez vesztett ügy, és per nélkül egyezséget köt a pácienssel. Ám kétségkívül nagyon gyakori, hogy napnál világosabb a műhiba elkövetése, s az egészségügyiiek mégis körömszakadtáig harcolnak a páciens kártérítése ellen. Az indokoltnál sokkal nagyobb mértékű ez.

– Tapasztalatai, kutatása alapján főként kik perelnek, és kik nem perelnek?

– Arra föl kellett figyelnem: a műhiba-pereket indítók között feltűnően sokan vannak olyanok, akik az egészségügy közelében élnek. Vagy ők maguk gyógyszerészek, nővérek, egészségügyi dolgozók, vagy a családjukban van orvos, asszisztens. Ez pedig nagyon szomorú, vagy – azt is mondhatnám – nagy baj. Azt jelzi ugyanis: nemigen mernek perelni, akik nincsenek valamicskét közel az egészségüghöz. Persze gondoljunk bele: a műhiba miatt bekövetkezett

károsodás csökkentésében, az utókezelés, rehabilitáció folyamán döntő jelentőségűnek érzik a páciensek, hogy jóban legyenek az egészségügyi intézménnyel és annak dolgozóival. Kínos érdekütközés ez. Aki kárt szenvedett, abban érdekelt: ha már úgyszólván bekövetkezett, ami bekövetkezett, legalább az utókezelés során a lehető legjobb eszközöket kaphassa meg, azonnal észleljék, ha rosszabbodás áll be. Ezt pedig esetleg attól a kórháztól várja, amelyet beperelt, hiszen gyakran – hiába van elvileg szabad orvosválasztás – ugyanoda kerül be, mint ahol a baj érte. Akár mert a közelben nincs másik kórház, akár mert egy-egy ritkább műtét utáni reoperációt nemigen lehet máshol végezni. Nagyon magas erkölcsi szinten kell állnia annak az egészségügyi intézménynek, amely a két dolgot elválasztja egymástól. Az is előfordul, hogy a műhiba utáni helyzetben a betegnek szüksége lenne azokra a belső információkra – csak a bennfentesek által ismert eljárásokra –, amelyekkel például külföldi gyógykezelést vehet igénybe, különleges gyógyászati segédeszközt szerezhet be. És ebben arra a kórházra kéne támaszkodnia, amelyikkel szemben ő pert indított. Nagyon nehéz ezeket a paradox konfliktus-helyzeteket jól kezelni, és az a tapasztalatom, hogy meglehetősen ritkán sikerül. Előfordul – csak egyetlen példát említve –, hogy a kártérítési per megítéléséhez szükséges orvosi szakvélemény készítése során ismételten többször röntgenezik meg a beteget. Sőt, nem is kizárólag az egészségügytől érkező retorzió. Egy szülészeti esemény során elkövetett műhiba következtében például méheltávolításra került sor. A fiatal pár olyan lakásban lakott, amelyre az OTP-n keresztül annak idején szociálpolitikai támogatást kaptak a vállalt gyermekekre. Mivel nem lehetett több gyerekük, az OTP-nek – miközben folyt a perük – első dolga volt megvonni tőlük ezt a támogatást, és kitenni őket a lakásból.

– Így aztán Ön szerint ma sok vagy kevés műhiba-per folyik Magyarországon?

– Nem is az amerikai, hanem a nyugat-európai gyakorlathoz képest is nagyon kevés. Ám láthatóan erősen emelkedik ezek

száma, és azt gondolom: még nagyobb mértékben fog nőni a következő években.

– Ha a több mint kétszáz esetből csak egyet kell kiemelnie, melyik az?

– Egy idegsebészeti beavatkozás folytán a betegnek megbénult az egyik lába. Ahogy kihozták a műtőből, ilyen merev tartásban lerakták az ágyára, amely a legszélső volt a kórteremben, a radiátor mellett. A lebénuult – tehát számára mozdíthatatlan és érzéketlen – lába hozzáért a radiátorhoz, és a lábujjai annyira megégtek, hogy amputálni kellett. Az ügyben – amely már önmagában is megrázó – a bírói állásfoglalás a legmeglepőbb. A bíróság elfogadta a kórház azon védekezését, miszerint a szokásos műtéti kockázatba belefér, hogy idegsebészeti beavatkozáskor megsérül egy ideg, és érzéketlenné válik a végtag. Majd a Magyar Köztársaság nevében meghozott ítéletben egyetlen mondattal később arra kérdésre: de miért nem vették észre, hogy meglehetősen hosszú időn át a beteg lába érintkezik a radiátorral, és megég – a bíróság szintén elfogadta azt a védekezést, miszerint ez egy annyira ritkán előforduló, elképzelhetetlen eset, hogy is gondolhatott volna a nővér arra: bekövetkezhet. Ezt az esetet az orvosi egyetemen tartott órámon szerep-játékban lejátszattam a medikusokkal: mindannyian egybehangzóan a beteg pártját fogták. Amikor aztán fölolvastam nekik a bírósági ítéletet: csapkodtak a felháborodástól – maguk a leendő orvosok. Megjegyzem, általában az orvostanhallgatók körében az a tapasztalatom: ők még egyértelműen betegpártiak.

Marci tizenkét éves volt, és természetesen focistának készült. Nem amolyan tinglitangli módon, ő komolyan vette. Hetente négy, néha hat edzésre járt, otthon súlyozott, szobabiciklizett,

erősített. Nem tanult jól, az nem érdekelte. Föltett szándéka volt: a lábával keres majd többet, mint fejükkel a rissz-rossz diplomások. Erre jó esélye volt. Az edzője biztatta, dicsérte – tehetségesnek tartotta. Már játszott a kölyökcsapatban, előretolt fedezetet, néha söprögetőt, olykor igazi csatárt is.

Vasárnap fontos meccsük volt; ha megnyerik, van esélyük a döntőbe jutásra. Az öltözőben Marci megesküdütt magának: amíg van szuflája, úgy hajt, mint akinek az élete múlik rajta. A középkedzésnél – ahogy Dino Baggio, meg a buddhizmusra térése előtt Roberto Baggio szokta – keresztet vetett, bár egyáltalán nem volt vallásos. Óriási lendülettel vetette magát a csatába. Mokány, szőke srácot állítottak rá, az első öt percben kiderült: az a dolga, őt semlegesítse. Borzasztóan kemény fiú volt, olyan belemenéseket produkált, Marci húsz perc múlva félni kezdett tőle. Próbálta lerázni, eltávolodni tőle, minden labdavétel után kikerülni, de reménytelen volt – az ellenfél szoros emberfogásra rendezkedett be –, a szőkének csak az volt a dolga: őt fogja. Többször föl is vágta, állandóan dolgozott a könyökével, tépte a mezét. A szünetben Marci szólt az edzőnek: nem bír ezzel a krapekkal, talán jobb lenne áthelyezni őt szélre. Az öreg azt felelte: nem lehet, rá középen van szükség, rázza le magáról a szőkét. Kifutottak a második féldőre; Marci kipillantott apjára, aki föltartotta neki a hüvelykujját. Ők kezdtek; a középcsatár hátrapasztolt, mindenki fölvette a helyét. Adogatták ide-oda a labdát, amíg kialakult a helyzet, majd a söprögető cselezve megindult fölfelé. Marci vele együtt futott, ő labda nélkül volt, gyorsabban fölért. Röpiült is felé a labda, futtában kezelte le, s nem középre, hanem rézsút oldalt-előre vitte tovább. Két pillanat múlva hátulról befutotta őt a kis szőke, és megtámadta. Marci lövőcselt adott elő, a labdát engedte maga előtt gurulni, nem ért hozzá. Futott tovább: már közel volt a tizenhatoshoz. A szőke utánanyúlt, egyik lábát beakasztotta neki, a másikkal becsúszott. Marci előtt elsötétült a világ. Hatalmasat esett, de közben már érezte: rettenetesen fáj a combja. Pont ráesett arra,

ami fáj. Azonnal ömleni kezdett a vére, s ahogy odapillantott, ijedten vette észre: látja a saját csontját. Nyílt combcsont-törés.

Hordágy, vijjogó mentő, megyei kórház, baleseti sebészet. Azonnal elaltatták, órák hosszat tartott a műtét. Arra ébredt, apja ül az ágya szélén, fogja a kezét.

– Mi a helyzet, apu? – nyitotta ki a szemét Marci.

– Minden rendben, csatár! Megoperáltak, azt mondták: a lábad jobb lesz, mint új korában! Három sebész barkácsolt össze. Hogy vagy, nagy focista?

– Picit fáj a lábam, de tényleg csak picit.

– Melyik?

– Várj csak! Tényleg, mind a kettő. A jobb lábam is megsérült?

– Nem tudom, kisfiam, azt nem mondták az orvosok. Igaz, valami történhetett azzal is, mert azt is húzatják. Látod?

Marci megfogta a feje fölött függő gézcsíkot, azzal fölhúzta magát: körül tudjon nézni. A bal lába begipszelve, a sarka pedig átfúrva. Kétoldalt acélrúd állt ki belőle, arra kötelet szereltek, ami az ágya végében elhelyezett csigába futott, majd nagy súlyokat tartott függőlegesen. A jobb lába nem volt átfúrva, de a kötéstől abból is csigába, súlyokhoz vezetett spárga.

– Apu, a jobb lábamnak nem volt semmi baja!

– Idefigyelj, csatár, majd ha a foci mellett elvégezted az orvosi egyetem – amit nagyon remélek –, akkor Te fogod eldönteni: mit miként kell gyógyítani. Addig ezt bízzuk inkább az orvosokra, jó?

– Jó! – engedett a kis focista, elengedte a kapaszkodót, és fintorogni kezdett. – Apu, ez eléggé fáj. Komolyan, mind a kettő.

– Szólok a nővérkének – válaszolta apuja, s elindult segítségért. A nővérek a folyosó végén tévé- és társalgóhelynek berendezett részen traccsoltak. Azonnal akadt, aki készségesen odajött Marcihoz, kikérdezte, majd azt mondta: ez természetes műtét után, rögtön hoz fájdalomcsillapítót. A sebesült villámgyorsan lenyelte a pirulát, de fél óra múlva könnyörgött újbabbért. Kapott erősebbet, azzal elszenderedett.

Másnap reggel azonban nagyon korán ébredt, arra: nagyon fáj továbbra is mindkét lába. Hiába rimáncodott, a nővérke nem adott gyógy-szert: meg kell várni a vizitet, majd a főorvos úr eldönti, mit szabad ekkora gyerekeknek. Mire megérkezett a vizit, Marci csillagokat látott a kintől, vinnyogott, jajgatott. A doktorok rögtön látták, nem sajnáltatja magát, kapott is gyógyszert, sőt, megígérték: ha nem elég, adhatják neki injekcióban is, úgy erősebben hat. Szülei felváltva jártak be hozzá – naponta többször –, s könnyes szemmel figyelték fiuk szenvedését. Az injekció sem mulasztotta el szünni nem akaró kínjait.

– Főorvos úr, kérem, nem lehet tenni valamit: ne fájjon neki ennyire? – próbált az apja följebb intézkedni.

– Sajnos, uram, ez előfordul. Azt hiszem, a fiának kicsit alacsony a fájdalom-küszöbe.

– Nem, főorvos úr, ne haragudjon, edzett, kemény srác ez, soha nem nyavalyog ok nélkül.

– Nos, hát, reméljük: hamarosan túl lesz a nehezén a gyerek. Kis kitartást még!

– Persze, főorvos úr, köszönöm szépen – ekkor csúsztotta az asztalra a műtétért „járó” borítékot.

Harmadnapra úgy nézett ki: Marci eszét fogja veszíteni a szenvedéstől. Nyűszített, állandóan sírt, fejére húzta a párnát, harapdálta, s alatta zokogott. Mamája – amikor a kacsát adta oda neki – látta: a pisilője olyan picire zsugorodott össze, amekkora baba korában volt. Délután új látogatók érkeztek hozzá: Anna és Pali, a nagynénje és nagybátyja, Ausztriából. Régóta kint éltek; kétszer-háromszor jöttek haza évente, véletlenül éppen most is, rögtön látni akarták Marcit. A tizenkét ágyas kórterembe lépve döbbenet pillantottak körbe. A plafonon közepén vezetéken lógott egy szem villanykörte, nemigen látták unokaöccsük arcát. A súlyos baleseti sérültek nyögdecselése, beszélgetése, horkolása nemigen halt el a bűzös, nyomasztóan áporodott légtérben. Orvos, nővér nem volt a teremben – piszok viszont igen. Eléggé rövidre fogták a látogatást, elköszöntek, s indultak kifelé, az autójukhoz. Sokáig

szótlanul ballagtak, ám mielőtt beültek a kocsiba, Pali megfogta felesége karját:

– Te, Anna! Arra kérlek, ha engem itt, Magyarországon valami baleset érne, vagy megbetegednék, légy szíves legelőbb dobj át az osztrák határon!

Estére Marci teljességgel képtelenné vált fájdalmi elviselésére. Kiabált, segítségért ordított, őrvongva sírt. Papája legalább húsz alkalommal keresett meg bármely orvost, aki föltűnt a színen: segítsenek már a fián, ezt nem lehet kibírni, mennyire kínlódik, senki nem tudja, mitől. Azt az ígéretet tudta végül kicsikarni: reggel leveszik a gipszet, kötést, megnézik, van-e valami baj. Egyébként elhessegették. A reggeli viziten a főorvos jóváhagyta az esti ígéret teljesítését.

A legfiatalabb orvos aztán bevallotta a szülőknek: amint lesztek a kötéseket, ők maguk is megdöbbenek. Marci mindkét lábfejen teljesen elhalt a bőr. Annyira megszorították a gipszet is, jobb lábán a kötést is, hogy szinte tökéletesen megszűnt lábainak a vérellátása. Emellett a röntgen kimutatta: megsérült az Achilles-ina is – amikor a húzathoz átfúrták a sarkát, véletlenül azon is keresztülmentek.

Marcit megoperálták: a combjáról és a fenekéről átültettek bőrt a lábaira, az elhalt helyére. Ez csak csúnya. Ám „a kis focista” 12%-os mozgáskorlátozott lett. Lábai soha nem lesznek terhelhetők. Amikor apja végre érte jöhetett, hogy hazavigye a megyei kórházból, búcsúzkodás közben megkérdezte a fiatal sebészt:

– Doktor úr, azt azóta sem értem: ha a bal lába sérült meg Marcinak, miért kellett húzatni a jobbot is?

– Ja, azt tényleg nem kellett volna.

„ALÁGYÚJTOTTÁK AZ ÁGYÁT”

1940, Európa, Magyarország. Hitler az előző évben lerohanta Lengyelországot, s ezzel megkezdődött a II. világháború. Magyarország visszakapta Kárpátalját, aztán Erdélyt is.

Évike ebben az évben született Pesten. Édesapját, az OTI (az akkori társadalombiztosítás) tisztviselőjét besorozták a magyar hadseregbe; a kisbaba mamájával maradt. A háború egyre terjedt, mind rémesebb lett. '41-ben Magyarország is hadat üzent, belépett a háborúba. Don-kanyar; jöttek a zsidótörvények, a gettó; teret nyertek a magyar nyilasok; az egész ország mind nehezebben élt, és egyre inkább félt. 1944 márciusában bekövetkezett a német megszállás. Mamája akkor már újra pocakos terhes volt, de a kis Évikének mindent megszerzett, vigyázott rá. '44-ben – a szovjetek sztálingrádi győzelme után megtörtént az angol-amerikai csapatok normandiai partraszállása – fölcillant a remény: mégis lesz erő, amely megfékezi a tobzódó fasizmust. Édesanyja 1944 júliusában szült. A papa is hazaérkezett, szabadságot kapott második gyermeke születésére. Ám a mama belehalt a szülésbe, s a baba is összesen egy hetet élt, aztán követte édesanyját.

Évike papájának vissza kellett mennie a seregbe; nővéréhez, a Somogy megyei Tabra vitte négyéves kislányát. A nagynéniknek nem volt saját gyerekük, szívesen fogadták a pici lányt. Két évet élt ott, nagy szeretetben. '46-ban egyszer csak megjelent lovas szekéren a papája, oldalán szép, fiatal és nagyon kedves asszonnyal.

– Megjöttem én is, és hoztam Neked új anyukát! – emelte föl nevetve, csókolta, ölelte. Hamar följöttek Pestre, találtak lakást, berendezkedtek. Évike elkezdett iskolába járni, s hogy mindene

meglegyen, anyu – mert pillanatok alatt igazi anyu lett az új mamája – két évig otthon maradt vele. Meleg ebéddel várta, segített tanulni; imádták egymást. Azután a mama elhelyezkedett: idegyógyászaton nővérkedett, majd fogászaton volt asszisztens.

Évikének megmondták, amikor meghalt az édesanyja, tehát tudta, hogy nem a mamája szülte őt, de tökéletesen úgy éltek együtt, mintha ez nem is így történt volna. Mindenhová együtt mentek, mindent megbeszéltek; harmonikus, boldog családi életet éltek. Anyukája mindig jókedvű volt és csinos, ahogy Évikéből Éva, majd Éva asszony lett – nemcsak szerette őt, büszke is volt rá. Éva is a TB-nél lett tisztviselő, ahol papája is dolgozott évtizedeken át. Férjhez ment, elköltöztek önálló lakásba, de minden reggel, amint beért a hivatalba, fölhívta szüleit telefonon: részletesen, alaposan megbeszéltek mindent, gyakran fél óránál is tovább tereferáltak a mamájával. Nyári szabadságukat is mindig velük töltötték a balatoni nyaralóban, egyébként hetente kétszer-háromszor mentek hozzájuk. Teltek-múltak az évek, a szülők nyugdíjba mentek, szép lassacskán megöregedtek.

Édesapja először '68-ban kapott infarktust, aztán még háromszor. Uszodába járt, kerékpározott – felülkerekedett a betegségen. Igaz, csőlátása lett, de hát elmúlt már nyolcvan, ilyenkor ez az előfordul. Sokat gyengélkedett, s Éva mamája folyton aggódott érte. Fél éjszakákat ébren töltött, figyelve: rendesen lélegzik-e az ura.

'93 novemberében ezek a reggeli telefonok furcsává váltak. 78 éves anyukája – aki addig mindig rengeteget beszélt, mindenről és mindenkiről részletesen beszámolt – most éppen csak válaszolt egy-két kérdésre, és puff, letette a telefont. Ez megisméltődött másnap, harmadnap. Vasárnap ő hívta otthon Évát:

- Képzeld, mit találtam ki!
- Mit?

– Azt, hogy Balatonon az apu kimegy a kis házba; a Pityunak, a férjednek kiteszünk egy sezlont a teraszra; mi meg Veled, a lányoddal és az unokáddal négyesben együtt leszünk bent a házban. Jó lesz?

– Ha Te így gondolod, anyukám, akkor biztos jó.

– Na jó, csak ezt akartam mondani. Szia! – és levágta a telefont. Éva nem értette: a kis ház, az egy sufni, a teraszon nem szokás aludni.

– Menjünk át holnap az anyuhoz! – szólt a férjének, némi rossz érzéssel. Így tettek. Mamája kedveskedett:

– Vettem Nektek almát – kitettem az előszobába, szatyorba –, majd vigyétek haza!

– Mamikám, miért cipelsz Te nekünk almát, amikor nem lenne szabad emelgetned? – korholta Éva. Egy éve vált le anyukája retinája, megoperálták, de a lelkére kötötték: ne cipekedjen. Bementek, s mamája megjelent egy hatalmas tál óriásszemű szőlővel – november legvégén.

– Mi van, mama, betört valahova? – viccelt Éva férje, ilyenkor már szörnyen drága lehetett ez a gyümölcs. Eszegették a szőlőt, majd Éva kiment a konyhába. Elborzadva állt meg az ajtóban, nem akart hinni a szemének: minden fekete, teljesen összeégett. Ott, ahol eddig mindig rend volt, örökké csillogott-ragyogott a lakás.

– Anyuci, mi ez, mit csináltál?

– Semmit, főztem.

– Na de, mi történt itt?

– Semmi, semmi, ne törődj vele! – Közben apukája a WC-ben összeesett, Éva – amint fölnyalabolta – azt kérdezte:

– Apukám, ettél Te ma?

– Hát... igen. – Éva azonnal érezte, nem mond igazat; annyira szeretik egymást, még a lányának sem akarta kiadni a feleségét.

– Apu, én kihívom az orvost az anyuhoz, nézze meg! – Telefonált a házi orvosuknak, aki megígérte: másnap kijön, mindkét kisőreget alaposan megvizsgálja. Évák hazamentek, s otthon vették észre: a hatalmas szatyorban nem alma volt, telis-

tele volt hússal. Egy vagyomban kerülhetett. Kiderült: előző nap Éva lánya járt ott, s nagymamája őt is teletömte színhússal. Másnap újrahívta szülei orvosát, s beszámolt neki a furcsaságokról. Nem gondolt ő semmire, csak szeretete volna, ha szak-ember nézi meg a mamáját. A házi orvos ki is ment hozzájuk, ám azt mondta: egy kis magas vérnyomáson kívül nem talált semmit.

A következő napokban megisméltődtek az érthetetlen telefon-letevések. Volt, hogy Éva még időben szólt:

– Anyukám, ne tedd le, add az aput légy szíves, akarok vele beszélni!

– Jó, kislányom, adom.

– Apuci, mi van az anyuval, rosszul van?

– Rámol.

– Mit rámol?

– Kifelé a szekrényeket. – És aznap este szülei szomszédasszonya telefonált: – Évike, jöjjenek át, nagyon fura a mamája, a végén még fölgyújtja a házat!

Odarohantak a férjével. Szörnyű kép fogadta őket. A hallban föltornyozva, hatalmas halomban ruhák, élelmiszer, a falról levett festmények.

– Mamikám, mit művelsz?

– Takarítok.

– Engedd meg, hogy segítsünk!

– Nem kell, elintézem én egyedül. – Éva hívta a mentőket. Azok rögtön kifaroltak: ők nem merik bevinni, hívják inkább a János Kórház pszichiátriai osztályának mentőjét. Megérkeztek ők is, mindössze annyit közöltek: be kell vinni a nénit. Volt velük két ápoló is, de nem kellett sem kényszerzubbony, sem erőszak, beletörődött, hogy elviszik. Néha még próbált valamit pakolni, ezt-azt odébb tett, fölemelt, átrakott máshová. Éva papája az ágyon feküdt, s kérte a feleségét:

– Gyere, szívem, ülj ide egy picit mellém!

– Nem érek rá, rámolok! – felelte, s pakolt tovább. Amint elhaladt az ágy mellett, a férje elkapta a karját, odahúzta magához, s megcsókolta a kezét. Aztán elvitték.

Éva és a férje is beült a mentőbe. Évának eszébe jutott, apu is, anyu is többször kijelentette, amikor ilyesmi szóba került: – Ha valami bajunk lesz, bárhová vihetnek, csak a Jánosba ne! A János Kórházba soha! – Anyukája a XII. kerületben, a János körzetében dolgozott, biztos nem a levegőbe beszélt, tudta: miért mondja ezt. Éva hát kérlelni kezdte a mentősöket:

– Nem lehetne máshová vinni, nem a Jánosba? Nagyon szépen kérem: vigyék őt az Alsóerdősor utcába, az két lépésre van a lakásunktól!

– Nem, nem lehet, a János az ügyeletes.

– Nézzék, társadalombiztosítási dolgozó vagyok, ennyi előnyöm csak lehet.

– Akkor majd holnap elintézi, hogy átszállítsák; most a Jánosba kell vinnünk. – Este tíz körül értek be. Az ügyeletes orvos fölvette az adatokat, kikérdezte Évát is, a mamáját is. Anyukája akkor már szinte egyáltalán nem érzékelte maga körül a világot. Nem értette, hol van, nem fogta föl, mi történik vele.

Másnap reggel Éva fölkereste a TB ideggyógyász főorvosát, kérte: intézze el, hogy mamája átkerüljön a Jánosból az Alsóerdősor utcai kórházba.

– Évike, hagyjuk ott, ma a János pszichiátriája a legjobb, kár lenne elhozni! – Úgy gondolta: ha a főorvos úr azt tartja a legjobbnak, biztosan úgy van, márpedig valóban legyen a legeslegjobb helyen.

Minden napja rohanással telt el. Munka, be anyukájához, föl apukájához. A pszichiátrián nap, mint nap iszonyodva figyelte az ottani állapotokat. A csak kulccsal nyíló bejárat után nagy terem volt, ahol a könnyebb betegek étkeztek, üldögéltek, onnan nyílt a nővérszoba. Zárt ajtó vezetett tovább kisebb szobába, asztalok, székek, aztán kórtermek, WC, tusoló. A belső részen, a súlyosabb betegek között rendszerint sem nővér, sem orvos nem volt. Legelső látogatási napján Éva – amikor indult volna

haza – nem tudott kijönni a belső részből. Csöngetett többször is – de nem reagált senki. Dörömbölt az ajtón – arra sem jöttek oda. Kiabált, ütötte, aztán már ököllel verte az ajtót – hosszú-hosszú percekig sikertelenül. Néhány beteg már köré gyűlt, levették a sapkáját, kotorásztak a táskájában. Legalább tíz perc eltelt, mire odajött a nővér, és kiengedte. – Mi történik itt, ha valami baj van a betegekkel? – gondolta, de elhessegette, örült, hogy végre kikerült.

Mamája gyűjtögetett: műanyag poharakat, evőeszközöket. Éva egyszer arra ért be, anyukája lepedőbe burkolózva, mezítláb, egy padon fekvő töpörödött öregasszonyról szedi-húzza le annak hálóingét.

– Anyucikám, mit csinálsz? – kérdezte.

– Gyűjtöm a lányodnak a stafírungot. Vigyél haza, hadd adjam oda neki!

– Mamikám, hamarosan meggyógyulsz, akkor hazaviszünk, de ne szedj el másoktól semmit, kérlek! – Nemcsak ő akart hazajönni, a többi betegnek is megígérte: segít nekik kiszabadulni innen, az ő férje az egészségügyi miniszter, majd az idejön, és hazavitet mindenkit. Szelíd volt és segítőkész; próbálta ápolgatni a körülötte lévőket. Betegtársai közül néhányan nagyon agresszívek voltak. Pár nap múlva Éva azt vette észre: mamájának hiányzik mindkét aranykoronája a fogairól. Ha süteményt vitt be, azt katonákra vágta, s dugva, a többiek elől rejtve lopta be mamája szájába – mert amint megpillantották: rávetették magukat, s elvettek, amennyit bírtak. Próbálta a felét már az elején odaadni a mamája mellett fekvő, különösen agresszív nőnek, de annak akkor is az kellett, amit anyukájával etetett volna meg.

Igy ment ez egy hétig. Éva december elején kellett kontrollra vigye apukáját a Szabolcs utcai kórházba. Rendben találták, fölírtak gyógy-szereket, s ők hazamentek. Útközben ismét azon huzakodtak: beviszik-e a kisöregét a Jánosba. Látni akarta a feleségét, akit majd' ötven éve szeretett. Éva azonban nem szerette volna, ha a pszichiátria rettenetes körülményei között,

egyre romló állapotban látja viszont, azt akarta: úgy emlékezzen rá, amilyen annak előtte volt. A lakásajtóban apuja összeesett. A szomszédasszony segítette bevinni a szobába. Fölfektették az ágyára, kicsit jobban lett, kért egy kávét, azt mondta: majd azután alszik egy kicsit. Éva megfőzte a kávét, bevitte neki, ő megitta – majd beledőlt Éva karjaiba, és elaludt. Meghalt.

Éva megállapodott a mamáját ellátó doktornővel: a temetésre nem viszik ki őt, de nem titkolják el előle a történeteket. Az orvos jelenlétében mondta meg neki:

– Mamikám, az apu meghalt. Néhány nap múlva lesz a temetés, a Kerepesi temetőbe visszük, abba a sírba, ahol édesanyám 1944 óta fekszik. – Akkor pár pillanatra feltisztult, s annyit felelt:

– Akkor most nagyon örül szegénykém, hogy a Babi mellé kerül! – aztán visszasüppedt az értetlenségbe, nem lehetett vele tovább kommunikálni. Másodnaponként látogatták, etették, itatták, szeretgették.

Leesett az első hó, s anyukáját ez valószínűleg annyira megörvendeztette: a három, elvileg zárt ajtó mögül kiszökött a kertbe – a hóban találták meg, egy szál hálóingben. Aztán január végi vasárnap távirat érkezett: átszállították a traumatológiára. Leesett az ágyról? Valahol megütötte magát, és eltört valamije? Éva tüstént telefonált a traumatológiára, adták az ügyeletes orvost:

– Igen, valóban itt van, tegnap este hozták át, infúziót kap.

– De mi történt vele? Eltört valamije?

– Nem, szabályszerűen alágyújtották az ágyát.

– Micsoda?

– Igen, alágyújtották az ágyat, és ő nagyon megégett. Amint jön a mentő, viszik át a Kun utcai égési osztályra. Itt minden ellátást megkapott.

– Bejöhethünk most hozzá?

– Ne jöjjenek! Nem tudom, mikor érkezik a mentő, esetleg mire ideérnek, ő már nem lesz itt! – Másnap reggel Éva egy TB-s főorvosnővel együtt ment be a Kun utcába.

– Másod- és harmadfokú, súlyos égési sérüléseket szenvedett, a háta a nyakától a fenekéig teljesen elégett – közölték az ottaniak. – Nem valószínű, hogy túléli. – Vízágyban feküdt, fehér necccháló borította a testét. Nem volt magánál, képtelenség volt kontaktust teremteni vele. Három nappal később váratlanul megszólalt, sőt, az derült ki: az elmúlt hetekben megértett ezt-azt.

– Szegénykém, meghalt az apu, és Te most egy fillérhez nem jutsz hozzá!

– Édes mamikám, kit érdekel most a pénz, Te gyógyulj meg!

– De majd jön a fogorvos Annamari, és ő megmondja nekik...

– Anyuci, mi történt Veled?

– Le voltam kötve.

– Hogyhogy le voltál kötve?

– Le voltam kötve! – mást nem mondott.

Egy hét után a doktorok azt közölték: olyan szépen javul, mégis van remény a gyógyulására. Megoperálták, visszavitték az intenzívra. Újabb műtétet végeztek, ismét rákötötték a gépekre, néha magához tért. Éva minden nap bement délben, s megetette. Egyszer, februárban evés közben kérdezett rá:

– Ki vagy Te?

– Én vagyok, anyuci! Éva vagyok, nem ismeresz meg?

– Nem, nem ismerlek.

Aznap Ferihegyen kisebb katasztrófa történt, néhány égési sérültet a Kun utcába hoztak; s akkor mamáját kitették az intenzívről. Két nap múlva meghalt. Mire Éva bement, már nem volt ott.

A kórház soha egyetlen szót, egyetlen sort nem közölt vele. Nemhogy elnézést nem kértek, a traumatológiára átszállításról szóló távirat után többet szóba sem álltak vele. Az iratokat nem adták ki. Később, a perben a kórház azt írta: a mama a folyosón ült, és betegtársa fölgyújtotta műszálas pizsamáját. A kórházban persze nem létezik műszálas pizsama, azt nem lehetne fertőtleníteni. Ha pedig ült volna, nem kizárólag a háta ég meg –

akkor a teste elülső felén is kellett volna égési sérüléseknek keletkezniük. Biztos, hogy hazudtak.

A kórház ügyvédje felrótta Évának: miért nem vitte haza anyukáját. Soha nem került szóba, hogy kivihetné. Később azzal álltak elő: ő elindította mamája szociális otthonba helyezését, ez is mutatja, igazán nem indokolt kártérítést kérnie. Csakhogy ebből sem volt igaz egyetlen szó sem. Soha nem akarta otthonba küldeni. Aztán azzal támadták meg: hiszen nem is az édesanyja volt, „csak a nevelőanya”. Azzal is érvelt az ügyvéd: mit akar ő, „nem történt nagy baj, nem gyulladt ki a kórház”. Hát a kórház tényleg nem, csak egy beteg meghalt. Történetesen a mamája.

A biztosító mamája biztosítására nem fizetett, „mert a mama nem meghalt, hanem gyilkosság áldozata lett”. A rendőrség lefolytatta a nyomozást, majd természetesen megszüntette azt – hiszen a beteg, aki fölgyújtotta Éva mamáját: nem beszámítható. Igaz, ő nem felelős a tetteiért. És a kórház? A János kórház, amely felügyelet nélkül hagyta a betegeket, eladdig, hogy még ez is megtörténhetett: az egyik beteg fölgyújtja a másikat, s az meghal? A János kórház ellen nem indult eljárás.

– Azért kezdtem bele az egész perbe: talán történik valami a ma ott lévő betegek érdekében – zárja történetét Éva asszony. – Megnyertem a pert, kérhettem volna egymilliót, ötmilliót, de nem a pénzért tettem, csak azért: hátha tesznek ezt-azt az ilyesmi kivédésére.

Nem tettek.

Jenő Győrhöz közel él, a Rábca partján. Egészséges volt soká, mint a makk; ivott, dohányzott, ahogy kell, kutya baja nem volt.

Ám egyszer fájni kezdett a hasa. Nem a gyomra, az alatt. A felesége cukkolta is:

– Na végre, megtudod, milyen nekünk, nőknek menstruálni, nekünk is „csak” a hasunk fáj! – Az istennek se múlt el; nem szívesen, de orvoshoz ment. A körzeti – bocsánat, házi – orvos megnyomkodta, kopogtatta, hallgatózta, hümmögött:

– Sérve van Magának, Jenő, rendes, nagy sérve.

– Na, azt nem csodálnám, amit kibírtam én már ebben a rohadt életben, 38 évemben, attól kaphattam is sérvet!

– Ezt meg kell ám operálni!

– Csak nem?

– De bizony, nagy baj lehet belőle, ha így hagyja.

– Ha meg kell, hát meg kell; Isten neki, fakereszt, gyerünk! – két nap múlva betolták a műtőbe, fél óra alatt végeztek is.

Másnap megint fáj a hasa. Vizitnél szolt a doktornak, nem jól van ez, most is fáj.

– Elmúlik az hamar! – biztatta az orvos. De nem múlt. Csak fáj, egyre fáj. Adtak pirulát, attól enyhült. Ám ahogy kiment a hatása, újra nyomott vészettül. Napokon át nem javult. Jenő egyik-másik nagyvizitnél már majdhogynem elvesztette a türelmét, amint látta: a sok fehérköpenyes nem veszi komolyan. Azt hiszik, szimulál? Nem olyan jó itt a koszt, hogy az marasztalná. Meg várja is otthon a temérdek munka a ház körül. Mindig ugyanazt felelték: a műtét jól sikerült, ő szépen gyógyul, legyen türelmesebb. Ha ők mondják, úgy van, csakhogy fájni meg bitangul fáj. Hát akkor miféleképpen várjon? Kérte: engedjék inkább haza. Belementek szó nélkül.

Otthon aztán állandóan görcsölt a hasa. A rendelőben fölírtak fájdalomcsillapítókat, de nem enyhítette egyik sem. Egy hónapig küszködött, akkor visszament a kórházba:

– Drága doktor urak, segítsenek már, nem lehet ezt kibírni, hogy folyton fájok! – aki operálta, megvizsgálta két perc alatt:

– Minden rendben, semmi elváltozás, nincs már sérve, nem fájhat.

– Na de, ha mondom, hogy fáj.

– Nézze, Jenő, ne faksznizzon nekem, világosan megmondtam, sem-mi baja!

– Higgyen nekem, doktor úr, nem hisztizek, kemény legény volnék én, ha bírnék ettől az állandó nyomástól.

– Na, rendben van, maradjon itt bent, kivizsgáljuk! – vért vettek, nyomkodták, nagyvizen huncutul mosolyogtak:

– Jól van-e már?

– Nem vagyok jól, nem szűnik ez a feneség! – egy hét múlva elküldték.

Hazament, és tovább fájt.

Négy éven át.

Már nemigen dolgozott, inkább csak pihengetett. Bármibe is kezdett, ha lehajolt, ha fölemelt pár dekát – még erősebb nyomást érzett a hasában. Az asszonyhoz négy éve nem közeledett, tisztában volt vele: reménytelen. Leszázalékolták, a barátok elmaradtak mellőle, egykori kollégái sem jöttek hozzá borozgatni. Hetente bejárt a rendelőbe a rengeteg fájdalomcsillapító receptjéért, ott legalább a betegek között ő is szabadon panaszkozhatott. Ilyen alkalommal kérdezte tőle egy reumás:

– Miért nem megy el másik orvoshoz, hátha az többet tud?

– Másikhoz? Én ide tartozom körzetileg.

– Szabad orvosválasztás van Magyarországon, uram! Bárhová átmehet, legfeljebb pénzt kérnek, de azt, gondolom, itt is ad – szöget ütött ez a fejébe. Fel is kerekedett, átment a szomszéd városba, egyenest be a kórházba. Fogadták szó nélkül, tényleg nem törődtek vele: ide tartozik-e vagy sem. Fialat doktor vizsgálta meg, nem talált semmi különöset, de amikor hallotta az eddig történeteket, azt javasolta, most azonnal fekdődjön be:

– Kinyitjuk, és akkor meglátjuk: mi a helyzet.

– Újra megoperálnak?

– Másképpen soha ki nem derül: mi baja van.

– És ha kinyitnak, van reményem, hogy elmúlik az állandó fájás?

– Biztosat nem állíthatok. A nélkül viszont, ha négy év alatt nem szűnt meg, nem is fog.

– Akkor gyerünk, doktor úr, mert én már inkább fölötöm magam.

Megoperálták. Még ott a műtőasztalon közölték: a sérvműtét során véletlenül lekötötték a hereverő idegét, attól volt a fájdalma. Ez nem műhiba, előfordul ilyen operációnál, csak fel kellett volna ismerni. Húsz percbe telik orvosolni.

Jenő ügyvédhez fordult:

– Nem a pénz érdekel, kérem, de szeretném, ha azoknak a doktoroknak, akik ilyen slendriánok voltak, ellátnák a baját. Máskülönbén ugyanezt teszik majd másokkal is. Négy évig majd' megzavarodtam az állandó fájdalomtól, a potenciazavarom pedig azóta sem oldódott meg.

Az ügyvéd elindította a szokásos eljárást, kikérte az iratokat a kórháztól, majd közölte: pert indítanak. Jenőnek is, a feleségének is kértek nem vagyoni kártérítést, ami négyévi szenvedésért, illetve a házasságukban a szexuális élet megszűntéért talán nem tekinthető hivalkodó igénynek. A kórház nem ismerte el a hibát, kifejtette: ők mindenben a szakma szabályai szerint jártak el, az ilyen műtétek szokásos kockázatába belefér a hereverő ideg lekötése. Az ügyvéd által felkért szak-értő ezt nem is vitatta, azonban hatalmas műhibának minősítette: később nem ismerték föl, hogy ez történhetett, s nem igyekeztek maguk megoldani az általuk létrehozott helyzetet. A kórház ezt sem fogadta el, váltig állította: ők semmilyen szabályszegést nem követtek el. A bíróság első fokon elmarasztalta az egészségügyi intézményt, és megítélte Jenőnek is, az asszonynak is a kártérítést. A kórház fellebbezett. Továbbra is tagadta, hogy hibás lenne, valamint sokallta az összeget.

A másodfokú bíróság az első fokú ítéletet lényegében helybenhagyta, de a kártérítés összegét Jenőre nézve leszállította a harmadára, a felesége igényét pedig elutasította. Jenő esetében a négyéves szenvedésért sokallta az első fokon

megítélt összeget. A feleségéről az ítélet így fogalmazott: „Nem nyert bizonyítást, hogy a házasság zavarai II. rendű felperesnél az életvitele súlyos elnehezülését váltották volna ki”. Érthetően. Az, hogy a 38 éves férje a műtét óta nem képes szeretkezni vele, nem jelenti „az életvitele súlyos elnehezülését”.

Jenő lényegében jól van. Igaz, ma is impotens. Mindörökkön örökké, ámen.

SOHA NEM FOG LÁTNI, HALLANI, ÜLNI, ÁLLNI, JÁRNI, ENNI

Markó utca, Fővárosi Bíróság. Almásy Mária doktornő tárgyalójába beözönlének a szakmai gyakorlatukat töltő joghallgatók. Figyelem: egyikük sem jegyzetel, csak végigücsörgik a tárgyalást; mi több, egyes drámai pillanatokon már most úgy képesek túltenni magukat, mintha semmi különös nem történne. Ítéletet hozó bírák lesznek, ügyfelet védő ügyvédek, vádat képviselő ügyészek – de már tudnak unatkozni az ügyfelek sorsán. Aggasztó.

A bírónő rutinosan, „flottul” vezeti a tárgyalást, nem enged üresjáratot; láthatóan rég leszokott a meglepődésről, nemcsak hatalmával van tisztában, annak korlátaival is.

– A Bagyinka András felperes, Schöpf-Merei Kórház alperes kártérítés iránti per folytatólagos tárgyalását megnyitom. Jelen van felperes személyesen, valamint Ádám György ügyvéd. Alperes? Senki? Nincs. A bíróság megállapítja, hogy alperes a visszaérkezett tértivevény tanúsága szerint szabályszerűen megtörtént idézés ellenére nem jelent meg, ez tehát nem akadálya a tárgyalás megtartásának. Felperes tanút állított elő? Igen, tessék idefáradni, a személyi igazolványt kérem szépen! – bediktálja a magnóba az adatokat. – A bíróság a törvényes figyelmeztetés után meghallgatja a tanút. Perben, haragban, rokonságban van-e az érintett felekkel?

– Igen, Bagyinka Andrásné nevelőapja vagyok. Illetve... voltam.

– Tisztában van vele, hogy erre tekintettel megtagadhatja a vallomástételt?

– Igen, kérem, de azért jöttem, hogy elmondjam, amit tudok.
– Rendben van. Tessék elmondani, Ön jelen volt a kórházban a szülés során?

– Igen, délután négykor érkeztem...

– Ezt honnan tudja?

– Onnan, hogy 15 óra 25 perckor szálltam föl a 15-ös buszra, azzal maximum fél óra alatt oda kellett érnem. Amikor megérkeztem, lent a földszinten találkoztam András mamájával és a három gyerekekkel, és András mamája mondta, hogy valami nagy baj van. Fölmentem, Andrást nem a szülőszobán, hanem a műtő előtt találtam meg. Ő elmondta: Piroskának megindult a szülése, közben rosszul lett, és amiatt vitték föl a műtőbe.

– Meddig volt ott?

– 22 óra, 15-ig. Közben 18 óra körül elmentem telefonálni a családomnak, hogy tudják: nem tűntem el, itt vagyok. Legfeljebb egy órát voltam távol, aztán visszamentem a műtő előtti váróba, Andrásához.

– Jó. Ügyvéd úr?

– Tessék mondani! – veszi át a kérdést Ádám György –, amíg ott állt a műtő előtt, hoztak ki onnan újszülöttet?

– Nem.

– Egészen biztos ebben? Nem fordulhatott elő, hogy kihoztak egy újszülöttet, de Ön azt nem látta?

– Semmiképpen sem fordulhatott elő, hiszen ha kihoztak volna, arról természetesen azt gondoltuk volna: Piroska babája, tehát meg is akartuk volna nézni. Nem hoztak ki gyereket 16 és 18 óra között.

– És arról elhangzott-e valami: mikor történt ez?

– Igen, amikor visszajöttem a telefonálásból – legkésőbb 19 órakor –, akkor mondták, hogy levitték a babát az újszülött osztályra, most már rendben van, jól van.

– Tisztelt Bíróság! – Ádám György hangján érezhető: nagyon fontos tényről esett szó. – Szabad legyen emlékeztetnem a helyszíni tárgyalás tapasztalatára. Amikor mindannyian megtekintettük a kórház műtőjét, megállapítást nyert, hogy

annak egyetlen kijárata van, mégpedig a váróterem felé. Újszülöttet tehát semmilyen hátsó kijáraton, liften vagy más módon a műtöből nem hozhattak ki – csakis úgy, hogy azt felperes Bagyinka András, és a tanú is látta volna. Mindketten azonban állítják: 16 és 18 óra között Bagyinka András gyermekét a műtöből nem hozták ki. Ennek döntő jelentősége lesz, amikor bebizonyítjuk: alperes e vonatkozásban is valótlant állít, és meghamisította az iratokat – egyebek mellett az időpontokat illetően is.

– Más kérdése van a tanúhoz, ügyvéd úr?

– Nem, köszönöm, nincs.

– El lehet menni, viszontlátásra. Ügyvéd úr, kapott-e alperestől kór-házi iratokat?

– Nem, Tisztelt Bíróság, az újabb kérések ellenére sem kaptam. Tisztelettel kérem is annak megállapítását, hogy ez alperes részéről rosszhiszemű pervezetésnek minősül!

– Indítványozza ügyvéd úr emiatt bírság kiszabását is?

– Nem, Tisztelt Bíróság, inkább nem. Ön ötvenezer forint bírság megfizetésére kötelezhetné az eljáró orvost, aki történetesen szülész-nőgyógyász. Egy-egy szülésért kap körülbelül ennyit – egy közepes napon száz-kétszázezer forintot keres adómentesen –, mit neki ez az ötvenezer!

– Értem. Más, ügyvéd úr?

– Tisztelettel becsatolom az általunk megszerzett orvosi iratokat, amikről bizonyítani fogjuk: kivétel mind hamisítottak vagy hamisak. Bemutatok például egy „Műtési napló” nevű kétoldalas, gépírásos – nem is tudom, minek nevezzem – papírt. Íme: nincs rajta sem fejléc, sem sorszám, sem dátum, sem aláírás. És a kórház majd valószínűleg erről a hamis tényektől hemzsegő iratról fogja azt állítani, hogy perdöntő bizonyítékként tartalmazza a szülés, illetve a műtét lefolyását, az elvégzett orvosi cselekményeket. Miközben a műtési naplót természetesen erre szolgáló sorszámozott formanyomtatványon, dátummal kellene megírni; azt már nem is említem, hogy szokás aláírni is. Vagy itt van egy másik kórházi irat, amin szabad szemmel is

pontosan látható: a 14,30-as időpontot átütötték 15,30-ra. És az összes többi eddig előkerült kórházi irat ugyanígy hamisítások sorozata, mindegyik valótlanságokat tartalmaz.

– Köszönöm. Más?

– Nincs más, bírónő.

– A bíróság meghozta a következő végzést. Ismételtén fölszólítja az alperes Schöpf-Merei kórházat, hogy korábbi végzésének megfelelően haladéktalanul adja ki Bagyinka Andrásné és Bagyinka Emese valamennyi kórházi iratát. A bíróság a mai tárgyalást elnapolja, határnapul november 19-e, 14 órát tűzi ki, amelyre a megjelent feleket szóban, a távollevő alperest írásban idézi. Köszönöm, viszontlátásra!

*

November 19-e, délután. Ez a tizenharmadik tárgyalás; eddig 17 tanúkihallgatás volt; akadt, akit kétszer, sőt, az egyik orvost háromszor hallgatták meg. Almásy Mária bírónő már nagyon elővigyázatos, az – e könyvben később szereplő – Helényi Imre kontra úgyszintén Schöpf-Merei Kórház per óta. Akkor a Legfelsőbb Bíróság az ő elsőfokú ítélete után újra – egyetlen perben éppen negyedszer – kirendelte az Egészségügyi Tudományos Tanácsot, s az ugyan ismét a kórház mellett foglalt állást, végül a másodfok megerősítette az ő ítéletét. Mégis nagyon rosszul esett neki, hogy az általa már megítélt ügyben őutána még egyszer szakértő kirendelésére került sor. Így aztán addig folytatja a bizonyítási eljárást, amíg százegy százalékos biztonságot nem érez. Érthetően. Mostanra Dr. Tóth András orvost idézte be. Mielőtt azonban megkezdéné meghallgatását, dr. Martini Jenőhöz, a kórház most éppen jelenlévő ügyvédjéhez fordul:

– Sikerült a kért iratokat Magával hoznia, ügyvéd úr?

– Sajnos – raktározási gondok miatt – egyelőre, a mai tárgyalásra nem tudtuk előállítani azokat, de néhány napon belül megoldjuk.

– Értem. Akkor kérem szépen a tanút. – Fölveszi az adatait, figyelmezteti az igazmondás kötelességére. – Doktor úr, emlékszik a perbeli esetre?

– Hogyne, kérem – feleli az alacsony, rosszul öltözött orvos. – Én aznap ügyeletes voltam a SOTE I. számú Sebészeti Klinikáján, és segély-kérő telefon érkezett a Bakáts térről, mondván: műtét folyik a szülészeten, és sebészeti segítségre van szükségük.

– Szokásos eljárás volt ez, hogy szülészetről sebész segítséget kérnek?

– Nem, egyáltalán nem. Nyilván abból adódott, hogy a Schöpf-Mereiben a főváros megszüntette a sebészeti osztályt. Korábban volt saját sebészetiük – addig nyilván onnan hívtak át orvost, ha szükségük volt rá. Soha nem értettük: hogyan tehette meg a főváros, hogy bezárja a sebészeti osztályt; ahol anyavédelmi központ működik, ott bármikor szükség lehet sebészetre – de hát a közismert ágyleépítés keretében történt. A saját kocsimmal mentem át; a műtőben már vártak. Amikor megérkeztem, a műtét állni látszott. A főorvos elmondta: császármetszés után vannak, nem is tudják, nem késtem-e el, az anyának bekövetkezett a keringés-összeomlása. A méhet már eltávolították; ám a hasüreg mögött óriási vérömleny keletkezett, és nem tudják elállítani a vérzést. Próbálkozott vele maga az operatőr; amikor nem sikerült, kért ügyeletes segítséget; aztán otthonról behívták a főorvos urat is. Kérdeztem: most akkor bemosakodjak-e, vagy már nem is érdemes. Nemigen tudtak felelni, az aneszteziológustól várták a választ. Ő azt mondta: próbáljuk meg. Bemosakodtam, és én végül úgy fejeztem be a műtétet, hogy az anyának volt valamicske kevés vérnyomása. Javasoltam: vitessék át intenzív terápiás ellátásra valahova, mivel nekik intenzív osztályuk sem

volt. Amikor másnap telefonon érdeklődtem, megtudtam: meg is fogadták ezt a tanácsomat, a Jánosba szállították.

Elsőként Ádám György kérdezhet a tanútól:

– Ön végig jelen volt a műtétnél?

– Nem emlékszem biztosan. Lehet, a has zárásánál és az összevarrásnál már nem; siettem vissza a klinikára, a saját ügyeletembe.

– Tud-e arról, doktor úr, hogy a műtét közben érkezett mentő, defibrilláló készülékkel?

– Én nem tudok róla, de hát az természetes; ilyen állapotban lévő beteghez szükség van defibrillátorra, ott pedig nem volt intenzív részleg.

– Említette: Önt máskor is hívták ilyen helyzethez segíteni. Sokszor? Gyakori az ilyen helyzet?

– Nem, nagyon ritka.

– Az Ön műtete közben bekövetkezett az agyhalál?

– Nem tudom, de könnyen lehetséges. Keringés, vérnyomás nélkül az agykárosodás bekövetkezhetett. Ez az altatási naplóból derülhet ki.

Ezután a kórház nevében Martini Jenő kérdez:

– Sikerült Önnek elállítania a vérzést?

– Igen.

– Hol volt a forrása?

– A petefészket és a méhet ellátó főérből vérzett az asszony.

Nincs több kérdésük, így a bírónő nyilatkozatot kér az ügyvédektől: szerintük hogyan tovább. Ádám György szerint le lehetne végre zárni a három és fél éve húzódó pört:

– Elsősorban ténykérdésen van a hangsúly: egy órával előbb vagy később kezdték meg Bagyinkáné Bogya Piroska kezelését. Aperes kórház maga is kénytelen volt elismerni: a 14,30-at ők maguk javították át 15,30-ra, s a CTG-lelet is ezt igazolta. Kétségtelen tény: mind a dátum és aláírás nélküli műtéti napló, mind a többi irat utólag ahhoz készült, hogy igazolni tudják magukat az orvosok. Bizonyítottá vált: ez az egy óra tétlenül telt el, magára hagyták a szülő nőt – s emiatt következett be a

tragédia. Ezek alapján kérem a Tisztelt Fővárosi Bíróságot: közbenső ítéletben állapítsa meg alperes kórház kártérítési felelősségét.

– Változatlanul állítom – emelkedik szólásra az ellenfél –, egy orvos, aki nem profi gépíró, olykor elüt ezt-azt gépelés közben, s ez nem róható a terhére. Szintén változatlanul állítom: miközben Magyarországon minden műtéti napló és hasonló irat utólag készül, a műtéti naplóban helyesen szerepel a magzat kiemelésének időpontja. Meg lehet nézni az eredetit, az megegyezik a becsatolt fénymásolattal...

– A műtéti napló eredetijéről tetszik beszélni? – vág közbe a bírónő.

– Igen, arról – felel Martini.

– Miért, Ön látta az eredetit, és összehasonlította a becsatolttal?

– Nem, nem láttam, nem hasonlítottam össze, de egészen biztos vagyok benne, hogy azonosak. Felperes csak most kérte az eredetit.

– Nem, ügyvéd úr, felperes május 28-ai beadványában kérte, a bíróság pedig június 17-ei végzésében kötelezte is Önöket az iratok eredetijének becsatolására; csak erre Önök azóta nem válaszoltak!

– Tőlünk ilyet nem kértek, bírónő!

– De igen, idézem – rövid lapozgatás árán megtalálja a pontosan fél évvel ezelőtti iratot –, felperes kérésére a bíróság kötelezi alperest a műtéti napló eredetijének bemutatására, valamint a született gyerekekkel kapcsolatos összes irat becsatolására. Ezt nem sikerült eddig teljesíteniük.

– Akkor ez elkerülte a figyelmemet, elnézést kérek érte!

– Felperes?

– Természetesen jól tudom – hajol meg udvariasan Ádám György –, hogy a műtéti napló utólag készül. Ebben az esetben azonban utólag nem az igazat írták, hanem azt, ami őket igazolná: hozzáhamisították az iratokat ahhoz, amit állítani akartak, hogy eltüntessék azt a bizonyos egy órát.

– Ezzel a kolléga úr hamis tanúzással és közokirat-hamisítással vádolja alperes alkalmazottait! – ugrik föl Martini doktor, az orvosok bőszt védelmezője. – Hadd hívjam föl a figyelmét a Büntető Törvénykönyv hamis vád nevű törvényi tényállására!

– Nem vettem jegyzőkönyvbe! – vágja el a vitát a bírónő, majd kihirdeti a végzést. – A bíróság a mai tárgyalást elhalasztja, a következő időpont: december 1-je, 10,30. A bíróság ismételten felszólítja alperest az eredeti műtéti napló, a gyerek kórlapja becsatolására, valamint hogy válaszoljon mindazon kérdésekre, amelyeket felperes föltett. Vizontlátásra!

*

Kizúdulunk a folyosóra. A joghallgatók az órájukat nézik: hazamenni még nem lehet, eltanácstalanodnak. A népi ülnökök villámgyorsan elhúznak a büfé felé, megszemjantak. Bagyinka András elárvultan álldogál. Rágyújt a piros Marlborora, hatalmasat slukkol, sóhajtva fújja ki a füstöt. Lehet vagy 1,85 magas; ha nem itt, a bíróságon van, biztosan határozott, céltudatos ember. A bírósági büfében ülünk le, jogi bennfentesek körében.

– Meséljen Magáról, András! – kérem.

– Bagyinka András vagyok, közlekedési mérnök; a Pesthez közeli Maglódon van autójavító műhelyem. Első házasságom a két megszületett gyerek ellenére sikertelennek bizonyult, de legalább a kicsik nálam maradhettek. Aztán megismerkedtem Piroskával. 160 centis, bájos, törekeny kis örökmozgó; máskülönben sikeres pénzügyes, könyvelő, adótanácsadó volt; szintén felsőfokú végzettséggel. Megszerettük egymást, összeházasodtunk. Született egy kislányunk, szép, okos gyerek, ma már tíz éves.

– És az előző házasságból a kettő?

– Természetesen ők is velünk voltak, nagyon megszerették Piroskát, szépen, kellemesen éltünk együtt. Később Piroska beszállt az én vállalkozásomba, azt is igen-igen sikeresen végezte. Néha föl-fölvetődött, megajándékoz egy fiúval is...

– Így is öten voltak!

– Hatan, mert édesanyám is velünk él. Keresztény emberek vagyunk, fontosnak tartjuk a nagycsaládot, a szeretetet. Úgyhogy amikor Piroska terhes lett, föl sem vetődött: ne tartsuk meg a gyereket.

– Mikor történt ez?

– '92 végén. Azt mondtuk: Isten hozta ezt a babát is.

– Hová járt Piroska terhes-gondozásra?

– Végig a Schöpf-Merei Kórházba, dr. Szakács Zoltán nevű fiatal orvoshoz, akit barátunk ajánlott. Nem kevés pénzt adtunk neki.

– Ha már említi, mennyit?

– Kétezer forint volt egy vizit. Az első időszakban öt-hat alkalommal jártunk nála, aztán félidőtől kezdve kéthetente akarta látni.

– A magánrendelőjében vagy a kórházban?

– A kórházban.

– Tehát egyébiránt TB-re.

– Persze, hivatalosan nála voltunk bejelentve.

– Elégedettek voltak vele?

– Teljesen simán zajlott a terhesség, ő normálisan viselkedett, úgyhogy igen, elégedettek voltunk vele – egészen a legvégéig. Piroska beszámolt neki: az első gyerekkel rettenetesen sokat kínlódott, 15 órán át vajúdott. Ráadásul eléggé hamar kiderült az ultrahang-vizsgálatok során: ez most egy rendkívül nagy baba, valószínűleg négy kilón felül lesz.

– Szóba került ekkora magzatnál a császármetszés?

– Persze, beszélünk róla.

– Mikorra volt kiírva?

– 1993. augusztus 7-ére, szombatra. Ám a várható szülés előtt két héttel – július 24-én este –, otthon valami nedvesség

keletkezett, valószínű volt, ez magzatvíz; valamint gyöngye, de ismétlődő fájásai voltak.

– Dél óta jönnek ezek a fájások, apuci, menjünk be, nehogy baj legyen!

– Mi az, hogy, drágám, azonnal induljunk!

Az ügyeletes orvos megvizsgálta: valósnak ítélte az érzését, a méhszáját is kicsit már kinyílnak találta, úgyhogy fölhívta otthon Szakács doktort. Ő azt válaszolta: ha nem akut az eset, csak reggel jön be, ám Piroska már ne jöjjön haza. Jó lesz vigyázni, nagy a baba, maradjon inkább bent! – mondta. Így is lett. És Piroskának két héten keresztül voltak szülési fájdalmai.

– Micsoda? Két héten át szülési fájásai voltak?

– Pontosan. Diagramokkal regisztrálták és tapintották is a méh-összehúzóadásokat, tanúsítva: valós szülési fájásai voltak két héten át, csak nem annyira erősek, mint a tényleges szülésnél.

– Maguk nem aggódtak ettől?

– Valamicskét igen, de hát úgy gondoltuk: profik kezében van, akik mögött teljes apparátus áll készenlétben. Ha Ön hozzám autószerelőként fordul, bizalommal jön – én is nőgyógyászhoz, klinikához fordultam, bizodalmam volt: jó helyen van a feleségem. Ha bármi történik, akár spontán szülés, akár császározni kell – itt teljes team áll rendelkezésre, bármikor bármit el tudnak végezni. Még tábla is volt kint, ez állt rajta: „Anyavédelmi Központ”, ahol van. Olyan helyen, amit azért hoztak létre, azért üzemeltetnek, hogy az anyákat, és persze a gyermeküket védje. Ám augusztus 4-én, szerdán Szakács doktor odajött Piroskához, és azt mondta:

– Siessen megszülni, Piroska, mert én holnaptól elmegyek szabadságra! – Iszonyúan rosszul esett ez mindkettőnknek. Kilenc hónapja járunk hozzá; őbenne bízunk, neki adunk egy kalap pénzt – és nem elég, hogy az utolsó pillanatban elmegy szabira, de még annyit sem tesz meg, hogy odahozzon egy orvost, és bemutassa: neki adná át Piroskát. Mit tehattünk? Semmit. Nos, augusztus 7-én korán ébredtem – valami furcsa,

rossz érzésem támadt –, fél hétkor már telefonáltam a kórházba. Odahívták Piroskát, s ő közölte:

– Nagy tócsára ébredtem, apuci; ma biztosan meglesz a baba, siessetek be! – Millió dolgom volt, behúztam, hogy elintézzek mindent, amit muszáj, szaladhassak be mihamarább. Délelőtt még egyszer telefonáltam, őt már nem hívták oda – a szülőszobán van, mondták, de még nincs semmi. Na, akkor, uzsgyi! Édesanyám, a három gyerek – berohantunk a kórházba, valamivel délután három előtt értünk be. A portás megállított:

– Még öt-hat perc hátravan a csendes pihenőből, addig nem szabad fölmenni! – ám, hallva, milyen esemény várható, megenyhült. – Na, várjon csak, mondja a nevét, fölszólok a szülőszobára: van-e már baba! – Tárcsázott, majd nevetve módosította az álláspontját:

– Az apuka menjen föl, azt mondják: pár perc múlva meglesz a baba! Félemelet! – Nem többet, mint öt-hat percet ácsorogtam a szülő-szoba előtt, amikor kivágódott annak ajtaja, kirohant egy zöld műtőruhás nő, az arcán borzasztó kétségbeeséssel kiabált a folyosó végére:

– Mari, azonnal hozzál orvost! Hívd rögtön a másik épületből az orvost! – Amint loholt visszafelé, elkaptam a karját:

– Csak nem a Bagyinkánéval van valami baj? – ijedtem meg.

– De igen. Nem volt epilepsziás?

– Nem, dehogyis.

– Más betegége sem volt?

– Nem, semmi, makkegészséges. Mi a baj? – Ő nem válaszolt, vissza-futott a csapóajtó mögé. Pár perc múlva sietve érkezett másik nővér, egy orvossal, ők is beholtak. Megint legfeljebb öt-hat perc telt el, s kitolták hordágyon Piroskát ellilulva, elkékvülve. Futólépésben vitték be a liftbe, persze velük rohantam én is.

– Szívbeteg volt-e? – kérdeztek.

– Nem.

– Epilepsziás?

– Az sem! – feleltem, de aztán Piroskával szerettem volna foglalkozni. – Mi van, anyukám, hogy vagy, mi baj van? – szölongattam, de ő nem válaszolt. Zihált, alig kapott levegőt, és csupa-csupa kék volt mindene. Fölértünk a műtőhöz, őt betolták – engem persze nem engedtek be. Jó ideig nem történt semmi, majd megérkezett két mentős, s nagy fekete táskával befutottak a műtőbe. A legközelebb kijövő műtősnő nyugtatni próbált:

– Most már nem lesz semmi baj, meghozták, amit kellett.

– Mit hoztak?

– Nekünk nem jó az életmentő készülékünk, tőlük kellett szerezni defibrillátort – talán tíz perc múlva jöttek ki a mentősök, tőlük is próbáltam megtudni valamit.

– Most már minden rendben lesz, apuka, ne aggódjon! Most már mindjárt jobban lesz a felesége! – Közben szegény édesanyám fölbotorkált. Amint meghallottuk a kiabálást:

– Megjött végre az aneszteziológus! –, ő sírva rimázkodott a megjelenő orvosnak:

– Doktor úr, könyörgöm, mentse meg a menyemet! – A magas, kopasz doki is beszaladt a műtőbe, amikor Piroška már legalább harminc-negyven perce volt bent. A nővér közölte: császármetszés lesz. Majd nagyon-nagyon sokára – a feleségem rosszullététől számítva legalább két órával később – kikandikált a szülésznő:

– Megvan a baba: kislány, gyönyörű szép és egészséges!

– És a feleségem?

– Hát, ő még nincs jól; még vannak kisebb gondok, de majd ha-marosan ő is rendben lesz. – Megint eltelt egy csomó idő, a gyereket nem hozták ki. Én azt hittem: a műtőnek nyilván több kijárata van, régen elvitték az újszülött osztályra. Valamikor este hat óra után mentem le a portára – a síró családomat, akik lent zokogtak, hogy meg fog halni az anyukánk, bepakoltam taxiba: vigyék haza őket. Én visszamentem. Végre ismét kijött a nővér:

– Valamiért egyelőre nem tudjuk elállítani a császármetszésnél keletkezett vérzést, még nincs vége a

műtétnek! – aztán jóval később – Sajnos el kell távolítani a méhét!

– Isten bocsássa meg, amit mondok: nem az a fontos, elég, ha ő megmarad! – Később örült sürgés-forgás indult; kiderült: nincs elég vér. Az egyik nővér villamoson kosárral indult vérért; a másik a férjének telefonált: – Azonnal gyere apukám, a Trabanttal, menni kell vérért! – Taxisok hoztak Vácról, Fehérvárról; behívtak donorokat. Laikus szemmel az egész úgy nézett ki: a Schöpf-Merei kórházban egyedül műtőasztal állt rendelkezésre, azon kívül nem volt semmi, de semmi. Az állandósult rohangálásban folyton jött valaki – és bevitt valamit a műtőbe. Még műtősfíút is máshonnan szereztek menetközben. Este negyedtizenegy-féltizenegy magasságában kintről hallottuk a csörömpölést: dobálják be a műszereket a fém tartóedényekbe. Kijött együtt egy zöld- és egy fehér ruhás:

– Most már minden rendben van, sikerült elállítani a vérzést. Ha akarják, meg is nézhetik, mielőtt összevarrjuk; mi már tudtunk kommunikálni vele! – Közben hallottam: telefonálnak mentőért, nekik nincs intenzív osztályuk, át kell vinni a János Kórházba. – Igen, oké, magához tért, tudja, hogy mi történt vele, tud magáról, érti, hová viszik. – Alacsony, ősz, szemüveges orvos szólt nekünk: most bemehetünk hozzá. A steril műtőben bokáig állt a vér. A feleségem fönnakadt szemekkel, zihálva feküdt: se kép, se hang. Vele aztán a Jóistenen kívül senki nem kommunikálhatott, az biztos. A nyakáig lepedő volt rajta, de a lábáról comb-középig lecsúszott, így láthattuk: alatta az ágy úszott a vértől, szabályosan vastag vérfolyamban feküdt szegénykém. Az orvos, aki beengedett, közölte: a műtét közben még kétszer megállt a szíve. Először korábban – lent a szülőszobán –, majd kétszer, most, itt, a császározás közben is; de most már semmi baj nincs. Nem értettem: ha szívmegállása volt – méghozzá háromszor is –, miért nincs rajta legalább oxigénmaszk vagy tubus a lélegeztetéshez.

– Háromszori meghalás után csak így kitolják ide? – érdeklődtem.

– Én kielégítőnek találom a légzését! – válaszolta a doktor.

– És most mi van, mi lesz, doktor úr? Mi történt a feleségemmel, és mi lesz vele?

– Nagyon vérzett műtét közben, el kellett távolítanunk a méhét; utána tovább vérzett – kétségkívül a szülőszobán egy alkalommal bekövetkezett szívmegállást itt még kettő követte –; de most már láthatják: egész jól van. Azért a biztonság kedvéért elvitetjük a központi intenzívra, a Jánosba, mert nekünk nincs intenzív osztályunk.

– És a gyerek?

– Ő jól van, egészséges. – Délután háromtól este tíz utánig álldogáltunk ott – folyamatosan rettegve, egyik rossz hírt kapva a másik után –, hét óra borzalom után képtelenek voltunk akár válaszolni, akár tovább kérdezni. Nagy sokára megjött a mentő. Az itteni orvossal együtt mentünk át a Jánosba, s ő referált az intenzívesnek: mi hogyan történt. Ám a mentős rohamkocsi – nemhogy akkorra nem ért oda, amikor mi személyautóval már rég ott voltunk, de az után is – egy csomó ideig még nem jött. Két cigarettát is elszívtam, mire megérkeztek; s a János kórház intenzíves főorvosnője megdöbbsent, megrémült, amint meglátta Piroskát. Zihálva lélegzett; alig-alig volt pulzusa és szívhangja. Bevitték; az üvegen át láttuk: lenyomták a száján a lélegeztető tubust. Nővérek, orvosok sürgölődtek körülötte; rákötöttek mindenféle gépeket, műszereket. Aztán kijött a főorvosnő:

– Sok jóra ne számítsanak! – mondta, s ezzel váltunk el. Hazajöttünk, s én óránként telefonáltam – de a válasz mindig ugyanaz volt:

– Élni él, de nem tért magához. – Másnap a Bakáts téren talákoztam Székely doktorral, aki végig Piroska orvosa volt a szülőszobán is, a műtétnél is.

– Mi történt, doktor úr? – érdeklődtem.

– Szülés közben hányingere volt, akkor meghalt. Gyorsan föllesztettük; föl vittük a műtőbe, tíz perc alatt kikaptam belőle a gyereket. Ilyen gyorsan babát még nem kaptam ki! Utána rendben volt, de az összevarrás közben kapott egy

méhösszehúzóást: ez halálos trauma. Kivettük a méhét; megint visszahoztuk az életbe. Nagyon erősen vérzett. Megint meghalt, megint újraélesztettük. – Megtaláltam a valamilyen Márta nevű műtősnőt, ő is végig ott volt Piroška mellett.

– A szülőszobán a felesége szólt nekem, hogy hányingere van – számolt be –, elfordultam: hozzak neki hánytálat. Ám mire visszafordultam, már hörgött. Tehát jött a hányás, és ő megfulladt a hányadékában. És éppen akkor nem volt ott orvos, ezért rohantam ki a szülőszobáról, doktorért, amit látott Maga is. – Sokkal később megtudtam: ez a Márta nevű szülésznő hamarosan kilépett a kórházból, alkoholista és üldözési mániás lett. El is költözött, s az új lakóhelyén szoba elegyedett a szomszédjával, aki véletlenül régi jó barátom. Neki mesélte: vele olyan esemény történt a Schöpf-Merei Kórházban, amit képtelen megemészteni, s amint kezdte részletezni, a szomszéd közbevágot:

– Hiszen ez az én Bagyinka András barátom felesége volt, nem? –, mire ő azonnal elhallgatott, többet egyetlen szót sem lehetett kihúzni belőle; s napokon belül elköltözött onnan is. Eltűnt. Hiába kerestem, pedig valószínűleg ő pontosan tisztában van vele: valójában mi történt Piroškával. Talán halálosan elege volt belőle, hogy hajnal óta ott kínlódott a szülőszobán; lehet: vagy ő, vagy valamelyik orvos intravénásan beadott a feleségemnek valamit, amivel meggyorsíthatják a szülést. Talán ennek következtében a – két hét szülési fájdalmaiban addigra teljesen legyöngült, kimerült – szervezete fölmondta a szolgálatot. Feltehetően elájult – akkor kezdett el hányni –, s eszméletlenül lenyelte, vagy belehelte a hányadékát; attól halt meg először. Azt is biztos tudja: miért nem császározták meg a legelején Piroškát, miért kellett megpróbálni megszülni a négy kiló fölötti babát. Persze ez csak találgatás, feltételezés.

Nap, mint nap két kórházba jártunk látogatni: a Jánosba Piroškát, a Schöpf-Mereibe Emesét, a gyereket. Emesét két nappal később már megnézhattuk. Hatalmas, gyönyörű bébi volt. Kérdeztük: lett-e valami baja a születése során; azt felelték:

teljesen egészséges, az az egyetlen gond velem, hogy nincs szopási ingere, de az hamarosan megjön magától.

Piroska három hétig és három napig lebegett élet és halál között. Vagy inkább azt mondhatnám: bár már régen meghalt, ennyi ideig tartották életben a gépekkel. Minden nap – amikor a portáról elindultam föl az intenzívra – görcsbe rándult gyomorral reszkettem: vajon ott találok-e még az ágyán. Hadd legyen őszinte. Kívánom a Schöpf-Merei Ágost Kórház és Anyavédelmi Központ azon orvosainak, akik ezt tették a feleségemmel: éljék át ők is ezt az élményt, ezt az érzést, saját szeretteikkel. Rászolgáltak. Aztán egy keddi nap, amint fölértem; elem rohantak a zöldruhások, feltartóztatni, azonnal tudtam: későn érkeztem. Piroska meghalt. Amikor hazaérkeztem, az összes gyerek tódult hozzám: – Mi van anyuval? – Mert az első házasságból származó két csemetém is anyunak szólította őt. Olyan volt. Nekik is igazi anyukájuk volt.

Emesét három hetes korában adták volna haza, kértük: hadd maradjon bent még egy hétig, amíg elrendezzük az édesanya halálával kapcsolatos teendőket.

A temetés utáni napon édesanyámmal mentünk be érte.

– Legyen sok örömük ebben a gyerekben! – köszönt el a gyerekideggyógyász főorvosnő, miközben zsebre tette a tízezer forintot. A kezembe nyomott egy halom leletet – milyen vizsgálatokat végeztek el a három hét során –, s megnyugtatót: a gyerek tökéletesen jól van, ráérünk három hónapos korában visszahozni első kötelező kontrollvizsgálatra.

Hazavittük Emesét, és megpróbáltuk Piroska halála miatti óriási gyászunkat vele enyhíteni. Gyönyörűséges baba volt, hatalmas kék szemekkel, sima, finom bőrrel. Egyedül etettem, s lassan-lassan valóban megtanult cumizni. Nyugodtan aludt, nem rumlizott éjszakánként, ha szép időben kivittük, láthatóan élvezte a napsütést. Evett, ivott, pisilt, kakilt, aludt – ahogy bármely egy-két hónapos baba.

Novemberben – amikor lejárt a három hónap – ismét ugyanaz a főorvosnő vizsgálta meg a Schöpf-Merei újszülött osztályán:

– Fizikálisan gyönyörűen fejlődik; igaz, a reflexei még nem úgy működnek, ahogy kellene, de az majd rendeződik! – Megköszönte az újabb hálapénzt, sok sikert kívánt.

Januárban a következő vizsgálatot valamiért nem ő végezte, hanem egy idős doktor néni, s ő teljes döbbenettel lehordott a sárga földig:

– Apuka, mit képzelsz Maga, csak nem azt akarja mondani: nem hordja sehova ezt a gyereket? Hát milyen szülő Maga?

– Már hogy hova nem hordom, főorvos asszony?

– Főleg a Szabadság-hegyre, az oxigén-hiányos gyerekek idegstanatóriumába.

– Miért vinném oda, doktornő?

– Hogyhogy miért, micsoda felelőtlenség ez?

– De főorvos asszony, januárban voltunk itt utoljára kontrollon, a kolléganője egy szóval nem mondta, sem akkor, sem amikor kihoztuk innen, hogy valahova is vinni kéne a gyereket!

– Ennek a kicsinek teljes idiot mozgása, tekintete van, ez egy súlyosan agykárosodott baba. Én nem tudom behatárolni ennek mértékét; azonnal menjenek föl a Szabadság-hegyre, majd ők megvizsgálják, és pontosan megállapítják a helyzetet és a teendőket.

Ámokfutóként száguldottam föl, s a Szabadság-hegyi főorvos

– amint rápillantott a karomban fekvő gyerekekre – azonnal kész diagnózist közölt:

– Ez súlyos oxigén-hiányos, agykárosodott gyerek. Soha nem fog látni, hallani! Nem fog ülni, állni, enni, beszélni, járni!

– Ez hülye! – gondoltam magamban –, ez bolond! Hogy mondhat ilyet vizsgálatok nélkül, egy pillantásra? – Nem volt hülye. Olyan szakember volt: elegendő volt ránéznie a gyerekekre, s pontosan tudta, mi a helyzet. Sajnos. Neki volt igaza. Elvégezték a létező összes vizsgálatot, s az mind őt igazolta. Főlírtak speciális tornákat, E-vitamint, D-vitamint, de keményen megmondták: ezek a lényegen semmin nem változtatnak. Az agya károsodott.

Azóta ezt csináljuk. Próbáljuk végeztetni vele a tornákat, hogy esetleg megtanuljon kúszni-mászni; adjuk a vitaminokat; végigjárjuk a sarlatánokat, kuruzslókat, a Gyurcsiktól a nem tudom, meddig. Öt éve. A hetvenhét éves – majdnem teljesen vak, cukorbeteg – édesanyám van vele a legtöbbet, nekem kenyeret kell keresni az egész családnak.

– Mikor indították el a pert?

– '95 áprilisában.

– Miért ilyen soká?

– Mert nem jutottunk hozzá az orvosi iratokhoz. A kórház nem adta ki. Azt vagyok kénytelen mondani – hallva időközben sok más ilyen ügyről –, hogy természetesen nem adták ki. Én – bármilyen összerogyott állapotban voltam is – rögtön a történetek után ügyvédhez fordultam. A János Kórházból ehhez megpróbáltam én magam elkérni Piroska anyagait, de a főorvos elutasított, közölte: semmit nem ad ki. Az ügyvéd aláíratta velem, hogy az ügyvédi irodára nézve fölmentést adok az orvosi titoktartás alól, és hivatalosan kérte a kórházaktól, a Schöpf-Mereitől is, és a Jánostól is a teljes dokumentációt. Ők ezt válaszolták: „elhunyt betegről zárójelentés nem készül, az egyéb iratokat pedig az orvosi dokumentációhoz tartozónak tekintjük, ezért nem adjuk ki. Ennek indoka az, hogy a hatályos egészségügyi törvény szerint az orvos a beteg adatait abban az esetben közölheti annak hozzátartozójával, ha azok közlése a beteg eredményes gyógykezelésének (gyógyulásának) biztosítása érdekében szükséges. Jelen ügyben Bagyinka Andrásné bekövetkezett halála miatt már nem áll fenn a feltétel – az eredményes gyógyulás érdeke –, ami indokolná a dokumentáció kiadását.” Érti, ugye? Nos, ezen rendkívül hosszú hercehurca kezdődött – s mi addig nem tudtunk perelni, amíg nem volt a kezünkben elegendő bizonyíték a hibák, szemétségek sorozatának elkövetésére. Végül csak-csak kieroszakoltuk belőlük, s – jóval később, évek múlva – a bíróság ki is mondta külön ítéletben: a kórház magatartása jogsértő volt,

az iratok kiadásának megtagadásával megsértette személyiségi jogaimat.

Az első tárgyalás '95 októberében volt; azóta zajlik az elsőfokú tárgyalás. '98 decemberében még nincs vége. A Schöpf-Mereit közben már kénytelen volt megbírságotlani a bírónő a nyilvánvaló időhúzásai miatt: soha semmit nem teljesítettek abból, amire felszólítást kaptak.

– Miként zajlottak a korábbi tárgyalások?

– Elképesztő események követték egymást. Beidéztek tanúként Székely doktort, aki a szülésnél is, a műtéteknél is eljár. Az ügyvédem elé tette a szülészeti kórlapot, amin a 14,30-at átütötték 15,30-ra: akkor került sor a burokrekesztésre. Simán letagadta: az nincs átütve. Egy pillanatig nem zsenírozta, hogy kristálytisztán látható volt a javítás. Erre a bírónő bekérte az eredetit: azon még a fehér javítófesték is látszott. Végül a kórház kénytelen volt beismerni: úgymond átírták, magyarán meghamisították a kórlapot. Valamelyik következő tárgyaláson újra szerepelt dr. Székely István szülész, és erre a következőt makogta:

– Arra, hogy alperes jogi képviselője elismeri, a kórlapon eredetileg 14,30-ban lett megjelölve a szülőszobai felvétel időpontja, majd ez át lett javítva 15,30-ra – az a nyilatkozatom, hogy én ma már nem emlékszem a javításra. Ha a jogi képviselő e vonatkozásban elismerést tesz, akkor én nem tudok erre nyilatkozni, mert én nem emlékszem a javításra. Arra sem tudok emlékezni: a kórlapon a gépelt bejegyzéseket én gépeltem vagy sem.

– Mi volt a szokás akkoriban, a kórházban? Ki gépelte általában a kórlapokat a szülésekről? – érdeklődött a bírónő.

– Általában a szülést levezető orvos.

– Bagyinkáné esetében ki volt a szülést levezető orvos? – tette föl a következő kérdést dr. Almásy Mária.

– Hát... – szenvedett a doktor, rájött: bekerítették –, én.

– Akkor akár az is lehetséges: Ön gépelte Bagyinkáné kórlapját is?

– Hát... – nem volt pardon –, igen, az lehetséges.

– És mikor történhetett a kórlap kitöltése?

– Nem emlékszem. Valószínűleg nem az eseményekkel egy időben, hiszen akkor a beteggel voltunk elfoglalva. Lehet, hogy mielőtt elmentünk a Jánosba, vagy amikor onnan visszajöttem a Bakáts térre. – Székely doktor tagadta azt is, hogy a mentősök hoztak újraélesztő készüléket, defibrillátort, kijelentette: az volt nekik is, és a sajátjukat használták. Erre a bírónő bekérte a mentősöktől az iratokat, és tanúként beidézte azt a mentőorvosnőt, aki ott járt a műtét közben. A menetlevelén a bejegyzés így szól: „a kórház defibrillátora rossz, nekünk kell vinni”. A mentős doktornő hozzátette: „szokatlan is volt, hogy utcai ruhában mehettünk be egy éppen folyó műtét alatt a műtőbe”. A dolog azért is volt fontos, mert a szülések többször hivatkoztak arra: Piroskát a szülőszobán, az első szívmegeállásnál – tehát még terhes állapotban – ökölcsapásokkal élesztették újra. Ez az – őstársadalmi sámánoknál jól ismert – „terápiás eljárás” a harmadik évezred küszöbén nemigen alkalmazott módszer sehol, ahol az orvosoknak van defibrilláló készüléke. Érdeklődtek tőle afelől is: hogy fordulhatott elő, hogy olyan sokára értek át a Bakáts térről a Jánosba, hiszen annak az időtartamnak is lehetett döntő jelentősége Piroskám halálában. Közölte: dehogyis értek oda sokára, ők hat-nyolc perc alatt ott voltak. Elé tették a saját menetlevelét: 22,55-kor indultak el a Schöpf-Mereiből, s 23,41-kor érkeztek meg a János Kórházba.

– Az lehetetlen – válaszolta –, az csak elírás lehet!

– Nem valószínű – húzott elő másik papirozt a bírónő –, mert a János Kórház kórlapján, íme, az szerepel: 23,45-kor vették föl Bagyinka Andrásnéét. Ugyanúgy nem írhatták el ott is! – Ott kellett lennie a tárgyaláson a mentőápolónak, sőt, a sofőrnek is. Ők belepillantottak saját otlévő irataikba, és megerősítették:

– Valóban csak 23,41-kor érkeztünk meg. Bizony, gyakran fél óránál is több eltelik azzal, hogy betesszük a beteget a mentőautóba. Fölmegyünk; megnézzük a beteget, milyen

állapotban van; lemegyünk a hordágyért, fölviszük; arra átvesszük a beteget, levisszük. Közben az orvosok megbeszélnek: mi az eset, milyen ellátásra van szükség. Igen, ez lehet hosszú idő, úgy tíz perc és egy óra között! – mondta egyikük. Aztán még egymásra is licitáltak. – Lehet az olykor akár két óra is! Aztán pedig, ha kíméletes szállításra szorul a beteg, akkor az út is jó ideig tarthat.

Beidéztek a szülésznőt, ő is letagadta a dolgok nagy részét. Először közölte: egyáltalán nem emlékszik semmire, régen történt. Majd – amikor Székely doktor előadta, hogy valóban ő volt akkor a szülésznő – hirtelen olyan részletekre is pontosan emlékezni kezdett, hogy hány perc telt el a burokrepesztés és az első rosszullet között, arra pedig egészen határozottan, hogy Székely doktor egy percen belül megérkezett.

A kórház beidézette tanúnak azt a nőt, aki a szülőszobán a Piroška melletti krecliben szült ugyanakkor, amikor ő is ott feküdt. A nő ugyanazt állította, amit az orvosok. Furcsamód percre pontosan előadta a Piroškával történeteket: a hányingert, az eszméletvesztést, az újraélesztést, a műtőbe fölvitelt. – Hogy mikor lett hányingere Bagyinkánénak? Háromnegyed négykor! – közölte négy év után az a nő, aki akkor egyébként szült! Közben előadta: nemrég én fölhívtam őt telefonon, találkoztam kértem tőle, megbeszéltem a per dolgát. Hüledeztem, hápogtam a fölháborodástól: egy szó nem volt igaz belőle. Olyan „jegyzőkönyv” viszont aztán előkerült, amelyben a Schöpf-Merei kórház főorvosa és ügyvédje egy hónappal e tárgyalás előtt rögzíti vele: mi mikor, hogyan történt. Ha rosszindulatú lennék, azt feltételezném: betanították.

– És a szakértők?

– Azok sokáig teljesen kiszolgáltatottak voltak a Schöpf-Merei papírjainak. Például arról: vajon szegény Piroškám valójában mikor lett rosszul, tehát mennyi időt töltött az agyhalál állapotában – teljes zűrzavar volt. Az a bizonyos 14,30-ról 15,30-ra áthamisított napló nem véletlenül készült. Volt, pontosabban lett volna ellenbizonyíték: a CTG-lelet. A CTG-készülék a szülés

alatt folyamatosan regisztrálja a magzat szívhangját – még hozzá úgy, hogy végig kiírja papírra is a görbét. Csakhogy Székelyék – állítólag – véletlenül éppen 14,30-kor kikapcsolták a CTG-t, és csak 15,30-kor kapcsolták be újra. Márpedig nyilvánvaló volt: ebben az egy órában történtek a sorsdöntő események. Erről két szakértő emezt állította, két másik amazt. A SOTE Igazságügyi Orvostani Intézete – rém ügyesen – kitért a válasz elől. „A bíróság által feltett kérdések, valamint a felperesi beadványokban felvetett mulasztások, szakmai szabályszegések vonatkozásában kategorikusan csak az a válasz adható, hogy csak amennyiben bizonyítható, hogy az első szívmegeállás és a műtét megkezdése között jelentősen hosszabb idő telt el (felperesi állítás szerint 73 perc), azaz a szívmegeállás a szülőszobán nem 15,50-kor —hanem akár 14,47-kor) történt, állítható, hogy nevezett kórházi gyógykezelése során nem az orvosi szakma szabályainak megfelelően jártak el. Kiskorú Bagyinka Emese oxigénhiány miatt kialakult agykárosodásának vonatkozásában – az ok-okozati összefüggés tekintetében – ugyanez állapítható meg. A vitás ügy eldönthetősége nem elsősorban orvosi szakmai, hanem nyomozati tevékenységtől várható.” Nesze semmi, fogd meg jól! Az Egészségügyi Tudományos Tanács – amint hallom, szokása szerint – az orvoskollégák mellé állt, kardoskodott, hogy semmilyen szabályszegés nem történt, minden a szakma szokásos eljárásai szerint zajlott. Félek: igazat írtak! Erre dr. Forgách József professzor, az orvostudományok kandidátusa a következőt válaszolta. „A szülőszobán a szívmegeállást és a bokszolást követően Bagyinkánét nem intubálták; és asszisztált vagy kontrollált lélegeztetést sem alkalmaztak. Ez sorsdöntő volt az elhunyt és a baba élete és egészsége szempontjából. Ugyanis az elégtelen spontán légzés miatt – amely 10-15 percig tarthatott – oxigénhiány miatti súlyos agyi károsodás jött létre. Az asszony bőre a műtőasztalon sötétkékes, cianotikus volt; az oxigénmérő nem szolgáltatott adatot. Ezt az állapotot 18 percen át tétlenül nézték. Az asszony azért halt meg, valamint gyereke azért károsodott

rendkívül súlyosan, mert hagyták, hogy a nagyfokú oxigén-hiány következtében mindkettőjükben súlyos agyi károsodás alakuljon ki! Bagyinkáné nem kapott az első szívmegállásakor kezelést, se Tonogen, Strofantin, se mellékvesekéreg-hormon készítményt. Ugyanakkor a műtét során igen nagy mennyiségű folyadékpótlást kapott, ami túlzottnak és megterhelőnek tűnik — 3-4.000 ml. veszteséggel szemben 13.520 ml. pótlás). A műtőasztalon, műtét közben két alkalommal ismét észlelték a szívmegállást és fibrillációt. Mindkét alkalommal bokszolást alkalmaztak. Miért nem volt készenlétben defibrillátor? Állítólag a kórház két ilyen készülékkel is rendelkezett. Miért hozattak a mentőkkel kölcsön defibrillátort? Miért nem alkalmazták? Miért inkább bokszoltak, ami utcai balesetnél esetleg elfogadható módszer, de nem egy Anyavédelmi Központban.”

– Hol tart most a per?

– Hallotta, ott ült. Folyik.

– És otthon?

– Emese elmúlt ötéves. Nem tud ülni, nem tudja a fejét megtartani tíz másodpercnél hosszabb ideig. Nem tud állni, nem tud mászni. Nem tud a kezével megfogni egy babát. Nem tud enni, hátra kell húzni a fejét, és megtönni. A betett étel hetvennyolcvan százaléka visszajön a szájából. Nem tud inni. Fél percig nem köti le semmi. Másfél éven át hordtuk be minden nap a Pető Intézetbe, tornára. Odáig jutottunk el: ha nagyon sír, és éppen kitaláljuk, mondjuk, hogy pisilnie kell, s ezt kérdezzük, akkor leesik a feje – az bólintást jelent. Tehát valami nagyon keveset megért a körülötte zajló világból. Ha sorolunk ételeket, hogy melyiket kéri, az egyiknél lejjebb esik a kis feje, az is annak jelzése: igen, azt szeretné.

A feleségem meghalt, a gyerekem élő halott. Ezt nem Isten tette velem, hanem a magukat Istennek képzelő orvosok. Őket verje meg az Isten!

A december 1-jei tárgyaláson dr. Székely István szülészorvos elismerte: ő javította át a műtéti naplót 14,30-ról 15,30-ra. Ezután már úgy tűnt érdemes megkérdezni őt arról is: mi történt Bagyinkáné Bogya Piroskával abban a bizonyos egy-másfél órában, ami eltűnt az emberiség időszámításából.

– Valószínűleg a WC-n ült – hangzott a válasz. – Megkapta a beöntést, és ottmaradt.

– Másfél órát?

– Másfelet. Én ezt nem tudom, csak gondolom. Máshol nem lehetett.

Dr. Almásy Mária 1998. december 8-án ítéletet hirdetett a Bagyinka András versus Schöpf-Merei Kórház perben. A keresetnek helyt adott; a kórházat kártérítés megtérítésére kötelezte.

Az ítélethirdetésen a II. rendű felperes nem volt jelen. Őt úgy hívják: Bagyinka Emese.

A darukezelő talán közelebb áll az Istenhez, mint az emberhez. János is, egy-egy munkanapja kezdetén, fölkapaszzkodva a daru kezelőfülkéjébe, úgy érezte: övé a világ. Fönről a munkások és a mérnökök egyformán icipicik voltak; még az ügyvezető igazgató integetését is csak akkor látta meg, ha éppen kedve volt hozzá. Darujával úgy kapta föl a sokmázsás gerendákat, előre gyártott építési elemeket, mint a pillét, s hajszálpontosan emelte a helyére mindet. Egész stílusa is fokozatosan hozzáigazodott munkája e jellegéhez. Magabiztos lett, kicsit tán fellengzős is, úgy viselkedett, mint aki sok mindent igazgat a világban. Szerették ezt a nőket: érezték benne a biztonságot, az erőt, ami sokuk számára vonzó. S mivel ez a mesterség jól is

fizetett, Jánosnak módja volt gyakran és kellően kiélvezni a lányok hódolását. Tisztesség ne essék, szólván: rengeteget csajozott. Harmincéves volt, egyedülálló, jóképű, kisportolt, elegendő pénzzel, önálló, helyes kis lakással – tehetett.

Addig-addig, míg lágyéksérve nem lett. Kétoldali. Február elején a klinikán operálták, előtte a tanársegéd megnyugtatta: ez rutin-műtét

– még csak altatni sem kell, helyi érzéstelenítésben végzik –, semmiféle komplikációval nem járhat. Még hozzájárulást sem írtak alá vele.

Ám a műtét után „gyulladásos szövödmény lépett föl, duzzanattal, lázas állapottal”. Antibiotikumot adtak, le is ment a láza, hazaengedték. A lelkére kötötték: polcolja föl a heréit, és jegelje – úgy hamarabb gyógyul. Meg is szűnt minden panasza röpke hét alatt, március végén már dolgozni is visszaengedte körzeti orvosa. Emelésnél, nagyobb mozdulatnál ugyan érzett valami húzódást, méghozzá a heréi körül, de úgy vélte: az valami utóhatás, majd megszűnik. Megjelent régi vadászterepein, s becserkészte az első elejthető őzikéket. Ekkor ütött be a mennykő. Hol összejött, hol nem. Sőt, tán még az volt a jobb, ha nem. Mert amikor nagy nehezen sikeredett valamicske erekciót produkálnia, akció közben aztán olyan fájdalmai voltak: csöppet sem érte meg.

Azonnal orvoshoz rohant: segítsen rajta, élete legfőbb öröme került veszélybe. Urológia, andrológia, ultrahang – egymásnak ellentmondó vizsgálati eredmények születtek. Egyszer azt mondták: a jobb oldali heréje kemény és „inhomogén”; másszor mindkettőt rendben találták. Addigra az a jobb már nagyon fáj is, végül kimondták rá az ítéletet: elsovadt. Májusban eltávolították. Majd júliusban a balt is.

Élt János környékén egy ügyvédő, kölyökkorukban valami szerelem-féle is zajlott közöttük. Pironkodva bár, de – más nem lévén – őt kérte meg János: harcolja ki az igazát, lássa el az orvosok baját. A férjezett jogásznőben mély volt az együttérzés – a perre készülődve olykor sokáig magához ölelte, babusgatta a

férfit, tudván tudva: tökéletesen veszélytelen. Kikutatta: a heresorvadáshoz a here artériás vagy vénás keringésének tartós zavara szükséges, az pedig mindössze két okból következhet be. Vagy a sérvműtét végén túl szorosra zárják az ondo-zsinórt, vagy az operáció után gyulladós szövődmény károsítja a vérkeringést e tájon. Bármelyik is történt: azért az orvosok felelősek. Pláne, hogy nem is tájékoztatták előre ilyen veszélyekről, esetleges kockázatokról.

A klinika mindent tagadott. Állították: ugyan nem írtak alá Jánossal műteti beleegyező nyilatkozatot – amely talán tartalmazta volna a bekövetkező szövődmények, mellékhatások ismertetését –, de azt hazudták, ők mindent tüzetesen elmondtak szóban. Beadványukban így fogalmaztak: „a műtét során az operatőr mulasztást nem követett el, a felperesnek kárt nem okozott; a műtét utáni szövődményt felismerték, megfelelően kezelték; tehát az alperes a műtét utáni gondozásban is az elvárható gondossággal járt el”. Jánosnak különösen az a részlet szűrt szemet, miszerint „felperesnek kárt nem okozott”. Szíve szerint azonnal beszárgult volna a klinikára, böllérékssel kiherélni a doktort – ezek szerint őt sem vonhatnák felelősségre: nem okozna semmi kárt.

Erősen érveltek imígyen is: János – azzal, hogy időnek előtte ment vissza dolgozni, pedig voltak fájdalmai, és már jelentkeztek az erekciós problémái is, és csak akkor fordult újra orvoshoz, amikor ezek fokozódtak – saját maga idézte elő a bajt. Ezt aztán a bíróság részben el is fogadta, nem különösebben törődve azzal: orvos nyilvánította keresőképesnek. „Mivel a betegnek is mindent meg kell tennie gyógyulása érdekében, a felperes e magatartását a bíróság úgy értékeli, hogy a kár bekövetkezéséért 50%-os mértékben ő tartozik felelősséggel” – szölte a verdikt. Igaz, a János által kért kártérítésnek nem a felét, hanem az egyötödét ítélte meg. Amennyit hét hónap alatt keres meg a darukezelő. Bruttó.

János hónapokon át éjjelente arra ébredt: álmában homoszexuális volt, és ő volt a fiú. Fölrriadva azonban szembe kellett néznie vele: már csak a lány lehet.

TALÁN MEGETTE...

– Bicske melletti pici, hangulatos faluban, Újbarokon születtem, 1947-ben – mutatkozik be Ágnes. – Tízéves koromban beköltöztünk Dorogra, lakatos apám ott kapott munkát. Elvégeztem az ápolónőképzőt, és Dorogon, az onkológiai rendelőintézetben, később a nőgyógyászaton lettem asszisztens. Jött egy óriási love story. Csakhogy mindkét szülői ház kitagadással fenyegetett: nekem korainak tartották húszévesen férjhez menni, az ő főmérnök családjának meg nem tetszettem én, a proliány. Végül mégis a szerelem győzött, összeházasodtunk. Onnantól zsinórban jöttek a gyerekek: átlagosan másfél évenként szültem egyet-egyét. Sokáig ki nem mentem a pelenkamosásból, mindig volt pici is otthon.

'81-ben a hatodik gyereket vártam. Végig veszélyeztetett terhes voltam; hiába, ennyit nem lehet büntetlenül szülni, elkopik az ember. De nem volt semmi komoly zűr, minden vizsgálat megerősítette: a baba rendben van. Azonban kiderült: elől fekvő méhlepény miatt császármetszéssel kell világra jönnie. A fogadott orvosomat éppen elvitték katonának, a főorvos úr úgy döntött: majd ő elvégzi. Április 10-ére tűzték ki a császárműtétet. Délelőtt a főorvos úr kint volt Dorogon felülvizsgálatot tartani, fél kettőkor ért vissza az osztályra. Míg bemosakodott, nekem panaszkodott: rengeteg beteg volt, nem is ebédelt, nagyon fáradt. Elvégezte a műtétet, megszületett Bálint. Megnyugodtam, boldog voltam. A férjem is repesett: megvan a hatodik!

Három nap múlva iszonyatos fájdalmak törtek rám. Negyven fokos lázam lett; hideglelés; majd a falat kapartam le, olyan erős hasi görcseim támadtak. Az orvosok mindent megpróbáltak,

mindenki ismert, mégis-csak kolléga voltam. Vesefeltöltés, röntgen-felvétel, az összes lehetséges vizsgálat, a legújabb antibiotikumok, görcsoldók, transzfúzió, infúzió

– semmi nem használt, borzalmasan fáj a hasam. Nyöszörögtem: inkább megszülok újra hat gyereket zsinórban, mint ez az örületes fájás. Végül beismerték: nincs több ötletük, sejtelmük sincs, mit lehet még tenni – fölküdenek Pestre, az Orvos-továbbképzőbe. Nagyon becsültem a főorvos urat: amikor május elején egy reggel betettek a mentőbe, ő beült a saját kocsiába, és följött ő is, személyesen adott a pestiek kezébe: – Mi nem tudunk mit kezdeni vele, próbáljatok Ti valamit tenni!

Ugyanaz folyt tovább, Dalacin-kúra, infúzió, vér – de nem javultam, majd szétestem a görcsöktől. Majd talán két hét múlva egyik napról a másikra csodálatos módon elmúltak a fájdalmaim. Megnyugodva kiengedtek. Rohantam az esztergomi kórházba: végre vihetem haza a kisbabámat, hiszen ő még mindig bent volt, a férjem az öt gyerek mellett nem tudott volna egy újszülöttet is ellátni.

Egy hetet voltam otthon, és kezdődött minden előlről. 120-as süllýedés – ami erős gyulladásra utaló jel –, borzalmas görcsök, hányás. Vissza az esztergomi nőgyógyászatra, befektettek. Nem jutottak ötről a hatra, áthelyeztek a sebészetre. Két héten át keresték, nem találtak semmit. Kiötlötték: biztos Schlöffer-tumorom van – de nem. És megállás nélkül a fájások. Néha hazaküldtek; otthon magamnak injekciótam be a fájdalomcsillapítókat – az Atropintól már úgy kitágult a pupillám, hogy alig láttam –, de nem szűntek a görcsök. Négy hónapja szenvedtem egyfolytában. Vissza a kórházba, Dorogra. Ott tartottak, újabb vizsgálatokat végeztek, majd győzedelmesen bejelentették: ileusom – bélelzáródásom – van, azt pedig könnyedén meg lehet szüntetni műtéttel. Mentővel át Esztergomba; sebészet, augusztus 11-én műtét. Utána annyit közöltek: bélcsavarodás volt. Kérdeztem: az mitől keletkezett – de nem válaszoltak. Próbáltam megtudni: van-e valami bajom – de senki nem árult el semmit. Hagytam a csudába, örültem, hogy

túléltem. És jól is lettem. Tíz nap múlva kieresztettek, végre foglalkozhattam Bálinttal is. Igaz, olyan voltam, mint az őszi légy, április 10-től augusztus végéig szinte egyhuzamban egyetlen görcsben éltem, majdnem állandóan kórházban.

Ez a több hónap a férjemnek túl hosszú idő volt, közben talált magának valakit... El is váltunk.

Két év múlva újra kezdődtek a görcsök. Vissza ugyanoda: ez most hasfali sérv, operálni kell. Megint műtét.

'87 áprilisában – hat évvel a szülés után – ugyanolyan hasi görcseim jelentkeztek, mint korábban. Megint a sebészetre: újra muszáj műteni. Az előző műtét területén volt újabb bélcsavarodás, ki kellett venni egy arasznyi darabot a vékonybelemből.

'91-ben jött a következő – már harmadik – ileus, vagyis bélelzáródás, ezt is csak operációval lehetett megoldani. '92-ben – a műtéti hegvonalon mentén a föl nem szívódott fonalaktól – úgynevezett fonalsipoly keletkezett, ekkor az elhalt szövetrészeket kellett kioperálni. Ennyi műtéttől teljesen szétment a hasfalam, most arra várok: kapjak új, műanyag hasfalat, amit majd újabb operációval tesznek be...

Eközben '84-ben a válás után visszamentem dolgozni. Három óvodásom volt és három általános iskolásom – bármilyen rosszul voltam, kenyeret kellett adnom nekik. Egyszer a rendelő nővér-öltözőjében panaszkodtam: megint nem érzem jól magam. Mire egy régi kolléganőm nevetve azt kérdezte:

– Csak nem megint valami rongy van Benned? – Nem értettem, miről beszél, de nem is törődtem vele, csak azzal foglalkoztam: túljussak már a szörnyűségeken. Ám újra és újra hallottam egy-egy elejtett megjegyzést: „szoktál még kendőt hordani a hasadban?”, „hogy íztett a törő-kendő?” – kezdett izgatni, mi lehet ezek mögött. Kérdeztem az orvost, aki asszisztált a műtétemnél, de ő kitért, nem válaszolt semmit. A sebész főorvoshoz, aki operált, nem mentem, nagyon hálás voltam neki, aki rendbe hozott. Hogy nézett volna ki, ha odamegyek hozzá, azzal:

– Mondja főorvos úr, tényleg kivett belőlem valamit? – Próbálkoztam asszisztensnőknél, a műtősnőnél: ők is hallgattak. Mindenki elzárkózott. Úgyhogy elhessegettem magamtól az egészet, kár pletykákkal törődni. Úgy tettem, mint a strucc: bedugtam a homokba fejem – történt, ami történt, végre meggyógyultam, nem akarok a múlton rágódni.

A harmadik ileus-műtét után azonban már kezdett komolyan foglalkoztatni: tényleg, mi a csuda van e mögött. '92-ben nyolcadszor operáltak – akkor elvesztettem a türelmemet. Ez mégsem állapot, hogy ennyiszor vagdálnak össze-vissza. Elmentem ügyvédhez, aki természetesen legelőször azt kérdezte: tudjuk-e bizonyítani, hogy tényleg bennem maradt egy törlőkendő. Elmentem a sebész főorvos úrhoz:

– Én ügyvédhez fordultam, főorvos úr, kérem, mondja meg őszintén: igaz-e, amit pletyka-szinten hallottam? – Nagyon tiszteltem őt, így válaszolt:

– Ági, ez így volt. Egy 30x30-as hasi törlőt vettem ki a Maga hasából, ami a császármetszésnél maradt bent.

– És ezt be tetszett íratni a műtéti naplóba?

– Igen, beíratam.

– Főorvos úr, hajlandó ezt nekem leírni?

– Igen, hajlandó vagyok.

És elkezdődött a jogi tortúra. Az ügyvédek kérték a kórháztól a kórlap-másolatot. Ők nem adták: nem találják, eltűnt. Végül maga a főorvos úr személyesen kotorta elő a műtéti naplót az irattárból; lefénymásolta, és elküldte az ügyvédeknek. Ez állt benne: „A műtétet mechanikus vékonybélileus klinikai és radiológiai tünetei indokolták. Alsó med.lapar. az előző (részben per.sec.) heg babérlevél alakú excíziójával. Exploráljuk a hasüreget. Megállapítjuk, hogy az ileus oka a vékonybél lumenében elhelyezkedő képlékeny resistencia. A kismedencében, az uterushoz, a jobb oldali hátsó hasfalhoz és részben a Douglas üreghez letapadva egy kb. ökölnyi vékonybél és cseplesz konglomerátum van. A csepleszt

leválasztjuk, majd előemeljük a vékonybélkacsokat. A masszív összenövéseket oldva kiderül, hogy a vékonybélkacsok egymással sipolyjáratokon keresztül közlekednek, tulajdonképpen két vékonybélkacs összekapaszkodásáról van szó. Ezeket szétválasztjuk, majd az ileus okát képező resistenciát az egyik sipolynyíláson keresztül eltávolítjuk. Az ileus oka a vékonybél lumenében elhelyezkedő nagy hasi törlő volt.”

A keresetünkre a kórház a következőképpen reagált: „Magának a T. Felperesnek az orvosi műhibával okozott szenvedéseierért az orvosi kar sajnálkozását fejezi ki, és késői bocsánatát kéri.” Ezzel együtt a kereset elutasítását kérték. Legelőbb arra hivatkozva, hogy rég elévült az egész, hisz ‘81-ben volt a műtét, 5 év az elévülési határidő, ez már kétszer is lejárt. Könnyen lehetett bizonyítani, milyen tarthatatlan álláspont ez: mindaddig, amíg nem jutottam hozzá a műtéti naplóhoz, vagyis a bizonyítékhoz, semmilyen esélyem nem lett volna perelni.

Az első tárgyalásra elég sokan jöttek el. A kórház ügyvédje – látva az érdeklődőket – kérte zárt tárgyalás elrendelését.

– Indítványomat azzal indoklom, hogy a keresetlevél és az eddigi adatok alapján a tárgyalás során az alperes kórház jó hírnévhez fűződő érdekei szenvedhetnek sérelmet. Tehát erkölcsi okból feltétlenül szükségesnek látjuk a nyilvánosság kizárását.

– Felperes? – kérdezte a bírónő.

– A leghatározottabban ellenzem. Tudomásom szerint Magyarországon az ítélezés nyilvános.

– Elrendelem a zárt tárgyalást, kérem, hagyják el a termet! – határozott a bírónő.

– Tiltakozom, Tisztelt Bíróság!

– Rendben, jegyzőkönyvbe vesszük a tiltakozását. Tessék távozni!

Az ügyvédek három orvos-szakértői véleményt kértek – erre a kórház is kért hármat. Az ő szakértőik persze mindent

kétségbe vontak. Először azt kísérelték meg bebizonyítani: a törlőkendő bennfelejtése és a későbbi betegségek, műtétek között nincs okozati összefüggés, tehát ők nem felelősek. Amikor ez megdőlt, azt írták le: ez nem műhiba, ilyesmi előfordulhat, aki dolgozik, az vét is. Szerintük ugyanis „az orvosi műtétek során alkalmazott törlőkendő műtéti területen hagyása a beteg által viselendő műtéti kockázat körébe tartozik”. Ez sem jött be. Akkor azzal próbálkoztak: a törlőkendő nem is a '81-es császármetszéses műtétnél maradt bennem, hanem még 1971-ben volt vakbélműtétem, és annak során hagyták a hasamban azt. Nem sikerült. Végül előállítottak olyan szakértőt is, aki halálosan komoly képpel közölte: szerinte a műtét során nem hagytak bennem semmit, tehát csak az történhetett, hogy „felperes lenyelte azt a törlőkendőt”. Nem viccelek, tényleg ezt mondta: én megettem a 30x30 centiméteres kendőt. Azzal az aprósággal már nem törődött: akkor az miért nem a gyomromban volt, miért a hasamban; azzal sem: vajon hogy képes az ember ekkora textilt lenyelni. Kiókumláltak: „a többszöri bélelzáródást is okozó bélösszenövéseket a felperes természetes megbetegedéseként értékelendő Chron-betegség okozta”. Ellenszakértő részletesen ismertette ennek a Chron-betegségnek a tüneteit – amelyek nálam mind nem jelentkeztek –, ezt is elvetették. Ekkor filozofálni kezdtek. Mi történt volna, ha a törlőkendő nem marad a hasamban? Bekövetkezett volna-e ugyanez az eredmény, hiszen valamennyi orvosszak-értő egybehangzó nyilatkozata szerint a hasfeltárással végzett műtétek kockázati körébe beletartozik a bélösszenövés veszélye? Ha pedig ez így van: milyen százalékban állapítható meg a műtéti kockázat körébe eső káros eredmény, és milyen százalékban a törlő bennhagyása miatti eredmény? Elegendőnek bizonyult annak kimondása, hogy a szövődmények döntően a kendő bent hagyásának következményei.

Meghallgatták tanúként – sok más mellett – a sebész főorvos urat is. Akkor éppen az ügyvédek között nagy harc dúlt a tájékoztatási kötelezettség betartásán vagy be nem tartásán, úgy

nézett ki: ennek is döntő jelentősége lesz. És a főorvos úr ezt vallotta a tárgyaláson:

– „Én a felperest többször műtöttem, nem közöltem vele, hogy az első műtét során törőlkendőt találtunk a vékonybelében; de felperes nem is kérdezte. Amennyiben kérdezte volna, egészen biztosan én megmondom neki az igazságot; azt azonban nem tartottam célszerűnek, hogy kérdés nélkül dicsekedjem azzal, hogy mi történt, pontosabban, hogy megtaláltam azt, amit más bennhagyott”. Részletesen elmesélte a műtétet:

– Valamelyik megnyitott lumenen keresztül nyomtam ki a kendőt. Az eltávolított kendő teljesen ép volt. Amennyiben azt kimossák, sterilizálják, elvben a továbbiakban is használható.

Nos, végül is 1994 novemberében született meg az ítélet: a kórházat teljes egészében elmarasztalták, a kártérítési igényemet megítélték. Amennyit kértem. Eredetileg ugyan többet követeltem, ám amikor megtudtam, a biztosító milyen összegig téríti meg a kórháznak a kifizetendő pénzt, „leszállítottam a keresetemet” erre az értékre. Nem akartam, hogy magának a kórháznak is fizetnie kelljen.

Azt hittem: végre megnyugodhatok, lassan elfelejthetem az egészet, élhetem az életem. De a kórház fellebbezett. Addig se kell fizetni. A fellebbezésükben mindent kezdtek előlről: ők nem is hibásak, ez normális műtégi kockázat, egyébként is elévült és így tovább. Ám ha már esetleg mindenképpen fizetniük kell – legalább ne egyben, egyszerre az egész összeg átutalására kötelezzék őket erre. 1996. márciusában hozta meg a Legfelsőbb Bíróság az ítéletét. Mindenben megerősítette az elsőfokú ítéletet, de engedélyezte a részletfizetést – az első harmadot azonnal, a másodikat egy év múlva, a harmadikat két év múlva kell csak fizetni. Nem a kórháznak, a biztosítónak!

Köszönöm, nekem csak az életem ment rá... Tizenegy éven át a slendriánságuk, a nemtörődömségük miatt... Nyolc műtétet éltem végig... Míg otthon hat gyerek várt... Miközben a férjem elhagyott... Mialatt csinos, vonzó nőből összetört roncs lettem...

– A fene megeszi, úgy látszik, bekapom én is – morgott Teréz a férjének. – Csak úgy ömlenek a kórházba az influenzás betegek; valamelyik megfertőzhetett. Hozd a lázmérőt, apukám! – Vasárnap délután volt, a család mise és ebéd utáni csöndes semmittevéssel múlatta a napot. Szólt a tévé, de senki sem figyelt rá, a nagylány keresztrejtvényt fejtett, a kicsik női magazint bújtak, a férj a Pesti Műsorban keresgélt: föl akartak menni Pestre valami színházba, jót nevetni. – Mondom, 38,5! Fáj mindenem, a mellem úgy szúr, hogy szörnyű!

– Nálunk, a rendelőben négyezer-ötször akkora forgalom van, mint máskor. Ez a dög influenza-járvány egy évben se bírna elmaradni – nézett föl a rejtvényből a nagylány. – Anyuka, ha tényleg olyan rosszul vagy, mutasd meg doktornak, kérjél rá gyógyszert!

– Igazad van, kincsem, bemegyek én az ügyeletre, legalább hallgassanak meg, adjanak lázcsillapítót. – Közel volt az „Egészségügyi Alapellátási Igazgatóság”, Teréz bebugyolálta magát jó meleg ruhába, s átballagott. A doktornő a tüdeje fölött érdes légzést, belövellt, vérbő garatot, áll alatti nyirokcsomóduzzanatot talált.

– Nemcsak influenzás, Terike, arcüreg-gyulladás is van. Írok föl antibiotikumot, meg Novorint, majd az rendbe hozza. – Teréz elvonszolta magát az ügyeletes patikába, ott kiderült: Ciprobay az egész városban nincs hetek óta. Visszament a doktornőhöz, kapott helyette receptet Ceclorra. Kiváltotta, otthon bevette. Tíz perc múlva az ebéddel együtt mindent kihányt, ami belekerült.

Nehezen aludt el; szúrta a melle, lázas maradt. Reggel bármennyire is kellett volna, nem bírta fölkelni. Még arra is a férjét kérte meg: menjen át a háziorvoshoz, írassa ki őt betegállományba. Meg is tette, keresőképtelenné nyilvánította. Teréz egész hétfőn rettentő nyavalyás volt, már az oldala is fájt

erősen. Késő este aztán nem bírta tovább, ismét átment az ügyeletre. Most férfi volt az ügyeletes; végighallgatta, hogy hány, nem múlik a láza, nagyon rosszul érzi magát. Megnézte a torkát, megnyomkodta a hasát, derekát, s az bizony érzékeny volt.

– Ez vesegörcs! Adok injekciót. Julika, No-spa, Algopyrin, B6 vitamin legyen benne! Úgy, jó. Holnap be kell menni az urológiára, ők a profik ebben!

A kedd reggel az urológián indult. Ultrahang-vizsgálat: ez vesekő. Vissza kell jönni csütörtökön, előjegyzik kontrasztanyagossal veseröntgenre. Addig pihenjen, igyon sokat! Így tett, de egyre rosszabbul érezte magát. Mindene fáj; a láza hol magas volt, hol magasabb. Szerda reggel hát kihívták az ügyeletet. Az orvos kijött, ő maga mérte meg a lázát, már 39,6 volt. Megvizsgálta, átnézte az eddig papírokat, s beutalót írt az urológiára, ahova úgyis mennie kellett másnap. Estére Teréz testén több helyütt vörös foltok jelentek meg; nehezére esett, de ő maga kínlódott át az ügyeletre, nem volt képe még egyszer hívni a doktort. Mikor beért a rendelőbe, megsédült, le kellett fektetni a vizsgálóágyra. Az orvos, aki reggel már járt nála, megmérte a vérnyomását, de normálisnak találta.

– Úgy gondolja, ez allergiás bőrelváltozás? – kérdezte Terézt, aki mégiscsak kórházi dolgozó volt maga is. Én ugyan nem látom, de azért adok Magának kalcium-injekciót, az nem árt.

Reggel a férje vitte be az urológiára Terézt és az összes addigi letetét, urográfiai filmet, mindent. Az urológusnak is beszámoltak ötödik napja tartó megpróbáltatásairól, ő hümmögött, átolvasta mindet, megvizsgálta alaposan.

– Urológiailag negatív – jelentette ki –, bár még egy veseultrahangot próbáljunk meg! – Elvégezték ripsz-ropsz, Teréz hozta az eredményt. – Ez is negatív. Vigye le a feleségét a földszintre – fordult a doktor a férjéhez –, a sürgősségre! Rá is írom a kartonjára: LSBO (lássa: sürgősségi betegellátó osztály).

– Nézze, főorvos úr! Maga az ötödik orvos, aki vizsgálja Terézt – nincs itt valaki, aki megmondaná: mi az isten baja van?

– Nana, uram, ne olyan hevesen! Beszéljen rendesen!

– Miről beszéljek rendesen, arról: Maguk itt tökölödnek, ide-oda küldözgetnek minket, a feleségem meg egyre rosszabbul van? Folyton hány, ötödik napja nem múlik el a láza, lassan már mozdulni sem bír, de mindenki csak továbbpasszolja, ne erről beszéljek?

– Na, ezt én nem hallgatom tovább, ordítozzon otthon, uram, ne itt!

– Gyere, Teri, menjünk haza, a Jóisten hamarább meggyógyít, mint a nagyságos doktor urak! Úgy látszik, kevés pénzt adtunk; dögöljünk meg, hogy nekünk nem telik többre. – Az autóban is dült-fült, szidta az orvosokat, mint a bokrot. – Nem megyünk, anyám sehova, elég volt belőlük! Sok hülye, fogalmuk nincs a szakmájukról, össze-vissza handabandáznak! – de hiába dühöngött, Teréz estére megint olyan állapotba került: mégiscsak hívni kellett az ügyeletet. Most doktornő érkezett, nem kérte a leleteket, elég volt neki, amit elmeséltek.

– Makacs ez a mostani vírus, sokan nehezen épülnek föl belőle – sóhajtott megértően. – Talán be kéne menni a kórházba! – a férj halkán fölszisszent a fotelban, Teréz csitította.

– Jó, doktornő, holnap bemegyünk, most már este kilenc van, ilyenkor ott úgysem történik semmi.

– No, az igaz, éjszakára nem sok értelme van. Holnap eljövök megint, ha mégsem menne be.

Pénteken Teréz egész álló nap hányt, görcsölt, rázta a hideg. Férje hívta a házi orvosnőt, jöjjön ki, a többieket látni sem akarta már. A doktornő azt felelte: tele van a rendelője betegekkal, egyébként sincs éppen autója, nem tud jönni. Ám ha Terike olyan nagyon rosszul van, küld mentőt, azonnal vigyék be őt a kórházba. Csakhogy öt perc múlva visszahívta őket: a mentő csak három órára vállalta, bár ő azonnali szállítást kért. Teréz könyörgött a férjének: vigye be, mert úgy érzi, mindjárt meghal. A férfi morgott, duzzogott, de becsomagolta asszonyát meleg plédbe, beültette az autóba, s beiramodott. Valamivel délután négy előtt értek be a kórház felvételi osztályára, ami egyébként azonos azzal a bizonyos sürgősségi betegellátóval. Két orvos

foglalkozott vele – velük eddig még nem találkoztak. Elkérték az összes korábbi leletet. Egyikük vesemedence-gyulladásra gyanakodott, másikuk heveny kismedencei gyulladás miatti toxikus állapotra. A férj kintről véletlenül hallotta: fölvetődött még a hasúri tályog, a heveny hasnyálmirigy-elhalás, valamint a léprepedés is – mikor megérkezett a lányuk. Apja csak annyit tudott mondani: bent valami találgatás folyik, de bárkit kérdez, senki nem tud válaszolni, sem arra, mi van a feleségével, sem arra, mi lesz. Fölvitték röntgenre, visszahozták, tovább vizsgálták. Újabb és újabb orvosok érkeztek, mondták is: konzíliumot tartanak. Közben kijött a felvételi főorvos és egy sebész nő, közölték: a röntgenen megtalálták a baj okát, a két vese között tályog volt, azt ott fönt rögtön meg is pungálták. Teréz koraeste súlyos sokkos állapotba került, keringés-összeomlás következett be. Újraélesztették, a szíve ismét verni kezdett, majd lassult, lassult, s teljesen leállt.

Meghalt.

Tüdőgyulladásban.

Mialatt az elmúlt néhány napban kilenc orvos látta, és vizsgálta.

Kilenc.

A boncolási jegyzőkönyv egyértelműen rögzítette: a halál oka tüdőgyulladás és annak következményei. A patológus azt is leírta: betegségét nem ismerték föl, így diagnosztikus tévedés állapítható meg. A laikus nem tudja, ez arra szolgáló megállapítás: ne lehessen senkit felelősségre vonni, hiszen diagnosztikus tévedésre természetesen minden orvosnak „joga van”, azért nem hibáztatható. Később, a perben az igazságügyi orvos-szakértő is erre hivatkozott, de már hozzátette: „A diagnosztikus tévedés arra vezethető vissza, hogy a beteget betegsége alatt minden alkalommal más orvos észlelte, akik az előző vizsgálatról a jelzések szerint nem tudtak. Ez a helyes kórisme felállítását, a beteg állapotának megítélését a félrevezető tünetek miatt – urológiai vizsgálat vesekövesség lehetőségét vetette fel – megnehezítette. Ebben maga a beteg is

közrejátszott, olyan értelemben, hogy körzeti orvosát, aki az előzményi adatokat és a tüneteket összefoghatta volna, a megelőző kezelésekről nem értesítette. Fentiekre tekintettel az eljáró orvosok vagy gyógyintézet részéről mulasztás, gondatlanság nem állapítható meg.”

A perben a kórház orvosai teljes egészében letagadták a férj és a lány – tályogra és annak megpungálására vonatkozó – emlékeit, bár ketten, apa és lánya pontosan ugyanazt adták elő erről. A doktorok eskü alatt vallották: nem történt pungálás, mivel nem találtak tályogot. Ily módon a család a mai napig egyáltalán nem biztos benne: valóban az történt, amit a bíróság jogerős ítéletében megállapított – nevezetesen, hogy kilenc orvos közül egynek sem sikerült észrevenni a tüdőgyulladást, s Teréz abban halt meg. Lehet: valami egészen más történt, amit soha nem fognak megtudni.

A pert, a kártérítést a család megnyerte.

Terézt, a feleséget és anyát elveszítette.

CSAK A FÜLE ZÚGOTT

Bak Mária még nem volt huszonnégy éves. Nem otthon, Köröstarcsán, hanem Mezőberényben, a varrodában dolgozott, surrogó-zakatóló gépek között – így nem volt különösebben furcsa, amikor zúgni kezdett a bal füle. Egyre többet, egyre kellemetlenebbül – főleg esténként sistergő, lüktető zúgás töltötte be az egész agyát. Kezdett rosszabbul hallani is – hát orvoshoz fordult. A mezőberényi fülész doktornő nem tudott mit kezdeni vele, átküldte Gyulára. Ott a kórház fülészetén vizsgálták meg – és azonnal csúnyát mondtak: operálni kell. Magyarázták: miért – sem Mária, sem a szülei nemigen értették. De hát mit tehetnek ők? Próbálták kérdezgetni: feltétlenül muszáj? Akkor már bevallották a doktorok: nagyobb bajra gyanakszanak. Mintha esetleg daganat lenne... Végeztek mikroszkópos fülvizsgálatot is, s az a középfülben daganatot mutatott. Nem biztos még – biztatgattak –, de hát éppen azért fontos „föltárni”, hogy tisztán láthassák a valóságot. Bizony, az ember meghallja a szót: tumor – eláll a vita-készsége. Belementek. Furcsállták ugyan: maga a műtét a kivizsgálás – de hát a doktor úr biztosan jól tudja a dolgát. Nem is akárki volt az: Borbényi Olivér főorvos úr.

1997. februárjában került sor a fülműtétre – ami semmi eredményt nem hozott. Ugyanúgy zúgott tovább a füle. Ám a műtét után a főorvos lehajtott fejjel számolt be: ez valóban agydaganat... Jobb lenne klinikához fordulni: menjenek el Pécsre! Kaptak beutalót a Pécsi Orvostudományi Egyetem Fül-orr- gége Klinikájára.

Március elején a pécsi klinikán megvizsgálták Máriát, ők is hümmögtek, mormogtak, aztán kibökték: ez tényleg daganat.

Betolták a computer-tomográfba is: az viszont „tumort igazolni nem sikerült” eredménnyel zárult. Akkor is műteni kell!

Április 7-én befeküdt, 11-én maga Dr. Pytel József professzor operálta meg. A később előkerült műtéti napló a következőképpen rögzítette az eseményeket. „A tumoros folyamat gyakorlatilag összenőtt a dobhártya középső részével, és arról ugyan le lehet választani, de látható, hogy a tumor előre, a tubaszájadék irányába is terjed... Egy keskeny csontperemet is képzett magának a tumor, úgy tűnik, mintha a bulbus véna juguláris lenne az egész elváltozás, amelynek fala kissé érdúsabb, tumor-szerű küllemet mutat. A preparálás közben egy ízben, egy helyütt tűhegynyi helyen sérül a bulbus véna jugulárisnak tartott képlet, rendkívül erős vérzést kapunk... Megpróbáljuk fölemelni a vérzéscsillapító szorító tampont, a vérzés továbbra is rendkívül erős, szinte inkább artériás jellegűnek tűnik. A nyakon alul lekötjük mind a véna juguláris internát, mind pedig a carotis externa lingualis eredése fölötti részt... a vérzés erőssége továbbra sem csökkent, így a hypotympanumba harántul húzódó érképletet hátul és elől is tamponáljuk... a sebet zárjuk.”

Máriának a műtét következtében lebénult a teljes jobb oldala. Mentővel átvitték a POTE Neurológiai Klinikájára. Ott halt meg, április 15-én.

A kórboncolás – Pytel professzor jelenlétében és részvételével – egyértelműen megállapította: Máriának nem volt daganata.

A professzor két hét múlva levelet írt a szülőknek. Ebben rögzítette: valószínűleg egy nagyon ritka fejlődési rendellenességről lehetett szó, amikor is a koponyába menő nagy fejverőér szokatlan módon a dobüregben fut, és ott úgynevezett aneurizmát – érfalkiboltosulást – képez. Ennek fala rendkívül vékony, bármikor megrepedhet. Ha ez az ér megreped: akkor gyakorlatilag az élet nem menthető meg, mert mire a sérült érterülethez hozzájutnak, a beteg elvérzik. A műtét során ez az aneurizma sérülhetett meg. Szerinte Máriának

annyira vékonyak voltak az agyerei, hogy az el nem záródott erek nem tudták pótolni az elzáródott ér munkáját, és fokozatosan elhalt az az agyrész, amelyet ez az agyi ér látott el vérrel. Egyúttal részvétét nyilvánította a szülőknek.

A szülők fölkértek ügyvédet: nézze és nézesse át a meglévő – nagyon kevés – orvosi iratot: nem történt-e műhiba. Az ügyvéd átadta a papírokat a vele rendszeresen együttműködő orvosszakértőnek, s ő a következőket véleményezte. „A gyulai kórházban érdemi kivizsgálás nélkül került sor dobüreg feltáró műtétre. A daganatos megbetegedés – általuk fölállított – gyanúját semmilyen vizsgálat nem támasztotta alá. A pécsi klinikán ez megismétlődött. Sem az MR–, sem a CT-vizsgálat nem igazolta a daganat létét, ennek ellenére – vagyis voltaképpen teljesen indokolatlanul – döntöttek az operáció mellett. A műtéti leírás elemi tájékozódási zavarokról tanúskodik. A javallat nélkül végzett céltalan műtét vezetett halálos szövődményhez. Bak Máriát semmiféle életveszély nem fenyegette, semmiféle természetes betegsége nem volt. A fülzúgást rendellenes lefutású artéria carotis interna okozhatta, ez azonban semmiféle életveszélyt nem hordozott magában. Aneurizma nem állt fönn.”

Pytel professzor hosszú levélben reagált. Olykor meglepő fordulatokkal. Azt írta például: „A műtéti indikációhoz véleményem szerint elegendő volt az információ, amit Borbényi Olivér főorvostól kaptam, aki saját szemével látta a daganatot a középfülben. A szakértő azt írja: az egyes képletek nem kerültek fölismerésre. Itt felhívnám a figyelmet arra, hogy jól ismert klinikánk szakmai híre, hiszen évente több operációs kurzust is tartunk középfülsebészetből – amelyen magam is műtéti bemutatást és előadást tartok, az ország minden tájáról ideseregülő szak-orvosoknak. Több mint kétezer fülműtét áll mögöttem. Így merem állítani: a középfülben kellő jártasságom van, és ezt Magyarország minden fülésze alá tudja támasztani. Az viszont tényleg igaz, hogy nem tudtam: mit tamponálok le. Amit tudtam: az, hogy ez rendkívül erős vérzés, és ha nem

tamponálom le, a beteg meghal... Azt is írja a szakértő: nem volt tisztázva a műtét célja, hiszen a vizsgálatok tumort nem mutattak. A műtét célja világos volt, mert szabad szemmel látható volt a tumor. A tumor igazi jelentése: duzzanat, amit jogosan használunk minden szövettöbbletre. Márpedig az a képlet, amely kitölti a középfülnek az alsó felét: az mindenképpen többletnek számít, és nevezhetjük tumornak... A boncolás nem mutatott ki semmit sem, mivel a kórbonctanászok nem is férnek hozzá ehhez a területhez. Írja továbbá a szakértő: az operatőr nem tudta, milyen képletekkel találkozik. Nagyon jól tudtam mindig: milyen képletekkel találkozom – mindössze a nevezetes vérzés forrása volt valóban bizonytalan, mert ezen a helyen a carotis interna csak irodalmi ritkaságként fordulhat elő. Az a sérülés egyébként, amely a végzetes vérzést okozta, normális esetben ártalmatlan túsűrítés lett volna – amely bármikor előfordul, amikor az ember injekciót ad, vagy vért vesz. Ebbe nem szoktak a betegek elvérezni. Ez a túsűrítés azért okozott akkora vérzést, mert vagy ezen aneurizma maga, vagy az érkiboltosulás vékony fala miatt elpukkadt.”

A Pécsi Városi Bíróság Pestről a SOTE Igazságügyi Orvostani Intézetét rendelte ki újabb szakértőül. Dr. Szabó László szakértő egyebek mellett a következőket írta. „Miután a sebész, aki a műtétet végezte, a megtévesztő és a tumort teljesen utánzó tünetegyüttes alapján nem az aneurizma kiirtó műtétet tervezte, hanem a tumor eltávolítását; ezzel a helyzettel – az érbetegséggel – csak később találkozott. Amennyiben a néhainál tumor lett volna – úgy fülészeti jellegű panaszait és betegségét sikeresen lehetett volna kezelni ezzel a műtéttel. Tehát a műtéti megoldás mindenképpen számításba jött... Néhai Bak Máriának nem volt dobüregi daganata. Nála a már említett éranómália fordult elő. Ez irodalmi ritkaság-számba megy, nem várható tehát el, hogy – szemben a gyakori betegséggel – egy ilyen ritka éranómáliára is gondoljon a sebész, vagy hogy csak erre gondoljon... A néhai Bak Máriánál a sebész érdemi műtétet végzett. A kérdés nehezen értelmezhető, mert amennyiben a

betegnek tumora lett volna, annak a megoldása ezzel a műtéttel egyértelműen elvégezhető lett volna; illetve a már említett aneurizma műtéti megoldás előbb-utóbb – ha diagnosztizálásra kerül – szóbajött volna, mint életmentő műtét. A kérdést máshogyan nem tudjuk értelmezni.”

A felperesi szakértő nem értett egyet. Most már kénytelen volt keményebben fogalmazni. „A per tárgya részben éppen az: amikor a sebész fölismerte, hogy az elváltozás nem operálható – nem azt találta, amit elképzelt –, nem hagyta abba a műtétet, hanem tovább piszkálódott, kutakodott, amíg végül létrehozta a halálos végű melléksérülést. Halálra operálta Bak Máriát.”

Ezután a pör áttolódott – oda, ahová eredetileg is való – a jog síkjára. A november végi tárgyaláson – a pécsi Széchenyi téren – a bíró legelőbb bejelenti: dr. Szabó László szakértő kimentette magát: nem tud ma lejönni. Arról persze a bíró nem tud: vajon a Pesten élő és dolgozó szakértő úr miért nem volt képes erről értesíteni a szintén Pesten működő Ádám György ügyvédet és Wermer Tamás szakértőt: ne utazzanak kétszer kétszáz kilométert, ő momentán nem ér rá. Korábban úgy volt: ma küzdenek meg egymással az ellenfél szakértők – ez kútba esett. Akár haza is mehetne mindenki, de – ha már együtt vagyunk – a bíró megpróbálkozik a felektől nyilatkozatot kérni: mi újság a perben?

Ádám György, a Bak család ügyvédje keményen nyit:

– Tisztelt Bíróság! Az a véleményem: a kirendelt igazságügyi orvos-szakértő véleménye szélsőségesen elfogult. Voltaképpen csak arról van szó: az egyetem védi az egyetemet. A pesti a pécsit – de az mindegy. Szabad legyen reagálnom alperes észrevételeire. Azt állítja – amikor helyteleníti, hogy mi kétségbe vonjuk a kirendelt szakértő állásfoglalását –: az ilyen ügyekben a bíróság azért rendel ki szakértőt, hogy annak alapján foglaljon állást olyan szakkérdésben, amely nem szakterülete. Az a véleményem: ha a bíróság azért rendel ki szakértőt, hogy annak alapján foglaljon állást – akkor az egész „szabad bizonyítás” elve semmissé válik. A bíróságnak magának kell állást foglalnia!

Alperes szerint fölvetődik a kérdés: ha valamennyi, a szakértői intézetek által készített szakvéleményre nálunk dr. Móricz Pál, illetve dr. Wermer Tamás készít – nagyrészt ellentétes – véleményt, akkor miért nem ők reprezentálják az Igazságügyi Orvos-szakértői Intézetet? Mielőtt ezt megválaszolnám, Tisztelt Bíróság, szomorú kötelességnek kell eleget tennem. Be kell jelentenem: dr. Móricz Pál szakértő úr sajnos november 10-én elhunyt. S – bár nem igaz, hogy csak ők ketten készítenének számunkra szakvéleményeket – megválaszolom alperes kérdését.

Az igazságügyi orvos-szakértést azért – és éppen azért – rendelték az orvosegyetemek alá, hogy feladatává tehessék: műhiba-perekben ne állapítsák meg az alperesi kórház, klinika felelősségét. Az orvosegyetemi orvos-szakértők egzisztenciálisan lettek érdekeltté téve abban, hogy megfeleljenek ezen elvárásnak. Nos, tehát azért nem dr. Móricz Pál és dr. Wermer Tamás reprezentálják az Igazságügyi Orvos-szakértői Intézetet, mert az ő habitusuk, mentalitásuk nem felel meg annak a legfőbb követelménynek, hogy „ne bántsuk az orvosokat!”.

Alperes azt is kérdezi tőlünk: szakértőink mit tettek volna olyan beteggel, aki már a második szakorvosi intézetbe kerül, mert az elsőben nem tudtak mit kezdeni vele, nem sikerült egyértelmű diagnózist fölállítani. Utólag – róják föl nekünk – könnyű bírálatokat leírni, de mi a folytatása az általunk leírt mondatnak: amikor észlelték, hogy nincs daganat, a műtétet abba kellett volna hagyni. És? Mi történik ezt követően? Nos, először is az a válaszunk: utólag sem könnyű bírálatokat leírni. De előzetes vizsgálatokkal el lehetett volna dönten: Bak Máriának nincs agydaganata – ezért a műtétet el sem lett volna szabad kezdeni! Ez egyetemi tankönyvi tétel. Ám tovább is válaszolok. Mit tett volna a két szakértő orvosként? Valóban, essék erről is szó! Nem végezték volna el a műtétet, amelynek semmiféle műtéti indikációja nem volt! Ha pedig már – egyetemi tankönyvi tétellel ellentétesen – mégis elkezdték volna a műtétet,

nem fejezték volna be verőér-átszúrással és halálos következménnyel. Ez utóbbi azonban már csupán hipotetikus megállapítás, minthogy a lényeg az: ilyen műtétet előre tervezetten végezni nem lett volna szabad! Ez a válaszuk az „És?”-re és a „Mi történik ezt követően?”-re.

– Mondja, ügyvéd úr! – a harminc körüli szimpatikus, kellemes bíró őszinte kíváncsisággal fordul az idős, nagytekintélyű jogásztárshoz.

– Nem találja, hogy talán az utóbbi időben mintha elindult volna valami új, kedvezőbb tendencia?

– Nem, Tisztelt bíró úr, egyáltalán nem tapasztalom.

– Pedig mintha talán lenne valamicske elmozdulás – a fiatal, kedves bíró hátrasimítja a haját, kicsit megpiszkálja orrát-fülét (utóbbi speciel ennek az ügynek a tárgyalásán ugyan picikét morbid cselekvés), kényelmesen hátradől, és baráti hangulatú csevegésbe fog. – Tudja, éppen most zajlik nálam két olyan per is, amelyben az igazságügyi orvos-szakértők elmarasztalták az orvosokat. Egyszer a SOTE, másszor a POTE adott az orvosokra súlyosan hátrányos szakvéleményt.

– Én is ezt látom, bíró úr – szólal meg az alperes klinika szakállas ügyvédje, szintén kényelmesen hátradőlve, mi több, székét is hátrabillentve, két lábán egyensúlyozva. A tárgyalóterem kezd átmenni kávéházba – a véletlenül éppen együttlevő komoly férfiak csevegésbe, hogy ne mondjam, csacsenolásba fognak. Jó ideig elkvaterkáznak így – én ülök kezemben a jegyzeteimmel, és nem egészen tudom: mitévő legyek. Ha így megy tovább, lassan nyugodtan bekapcsolódhatok én is a fecserészésbe – ám az utolsó pillanatban rádöbbenek: mégiscsak tárgyaláson vagyunk, ők tehetnek azt, ami jól esik nekik, én azért erre valószínűleg nem vagyok följogosítva.

– No, és most mit tegyünk? – néz körbe a kávéház tulajdonosa, óh, dehogyis, bocsánat, a bíró. – Szabó László szakértő nélkül nemigen tudunk érdemben tovább menni. Pedig Wermer Tamás, Ádám ügyvéd úr szakértője nyilván csak emiatt

jött le Pécsre. No, mindegy, nem tehetünk mást, elnapoljuk a mai tárgyalást. Nézzük csak, februárban mikor lehetne?

– Hamarabb nem megoldható, bíró úr?

– Szóljon az elnökömnek: osszon rám kevesebb ügyet! Akkor tudnék találni korábbi időpontot is. Február 17-e jó lesz mindenkinek? Ügyvéd úr, 11 órára le tudnak érni kényelmesen? Jó, akkor maradjunk ebben! Minden jót kívánok, viszontlátásra!

Újsághír a Journal of the History of Medicine-ből:

Napóleon orvosi műhiba miatt halt meg

Az eddigi hivatalos verzió szerint Napóleon Szent Ilona szigetén 1821. május 5-én gyomorrákban hunyt el, bár tartja magát másik elmélet is, amely arzénmérgezésről szól. A kutatókat viszont elgondolkoztatta, hogy Napóleon halálának pillanatában meglehetősen kövér volt – ez pedig végső stádiumú gyomorrákos betegekre nem jellemző. Thomas Hindmarsch, a kanadai Ottawa, és Philip Corso, az amerikai Yale egyetem professzorai ezért újravizsgálták az ügyet. Szerintük Napóleonon halála előtt erős hányás lett úrrá, és az ágyához rendelt brit orvos – bizonyos M. Arnot – kalomelt, higanykloridot írt föl a hányás elállítására, mégpedig túlságosan nagy dózisban. Nos, a halált valószínűleg ez a túl nagy mennyiségű higany által okozott gyomorvérzés, illetve az annak nyomán bekövetkezett sokkos állapot idézte elő. Tehát Napóleon halálát voltaképpen túladagolás, orvosi műhiba okozta.

KEBELREGE 1, 2, 3...

A Fradi étteremben az FTC vezérszurkolója fogad: hatalmas darab huszonéves mackó-fiú, kigyúrt izmokkal, előrezselézett rövid hajjal. E helyütt tán kicsit fura a menüje, sóletot ebédel, igaz, kolbásszal. Az ő kedvese, felesége Márk Gabriella, akit interjúra kértem. Magas, nagyon csinos lány, fekete hajjal, fekete, igéző szemekkel, óriási ajkakkal.

– Ahogy leérettségiztem, azonnal férjhez mentem – mesél magáról. – Fehérvári volt a férjem, vendéglátó üzletei voltak, azt akarta: ne dolgozzak, ő majd eltart. Egy ideig élveztem, de aztán rettentően meguntam, elmentem én is vendéglátózni, nemsokára el is váltunk. Lekerültem Dunaújvárosba, ott összejöttem egy rockzenésszel, és tőle terhes lettem. Alig értem a negyedik hónapba, a muzsikus kiszállt az életünkből, egyedül vittem végig a terhességet. Megszületett Csongor, négy-öt hónapos korától újra dolgoztam, akkor már zömmel külföldön. A szoptatástól nem vészesen, de picikét lógtak a melleim, úgy gondoltam: meg kéne operáltatni.

– Miért?

– Minden nőnek rém fontos „alkatrésze” a melle, függetlenül attól, mit dolgozik. Nekem a munkámhoz is szükség volt rá, hogy szép legyen a cicim, meg egyébként is szerettem volna, ha klasszul néz ki.

– Milyen mellet akart a meglévő helyett?

– Nagyon szépet, formásat, természetes alakút és élethűt. Nem akartam azt a betonkemény bombamellet, amit egyesek készíttetnek. Be is jelentkeztem az Interplasztika Kft.-hez, plasztikai műtétre.

– Honnan szerezte a nevet, címet?

– Láttam hirdetésüket, és több kolléganőmtől is hallottam, hogy az Awil Matanus doktor úr sok ilyen műtétet végez. Fölhívtam, időpontot kértem.

– Hogy fogadta?

– Irtó furcsán. Én bemutatkoztam, udvariasan és kedvesen próbáltam beszélni vele – ő pedig egyből letegezett, olyan lekezelően bánt velem, mintha a takarítónője lennék. Adott időpontot, amikor bemehetek a Kun utcai kórházba.

– Milyen osztályra?

– Az volt kiírva: Fővárosi Szent István Kórház Égésérülési és Plasztikai Sebészeti Osztálya. Be is mentem. Awil doktor úr megmérte a cicimet, azt javasolta: a 340 milliliteres szilikon mellprotézist rakjuk be.

– Az kicsi vagy nagy?

– Általában a lányok 200-240 milliset tetetnek be, de nekem a szoptatástól kitágult a mellem, ő mondta: a 340-es lesz nekem a jó. Próbálta kihúzni megmutatni, milyen formájú lesz majd, én azt mondtam: doktor úr, Önre bízom, szép, feszes, nagy cicit szeretnék. Rendben, mondta, az lesz. Kimért volt és hideg. Elmondta: a Teréz körúti magánklinikájukon fogja elvégezni a beültetést, ami kockázatmentes rutinműtét, körülbelül két hónap múlva folytathatom a munkám.

– Pénzről esett szó?

– Persze. Közölte: maga a két implantátum 180 ezerbe kerül, a munkadíj pedig 110 ezer. Adott beutalót a Kun utcai kórház laborjába vérvételre és EKG-ra, ezeket a TAJ-kártyámra azonnal el is végeztethettem. Másnap készen lettek az eredmények, megnézte, mindent rendben talált. Odaadtam neki a beültetendő anyag árát, ő zsebre vágta.

– Hamarosan telefonálok – dörmögte –, amikor hívlak, azonnal be kell jönni a körútra. Kedd és péntek között valamikor.

– Nem üres gyomorral kell menni ilyen műtétre?

– De igen, úgyhogy napokig nem ettem egy falatot sem. Július 5-én, délután ötkor jött a telefon: azonnal menjek. Fölszóltam a kaputelefonon, lejött értem a mütősnő. Fölgyalogoltunk három

emeletet, aláírtak velem egy papírt, hogy átvették a 110 ezer forintot – amiről egyébként (nem az APEH-nek üzenem) semmilyen nyugtát, elismervényt nem kaptam. Beadták a popsimba az injekciót – valamilyen kábító-altatószert –, és a műtősnő bevitt. Nekem – aki egészségügyi szakközépiskolát végeztem – föltűnt, hogy ugyanabban a köpenyben van, mint amelyekben lejött értem a Teréz körút szmogjába, mocskába, de már nem volt erőm szólni: hatott az altató. Jött a doktor úr, és én elaludtam. Műtét közben fölriadtam valami fájdalomra, szoltam: fáj a jobb mellem. – Maradj csöndben! – dörrent rám –, majd mindjárt visszaalszol! – Úgy is lett. Másfél órán át tartott a műtét. Amikor magamhoz tértem, teljesen kábult voltam. Felültettek, próbáltak magamhoz téríteni, ekkor láthattam meg a művüket: hatalmasak lettek a melleim. Awil doktor úr már az ajtóban állt; cigizett, másra hagyta a kötözést. Jól esett volna tőle két kedves szó, de hallgatott. Arról sem szolt: jegeljem-e, mit tegyek, ha bármi bajom van – a kezembe nyomott valami gyógyszereket, ezeket majd szedjem, és kész. Kérdeztem: ilyen kábán lefekhetek-e itt, vagy el kell mennem. – Amíg mi itt vagyunk, addig maradhatsz, de aztán nem tudunk felügyeletet adni melléd, haza kell menned! – Az öltözőben fektettek le a kanapéra, tán egy órát pihenhettem. Megérkezett a barátnóm, megnyugtatót: elkísérte két haver, együtt haza tudnak vinni. Felöltöztem, a fiúk „gólya viszi a fiát” fogásban levittek a lépcsőn, betettek a kocsiba; otthon azonnal ágyba dugtak.

Késő este nagyon fáj a mellem. Fölhívtam Awil doktor urat

– A jobb, ugye? – kérdezett vissza.

– Igen, a jobb.

– Ez velejár; el fog múlni, vedd be a gyógyszert, amit adtam, aludj csak! – És letette.

Másnapra lázas lettem, egyfolytában fáj a mellem; a mamámmal bementünk a Kun utcába. Az orvos megvizsgált, azt mondta: nagyon szép, minden oké, teljesen természetes, hogy a műtét után fájdalmaim vannak, majd elmúlnak.

– De hova lett a varrat a jobb melledből? – kérdezte.

- Fogalmam nincs, azt sem tudtam: nincs a helyén.
- Hát nincs. Na, nem baj, letapasztom, elég lesz az is.

Pár nap múlva azonban reggel arra ébredtem: sárgás-barnás folyadék jön a jobb mellem szétnyílt sebéből – de annyi, hogy az egész ágyam eláztatta. Megrémültem, berohantam a kórházba. Awil doktor úr nem volt bent – hallottam Bene doktornőről, de ő sem –, könyörögtem: segítsenek rajtam. Előkerült a főorvos úr, megvizsgálta a sebem, kipucolta, és leragasztotta.

- Ki mûtötte? – kérdezte.
- Awil doktor úr.
- Hol?
- A Teréz körúti magánklinikáján.
- Mennyiért?

– Ne haragudjon, főorvos úr! – tértem ki a válasz elöl, mert úgy gondoltam: nem ildomos ilyenről itt beszélni –, én nem tudom, a barátom fizette ki.

- Jó, holnap bent lesz Awil doktor, jöjjön be hozzá!

Kétnaponta jártam kontrollra; hiába panaszkodtam: Awil doktor úr mindig megnyugtatót, rendben lesz minden. Hétfőn, szerdán, pénteken, néha vasárnap is kinyitotta a sebet, kitisztította, újra letapasztotta. Szóltam neki: egyébként is valami nem stimmel a jobb mellemmel – egészen más formájú, mint a bal.

– Ne izgulj, ki fog ez majd alakulni! – felelte, aztán bemutatott Bene doktornőnek: – Ő helyettesít, amíg nem vagyok itthon, mert elmegyek szabadságra, két hónapra.

- Két hónapra?
- Igen.

Kétségbeestem. Szívesebben jár az ember ahhoz az orvoshoz, akármilyen is, aki a mûtétet végezte, mint egy idegenhez – aki ezért nem kapott sok pénzt, csak teher neki a helyettesítés. Szerencsére Bene doktornő nagyon kedves volt, üzlettársak voltak a magánklinikában. Onnantól kezdve hozzá jártam két-háromnaponta. A bal mellemből már a varratokat is kivette, a seb szépen fölszívódott; az gyönyörű lett, olyan,

amilyenről álmodtam. A jobb viszont nem gyógyult. Állandóan gennyedett, betokosodott, kőkemény lett. Ha lefeküdtem hanyatt, míg a bal mellem – ahogy a szép nőknek szokott – tökéletesen szétomlott, természetes módon volt szép; addig a jobb egyenesen állt fölfelé, betonkeményen, pirosan és tűzforrón meredt ki, hozzáérni sem lehetett, annyira érzékeny volt.

Egy hónap után, augusztusban Bene doktornő is elment szabadságra – átadott Sáfrány doktornak, szintén a Kun utcában. Addigra már borzalmas fájdalmaim voltak. Ő megfogdosta, azt mondta, nincs semmi gond; fölírt valami húsító kenőcsöt, majd attól javulni fog.

Elegem lett. A harmadik orvoshoz jártam – persze annyival többre is került, fizetni kellett nekik, hogy rendesen ellássanak –, és nemhogy javult volna az állapotom, inkább romlott, a váladékozás egy percre sem szűnt meg. A barátnőm beprotezsált a BM-Kórházba, Gill doktorhoz – ő éppen akkoriban készült a plasztikai sebészeti szakvizsgájára. Levett kenetet, és elküldte tenyésztésre. Másnap megvolt az eredmény: kétféle baktérium is van bennem – ami kiváltotta ezt a savas, gennyes folyást, amitől teljesen betokosodott a mellem. Ezt aztán az ultrahang-vizsgálat is megerősítette. Gill doktor közölte: azonnal ki kell venni az implantátumot. Rosszul lettem a hírtől. A bal mellem gyönyörű; a jobb mellemből kiveszik a protézist – hogy fogok kinézni? Szivacsokat rakok be, vagy zoknikat gyűrök a melltartómba, vagy mi a fenét teszek? Nyár volt, szerettem volna már élvezni, hogy nagy, szép cicim van – ehelyett kezdődött minden előlről.

– Mennyi ideig tart ez? Mikor lehet majd visszatenni?

– Körülbelül három hónap múlva. De most rögtön ki kell venni!

– Befeküdtem, előkészítettek a műtétre, s amint toltak be a műtőbe, odajött hozzám Gill doktor: – Megérkezett Awil doktor, szeretne ő is bent lenni.

– Az ellen semmi kifogásom, de szeretnék ragaszkodni ahhoz: csak Ön nyúlhat hozzám.

– Rendben! – felelte, aztán elaludtam. Lezajlott a műtét, kivették az implantátumot. Felébredtem, kiültem a mamámhoz a folyosói padra, s jött Awil doktor úr. Mutatta a zakózsebét:

– Itt van az implantátum; viszem haza, majd visszahelyezzük!

– Hüledeztünk: egy beültetésre váró anyagot simán a zsebében viszel?

– Mikor, doktor úr?

– Ne izgulj, ha minden oké, kábé három hét múlva. – Az ablakból láttuk: beült a hatalmas Mercedesébe, és elhajtott. Bejött hozzám szombaton és vasárnap is, megnézett, biztatott: – Egy hét múlva gyere be a Kun utcába, kiveszem a varratokat, és megmondom, mikor lehet újra betenni.

Ebben az egy hétben többektől érdeklődtem: ilyen esetben mikor szokták elvégezni az újabb beültetést. Mindenki azt felelte: leges-legkevesebb három hónapig – de van, hogy hat hónapig – nem szoktak hozzányúlni az ilyen mellhez, pihentetik a szervezetet, csak azt követően helyezik be ismét az implantátumot. Nagyon örültem, hogy ő ilyen rendes hozzám: már három hét után megteszi – megint kezdtem bízni benne, mégiscsak nekem akar jól, minél előbb túl legyek az egészen.

Szeptember 22-én, a Teréz körúton lezajlott a harmadik műtét: a visszahelyezés. 30 ezer forintot kellett volna fizetnem érte, de szoltam: majdnem három hónapja nem dolgozom, most nem tudom kifizetni, majd később lerendezem. És másnap megint kezdődtek a zúrók. Újra éreztem ugyanazt a feszes keményedést, belázasodtam. Be a Kun utcába, ismét kétnaponta kezelések.

Október elején jött a negyedik műtét – még hozzá ott a Kun utcában, az égési osztályon. Furcsállottam: az égési sérültek hemzsegnek a különböző baktériumoktól, fertőző mindenféleképpől – de hát nem vitatkoztam. Fölnyitották a sebet, az implantátumot bent hagyták; mellé tettek egy dréncsövet, amin keresztül távozhat a fölösleges váladék. Kezelések tovább, újabb hónapig, mert a panaszaim változatlanok voltak. Az ötödik operáció során kivették a dréncsövet. Ekkor megkérdeztem: kiutazhatok-e a

barátomhoz Németországba, mert ő éppen ott élt. Awil doktor úrnak nem volt kifogása, még azt is megengedte volna: én magam szedjem ki csipesszel a varratokat. Kértem tőle igazolásokat: milyen műtéteket hajtottak végre rajtam, ha esetleg kint szükség lenne rá. Ő azonban elzárkózott:

– Amíg hozzám jársz, én semmi papírt nem adok ki a kezemből!

– De hát negyedik hónapja járok Hozzád, soha egyetlen fecnit nem kaptam: mi történt velem.

– Nem is kell, nem is fogsz! – és ezzel lezárta a vitát. Nem értettem, de nem erőltettem. Elutaztam Németországba; megint eltűntek a varratok, és kinyílt a sebem. Novembertől márciusig vagy két centis vágás tátongott a cicim alján. Kénytelen voltam német orvoshoz fordulni, aki megállapította: az implantátum bent van – de keressem föl az itthoni orvosomat, nincs rendben sem a seb, sem a mellem állapota. Bár rendszeresen hazajövedtem a kisfiamhoz, lelkileg nem voltam képes újra Awil doktor kezére adni magam. Földadtam az egészszet. Ha belegondoltam: megint megoperálnak – a hideg frász tört ki. Inkább reménykedtem: majd megnyugszik a seb magától, előbb-utóbb csak rendbe jön. Kezdtém belenyugodni abba is: nem egyforma a két mellem.

– Mennyire volt nem egyforma?

– Teljesen. Borzalmasan volt nem egyforma. A jobb oldali sokkal kisebb is volt, és teljesen más alakú is. A bal oldali nagyon szép volt.

Márciusban 42 fokos lázzal jöttem haza, iszonyúan fáj a jobb mellem. Visszamentem a BM-Kórházba; rögtön bent is tartottak, olyan állapotban voltam. Gill doktor úr még aznap meg is operált, altatásban kivette a jobb mellemből az implantátumot, ez volt a hatodik operációm. Áprilisban újra elaltattak, és kivették a bal oldali mellemből is az implantátumot – a hetedik műtéttel.

Bepereltem a kft.-t is, amely a magánklinikát működteti, a Kun utcai kórházat is. Amikor fölkértem az ügyvédet, vigye a pert, ő megsúgta: már az ötödik vagyok, akinek a Kun utcaiak elleni műhiba-perét intézi.

A perben eddig szörnyen szomorú dolgok történtek. Volt, amikor a mamám is, én is sírtunk attól a viselkedéstől, amit főképpen Awil doktor tanúsított. Elhiszem, saját magát és a magáét védi – de az a rengeteg szemenszedett hazugság, amivel előállt, az fölháborító. Állította: ő minden lehetséges kockázatról, esetleges szövődményről részletesen előre tájékoztatott – ez nem igaz. Sőt, bebizonyosodott: hamisított papírt próbált használni, amin nem is az én aláírásom szerepelt, valaki aláhamisította a nevemet. Kijelentette: ő mindenben a szakma szabályai szerint járt el – mi hat-nyolc ténykérdésben bizonyítottuk: nem így történt. Megvádolt: az összes szövődmény annak volt a következménye, hogy én felszólításai ellenére nem jártam el a kezelésekre – a saját orvosi papírjai cáfolták ezt. Kinyilatkoztatta: nem szenvedtem helyrehozhatatlan torzulást, plasztikai sebészet útján jelenlegi állapotom könnyen korrigálható – csakhogy legalább tíz plasztikai sebész nem volt hajlandó rendbe hozni. Igazán nem értem, miért nem lehet azt mondani: – Tévedtem, bocsánatot kérek! – Nem is ő fizetne, hanem a biztosító, még csak a pénzét sem kellene féltenie.

Nyolc hónap során hét műtétet éltem végig, az eredmény pedig: a melleim sokkal csúnyábbak, mint voltak korábban. Egyetlen plasztikai sebész nem vállalta el a korrekciót. A rengeteg vágástól a jobb oldalon a mellbimbómtól lefelé nincsen mellem. Ahogy újra és újra összehúzták, varrták, vágták, egyszerűen elfogyott a mellem, gyakorlatilag csonkolták. Most nemigen látszik, mert ismét terhes vagyok. Halálra izguljuk magunkat, mamámék is, a férjemmel mi is: lesz-e tejem, tudok-e majd szoptatni, nem tették-e tönkre a tejmirigyeimet is. Közben ugyanis férjhez mentem; a férjemet hál' Isten ez nem zavarja, szeret így is. Persze, az utcára is kimehetek, sokféle munkát is

el lehet ettől végezni; de a saját munkámat, amit szerettem, amiben a jövőmet reméltem – soha nem folytathatom. Megnéztem a régi impresszárióm, ő is szomorú volt, amikor beismerte: – Ilyen mellekkel, Gabikám, nem tudok Neked munkát szerezni.

– Akkor most a végén, kérem, Gabika, mondja el: mi is az a munka, amit nem folytathat a történetek miatt?

– 178 centi magas vagyok, nyolc évig atletizáltam, nagyon formás lány lettem. 15 évesen beválogattak egy popzenei klipbe; elvégeztem két manekenképzőt, majd második helyet értem el az Ifjúsági Magazin szépségversenyén, oda rendszeresen fotóztak. Jó ritmusérzésem is volt, először a Rege szállóban, aztán a High Life Diszkóban táncoltam – bugyi-melltartóban. A szülés után azonnal visszanyertem az alakom, s Ausztriában tudtam táncolni. Elkezdtem fotózni, Olaszországban, Németországban, meg itthon is. Főleg aktokat.

– Filmezett is?

– Igen, néhányszor.

– Pornót is?

– Igen, pornóztam is. Csináltam jó néhány kisebb filmet, de azok nem jelentek meg. Egy pornó nagyfilmnek voltam a főszereplője, az ki is került a piacra. A doktor úr a perben próbált ezzel is érvelni: én nem-csak táncolni és fotózni jártam ki külföldre... Nem értem máig sem: ennek mi köze az ő műhibájához; azt hiszem, magánügy, ki mivel keresi a pénzét. Nem lekurvázni kellett volna engem, hanem tisztességesen kezelni.

Hát ezt a pályát vágták ketté. Szégyellnem kéne? Nem szégyellem. Én vállalom.

– Száz százalékos nő vagyok, aki szeret csinos, jólöltözött, kellemes megjelenésű lenni, nagyon igényes vagyok önmagamra, a munkámra

– kezdi Éva, aki valóban rendkívül nett, ápolt. Vörösre festett haj; nyakában, karján aranyláncok, fülében arany lógattyú; szépen manikűrözött ujjain elegáns gyűrűk. Negyvenes, filigrán asszony, hirdetésekben azt írhatná: teltkarcsú.

– Mi a munkája?

– Titkárnő vagyok, már 33 éve; ebben a minisztériumban is 25 éve dolgozom.

– Milyen családból való?

– Polgári családból; édesanyám paplankészítő, édesapám kádár-mester volt. Leérettségiztettek, zongorázni, balettozni taníttattak. Kétéves titkárnőképzőt végeztem. Férjhez mentem, immár 29 éve élünk együtt. Szóval végtelenül igényes vagyok magammal szemben. Volt egy méheltávolítási műtétem, amit a hasfalamon át végeztek, hajszálvékony, 10-15 centis, függőleges, szinte észrevehetetlen heg maradt utána a köldököm alatt. Űlő foglalkozásnál eleve gyakori az elhízás; ráadásul én elsősorban édességeket szeretek csipegetni, lehetőleg állandóan. Ez persze nem tett jót az alakomnak. Bizony, egyre nőtt a hasam. Világéletemben szerettem a gyerekeket, sajnos nekem így nem lehetett. Viszont a növekvő pocakom már kezdett úgy kinézni, mintha terhes lennék. Amikor néhányszor a buszon, villamoson nénikék is átadták az ülőhelyüket, mondván: vigyázni kell ilyenkor, csak pihenjek, ez nekem

– akinek nem születhetett gyereke – komoly lelki stressz volt, nagyon nehezen tűrtem. A derekam pedig szép maradt a balettól, művészi tornától, a rendszeres konditermi edzésektől – de a hasam, az nagy volt. Tudtam: ha lefogynék 10-15 kilót, nekem lenne a világon a legjobb alakom – de utálok fogyókúrázni. Megérdeklődtem plasztikai sebészeti magánklinikán: zsírleszívással meg lehet-e ezt oldani. Azt válaszolták: egyrészt ahhoz túl sok, ami rajtam van, másrészt ha

csak leszívják, fölötte a – feszes, gyönyörű, bársonyosan sima – bőröm úgy megereszkedik, olyan lottyadttá válik, mint a luftballon, amiből félig kieresztették a levegőt. Jobb lenne megoperálni, csakhogy azért harmincötezer forintot kértek. Nem volt ennyi pénzem. Ajánlotta valaki Szalai doktort...

– A Kun utcában, ugye?

– Igen, a Kun utcában főorvos. Elmentem hozzá '91 novemberében, megnézett, és kedvesen ajánlkozott: ő ezt meg tudja operálni, azonnal adott is műtéti időpontot '92. január 27-ére. Már el is akart köszönni, de én kérdezni kezdtem:

– Tessék mondani, főorvos úr, nem veszélyes ez a műtét?

– Még egy foghúzáshoz beadott injekció is veszélyes lehet – látta rajtam, nem értem, elnevette magát: – Érték én a munkámhoz!

– És mekkora heggel jár ez?

– Nagy.

– Mekkora az a nagy?

– Ne tessék ezzel foglalkozni! Látná, milyen boldog meglepedettséggel távoznak az én pácienseim! – kezdtem megnyugodni. Végtére is szakintézetben vagyok, ez plasztikai sebészet, ő maga főorvos, lassan hatvanhoz közeledhet; biztosan tényleg jól tudja a dolgát, én meg itt bizalmatlankodom.

– Legyen egészen nyugodt, szép lapos hasa lesz!

– De ugye bőr alatti varrást tetszik alkalmazni, ami utána alig látszik?

– Persze, természetesen.

– Főorvos úr, szabad ragaszkodnom ahhoz, hogy altatásban operáljanak? Nagyon félek a gerinc-injekciós érzéstelenítéstől, olyan sok rosszat hallottam arról!

– Ha Ön altatható, akkor elaltatjuk. Úgyis meg fogja vizsgálni az aneszteziológus, ha ő úgy találja, nincs akadálya – úgy lesz.

– Köszönöm szépen, de még egyet hadd kérdezzek, főorvos úr! Hogy kerülök én ide, ebbe a kórházba? Nem ebben a kerületben lakom.

– Elmegy a körzeti orvosához, elmondja neki: én megvizsgáltam, és megállapítottam, szét van nyílván a hasfala, meg kell műteni, előjegyzésbe is vettem. Ő erre ad SZTK-beutalót, elvégezzük TB-re.

El is intéztem mindent, ahogy kiadta. A vér-, vizelet- és a többi előzetes vizsgálatnál összefutottunk, kedvesen szabadkozott: most nem találja az altatóorvost, hogy az is megnézzon, de minden rendben lesz, majd akkor előkeríti. Január 27-én reggel bevonultam, hatalmas táskával, minden napra másik fehérnemű, új hálóing, nehogy valami bajt okozzak. A folyosón szélvészékként száguldott át Szalai doktor; lestopolt előttem, kezet nyújtott, és közölte:

– Mégsem altatásban végezzük a műtétet, hanem érzéstelenítésben.

– Ne mondjon ilyet, főorvos úr, kérem, én altatásban szeretném!

– Márpedig érzéstelenítés lesz!

– De hát nem ezt beszéltük meg, a főorvos úr megígérte...

– Akkor tessék olyan helyre menni – nyújtotta ismét a kezét –, ahol altatásban csinálják! Viziontlátásra! – lekezelően rázta meg a kezem, és hátat fordított.

– Viziontlátásra! – köszöntem el én is, és komolyan gondoltam. Addig annyira megbíztam ebben az orvosban, mint talán még soha senkiben – most pedig ez a megalázó bánásmód leforrázott, megingatta a bizalmamat. Fölemeltem a táskám, és megindultam a kijárat felé – akkor inkább hagyjuk a csudába az egészséget! –, elmegyek. Ám a hátam mögött meghallottam Szalai hangját:

– Nővérke, kísérje a beteget a hatos kórterembe! – és odalépett hozzám egy idős nővér; kivette a kezemből a szatyromat, belém karolt, behúzott a betegszobába. Nem is igen tudtam, mit teszek, mintha felhőkön közlekedtem volna. Hiába tudtam: nem igaz, hogy szétnyílt a hasfalam, amikor ő ezt ürügyként, a TB-támogatás alapjaként kimondta – betette a bogarat a fülembe, s az zümmögött is azóta. Számos éjszaka

arra ébredtem: tapogatom a hasam, egyben van-e még? Hiszen egy valóban szétnyílt hasfal életveszélyes állapotot jelent, a beltartalma beömölhet a hasba. Ettől a stressztől annyira rákészültem a műtetre, már-már olyan érzés volt bennem: ezt feltétlenül el kell végezni, nem szabad elmulasztani, mert abból nagy baj lesz. Ültem az ágy szélén, de többet nem töprenghettem, mitévő legyek – elkapott a szokásos kórházi gépszíj. Ilyen vizsgálat és olyan, orvos, nővér, altató, asszisztens. Időnként Szalai is bejött, végigpuszilgatta betegeit, búbájos volt mindenkire.

Másnap lezajlott a műtét.

– Végül elaltatták?

– Dehogyan. Sőt, a többórás operáció végén Szalai doktor azt súgta:

– Látja, mennyivel jobb, hogy nem altattuk el! Ezt a műtétet soha nem végezzük altatásban. – Alig voltam magamnál, mégis csörömpölni kezdett bennem a döbbenet: miért nem mondta meg ezt előre, sőt, éppen az ellenkezőjét? Ha tudtam volna a lelegején, nem merek belevágni. De hát most már mindegy – túl vagyok rajta, tényleg nem is lett volna fontos. Ám rögtön aznap, este tízkor erős hányingerem támadt, görcsölni kezdett a gyomrom, és a hasamban négy varrat szétszakadt. Elképzelni sem tudtam, hogy létezik ilyen. Amint a hányingertől megfeszült a hasam, hallottam: reccsennek, robbannak széjjel a varratok, olyan nagy hangon, mintha vitorlavásznat tépnének szét. Aztán sugárban hánytam – pedig egy falatot nem ettem egész nap, csak az infúzió ment belém. Rohant hozzám a nővérke, de már semmit nem tudott tenni.

– Hallom, rendetlenkedett az este! – mókázott reggel Szalai.

– Szétszakadt négy varratom, főorvos úr! – Ő nem válaszolt. – És nagyon kapar a torkom is! – Erre Maripent rendelt. Következő nap, az esti vizitnél furcsállva nézett rám az ügyeletes orvos: – Maga nagyon fehér! – Megnézte a sebemből kivezető cső végén a két labdacot, amibe a váladék csurgott: félig tele voltak, sötétpiros, majdnem fekete vérrel és savóval. Gyöngye voltam,

folyton elaludtam. A következő napokon végig sejtelmes, furcsa érzésem volt – mintha lennék is, meg nem is. Az ötödik nap került sor az első átkötözésre. Szalai doktor áradozott:

– Óh, de szép lett, milyen csinos! Gyönyörű lesz a hasa! Kitűnően sikerült! – Három nap múlva megint átkötött; akkor adtam oda borítékban a tízezer forintot: hálás voltam, nagyon-nagyon meg akartam köszönni neki. Nekem ez rengeteg pénz volt – '91-ben sokkal többet is ért –, azt hittem, rém gáláns vagyok.

– Doktor úr, ajánlhatom önt ismerőseimnek, akiknek ugyanilyen gondjuk van?

– Óh, hogyne, persze.

– De gondolom, pénzről ne beszéljek, ugye? Én más eset vagyok – SZTK-betegként –, de azt majd Önök megbeszélik.

– Nincs ebben semmi titok, húszezer forintot szoktam kapni. – Azt hittem, rögtön elsüllyedek. Ő még nem tudta – de én igen –, az imént a zsebébe csúsztatott borítékban nem húsz-, csak tízezer forint lapul. Visszakullogtam a kórterembe, befeküdtem az ágyamba, a fejemre húztam a takarót; és úgy szégyelltem magam, mint a kutya, aki rápisilt a fotelra. Kicsit később bejött az ügyeletessel együtt – láttam a rianást a szemében –, integettem, kézzel-lábbal hívtam, és odasusogtam:

– Szólok a férjemnek, hozzon be még pénzt! – Ő lezseren legyintett, a kézmozdulata egyértelműen jelezte: – Áh, nem érdekes, nem számít! – Körbesétált az ágyak között, s a kollégájához fordult: – Két vörös betegem is van itt, aki máshol nem vörös ám! – Döbrent, mély csend támadt a kórteremben, megalázottan hallgattunk.

Másnap kiengedett. A következő héten kétszer kellett kötözésre mennem; hatalmas túvel szívta le a váladékot, iszonyatosan fáj. És én még mindig nem láttam a hasamat. Annyit észleltem: a nagy domborulat valóban eltűnt, bármekkora kötés is fogott körbe, pocakom már nem volt. Nagy üveg Chivas Regal whiskyt vittem neki, az asszisztensnőjének pedig konyakos meggyet – ezzel túl voltam a húszezer forinton.

Hazaérkezésem után egy héttel szántam rá magam, hogy megnézzem. A nagytükör előtt letekertem a rengeteg gézt, pólját. S amint belepillantottam a tükörbe: mint akibe villám csapott. Arra számítottam: látom majd a megújult gyönyörű alakomat, valamint a fanszörzet fölötti tíz-tizenöt centis vékony heget. Mit láttam e helyett? Hosszú, egyenes, egybeszabott derekat, kiugró, elálló rövid csípővel. Eltűnt a derékvonal, a csípővonal, két egyenes deszka lett a két oldalam. Úgy festettem, mint a krinolin. Vagy a fatörzs... És mindennek a tetejébe: a fanszörzetem fölött az egyik csípőtövistől a másikig, tehát a fenekem egyik oldalától a másikig hatalmas, 65-70 centiméteres vízszintes vágás... Az pedig nem bőr alatti, hanem állatorvosi varrással ellátva, ijesztően nagy öltésekkel... Sírógörcsöt kaptam, összeomlottam. Hova lett a szép, kisportolt alakom? El fog-e múlni ez az óriási, iszonyatosan ronda vágásnyom? Mi lett, mi lesz belőlem?

Két nap múlva kellett újra Szalai elé járulnom. Áltt előttem – hatalmas injekciós tűvel és fecskendővel a kezében –, mielőtt hozzákezdett volna a sebváladék leszívásához, megkérdezte:

– Na, megnézte a hasát?

– Meg. Majdnem elájultam – többet nem mertem mondani, éreztem, ha kimondom, amit gondolok – a Maga kezét le kéne vágni, nem szikét adni bele! –, úgy döfi belém a tűt, tán föl se kelek onnan. Kényszeredetten, kínosan vigyorgott, csöndben maradt. Megpungált; most is annyira fáj, majd megőrültem.

Már otthon is állandó fájdalmaim voltak. A seb attól is tüzelt, ha a ruha hozzáért. Egyre rosszabb és rosszabb lett a közérzetem. Hetek teltek el, nem javultam. A körmeim megpuhultak, olyanok lettek, mint a nylon. Amikor először haját moshattam, annak végeztével a fehér kád alján sötét, sűrű szőnyeg maradt a kihullott hajamból. Onnantól folyamatosan mállott le a hajam.

Rendszeresen jelentem Szalai doktornál, átkötésre. Valamennyiszer agyondicsérte a saját munkáját, megállapítva, gyönyörűen gyógyulok. Előfordult, hogy elfeledkezett rólam, az

asszisztensnője szabadkozott: elment már a magánrendelőjébe, ne haragudjak, menjek be másnap újra, akkor biztosan itt lesz. Beszélgettünk még, aztán hazamentem, következő délelőtt betoppantam újra.

– Főorvos úr! – próbáltam könnyed lenni –, hallom, Római-fürdön tetszik lakni; ha legközelebb megint elfeledkezik rólam, én odamegyek a lakásához, és addig ülök a küszöbén, amíg meg nem érkezik!

– Azt már nem – válaszolt. – Majd én megyek a Maga lakására, és egy hatalmasat baszunk!

– Éva! – szólok közbe hitetlenül. – Ne vegyen palira! Csak nem akarja azt mondani, hogy a főorvos az asszisztensnője jelenlétében ezekkel a szavakkal élt?

– Becsületszavamra hajszálpontosan idéztem. Szó szerint így mondta. Álltam megkövülten, kiüvegesedett szemekkel, megnyikkanni sem tudtam. Végigszenvedtem a pungálást, indultam kifelé; de ő előbb magához ölelt, puszi jobbról, puszi balról, majd puff, puszi középről, amolyan Brezsnyev-módra, rendes nyelves puszi. Kitámolyogtam, és hazáig éreztem a szája ízét.

Három héttel a műtét után megpróbáltam újra dolgozni. Előtte azt hittem: megifjodva, megcsinosodva érek majd be – ehelyett a munkatársaim hanyatt estek a láttomra, úgy néztem ki, mint a hullajelölt. Volt kollégám, aki nem hagyott békén: ennek utána kell járni. A SOTE-ról hoztattak steril kémcsövet: kérjek abba váladékot a sebemből, kitenyésztésre. Szalai doktor csak hosszas unszolásra volt hajlandó a kémcsőbe mintát engedni a következő leszíváskor, majd a fény felé tartotta, s kinyilatkoztatta:

– Már a színe is mutatja: szépen gyógyul. – Amikor a SOTE orvosa vette kézbe a kémcsövet, ez volt az első mondata: – Ennek már a színe is mutatja: valami baj van! Még nem tudom, mi, de látom: komoly! – Soron kívül elvégezték a tenyésztést: enterococcus, staphilococcus III. A staphilococcus halált okozó gennykeltő baktérium, az I. fokozata enyhe, a II. már erős, a III.

súlyos fertőzést jelent. Leírták: műtét alatt történt az elfertőzés. Azonnali radikális antibiotikum-kezelésre van szükség, mert hashártyagyulladás-veszélyes az állapotom. Amint megkaptam ezt a leletet – rögtön onnan, a SOTE laborjából –, fölhívtam Szalai doktort:

– Baj van, főorvos úr, nagyon rossz a tenyésztés eredménye! Bemehetek most, hogy még bent tetszik lenni?

– Holnap úgyis jönnie kell, akkor majd megnézem azt a leletet – válaszolt, hiszen neki egyáltalán nem volt sürgős. Másnap elolvasta a SOTE eredményét, és így szólt:

– Nézze, én nem írom föl Magának ezeket az antibiotikumokat, amiket ezek itt ajánlanak, mert a Maga szervezete már kidolgozta ezeknek a mérgeknek az ellenszerét. – Ő tudja, gondoltam, de azért kikértem a minisztérium üzemorvosának véleményét is.

– Az lehet igaz, hogy kitermelődött már Magában ellenanyag, de ha ezekre a baktériumokra nem kapja meg a gyógyszeres kezelést: az rá-megy a vesére, a májra, az ízületekre; hasüregben életveszélyes a genny-keltő baktérium. Azonnal el kell kezdeni szednie az antibiotikumokat!

Szalai doktor időközben ki akarta szedni a varratokat, de nem si-került neki. Húzta, húzta a kétféle nem fölszívódó damilt, de az csak beleszakadt, hol bent maradt, hol kijött. Mérges lett, úgy megrántotta a varratot, hogy fölüvöltöttem a fájdalomtól. Erre három helyen, a lágyékomon belém vágott, ejtett három kis metszést: talán úgy sikerül kivennie. Úgy sem jött ki. Amikor végzett, a nővér rákérdezett:

– Főorvos úr, nem ölti össze?

– Nem kell, hamar összeforr az! – válaszolta, bekötött, elengedett, bementem dolgozni. Ám iszonyúan rosszul voltam egész nap, hazafelé útba ejtettem a körzeti orvost.

– Feküdjön föl, hadd nézzem már meg azt a hasat! – Fölhúztam a kombiném, le a bugyim, s láttam: ő is, az asszisztensnő is meredten bámultak, nem tudták a szemüket levenni a hasamról. – Maga ezzel a hassal dolgozott egész nap?

Hát teljesen szét van nyílv a seb! Csuumom vér mindene! Tönkrefertőződött az egész! Szó nem lehet munkáról, azonnal betegállományba veszem! – Bárhogy tiltakoztam, nem engedett dolgozni.

Másnap reggel a férjem elment munkába; én visszafeküdtem, rém gyöngö voltam. Oldalt feküdtem. Hirtelen rettenetesen erős rosszullét jött rám. Karjaim, lábaim elnehezültek; egyre erősödő fájdalom kerítette hatalmába az egész testemet. Ugy éreztem: ha nem változtatok testhelyzetet, azonnal meghalok. Átgördültem a hátamra, és abban a pillanatban valami teljesen érthetetlen dolog történt. Megszűnt minden fájdalmam; nem éreztem a testem súlyát, nem éreztem magam alatt az ágyat, sem fölöttem a takarót. Az egyik könyökömtől a másikkig – magam előtt – levegőburkot érzékeltem. Eltűnt a szoba képe, nem láttam a bútorokat. Megjelent helyette a térdem, a lábszáram és a lábfejem képe, de ezeket nem a valódi paplanom, hanem egy zsemleszínű lepedő takarta le – ami alatt azonban mégis láttam a lábam. A lábfejem 90 fokban állt, mint a szfinxeké. Az egyetlen gondolatom az volt: milyen fura, nekem nincs is ilyen színű lepedőm, csak fehér. Majd egy hatalmas ütést éreztem a mell-kasomon – mintha valaki ököllel nagyon erősen mellbevágott volna. Óriásit dobbant a szívem, lökött egy hatalmasat – mintha szétrobbant volna. Rettentő gyorsan kezdett verni ezután a szívem, és lassan magamhoz tértem. Elaludtam; fogalmam nincs sem arról, ez meddig tartott, sem arról, mennyit aludtam utána. Azt hiszem: a klinikai halál állapotába kerültem, amiből – ki tudja, mitől és hogyan – visszajöttem.

Ezután is folyamatosan tovább romlott az állapotom. Kiderült: hashártyagyulladásom van, a fertőzés ráment mindenemre. A fanszörzetemtől egészen a melleimig, a testem egyharmada állandó gyulladásba került: olyan volt mindig, mint az izzó parázs. Borzalmas fájdalmaim voltak szüntelenül. Nem tehettem egyebet, másik orvoshoz fordultam. Czeti doktor, a Honvéd Kórház plasztikai főorvosa közös ismerősünknek így fejezte ki a

véleményét: – Az az orvos, aki ezt a műtétet végezte: nem ért ahhoz, amire vállalkozott.

A fertőzés miatt másfél évet kellett várni – csak ennyi idő után kerülhetett sor arra, hogy újabb operációval legalább a rosszul gyógyult hegeket eltávolítsák, talán attól megszűnnek az iszonyatos fájdalmaim. Az általa elvégzett műtét után Czeti doktor ezt mondta: – Minden oka megvolt rá, hogy fájjon a hasa! – A neki asszisztáló orvos is sopánkodva emlegette: – Ha látta volna, mit szedtünk ki a Maga hasából! – Nekem nem árulták el, de a főnökömnek igen: betokozódott cisztákat, betokozódott damilt találtak bennem. Ha az a damil átszűr egy cisztát, és a meglévő hashártyagyulladás miatt jelenlévő genny előnti a hasüregemet

– akkor nincs az az isten, aki megmentsen, azonnal meghaltam volna.

Orvosok aztán nekem azt magyarázták – igazuk van-e vagy sem, én nem tudhatom –, hogy a Kun utcai részleg nevében: „Égési és Plasztikai Sebészeti Osztály”, a „plasztikai sebészetnek” kizárólag az égési sérültek plasztikázását szabadna jelentenie. A megégett emberektől ugyanis olyan baktériumflóra keletkezik – nemcsak minden tárgyon, a műtő falán, de a levegőben is –, hogy zsírplasztikai műtétet ott szigorúan tilos lenne végezni. Ahol tehát égésplasztikák folynak, ott maga a levegő is telis-tele van olyan baktériumokkal, fertőző mikrobákkal – mit tudom én, még milyen más anyagokkal –, amik a normál, nem égési plasztikai pácienseket könnyedén elfertőzhetik. Nem lehet véletlen: milyen mennyiségben és arányban „rohadnak le” az ott operált, vagy akár a másutt, például magánrendelőben műtött, de ott is kezelt nők.

Gábori Józsefné perének ötödik tárgyalása zajlik. Ádám György ügyvéd és ügyfele a helyén; a mára rendelt orvos-szakértő, dr. Venkei Tamás szintén; a padsorokban joghallgatók, az alperesi helyen, „rendezői jobbon” senki.

– Nem látta a folyosón ügyvéd úr az ellenfelét? – kérdi családiásan a bírónő.

– Nem, bírónő, de mindig elkésik – bizonyára megérkezik előbb-utóbb.

– Jó, kezdjük el! – és hozzáfog a szokásos rítus lebonyolításának. Tizenkét perc késéssel valóban bezuhan dr. Kiss Tibor Zoltán, negyvenes, pocakos, bajuszos – szimpatikusnak legfeljebb a részrehajlás ügyis reménytelen tagadása céljából nevezhető – ügyvéd. Kétségkívül sajátosan értelmezi a bíróság tekintélyét. Tárgyalás közben egyszer csak hirtelen föláll: – Bocsánat! Másik tárgyalásom is van! – suttozja. – Cuccait az asztalon hagyva kisiet, kezében lóbálva mobiltelefonját. Nem több mint tíz perc múlva visszatér, a telefont elsüllyeszti a táskájában. Nem bocsátkozik magyarázatba, milyen tárgyalás zajlott volna le ennyi idő alatt. Ám két alkalommal is feltűnő, sokat eláruló közjátékkal vesz részt a per – pontosabban inkább általában az orvosi műhiba-ügyek – „metakommunikációjának” enyhén szólva is zavaros történetében. Érkezésekor – mielőtt a Tisztelt Bíróságnak köszönne –, meglátva a középén, a tanú helyén üdögélve várakozó igazságügyi orvos-szakértőt, kacsintva rámosolyog – Szevasz! –, majd letelepedik íróasztalához, kipakolja táskájából az iratokat, és elkezd unatkozni. Amikor azonban néhány perc múlva Ádám György úgymond megtámadja a szakértőt, Kiss Tibor Zoltán lenéző kuncogással fordul Venkeihez, lefelé nyitott tenyerét emelgetve mutatja neki: – Nyugi, nyugi, majd én! – Egyetlen szó nélkül harsogva kiabál kettejük némajátékaiból az együvé tartozás, az „egy brancsban vagyunk” közismerten erős összetartó ereje. Amiben mindössze az a baj, hogy az orvos-szakértő elvileg egyik oldalon sem szabad, hogy álljon – perbeli szerepe elméletileg éppen az, hogy kívülállóként értékelje a

történeteket. Aki csak egyetlen ilyen összemosolygást, cinkos oldalpillantást vagy intést látott életében – ebben a kívülállásban, pártatlanságban soha többet nem fog hinni, akármit is állítsanak egyesek.

A bírónő „beindítja a verklit”. A kórházi ügyvéd legegőbb előadja: megengedhetetlen, hogy Ádám György a saját maga által alkalmazott orvos-szakértők véleményét behozza a perbe, és azt ütközteti a kirendelt igazságügyi orvos-szakértőével. Többször hangsúlyozza: ügyvéd ellenfele pénzért kér ezektől szakvéleményt, tehát ők nyilvánvalóan részrehajló, elfogult módon nyúlnak az ügyekhez. Kéri a bíróságot: akadályozza meg ezt a gyakorlatot.

Ádám György lassú higgadtsággal válaszol. A polgári perrendtartás nem állít föl erősrendet a különféle bizonyítékok között, nem mondja – hiszen nem mondhatja – azt: az egyikfajta bizonyíték többet nyom a latban, mint a másik. Nem vitatja: az általa fölkért szakértő véleménye tulajdonképpen nem más, mint a fél – történetesen a felperes – véleménye. Csakhogy a bizonyítás során a fél véleménye semmivel nem alsóbbrendű, nem gyöngébb, mint például az igazságügyi orvos-szakértőé. Alperesi ügyvéd erre azzal replikázik: Ádám György szakértője korábban igazságügyi orvos-szakértő volt, s azóta dolgozik a 384. számú ügyvédi irodának, hogy nyugdíjba ment. Mi sem jellemzőbb rá, mint hogy közvetlenül nyugállományba helyezése után az is előfordult: a saját korábbi igazságügyi orvos-szakértői álláspontjával homlokegyenest ellenkező véleményt írt le magánszakértőként Ádám ügyvéd fölkérésére. Ádám György erre előadja: az illető szakértő soha nem dolgozott igazságügyi orvos-szakértőként. Erről ezután nem esik több szó. Majd folytatja.

– El kell mondanom, a most itt helyet foglaló – és általam egyébként nagyra becsült – dr. Venkei Tamás igazságügyi orvos-szakértő úr annak idején, amikor még a SOTE-n dolgoztam, nekem magamnak mondta el egyszer: ő természetesen részrehajló; abban érdekelt, hogy az orvosok

javára adjon szakvéleményt, hiszen ő maga is orvos, felesége is az, a szülei is orvosok voltak. Dr. Venkei szakértő úr az elmúlt években több mint harminc peremben szerepelt kirendelt igazságügyi orvosszak-értőként – s ezek közül egyetlenegyszer sem adott olyan szakvéleményt, amelyben helytelenítette volna az orvosok eljárását. Ennek alapján tisztelettel kérem is a perből való kizárását elfogultság miatt!

A bírónő erről persze megkérdezi Venkei doktor véleményét is.

– Az Országos Igazságügyi Orvos-szakértői Intézet igazgatóhelyettese vagyok, s mint ilyen, fix fizetésért dolgozom. Havi 45-50 szakvéleményt készítek, s a fizetésem sem ezek mennyiségétől, sem milyenségétől nem függ. Közlöm felperesi képviselővel: az nem igaz, hogy én soha nem adtam az orvosokra elítélő szakvéleményt. Miskolcon zajlott egy agyvíz-csurgásos műhiba-per – akkor és ott adtam az abban az ügyben eljáró orvosokat elmarasztaló szakvéleményt. Tehát nem igaz, hogy soha nem adtam íyet, mert akkor adtam!

Nagy nehezen szó esik Gábori Józsefné dolgáról is. A szakértő úr szóban kiegészíti korábban már leírt szakvéleményét. Lényege az: mivel itt plasztikai, tehát kozmetikai jellegű műtét történt, a műtét indokoltsága és eredményessége nem szakértői kérdés – ő csak abban kompetens, az orvosok által lefolytatott eljárás megfelelt-e a szakmai szabályoknak vagy sem. Erre a kérdésre pedig a válasza: igen. A doktorok nem sértették meg a szakma szabályait. Hosszú és – például a joghallgatók számára láthatóan rém unalmas – vita kezdődik erről. Belebonyolódnak, szakkérdéseken huzakodnak.

– Szakértő úr! – próbálkozik Ádám György –, látta Ön felperes hasát, ha nem is az első, de legalább a második operáció után?

– Igen, természetesen láttam.

– Ön szerint milyen volt?

– Hát... arra már nem emlékszem.

– Tegye meg akkor, hogy beletekint saját feljegyzéseibe, talán azok fölfrissítik az emlékezetét.

– Jó... igen... valamelyest most már emlékszem rá.

– Nos – Ön szerint, szakértő úr –, milyen most felperes hasa?

– Kérem, ez nem az én kompetenciám. Mondtam, hogy orvosszak-értőként nem vagyok illetékes az esztétikai, kozmetikai jellegű kérdések megítélésében, és ebbe nem is szeretnék belemenni.

– Én csupán arra kérek választ Öntől: amit látott, az egy esztétikus, rendben lévő has volt-e, vagy egy nagyon csúnya, ráadásul maradandó károkat mutató has?

– Ez, kérem, nem az én asztalom. Én azt tudom mondani: a felperes hasán maradandó egészségkárosodást nem láttam.

– Mit ért Ön maradandó egészségkárosodáson?

– Hát például sérvet, vagy valami ehhez hasonlót. Ilyesmi pedig nincs felperes hasán.

– De azt Ön is látta, hogy felperes hasa nagyon csúnya, vagy nem?

– Erről nem áll módomban nyilatkozni.

– Akkor azt tessék megmondani – mivel vita van akörül is, elfertőződött az első műtét során a seb, vagy nem –, az orvosi iratok között talált-e arra utalást, hogy történt-e elfertőződés, illetve azt megfelelően kezelték-e!

– Olyan bejegyzést találtam, miszerint a sebből levett tenyésztésben staphilococcus baktériumot találtak. Ám ez még önmagában nem támasztja alá azon felperesi álláspontot, hogy felperesnek antibiotikumot kellett volna adni – például azért sem, mert egy lelet mindkét irányban lehet hibás. Arról pedig nem tudok nyilatkozni, hogy a felperes szerint a Kun utcai kórház műtője szseptikus, fertőző lett volna – ez olyan ténykérdés, amiben nem orvos-szakértő, hanem az ÁNTSZ az illetékes.

Ádám György abba hagyja, s meg is indokolja, miért. A plasztikai műtét szerinte – szemben az orvosi ténykedések többségével – jogilag nem megbízási, hanem vállalkozási jogviszonynak minősítendő. A vállalkozás pedig úgynevezett

eredménykötelemmel járó szerződés: a vállalkozó díjazásért konkrét, előre meghatározott eredmény létrehozását vállalja. Ahogy a szabó a méretre készülő ruha megvarrását – a plasztikai sebész a mell kicsinyítését vagy megnagyobbítását, a lógó kötényhas megszüntetését és így tovább. Ezt az eredményt pedig vagy létrehozza, vagy nem. Ily módon – fejtegeti a professzor – az orvos-szakértő véleménye tulajdonképpen irreleváns, az ügyben érdektelen; hiszen nem arról kellene folytatni a vitát, követtek-e el szakmai szabályszegést az orvosok, hanem csupán arról: megszületett-e a kívánt állapot vagy sem. Ha nem: egyértelmű, hogy hibáztak. Tehát az orvos-szakértővel folytatott vita voltaképpen teljességgel fölösleges. Csakhogy a magyar bíróságok még bizonytalanok annak megítélésében, ez valóban így minősítendő-e. Dacára annak, hogy a Legfelsőbb Bíróság már több esetben e téren neki, Ádám Györgynek adott igazat, s eszerint ítélt – kénytelen számítani rá: egyes bírák újra és újra másképpen értelmezik a törvényt.

A huzavona nem vezet eredményre; a bírónő szépen fegyelmezi magát, nem látszik rajta, mivel ért egyet, mivel nem. Egyre gyakrabban nézegeti az óráját: ha nem fejezi be hamar, csúszni fog a következő tárgyalás kezdésével. Sebesen összefoglal mindent a magnójának; kirendel igazságügyi elmeszakértőt a felperes megvizsgálására; elrendeli, hogy a felperes harminc napon belül csatolja be írásban észrevételeit Venkei doktor szakértői véleményéről, valamint készíttessen a bíróság számára fotókat felperes hasáról.

– A bíróság a mai tárgyalást elnapolja! – szól a verdikt. – Új határidőt hivatalból tűz ki, arra a feleket írásban idézi. El lehet menni!

Az igazságügyi orvos-szakértő is pakolni kezd, hogy távozzon; Ádám György föláll, megvárja, amíg elkészül, majd odalép hozzá, s igazi úriemberként meghajol:

– Szervusz, kedves Tamás!

– Szervusz! – köszön vissza Venkei doktor, ám – hiába az egykori egyetemi kollégák természetes tegeződése – közöttük nincs cinkosság, nincs összjáték. Nincs összejátás.

Kiözönlünk a tárgyalóból, én Évához fordulok: most hogy van.

– A gyulladás következtében szövetszaporodás állt elő, valamint folytonos nedvedzés. A bőrömön belül állandóan érzem ma is a csurgást, sőt, azt is: időnként kis tócsákban meg-megáll bennem a keletkező lé. Iszonyatos fájdalmakat okoz minden nagyobb mozdulat. Az orrfúvás, köhögés, tüsszentés, nevetés – mind-mind olyan érzéssel jár, mintha a nagykest belém mártaná. Soha nem gondoltam volna: egy kenyér le-vágásához is a hasból jön az erő kifejtés – ma megszenvedek minden szeletért. Egyetlen éjszakát nem tudok végigaludni a szűnni nem akaró gyötrelmekről; ha pirinyót is mozdulok, külön közlekednek a belső részeim, és külön a bőröm. Belém nyilall a legapróbb mozdulat is, fölélbredek, s elönt a fölhaborodás, a gyűlölet és a szomorúság keveréke: ez az ember tönkretette az egész életemet, megnyomorított.

Kapitány Kinga szintén a Kun utcai kórház páciense volt. A bíróság folyosóján találkozunk először; lenyűgözve, csodálattal etelve csókolok kezét neki:

– Nagyon örülök, hogy ilyen gyönyörű hölgygel találkozhatom!

– Elsőfokú ítéletére várva persze rém ideges, de még így is elneveti magát, láthatóan élvez a bókot. Hátraveti hatalmas és rengeteg fekete haját, kedvesen mosolyogva kivillantja hófehér fogait; engedni rámcsilanni óriási fekete szeméit, igaz, pillantása picit felülről lefelé fúródik a szemembe

– Kinga kicsivel több 180 centinél. Megtermett, erős alkat ugyan, de arányosan; ragyogó alakja lehet, a miniszoknya gyönyörű lábakat mutat. Ha ő maga később nem tiltakozna ez

ellen, „igazi bombázónak” írnám most le – ám ezt nem tehetem, ő nem ért egyet velem. Maradjunk annyiban: eszeveszett csinos lány.

Várnunk kell, a bíróság csúszik. Kérdezzetni kezdem, s Kingából ömlik a szó.

– Ami velem történt, azt többnek és rosszabbnak tartom, mint orvosi műhibának. Mindenki hibázhat, persze, orvosnak kevésbé illik – de vele is előfordulhat. Ám azt, hogy nemtörődöm legyek, abszolúte ne érdekelje, ami a betegével történt – azt már szerintem nem teheti meg egy orvos, aki fölesküdt a hippokratészi esküre. Nem az a fő bajom, hogy orvosi műhibát követtek el rajtam, hanem az, hogy ez nem érdekelte őket, nem törődtek velem, sőt, ők viselkedtek lekezelően.

– Kezdjük picit messzebből! Kérem, meséljen valamicskét Magáról!

– 29 éves vagyok, a családom tősgyökeres siófoki, én is ott élek. A szüleim már nyugdíjasok, az öcsém tanár; volt egy húgom is, aki tizenhét évesen a vonat elé vetette magát, valami idegi bántalma volt. A gimnázium után különböző tanfolyamokat végeztem; dolgoztam szállodai portásként, főportásként, valutaváltóként; bébiszitterkedtem Olaszországban, hogy megtanuljam közben a nyelvet. Két éve olasz állatkereskedővel dolgozom: szarvasmarha-borjakat szállítunk oda, intézem az összes ezzel kapcsolatos itthoni feladatot, még a kis állatokat is én válogatom ki. Most járok mérlegképes könyvelői tanfolyamra. Ugyan utálok az irodai munkát, de előbb-utóbb családot, gyerekeket szeretnék, s akkor nem akarok annyira függeni majdani férjemtől, mint látom a barátnőim többségén. Úgy gondoltam: ha majd szülök, otthon maradhatok a gyerekeimmel, és közben a könyveléssel kereshetek is.

Már gyerekként „szép erős kislány” voltam – másfél évesen édes-anyám borzasztóan megijedt, hogy húsz centivel magasabb, és nyolc kilóval nehezebb voltam, mint a velem egykorúak. Tizennégy-tizenöt éves koromra akkora lett a mellem, amekkorát csak a szexlapok címlapjain lát az ember.

Elképesztően hatalmas volt. 145 volt a mellbőségem. Strandra, uszodába nem jártam – nyáron, negyven fokos melegben is –, csak dzsekiben vagy farmerkabátban mentem ki a lakásból. Mai napig meglátszik a tartásomon egy kis görnyedtség: mindig takarni, rejtteni próbáltam a mellemet. Amikor először orvoshoz fordultam, a doktor, amint meglátta – megállt a növésben a döbbenettől. Rögtön közölte: ezt egy műtétben nem lehet lekicsinyíteni, több operációra lesz szükség.

– Egy pillanat, nem egészen értem! Egy szép kamaszlány óriási mellekkel – minden kamasz fiú álmainak netovábbja. Aki pubertáskorban látta az Amarcord-ot, hónapokig a trafikuskőről kívül senki mással nem álmodott. Kezelhette volna ezt úgy is: de ragyogó, fél ország pasijai mind Magáért fognak döglenni.

– Én olyan kamaszlány voltam, aki nem erre gondolt. Engem sokkal inkább nyomasztott. Szerettem volna ugrabugrálni, sportolni, kosarazni – de ezzel nemigen lehetett. Képzeld el, Magyarországon nem lehetett kapni akkora melltartót, amibe belefértem volna. Már nagyon fiatalon állandóan szörnyen fáj a gerincem ettől a rettenetes súlytól, amit cipelnem kellett. Iszonyú kényelmetlen volt mindenben.

Kaposváron megoperált dr. Schäffer István, 300-300 grammot vett ki egy-egy mellemből. Úgy ítélte meg: egyszerre többet nem szabad – majd ha készen érzem magam újabb műtétre, szóljak, annak előtte is lehet szépíteni, kisebbiteni a hegeket. Rém rendes orvos volt. Előre szóltam: szeretnék majd gyerekeket szülni. Az operáció után arra ébredtem, ő áll az ágyam mellett, s az első, amit közölt: – Megoldottuk, hogy ha majd szül, tudjon szoptatni, a tejmirigyek, erek is egészségesek! – Ám egy év múlva ciszta keletkezett a bal mellemben. Kiderült, jóindulatú, de mindenki azt javasolta: jobb ezt kivenni. Természetes módon fordultam ismét Schäffer doktorhoz, ő rendben el is boronálta. Visszamentem hozzá varratszedésre, s csúnyán megvárattott. Elment ebédelni, sétálni, mit tudom én, hová még – végül sírva fakadtam: nem érem el haza az utolsó buszt. Kiszedte a varratokat, ám mire hazaértem, teljesen szétnyílt a seb, tehát

még nem lett volna szabad kivenni azokat. Másnap visszatértem hozzá, és kissé ordítoztunk egymással.

– Miért hisztizett tegnap?

– Nem hisztiztem, kettőre voltam berendelve, fél hatkor volt hajlandó foglalkozni velem; akkor se anyáztam, nem szóltam semmit, simán sírtam. – Végül elnézést kért, visszaszívta, kérte: ne haragudjak, éppen két pere pere van folyamatban, attól ideges. De nekem megrendült a bizalmam, vagy inkább a hitem benne. Ráadásul időközben otthagyta a kaposvári kórházat, már csak magánklinikán dolgozott, ott pedig '91-ben a heg-korrektív mûtétért ötvenezer forintot kértek. Nem volt annyi pénzem.

Akkoriban siófoki szállodában dolgoztam, s a fõnöknõm ajánlotta dr. Csorba Évát, a Kun utcai kórház plasztikai sebészét, akivel igen jó viszonyban volt. Csorba doktornõ egyik otlétekor meg is nézett, s igen biztatott: indokolt és könnyedén lehetséges a hegek megszépítése is, egyúttal a mellem valamelyes fölvarrása, megemelése is, õ szívesen elvégzi.

Adott idõpontot, '91 májusában befeküdtem a Kun utcába. A szobában feküdt még két pesti úrihölgy szilikon-beültetésre, és két budai dáma fenékrõl és combról zsírleszívásra várva. Másnap elaltattak, megoperáltak. Mûtét közben fölbredtem: tele volt a szám nyállal, de nem tudtam kiköpni. Legközelebb az ágyamban ébredtem.

Minden nap más kötözött, Csorba doktornõ szinte soha nem volt bent. Különösebben nem fájt semmim, egyetlen dolgot furcsálltam: valami seb-félét éreztem a mellem alatt is. Éppen egy arab orvos, bizonyos Awil Matanusz kötözött, kértem:

– Legyen szíves, doktor úr, nézze meg: úgy tûnik, mintha a mellem alatt is sebgyógyulási jellegû fájdalmam lenne, ott is lenne vágás.

– Az nem létezik, ott nem lehet vágás! – felelte õ.

– Biztos nem lehet, de én úgy érzem, mégis van, kérem szépen, nézze meg!

– Ugyan kérem, beszél itt össze-vissza! – válaszolta, ám amint leszedte rólam a kötést, hirtelen túlságosan mélyen

hallgatott el. – Na nézd, tényleg van egy vágás a melle alatt is! Érdekes, nem kéne lennie!

– Hogy lehet az?

– Valószínűleg a csipeszelés nem jól sikerült.

– És akkor most mi van?

– Semmi, semmi, ne izguljon! Ugyanúgy be fog gyógyulni, mint a többi! – Ebben igaza lett.

A naponkénti kötözéseknél – amiket jószerivel mindenki végzett, felváltva, aki élt és mozgott a környéken – az összes orvos a legteljesebb elégedettségét fejezte ki a látottak fölött: óh, ez gyönyörű; nahát, milyen szép lesz; helyes kis heg lesz belőle és így tovább. Nem értettem: hogy lehet az, hogy aki operált, ennyire nem törődik velem, rá se bagózik, megvagyok-e egyáltalán. Aztán egyik nap a kezelőlapomon – amire ugyan hol beírták, ha tettek valamit, hol nem – ezt a bejegyzést találtam: „mindkét mellen, különböző mértékben, necrosis tapad”. Nem vagyok orvos, de talán ettől még tudhatok gondolkozni: a nekrológ az a halott búcsúztatására szolgáló beszéd, akkor a necrosis az csak valami halállal kapcsolatos, halott dolog lehet. – Ne haragudjon, itt valami elhalt szövet van? – kérdeztem.

– Ó, igen, nem olyan egyszerű a sebgyógyulás, de semmi gond, be fog az gyógyulni! – hangzott a válasz, heves kézlegyintések, lekicsinylő ajakbiggyesztések kíséretében.

Hat nap után hazaengedtek. Csorba doktornőnek – hallva, a többiek általában 15-20-25 ezer forintot adnak – 1991-ben! –, száz márka hálapénzt adtam; magát a műtétet SZTK-ra végezték. Két nap múlva a Kun utcába, újabb két nappal később a körúti magánrendelőjükbe rendelték vissza. A Kun utcában – az általa előre megadott időpontban – megint nem volt ott; órákig vártam, aztán leszólítottam az első arra bókászó orvost: legyen szíves, kötözzön át. A magánklinikán Csorba doktornő azt mondta: ő úgymint napokon belül jön le Siófokra – a munkahelyem melletti utcában van háza –, majd ő beugrik hozzám, a hotelbe, és átkötöz. Ne is keressem, ne hívjam, majd jön. Ekkor már

könnyebb, mozdítható kötést tett rám. Mondanom se kell, első dolgom az volt: otthon, a tükör előtt leszedtem a kötést.

És elsötétült előttem az egész világ, megroggyantak a lábaim, kifutott belőlem az erő, majdhogynem az élet is... Becsuktam a szemem: nem, ez nem lehet, biztosan álmodom, ilyen nincs. Leültem, percekig gyűjtöttem az erőt, hogy újra belenézzek a tükörbe. Meg sem kellett emelnem a melleimet, hogy a hegeket láthassam. Az egyik mellem alatt háromnegyed, a másik alatt féltenyérfyi, tűzpiros nyershús és ordító heg. Ez is, a hosszanti vágások helye is csupa girbegurba hús-kitüremkedés és luk, hepehupás, részeg vonalakban hatalmas öltések. A mellbimbóim olyanok, mint gyerek-rajzokon a napocska: a sok-sok napsugárral, körbe-körbe a mellbimbókból hosszú hegek kiabálnak.

Akik orvosok később láttak, mind elájultak ettől a mézáros-munkától. A mellbimbót például minden ilyen műtétnél följebb kell emelni – ezt belső, bújtatott, tehát egyáltalán nem látható cikk-cakk varrással szokás elvégezni. Dr. Csorba Éva nem – mintha kézimunkázott volna, pelenkaöltéssel varrta meg.

Aztán, hiába ígérte, nem jött. Eltelt egy hét, kettő; ő nem érkezett meg. Elmentem ismerős sebészhez: hanyatt vágódott, amint levetkőztem. Iszonyatosan lehordott: mit képzelek, ilyen sebeket kétnaponta át kell kötözni, de onnantól rém rendesen ápolt. Két hét után belibbent Csorba doktornő: – No, itt is vagyok, nézzük, milyen szépen gyógyul!

– Ne haragudjon doktornő! – még én mentegetőztem –, két hete vártam; közben elmentem máshoz kötözésre.

– Ja igen, hát máshogy alakultak a dolgaim.

– Viszont egyáltalán nem gyógyulok szépen!

– Na, mutassa! – nézegette, és kettőnk közül legalább ő elégedett volt –, jó ez, be fog gyógyulni gyönyörűen.

– De hát doktornő, rossz ránézni, ez iszonyatosan fest!

– Jó, jó, hát úgy látszik: a szervezete még nem volt kész a műtetre – de nem lesz semmi baj.

– Doktornő, ugye nem azt akarja mondani, hogy ez normális dolog: májusban volt a műtét, lassan augusztus lesz, és a sebeim még mindig rémesek!

– Ugyan már, nincs ezzel semmi, de semmi gond; majd meglátja, milyen szép lesz ez!

Nem lett szép. Ocsmány, ronda lett. Telt-múlt az idő, s a hegek persze, bármilyen lassan is, de begyógyultak – csakhogy rettenetesen csúnyák maradtak. Immár nem vörös, de hatalmas barnás-fehér foltok, varrat-helyek, lukak, óriási öltés-nyomok éktelenkednek mind a két mellemen. Sokáig reménykedtem: talán különböző hámosító kenőcsök, összehúzó krémek segítenek ezeken az iszonyatos romokon – de ezek sem javítottak semmit. Augusztus végén a nyershús már nem türemkedett ki annyira, de amit a tükörben naponta láthattam: az továbbra is katasztrófa volt. Fordultam fűhöz-fához: mit lehet tenni? A szörnyülködésen túl nemigen kaptam választ, azt azonban többen fölvetették: meg lehet próbálni – nem ilyen hentes-módra végzett, hanem tisztességes – hegmetsző műtétet. És az mibe kerül? '91-ben körülbelül 50 ezer forintba. SZTK-alapon nem lehetne? Nem, nem lehet; ez esztétikai műtét.

A főnőknőm bevallotta: amikor az ő porckorong-sérvét operálta Csorba doktornő, az ő hege is elfertőződött, az istennek se gyógyult be. A Kun utcai kórházi szobában, ahol feküdt, rajta kívül még négy porckorong-sérves operálttal ugyanez történt – kivétel nélkül mindegyiküknek elfertőződött a sebe. Sőt, elmesélte, Csorba doktornő később neki meg is magyarázta: ugyanabban a műtőben égési sérülteket is operálnak – hiába fertőtlenítenek utánuk –, a szellőzőrendszer, a ventilátor is szórja szét a levegőben keringő baktériumokat, amiktől az égettek köztudottan hemzsegnek. Megértettem: ez egy hanyag, nemtörődöm nő; elhatároztam, ehhez én többet nem megyek vissza. 50 ezer forintom nem volt, arra gondoltam: keresek ügyvédet, aki Csorba doktornőéktől megszerzi azt a pénzt, ami a korrekciós műtétre szükséges; ugyanakkor az is forgott bennem: megérdemlik az ilyen orvosok, hogy eljárás induljon ellenük.

Az ügyvéd nem biztatott. Jellemző, mennyiért dolgozott: ötezer forintot fizettem neki azért, hogy sok éven át foglalkozott az ügyemmel. Tudom, az orvosok úgy emlegetik őt, „nyerészkedő, pénzéhes hiéna, aki abból keresi degeszre magát, hogy őellenük hergeli a betegeket”. Na, ez a kapzsi orvos-rabló írd és mondd ötezer forintért dolgozott nekem hét évet, és fog is még egy-kettőt. Az első beszélgetésen beszámolt róla: sorra veszíti el az ilyen pereket – sajnos a jogszolgáltatás olyan állapotban van, minimális esélyt lát a győzelemre. Inkább fölszólította a Kun utcai kórházat: ha kifizetik a korrekciós műtét árát, peren kívül hajlandók vagyunk megegyezni, ha nem, hát perelünk, de akkor erkölcsi, úgy-nevezett nem vagyoni kártérítésért is.

Még erre sem voltak hajlandók. Hosszas huzavona után egyértelműen kiderült: nem fizetnek egy petákat sem. Elindítottuk a pert. Annak ellenére, hogy a Kun utcai műtét nyomait egész életemben viselni fogom – nem kértem nem vagyoni kártérítést. Amit tettek velem, azt nem lehet pénzben kifejezni, tehát – hallva, mi mindent tesznek meg a kórházi és biztosítós ügyvédek a nem vagyoni kártérítés kivédésére – úgy döntöttem: engem nem fognak megalázní. Mégis sikerült nekik. Csak azt kértem: annyi pénzt fizessenek, amennyibe ma az ilyen reoperáció kerül. Dokumentáltuk is: kétszázezer forintért végezethetnek el ilyen műtétet – egy fillérrel nem követeltem többet. Nem nyerészkedni akarok a történeteken. Bármennyire is mindenki szerint joggal illetve meg sok-sokmillió forint – azt mind nem kérem, csak ezt – az ő szemszögükből igazán jelképes – jóvátételt. Túl azon, hogy nekem magamnak tényleg nem telik rá, azt is gondolom: mégiscsak túlzás lenne, ha az ő hentes- és mészáros munkájuk következményeinek valamelyes enyhítését, rendbehozatalát saját zsebemből kellene fizetnem. Valamint azt szerettem volna elérni: mondassék ki, hogy ezek az orvosok hibásak, vétkeztek.

– Mióta tart a per?

– 1997. szeptemberében volt az első tárgyalás, aztán még négy. Eddig jórészt jogi vita dúlt. A kórház ügyvédje állította: az igényem elévült – mert nem akkortól számolta a határidőt, amikor véglegesen bebizonyosodott, hogy ilyen randa marad a mellem, hanem a műtét elvégzésétől. Mihelyt azonban ezen a kérdésen túljutottunk, kijelentette: „akkor azért kérem a kereset elutasítását, mert a kórház semmiféle kárt nem okozott a felperesnek”.

– Kapitány Kinga kontra István Kórház ügyben tessék bejönni! – hajol ki a tárgyalóterem ajtaján az egyik – ahogy a jogász szlogen említi – „népi álnok”, s mi beóvakodunk.

– Tessék felállni! – vezényel a bírónő. – A Pesti Központi Kerületi Bíróság ítéletet hirdet a Magyar Köztársaság nevében. A bíróság kötelezi az István Kórház és Intézményei alperest, hogy fizessen meg Kapitány Kinga felperesnek 15 napon belül százharmincezer forint kártérítést, valamint ötezer forint perköltséget. A felperes ezt meghaladó keresetét a bíróság elutasítja. Kötelezi a bíróság az alperest, hogy fizessen meg az államnak a PKKB Gazdasági Hivatala számlájára külön felhívásra tizenkétezer forint állam által előlegezett költséget. A le nem rótt illetéket az állam viseli. Ez ellen az ítélet ellen a kézbesítéstől számított 15 nap alatt fellebbezni lehet, amelyet a PKKB-n kell írásban, 5 példányban benyújtani. Tessék leülni! – A bírónő mintegy kettő percen elboronálja az ítélet indoklását, nincs is mit különösebben magyaráznia. Arról ugyan ejthetne néhány szót: miért pont százharmincezer forintban véli károsulnak Kingát, miért nem százhuszban vagy száznegyvenben – ha egy-szer kétszázezerért tudná rendbe hozatni magát –, de ne legyünk túlságosan igényesek! Elbocsáttatunk.

Kinga a folyosóra lépve elsírja magát. Odalép a – mindmostanáig jogilag vitatott – melléig érő öreg kis ügyvédjéhez, nagy puszt nyom az arcára: – Nem a pénzt köszönöm, doktor úr, hanem az igazságot!

– Tényleg örül? – ilyen suta kérdés telik ki tőlem.

– A bíróság kimondta: a kórház felelősséggel tartozik az elkövetett hibáért – és ez a legfontosabb. Igaz, kevesebb kártérítést ítélt meg, de ez most nem számít. Igazán mondom: boldog vagyok. Persze, egyelőre rettenetesen nehéz Csorba doktornő művével együtt élnem. Addig nem lehetek igazán magam, amíg nem jutok túl ezen. Tudja, figyeltem az előző tárgyaláson dr. Csorba Évát. Jóval idősebb nálam, de láthatóan ma is nagyon akar nő lenni. Nett, csinos, a korához képest kicsit avantgárd módon is öltözik, bakancsban, rombuszmintás harisnyában jelent meg. Akkor nem kérdezhettem meg, de most – így, Magán, az írón keresztül, a könyvének hasábjain át – hadd tegyem föl a kérdést:

– Mit szólna Maga, dr. Csorba Éva, ha – nem is 29 évesen, csak a saját életkorában – hét éven keresztül olyan hegekkel, lila foltokkal, összebarmolt testtel kellene élnie, mint nekem, Maga miatt? Előbb-utóbb válaszoljon erre, dr. Csorba Éva!

Gondoljon bele! Ha megismerkedem egy férfivel – rögtön az elején bennem az motoszkál: mi lesz, ha elérkezünk arra a pontra, hogy le kell vennem a melltartómat? Iszonyatosan szörnyű érzés. Én magam annyira csúnyának látom a mellem; nem akarok rossz érzést kelteni abban, akit esetleg szeretnék, hiszen csak olyannal akarnék szeretkezni. A férfiak két nagy mellről azt hiszik: gyönyörű szép is. Nem akarom kitenni a szerettemet ennek a visszataszító látványnak. Mert... igen, ez visszataszító... Persze – ha valakit szeretek, és ő is szeret engem –, lehet, hogy ez neki nem is lenne gond; de bennem olyan erős a viszolygás, a félelem ettől az élménytől, hogy én üldözök, marok el magam mellől mindenkit. Pedig családot, gyerekeket szeretnék, előbb-utóbb sor kerül rá...

– Miért, a műtét óta, hét éve nem került rá sor?

– Mire? Arra, hogy levegyem valakinek a melltartómat?

– Arra.

– Nem. Hét éve nem...

*

Újsághír 1998. augusztus:

„A békásmegyeri lakástűzben testfelületének száz százalékán megégett 15 éves fiú állapotát a mentősök stabilizálták. Az égési sérültek ellátására aznap a Szent István Kórház Kun utcai részlege volt az ügyeletes. Onnan azonban az ügyeletes orvos továbbküldte a mentőt, mondván: nincs szabad lélegeztetőgépük. A mentők diszpécsterszolgálatát a következő helyen, a Honvéd Kórháznál szintén elutasították, ekkor az autó az Újpesti Kórház felé indult, ott azonban ilyen súlyos égési sérült fogadására nem voltak felkészülve (az akkor ügyeletes orvos szerint a beteg komoly fertőzésveszélyt jelentene a többiekre). Végül a fiút a Szent János Kórház fogadta, ahol azonban az nemsokára, a mentő-riasztást követően körülbelül négy órával elhunyt.”

Ezen a napon a Fővárosi Szent István Kórház Kun utcai Égésérülési és Plasztikai Sebészeti Osztályán az ügyeletes orvos dr. Csorba Éva volt.

*

Időközben megkapom a kutatási engedélyt a Fővárosi és a Pesti Központi Kerületi Bíróságon; így áttekinthetem az éppen megszületett azon ítéleteket is, amelyek tárgyalását nem ültem végig. S – nicsak! – ezek között az Interplasztika Kft.-t – dr. Csorba Éva és dr. Awil Matanusz magánklinikáját – újabb kártérítésre kötelezték. Szintén mellprotézis-implantációt végeztek; szintén nem adták meg előre a szükséges tájékoztatást; szintén „lerohadt” a páciens jobb melle; szintén újra és újra operálni kellett utána; szintén deformálódott a melle. Az egyik mellbimbójának 6,5, míg a másiknak 3,5 centiméter lett

az udvara. Jobb melle deformálódott, a baloldalitól jelentősen eltérő; a hegek rendkívül csúnyák rajta. Az Interplasztika Kft. ebben a perben sem ismerte el hibáját; a kereset elutasítását kérte, hivatkozva arra: orvosai mindenben az orvosi szakmai szabályok teljes betartásával, magas színvonalon látták el a beteget.

Hát... igen.

Két fiú, két lány: az összesen négy gyerek. Nem mindennapos teljesítmény. Róának és Géának ennyi volt. Tulajdonképpen nem is előre elhatározott módon – valahogy így alakult. Amikor újra és újra terhes lett, annyira megőrültek – amint belegondoltak: megint gögicsélni fog valaki körülöttük –, hogy nem volt szívük ellenszegülni a természetnek. A negyedik után azonban megelégték a jót.

– Ha így megy tovább, tízig meg sem állunk! – nevetett Róza –, még csak 35 éves vagyok, és úgy látszik, túl egészséges!

– Jó, drágám, de mi a tőről tartunk el ennyi porontyot? – aggályoskodott élete párja –, ezzel a négygyel is simán éhen halunk előbb-utóbb! De most komolyan! Nem kéne többet már összeeszkábálni, elég lesz ez a négy!

– A gyerek-barkácsolás műveletével van gondod, vagy csupán az eredményével? – cukkolta Róza. Géza akár azonnal hajlandó lett volna tanúbizonyságát adni: a készítgetés nincs ellenére. Róza azonban elhajtotta; a jelenlegi pólyásnak enni kellett adnia. Amikor aztán késő este

– némi ez irányú cselekvések kölcsönösen finom teljesítése után – az ágyban újra szóba került a kérdés, egyetértésre jutottak. Végérvényesen eldöntötték: több bébi nem lesz – de Róza ne kezdjen fogamzásgátló pirulát szedni, kérelmezik az asszonyon a sterilizáció elvégzését.

– Doktor úr, hogy zajlik ez a műtét? – kérdezte a jó nevű pesti kórház nőgyógyászat Róza.

– Narkózisban; a hasüregbe betöltünk három-négy liter széndioxid gázt; majd bevezetünk laparoscopot – optikával ellátott pici, vékony csövet –, s azon át a petevezetőkre szilikonos gyűrűket helyezünk. Ez a sterilizáció.

– Széndioxid gázt? Hiszen az méreg, nem?

– Nem, dehogy! Föl kell fújnunk magát, hogy hozzáférjünk a pete-vezetőkhöz, másképp nem megy.

– De négy litert? Az rengeteg!

– Ugyan már, Rózácska, hát gondolja, mi nem tudjuk a szakmánkat? Nem Maga az első, akin elvégezzük ezt a műtétet. Húsz-harminc perc alatt – pikk-pakk – végzünk.

– Jó, doktor úr, persze, hogy bízom Magában.

Július 9-én operálták.

A további részleteket a peranyagokból idézzük föl.

A műtét elején Rózát úgynevezett Trendelenburg-helyzetbe igazították: a műtőágyat úgy billentették hátra, hogy a feje lejjebb legyen, mint a lába. Ez nem volt jó ötlet. E pozíció ugyanis a beteg számára plusz terhelést jelentett, hiszen fokozta a mellüregi nyomást, növelte a szív igénybevételét, és kedvezőtlenebbé tette az agyi vérkeringést. Mindez különösen indokolta volna Róza műtét alatti fokozott folyamatos ellenőrzését – ami azonban nem történt meg. Nem észlelték, hogy a gáz rossz helyre került – dacára annak, hogy ez szabad szemmel és tapintással is látható, érzékelhető. Ha odafigyelnek.

Amikor betöltötték a négy liter széndioxid gázt, az a hasfal rétegei közé, valamint a nyaki szövetekbe került. Emiatt aztán nem sikerült a laparoscopot bevezetni. Bepumpáltak újabb négy liter széndioxidot – ami a műtét kockázatát jelentősen növelte. Az általános gyakorlat ilyen be-avatkozásoknál kettő-négy liter, esetleg négy-öt liter használata, az ennél nagyobb mennyiség már igen-igen veszélyes. A további négy liter bepumpálását valamennyi szakértő vétkes gondatlanságnak minősítette – a nagyobb mennyiség már fölszívódik, és a vér szénmonoxid-

szintjének emelkedését idézi elő. Ez a beteg klinikai állapotán észlelhető – lett volna, ha azt valaki figyelemmel kíséri. Róza operációjának dokumentációja azonban arra utal: ezt nem észlelték, és arra sincs adat, hogy egyáltalán mérték volna vérének szénmonoxid-szintjét. A fokozott ellenőrzést egyébként az is indokolta volna, hogy a normál esetben húsz-harminc perces műtét elhúzódott.

A baj az ötvenedik perc táján következett be. Hirtelen keringés-megállás lépett föl – ezt már észrevette és jelezte az anesztesiológus. Rózát újraélesztették – látszólag és részben sikeresen.

Mindene tovább működött – kivéve az agyát, amely a keringés-összeomlás során olyan súlyosan károsodott, hogy regenerálódására már nem volt esély. Gépekre tették, s azok pumpálták a vért a szívébe, s onnan szerte a testébe. Élő ember volt – anélkül, hogy érzett volna bármit is, hiszen az agya már nem létezett.

Kómában maradt.

Két nap híján egy teljes évig.

Következő év július 7-én halt meg. Négy gyerek maradt utána árván.

A LEGNAGYOBB GONDOSSÁGGAL...

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága, Markó utca. Saját, fenntartott parkolóval, az alsóbb bíróságokénál udvariasabb biztonsági őrökkel, azt hiszem, ők – nem is ilyen-olyan kft-k emberei, hanem – kormányőrök, hál' Istennek nem ismerem az egyenruhákat. Még a folyosó is elegáns, műmárvány kő a padlón. Hogy azért el ne tévedjek, valami őrféle – régen teremszolgának hívták – hamisítatlan Jutasi-őrmester-stílusban dörren rám: ne itt dohányozzak, hanem amott. Jól van, otthon vagyok – a hatalom legkisebb törpéje is óriás. A tárgyalóterem gyönyörű; mélybarna faborítás a falakon, ugyanabból az anyagból készültek az asztalok, székek, bordó sötétítőfüggönyök, vörösréz a címer. S a jogászok igazi fekete talárban, az ügyvédek zöld, a bírák fehér nyakdíszsel. Megadják a módját – vajha ilyen lenne már a kerületi bíróság is!

A tanács elnöke, idős ősz úr, türelmesen megvárja, amíg a tizenöt-húsz joghallgató – velem együtt, majdnem egy korosztály vagyunk – elhelyezkedik, és elhalkul.

– A Legfelsőbb Bíróság fellebbviteli tárgyalását megnyitom az Ivicsics Péterné és társai felperesek Szent Margit Kórház alperes elleni kártérítési perében. Megállapítom, az idézett felek megjelentek. Kérem az előadó bírót az ügy ismertetésére!

– Az I. és III. rendű felperesek, Ivicsics Péterné és Ivicsics Péter házastársak, a II. rendű felperes, Ivicsics Borbála az ő gyermekük – kezdi a bírói tanács hölgytagja, jó nagy stósz jegyzetébe tekingetve. – I. rendű felperes 1991. novemberében lett terhes.

1992. januárjában jelentkezett az alperes Szent Margit Kórház szülészeti-nőgyógyászati osztályán, mivel az előző nap reggelétől hasmenése, hányingere, és a bal oldalon alhasi fájdalmi jelentkeztek. Ekkor a 8. terhességi hetében volt.

Alperesi gyógyintézetben panaszai – a hasmenéses székleten kívül – spontán módon megszűntek. A tünetek heveny féregnyúlvány-, vagyis vakbél-gyulladás gyanúját vették fel, amit azonban a vizsgálatok nem igazoltak. Kórházból való elbocsátásakor orvosai diétát és pihenést rendeltek. Háromnapos kórházi bentfekvése során az elvégzett laboratóriumi vizsgálatok, illetve az észlelt tünetek típusos vírusfertőzés megállapítására nem adtak okot. A panaszok bakteriológiai fertőzésre vagy veseműködési rendellenességre is utalhattak, azonban az I. rendű felperes panaszainak oka konkrét megállapítást nem nyert, ilyet a kórházi zárójelentés nem tartalmazott. Az esetleges vírusfertőzés kizárására egyéb vizsgálatok nem történtek.

I. rendű felperes Ivicsics Péternét 1992. február 6-án vették terhes-gondozásba. Alperes kórházban 1992. január 6, január 12, március 26, május 30. és június 11. napján készült terhességi ultrahang-vizsgálat. Ezek az időpontok a 7., 8., 17., 26. és 29-30. terhességi hétnak feleltek meg. A vizsgálatokat három különböző orvos végezte el. Az ultrahang-vizsgálati eredmények rendellenességre, kórjelző elváltozásra nem utaltak, ugyanakkor a végtagokra, illetve a gyomorra vonatkozó jelzés sem szerepelt a leleteken. Az utolsó három ultrahang-lelet átlagos magzatvízre vonatkozó megállapítást tartalmazott. Alperesnél a terhességi ultrahang vizsgálatokhoz rendszeresített Medicor Scanner 700 típusú készüléken a terhesség 20. hetéig a magzat végtagjai nem észlelhetők, ezt követő időszakban célzott vizsgálat mellett a végtagok észlelése már valószínűsíthető.

Alperes kórház szülészeti-nőgyógyászati osztálya 1992. június 11-16. között ismét felvette I. rendű felperest, és ellátása keretében méhszájzáró műtétet végeztek el. I. rendű felperes 1992. augusztus 22-én került ismét felvételre, s aznap megszületett II. rendű felperes – mindkét felső végtagjának teljes hiányával. Többszörös fejlődési rendellenessége volt: a karok hiánya mellett a lép hiánya, rendkívül kis gyomor és enyhe szívbillentyű-elégtelenség is. Az I. és II. rendű felperest 1992.

szeptember 1-jén bocsátották el az alperestől. Az ekkor kiadott zárójelentés tartalmazta először, hogy a korai terhességben bizonytalan vírusfertőzés zajlott le. – Az első fokon eljáró Fővárosi Bíróság bizonyítási eljárása alapján közbenső ítéletében a következőket állapította meg – a bírónő másik paksamétát húz maga elé, abból olvassa tovább az eddig történeteket. – A végtaghiány – mint fejlődési rendellenesség – több okra is vissza-vezethető. Az ok lehet genetikai ártalom, környezeti ártalom, bizonyos gyógyszerek vagy vegyszerek károsító hatása, vagy a terhesség korai szakaszában lezajló vírusfertőzés. Az I. rendű felperes terhessége alatt genetikai vizsgálat nem történt – illet neki nem ajánlottak föl, szükségességét nem vetették fel. A többi feltételezett károsító körülmény esetleges lezajlására nincs bizonyító körülmény. Megállapította az elsőfokú bíróság azt is, 1992. augusztusáig nem létezett olyan kötelező jellegű utasítás vagy ajánlás, amely rögzítette volna: az ultrahang-vizsgálatnak mire kell irányulnia, kiterjednie, sőt, maga az ultrahang-vizsgálat sem volt kötelező. A kialakult gyakorlat szerint a terhesség korai szakaszában az ultrahang-vizsgálat arra irányul, hogy a terhesség fennáll-e, a magzat él-e, a terhesség méhen belüli vagy kívüli. A 18. terhességi hét utáni ultrahang-vizsgálatok az életfontosságú szervek meglétére irányulnak, ilyenként a koponyát, a gerincet, a szívet, a gyomrot és a vesét kell vizsgálni. Az alsó végtag vizsgálata egyszerű – mert az a törzs folytatásában látható –; a felső végtag észlelése nehezebb, mert azt a magzat a feje mögé vagy az arca elé helyezi. Az ultrahang-vizsgálat során a részletek felismerését akadályozhatják bizonyos körülmények, így például a hájas hasfal, a kevés magzatvíz, a magzat elhelyezkedése, a koponya árnyékoló hatása, de vannak olyan akadályok is, amelyek kiküszöbölhetők a magzat vagy az anya mozgásával. Az I. rendű felperes ultrahang-vizsgálatairól készült leletek a felismerést akadályozó tényezőkre nem tartalmaznak utalást. Nincs arra vonatkozó szakmai előírás sem,

hogy az ultrahang-vizsgálatnál nem észlelt szerveket – mint negatívumokat – rögzíteni kellene.

A Fővárosi Bíróság ítéletében leszögezte: az ultrahang-vizsgálatok alapján a kóros elváltozások fel nem ismerése a diagnosztikus tévedés kategóriájába tartozik, diagnosztikus hiányosságnak tekinthető. Az alperest terhelő legnagyobb gondosság követelményének nem feleltek meg az I. rendű felperesen lefolytatott vizsgálatok, mivel nem nyújtottak kellő tájékoztatást a magzat fejlődéséről. Ennek hiányában az I. és III. rendű felperes házaspár el lett zárva attól, hogy a felmerülő kételyeket más gyógy-intézetben elvégzendő vizsgálatokkal eloszlassák, vagy a kedvezőtlen eredmény ismeretében a terhesség megszakítása mellett dönthessenek.

Felperesek keresetükben vagyoni és nem vagyoni kártérítésre kérték kötelezni alperest. Alperes a kereset elutasítását indítványozta, jogalap hiányában. Arra hivatkozott: az ultrahang-vizsgálat csak meghatározott fejlődési rendellenességek feltárására irányul, de ezek között a végtaghiány vagy a végtag fejlődésének vizsgálata nem szerepel. Tagadta, hogy I. rendű felperesnél a terhessége 8. hetében vírusfertőzés zajlott volna le, mert a jelentkező panaszok nem utaltak erre. A vírusfertőzés hiányában pedig az erre alapozott célzott ultrahang-vizsgálat sem volt indokolt.

Az első fokon eljáró Fővárosi Bíróság – fordul a célegyenesbe ismertetésével – megállapította alperes kártérítési felelősségét. Ítélete szerint az I. rendű felperes 8. terhességi hetére eső kórházi kezelésével kapcsolatban nem állapítható meg, hogy az egyfajta típusos vagy atípusos vírusfertőzés miatt vált szükségessé. A perben rendelkezésre állt számos orvosi szakvélemény és állásfoglalás közül egyik sem volt alkalmas ilyen értelmű kategorikus megállapításra. A továbbiakban a bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy – függetlenül attól, hogy a vírusfertőzés indokolta vagy sem – ha már elvégezték az ultrahang-vizsgálatot, akkor a lehető legnagyobb pontosságra kellett volna törekedni, e nélkül ugyanis az

úgynevezett rutinvizsgálat is alkalmatlan rendeltetésének betöltésére. Az ítélet részletesen meg is indokolta: mely tényezők és körülmények alapján jutott arra, hogy megállapította az alperes gyógyintézményt terhelő legnagyobb gondosság és körültekintés kötelezettségének sérelmét, ami, jogszabálysértés lévén, jogellenes magatartás. – A bírónő nagyot szusszan, feladata első részének végére ért. Igaz, egy-két olyan tényt nem mondott el, ami ugyan nem jogi kérdés, ám fontos. Nem hangzott el, ez a mostani: abszolút presztízs-per. Hatalmas presztízs-kérdés a szülész szak-mának, amely fölvonultatta az összes nagy professzort, bizonygassák egyöntetűen: nem történt műhiba. Előállították sorban az ultrahangos tekintélyeket: bizony, bizony, sajnos ezt nem lehetett volna fölismerni.

S nem szól arról sem: harminc évvel az egész világon végigsöprő Contergan-botrány, a sok-sok Contergan-bébi születése után az ultrahangos orvosoknak csak illett volna arra is gondolniuk, ha nem látják a magzat karjait – az attól is lehet, hogy nincsenek neki. Hogy többek között az sem látszik, ami nincs! És nem ejtett szót egyvalakiről: Ivicsics Borbáláról, aki karok nélkül él. Ám igazságtalan vagyok: a bírónőnek nem lett volna feladata ezeket is megemlíteni. Ugyis hátravan még neki a második menet: az ítélethozatalban is részt kell majd vennie. Előbb azonban a tanács elnöke kérdez:

– Felperes jogi képviselője kér-e további iratismertetést?

– Nem, köszönöm, bíró úr.

– Alperes jogi képviselője?

– Én sem.

– Akkor felperes ügyvédjének adom meg a szót. Ügyvéd úr!

Arra kérem, ne ismétljen meg semmit, ami a per menetében már elhangzott, mi azt mind elolvastuk!

– Nem kívánok szólni, bíró úr – Ádám György amint föláll, már le is ül.

– Alperes?

– Tisztelt Bíróság! – emelkedik föl a fekete nagykontyos ügyvédnö.

– Szeretném hangsúlyozni: felperes kismama esetében nem volt szükség célzott ultrahang-vizsgálatra. A terhesség normálisan zajlott, a kismama sem kérte a külön vizsgálatokat. Ráadásul a kórház orvosai nem ismerték pontosan a rendelkezésükre állt ultrahang-készülék teljesítményét, paramétereit. Tehát az orvosok teljes egészében úgy jártak el, ahogy az az adott helyzetben elvárható volt. Úgy gondolom, tekintettel kell lennünk arra: a döntés, amit a Tisztelt Legfelsőbb Bíróság ma meghoz – precedens-értékű lesz. Elsődlegesen az elsőfokú ítélet megváltoztatását, a kereset elutasítását, másodlagosan az Egészségügyi Tudományos Tanács Igazságügyi Bizottságának kirendelését kérem. Köszönöm.

– Felperes? – vonja föl a szemöldökét az ősz bíró, a nála idősebb Ádám Györgyre pillantva.

– Először szabad legyen megjegyezni: ellenzem újabb szakértő kirendelését. Magyarországon már szinte nincs is szakértő, aki az elmúlt öt esztendőben ebben a perben ne nyilatkozott volna. Másodszor előadom: nem felel meg a valóságnak, hogy a kórház teljes gondossággal járt volna el. A 8. terhességi hétben jelentkezett alhasi fájdalomknál „sine diagnose”, diagnózis nélkül engedték ki felperest a kórházból – ez már önmagában nagyfokú jogsértés. Alperes most hivatkozik arra is: orvosai nem ismerték az általuk használt ultrahang-készülék teljesítményét. Hadd hívjam föl a figyelmet: ennél nagyobb jogsértést alig tudok elképzelni, mint hogy olyan készülékkel dolgozzanak, amelynek nem ismerik a jellemzőit. Köszönöm.

– Felperes! – fordul a bíróság elnöke az ügyvéd mellett ülő negyvenes, kedves „panaszoshoz”. – Tessék nekünk elmondani, hogy van ma ez a gyerek? Azt tudjuk, hogy hiányoznak a karjai, de mi a helyzet a többi károsodásával?

– Borbála – áll föl a mama – életének első két és fél évében állandó életveszélyben volt, a gyomor-, lép- és szívgondok miatt. Ezek azóta valamelyest rendeződtek az állandó kezelések eredményeként, ma már a körülményekhez képest aránylag jól

van. Igaz, jelentkeztek újabb problémák. Nála a jobbkezesség értelemszerűen jobblábasságot jelent, s amiatt, hogy elsősorban a jobb lábát használja fogásra, minden egyébre, rendkívül komoly gerinc-ferdülése alakult ki.

– Járnai tud? – kérdez bele a bíró –, ha jól tudom, a karok hiánya nagymértékű egyensúly-zavarral jár.

– Négy és fél éves korára tanult meg járni. Ma már otthon, a lakásban egyik szobából biztonságosan át tud menni a másikba, de mondjuk, az utcán nem képes egyedül közlekedni.

– Köszönöm. Kérem, mindenki fáradjon ki, a bíróság ítélethozatalra visszavonul.

Nem kell sokat várakoznunk, tán öt perc múlva már visszahívunk.

– Kihirdetem a Legfelsőbb Bíróság ítéletét A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN: a Legfelsőbb Bíróság a Fővárosi Bíróság elsőfokú ítéletét helybenhagyja. Tessék, az indokoláshoz leülhetnek. A Legfelsőbb Bíróság az ítélet meghozatalánál abból indult ki, hogy az orvos tevékenysége során a legnagyobb gondossággal és körültekintéssel köteles eljárni. A kérdést tehát úgy kell föltenni: megtettek-e ebben az adott esetben mindent a tragédia elkerülésére. A válaszuk az: nem tettek meg. Nem tettek meg mindent a legnagyobb gondosság és körültekintés terén. A terhes anya a 8. héten azért ment be a kórházba, mert problémája volt. Ezt a kórház is észlelte, ezt egyértelműen bizonyítja, hogy be is fektették, vagyis ők is úgy találták, valami gond van vele. Kórlapjára a 640. kódszámot írták, ami a fenyegető vetélés helyzetét jelenti. Majd valóban „sine diagnose” bocsátották el. Öt alkalommal végeztek ultrahang-vizsgálatot, és nem észlelték, hogy „amélia”, karnélkülség áll fenn. E vizsgálatok közül az utolsót a 16-18. terhességi héten végezték, vagyis akkor, amikor még mód lett volna a terhesség megszakítására. Nem végeztek célzott vizsgálatokat, belenyugodtak a „sine diagnose”-ba, még csak irány-diagnózist sem állítottak föl. Nem végeztek sem immunológiai, sem röntgen-, sem vírus-vizsgálatot. Alperesnek

abban igaza van: 1992-ben nem volt kötelező ultrahangvizsgálatot végezni, s annak módját sem szabályozta szakmai ajánlás. Ám nem ez a döntő kérdés, hiszen mégis elvégezték újra és újra – csak éppen egyszer sem fedezték föl az améliát. A készülék minőségéről megállapítható: azt 1988-ban szerezték be, kétségkívül ez már '92-ben sem volt egy modern gép, de ugyanezen kórház belgyógyászatán ugyanakkor már volt sokkal korszerűbb, jobb készülék. Megtehetnék volna, hogy a kismamát átviszik a belgyógyászatra, és ott megnézik. Még csak másik kórházba sem kellett volna szállítani őt, pedig ha arra lett volna szükség, azt is meg kellett volna tenniük. Idén hoztunk már olyan ítéletet, amelyben éppen azt szögeztük le: a kórház igenis köteles átvinni a beteget másik kórházba, ha neki magának nincs megfelelő készüléke. Nos, ezek alapján döntöttünk úgy: helybenhajjuk az elsőfokú ítéletet.

Amint kijövünk az elegáns tárgyalóteremből, eléggé kínban vagyok. Most mondjam azt a felperes mamának: – Gratulálok! – iszonyú sután hangzana.

– Nagyon örülök, hogy eddig megnyerték! – ennyi telik ki tőlem, ám ő kedvesen mosolyog. Ügyvédje már bemutatott minket egymásnak, tudja, mi járatban vagyok, nem lepődik meg hát kérésemen: – Megteszi, hogy mesél nekem Borbáláról?

– Nehéz róla mesélnem. Most volt hatéves. Különleges egyéniség, mondhatom: igazi egyéniség – de hát, persze különleges helyzet is az ő élete. Nekünk természetesen megszokott helyzet ez már, de idegenek, ismeretlenek döbbenetben állnak a jelenség előtt.

– Maguk mivel foglalkoznak?

– Én művészettörténész vagyok, a férjem építészmérnök.

– Mi mindennel jár ez, hogy tudniillik tőből hiányzik Borbála mindkét karja?

– Speciális ruhákra van szüksége, amelyek nyaknál nagyon zártak, hogy ne csúszzanak le a válláról. Ha nagyobb a nyak kivágás – nincs, ami megtartsa a ruhát, blúzt, pólót, azonnal leesik róla. Normál kabátot nem lehet ráadni, csak pelerint és

hasonlót. Télen így nem különösebben látszik, miben különbözik másoktól, nyáron nagyon feltűnő. Előfordult már, hogy megkérdezték tőlem: hová raktam a gyerekem kezét.

– Elkezdte már az iskolát?

– Nem. Augusztusban született, tehát nem is volt kötelező, de egyéb-ként is ő korához képest eléggé picike. Az első két éve a gyomor-, lép-hiány és a szív-elégtelenség miatt rettentően nehéz volt, nem evett, nehezen fejlődött.

– Bölcsődébe, óvodába járt?

– Igen, most már a második közösségben van.

– Normál helyre vitték, vagy mozgássérültek közé?

– Nem, dehogy, abszolút normál, hétköznapi bölcsibe és oviba írtuk.

– A gyerekek hogy fogadták be?

– Jól, szerették őt, ezzel semmi probléma nem volt. Borbála három-éves kora óta tökéletesen tisztában van sajátmagával. Érti: ő különbözik a többiektől. Természetesen előfordul, hogy megkérdezi: miért van ez így – és erre rettenetesen nehéz válaszolni.

– Mit mond neki?

– Annyit: így született.

– És ő nem kérdez tovább?

– Nem. Elfogadja. Nyilván elkövetkezik majd az is, amikor továbbkérdez, de ma még természetesen fogadja el helyzetét. Abból látszik ez: amikor családot rajzol, önmagát kar nélkül, a többieket karral rajzolja.

– Hogy rajzol Borbála? Szájjal?

– Nem, lábbal.

– Nem is tanítják szájjal?

– Nem. Ha tud lábbal enni – ami technikailag bonyolultabb feladat –, akkor feltehetően könnyebb neki írni, rajzolni is lábbal.

– Tud enni lábbal? Kanállal levest? Késsel, villával?

– Kanállal igen, késsel-villával azért még nem megy tökéletesen, de meg fogja tanulni azt is. Mindent lábbal végez. A levest is tisztán, rendesen megeszi.

- Hogy fog a lábával?
- A nagylábujja és a mellette lévő ujjja közé tud fogni.
- Egy pohár vizet csak szájjal fog és iszik meg?
- Nem, azt is a lábával fogja, és úgy issza meg. Persze csak füles poharat.
- És ha ő kimegy WC-re, mindig segíteni kell valakinek, ugye?
- Persze, lehúzni a nadrágot, a bugyit, később megtörölnie magát egyelőre teljesen lehetetlen egyedül. Ez az egyik legnehezebb dolog. Vannak már elképzeléseim, valamilyen segédeszközt ki kell találnunk erre, de még nem vagyunk kész vele.
- Mosakodni?
- Azt tökéletesen megoldja. Beül a fürdőkádba, és a lábával megmossa magát tetőtől talpig. A hátát nem tudja megmosni, de azt én se, Maga se. Mondom, természetesnek kezeli a helyzetét, és meg is akarja oldani. Hihetetlen kitartása van, ha valami nem megy, nekifut ötödször is, ha akkor sem, hatodszor is – addig-addig, amíg sikerül. Most tanul olvasni.
- És akkor jövőre már megy suliba?
- Igen, de még fogalmunk nincs róla: hova. Amikor óvodába akartuk vinni, körülbelül negyvenet néztünk végig Nagybudapest egész területén. A legtöbb helyen páros lábbal rúgtak ki minket az óvó nénik. Egyelőre ugyanitt tartunk az iskolával.
- Az kézenfekvő számomra: Maguk ebbe belehalnak minden nap. A gyerek, Borbála, ő istenigazából hogyan éli ezt meg, pozitív életszemlélettel?
- Talán már mi sem halunk bele minden nap, csak kétszer-háromszor hetente. Igaz az a közhely: az idő sok mindent megold vagy eltompít. És az a közhely is bevált: a szerencsétlenségben az ember vagy az Isten ad valami pluszt. Ebben a gyerekben szerencsére hihetetlen optimizmus van. Én húsz évvel ezelőtt is mindig nehezen, rosszul ébredtem – Borbála mindig vidáman ébred. Bizakodó, nemigen keseredik el, mindenben hamar túlteszi magát. Amikor járni tanult: nagyon nehezen ment neki

– négy éves volt, mire megindult –, állandóan fölbukott, elesett. Próbálta újra és újra, nem adta föl, ezredszer is hozzáfogott. Pillanatnyi akadálynak tartotta – nem baj, nem számít, nekifutott megint. Úgy látom: ő tulajdonképpen kiegyensúlyozott.

– A természet valahol kiegyenlít.

– Igen, kiegyenlít.

– És most, hogy a per első felét megnyerték? Persze, hátravan még egy menet, megint több évig, de a jogalap tekintetében nyertek, csak a kártérítés összegszerűségéről folyik tovább a per. Milyen érzés ez most?

– Nagyon fontos volt. Nekem – amióta Borbála megszületett – állandó büntudatom volt: miattam lett ilyen. Hiszen az én testemben történt valami, amiért én vagyok a felelős. A bírósági pernek nem a kártérítés, nem az anyagi ügy a célja és lényege számomra. Hanem az, hogy megerősítsen: nem én hibáztam, nem én vétkeztem. Ezt is elértem, sőt, többet is. Ennek a pernek a hatására az erre illetékes szerv kiadta azt a „szakmai protokollt”, amely kötelezővé teszi a végtagok vizsgálatát az ultrahangon. Ezt nagy eredménynek tartom. Nem tagadom le: a pénz is fontos, de egyetlen okból. Velem vagy Borbála apjával bármikor bármi történhet. Őt akkor senki nem fogja segíteni, eltartani. Arra kell a kártérítés.

Béla esztergályos, méghozzá a legjobbak közül való. Huszonöt éve ezt a munkát végzi, kitanulta összes csínját-bínját. Főnökei, illetve újabban már tulajdonosai régóta megbecsülik, tudják: őrá a legnehezebb feladatot is nyugodtan rábízhatják, az határidőre, tökéletes minőségben készen lesz. A magánélete is rendben volt. Nagyon nagy természetű férfi volt ugyan, de hát negyven után mindenki lecsillapul valamelyest. Feleségével kellemesen,

megértésben éltek együtt; született egy szép lányuk, érettségi után főiskolára ment, ott is jól tanult. Amit kerestek, jól elköltötték, még utazgattak is.

Béla borzasztóan zavarba jött, amikor egészen intim – igazából senkinek el nem mondhatóan kellemetlen hangzású – betegsége támadt: herevíz-sérve lett. Valamitől a herezacskója újra és újra megtelt vízzel

– olyankor megduzzadt, fájt. Eleinte a felesége elől is titkolni próbálta, ám túl jó – mondhatni szabados, egymásnak sok-sok módon örömet szerző – nemi életet éltek ők ahhoz, hogy ne vegye észre az asszony. Természetesen a panaszok kezdetén azonnal orvoshoz fordult, s megnyugodott a hírre:

– Nem olyan nagy ügy ez, uram, előfordul nemegyszer. Gond nélkül tudjuk kezelni.

– Hogyan, doktor úr?

– Kéthetente leszívjuk a vizet, adunk gyógyszert, talán egymásfél év alatt el is mulasztjuk.

– Olyan sokáig tart?

– Sajnos igen, ez ilyen.

– És miben fog ez gátolni? – közelített messzebről a számára kiemelkedő fontosságú témához.

– Hogy konkrétan mire gondolok, azt kérdezi?

– Nem értem, doktor úr.

– Nem ismeri ezt a történetet? Elmesélem, mert úgy látom, Magára is igaz. Bemegy a nő a kalaposüzletbe, és azt mondja: – Valami nagy karimájú, széles kalapot szeretnék. – Konkrétan mire gondol, asszonyom? – kérdi az eladónő. – Hát, konkrétan a dugásra, de most valami nagy karimájú, széles kalapot szeretnék!

– Ez jó. Igaza van, doktor úr, konkrétan én is erre gondolok.

– Legyen nyugodt, a szexualitásra nincs semmilyen kihatással. Ha Magát vagy a partnerét nem zavarja különösebben, amikor nagyobb és duzzadtabb a herezacskója, a lényegi szerv úgy működhet, mint a parancsolat.

– Köszönöm szépen, doktor úr; hát, ha nincs más választásom, akkor, persze, tessék ezt a kezelést végezni rajtam! – És Béla attól kezdve általában kéthetente megjelent az orvosnál, s átesett a kellemesnek éppenséggel nem mondható procedúrán. Tényleg nem akadályozta semmiben, a szexben sem; s közben hallhatta a biztatást is: van esély, hogy kigyógyuljon ebből a nyavalyából. Ám valamelyik alkalommal, amint a kezelésre várt, kijött a folyosóra cigarettázni egy fiatal orvos. Nem volt tüze, Béla adott neki, szóba elegyedtek. Persze a betegségéről is szó esett.

– Csak nem a konzervatív kezelést választotta?

– Nem választottam én semmit, amikor kiderült, mi a bajom, a doktor úr azt mondta: ennek ez a módja.

– Mit mondott, mennyi van még hátra?

– Legkevesebb háromnegyed év, lehet, több.

– Azt nem mondta: meg lehet oldani pár perces sebészeti beavatkozással is?

– Nem.

– Pedig így van. Tök egyszerű, néhány perces rutin-műtéttel ma már ezt teljesen meg tudjuk gyógyítani, megszüntetjük a víz keletkezésének utánpótlását.

– Talán azért nem javasolta ezt a doktor úr, mert nekem nagyon fontos: folyamatosan élhessek házасéletem. Illetve az asszonynak is. Érti, ugye?

– Hát akkor pláne érdemes lenne! Gondolom, a kezelés előtti napokban, amikor már jól megtelt, nem sok kedve van fickándozni vele.

– Igen, az igaz. És ki végez itt ilyen rutin-műtétet, doktor úr?

– A legtöbbet én. Szakosodtam erre, itt, ha ilyen operációról van szó, a főorvos úr majd' mindet rám bízsa. De hát nem akarom rábeszélni, nem etikus a beteget elszedni a kollégától.

– De beszéljünk csak róla, doktor úr, engem nagyon is érdekel! Sokkal jobb lenne egy csapásra megszabadulni ettől az állati kínos marhaságtól. Így meg tán még egy évig is eltarthat. Komolyan gondolja, doktor úr? – Rövid ideig tanakodtak; a

pénzen sem kellett sokat huzakodni, megegyeztek: következő hét kedden Béla befekszik, szerdán a kedves, fiatal doki elvégzi a műtétet.

Minden a terv szerint alakult. A műtétből összesen a legelső injekciót érezte, utána semmi mást. Nem öt perc volt ugyan, legalább háromnegyed óra – de hát ebből aztán igazán nem érdemes ügyet csinálni. Visszatolták a kórterembe; azonnal elaludt, végigszenderegte az egész napot. Késő este arra ébredt: nagyon kell már pisilnie. Szó nem volt róla, ne kelhetne föl, kiballagott a WC-be. Odaállt a kagylóhoz, s – mert már igen sürgős volt, nem bajlódott a pizsama gombos sliccével – letolta a nadrágját. Meglepve látta: nemcsak a herezacskóján, vagy jóval a fölött van rajta kötés, hanem a pénisztájékon is. – Na, a fene essen bele, hogy pisilek így? – tanácsstalanodott el. Az inger egyre erősödött – hiába nem értette, mi mire való, nem állt módjában tétovázni. Óvatosan megfogta a kötés tetején a ragasztószalagot, és kezdte lehúzni. Leborotválták a fanszórét, beleborzongott a látványba: ilyen csupaszságot eddig csak nőn látott, azt is ritkán. Húzta tovább a leukoplasztot, bukkanjon elő már végre a férfiassága. Nem bukkant. Hirtelen keresztülvillant az agyán: már alig van a bőrén ragasztószalag, már meg kéne pillantania... egyetlen rántással letépte az egész kötést... Mélyebben előrehajolt, jobban lássa az altestét... és nem látta, amit keresett... nem volt pénisz... eltűnt... le-vágták... tőből.

Percekig mozdulni sem tudott. Fogalma nem volt róla: bevizelt-e, vagy kell-e még. Valami földöntúlian ostoba módon a legutolsó szeretkezésük képei jelentek meg előtte, hihetetlenül élesen, élethűen. Bea a kezével, a mellével, a szájával ingerelte őt, hogy aztán fölébe kerekedhessen, magába fogadhassa. Átcikázott rajta ugyanaz a borzongás: az agyából és a derekából-hasából egyszerre induló vérbőség, ami mindig megteremtette harcrakészségét, akcióképességét. Egy pillanat, kettő, három, ennyi örökké elég volt neki, hogy fölálljon – és most nem volt minek fölállnia. Sugárban hányt. Letérdelt, mélyen a WC-csészére hajolt, és öklendezett hosszan. Kitántorgott a

mosdóból, vissza a szobájába, belezuhant az ágyba. Ott fedezte föl a derekán a zacskót, amibe kivezték a húgyvezetékét. Pénisz nélkül vizelni sem lehet.

Másik kórházban két műtétet végeztek rajta, mire megoldották: egy icipici csonkon át pisilhessen, ne kelljen egész életében zacskóval az oldalán járnia. Azóta is zavart, félig-meddig megháborodott. Az állását elveszítette; sokat nem jár haza, iszik.

Az orvosok azzal védekeztek: megszaladt a szike.

Hétköznapi értelemben például a szem van távol a pénisztől, a here és a pénisz egészen közeli. Sebészi értelemben azért a here és a pénisz nem mondható túlságosan közelinek. Mégis fölháborodottan fogadták a doktorok a támadásokat, és értetlenkedtek: mindössze az történt, a szike túlszaladt. Istenem, van ilyen.

MIÉRT HAGYTÁTOK RAJTA A FOGÓT?

Joli néni világéletében óvónő szeretett volna lenni, „hogymindig óvodába járhasson”. Édesapja vármegyei altiszt volt, az új rendszerben csak házmestere lehetett a tanácsházának; mamája mindig azzal foglalkozott: a családban minden és mindenki ragyogjon. A kis Jolika olykor kacérokodott ugyan a nővér, az orvos mesterséggel – egy ideig kofa is szívesen lett volna, amint látta a szomszéd kofaasszonyt: mennyi finomságot hord haza a maradékból –, de legerősebbnek az óvónői hajlam bizonyult. Ilyen családból azonban sokáig reménytelennek tűnt ezt elérni – volt olyan hónap, amikor papája fizetéséből öt deka paprikára tellett. Az egyetlen lehetőség – bár kislánként nagyon vallásos volt –, hogy választott hivatását kitanulni a Rákosi Mátyás Gyermekeketthon óvónőképzőjébe járjon. A pártközpontos szülők gyerekeit vigyázták; ez volt az első intézmény, ahol a kulturális forradalom követelményeinek megfelelő szocialista nevelés elvei szerint tanítottak – lélektant például egyáltalán nem, hiszen nincs lélek. Olt Lili – Olt miniszter felesége, az otthon fővédnöke – megtiltotta a gúnyolódást Jolika és néhány más lány templomba járása fölött: ez tényleg magánügy, szabad vallásgyakorlás van. Ugyanakkor a templomban csúnyákat állítottak a népi kollégiumokról, az ott uralkodó szabad szerelemről, terrorról; Jolika – maga is népi kollégiumban élve – így azt tapasztalta: a szószékről meg a papok terjesztenek hazugságot. Vele nagyon jól bántak; még havi hatvan forint zsebpénzt is kapott, amiből bőven telt mindenre. Erősen hatott rá a környezet, ám tudta: ő nem válhat kommunistává, papája olyannyira rendszerellenes, angolpárti volt. Ettől – a mindkét oldalról tapasztalt hamisságtól – szinte

lelkibeteggé vált. Aztán meghalt a mamája – őrá, a már-már depresszióba esett fiatal lányra hagyva kisöccse nevelését és papája ellátását. Úgy gondolta akkor: ott Szolnokon dolgozik majd óvónőként, kivesz másik gyereket a kisöccse mellé, kettőnek lesz az anyja, soha férjhez nem megy. Igenám, de öccse újra és újra tüdőgyulladást kapott – el kellett küldeni szanatóriumba, több hónapra. Rászakadt Jolikára a magány, a búskomorság, s akkor találkozott egy rokona eljegyzésén Balogh Elemérrel. Az meg a megismerkedésük napján megkérte a kezét. Ő nem vette komolyan – de a férfi csak jött, újra jött, a negyedik látogatásán Jolika megadta magát: két hónapi ismeretség után összeházasodtak. Semmijük se volt, de az ifjú férj szülei sokat segítettek.

Elemérnek a falujukban – Rákóczifalván – volt egy régi irigye, ellensége, valaha vöröskatona. A háború alatt kiküldték egyszer Elemért a határba: nézze meg, érik-e már a napraforgó. Amint ott nézgelődött, éppen elérte a front, jött rá a nagy lövöldözés. Lehasalt, várta: elmúljon a veszély. Megállt ám egy német tank mellette, kérdezték, hová valósi. Válaszolt félve, azok meg intettek: szálljon be, hazaviszik. A faluban ki-tették, továbbrobogtak. A háború elmúltával a vöröskatona bevádolta: a tankból Elemér lelőtt egy román katonát. Elvitték, megverték, vallatták, de ő csak azt tudta mondani, ami történt: nem volt neki soha fegyvere, a tankban sem engedték semmihez nyúlni. Ám rajta maradt az üldöztetés.

'56 szeptemberében Jolika Rákóczifalva óvónőjeként – kilencfős bizottság egyik tagjaként – nem vette föl az óvodába a párttitkárnő gyerekeit. Azt mondták egyes tagok: nem dolgozik, otthon terpeszti a nagy fenekit, nevelje ő a kölykét. November végén azonban az egyik kis óvodista játék közben nekiállt szavalni: „Munkát, kenyeret!/Kádárnak kötelelet!/ Gerőt a Dunába!/ Nagy Imrét a kormányba!” Jolika óvó néni azt mondta a kicsinek: – Meg ne halljam, hogy ilyeneket kántálsz itt! – Csakhogy aztán aznap hazamenetelkor az utcán a sok óvodás kórusban szavalta a frissen tanult jól rímelő sorokat. Emiatt a forradalom után a

párttitkárnő kikezdte a férjét, Elemért: rendszerellenes kuláckyerek, aki megbízta a feleségét, ezt a versikét tanítsa be a gyerekeknek. Zargatták őket éjjel-nappal a pufajkások – az ágy alá, a spejzba is benéztek, majd a férjét egy éjjel el is vitték.

Eldöntötték: ebből a faluból – de még a környékről is – menniük kell. Elemér papája mindig azt mondogatta: Nyugat felé kell orientálódni, a Dunántúlon jobb az élet. Előbb Etyeken próbálkoztak, aztán Pákozdra, a Velencei tó környékére költöztek. Három gyerekük született; a középső – a lány – ugyan meghalt kiskori kanyaróból származó agyvelőgyulladásban. Jolikát itt is mindenki szerette az óvodában. Elemérnek sajt- és vajmesteri végzettsége volt, talált is állást a tejüzemben; de '61-ben megint följelentette az egykori vöröskatona – népellenes büntett miatt letartóztatták, majd' egy hónapig vizsgálati fogságban tartották, aztán bizonyíték híján elengedték. 1965-ben újra hívták – most is a már tsz-elnökké avansált vöröskatona följelentésére –, ám végül amannak szóltak: neki lesz baja, ha tovább piszkálódik. Végül ettől a rengeteg vegzatúrától Elemér epilepsiát kapott; leszázalékolták, rokkantnyugdíjas lett. Néha nem tudta, mit cselekedett korábban. Megbontotta az ágyat délidőben, de aztán nem emlékezett rá; elballagott a buszpályaudvarra, s nem értette, mit keres ott. Onnantól otthon sertepertélt. Az egész környéken elismerten ő nevelte a legszebb szőlőt, pecázott, kacsákat, tyúkokat tartott.

Elemér közeledett a hetvenhez. Néha fájlalta az oldalát. Többször kereste föl Ildikét, Gorgyán doktornőt, a házi orvosukat, s panasolta ezt. Hol azt a választ kapta, megerőltette, hol azt, reumás. Gondja volt az is, éjjelente nyolcszor-tízszer jár ki vizelni; erre meg csak hümmögés volt a felelet: bizony, ebben a korban ez már így van. Legutóbb márciusban járt Ildikénél, de rá néhány napra újra nagyon fájlalta az oldalát; meg mintha influenzás is lett volna, lázas volt. Visszament a doktornőhöz, az megvizsgálta, s az oldalán tojás nagyságú daganatot tapintott. Azonnal beküldte az SZTK-ba Fehérvárra. Ott az urológián Brenner főorvos úr diagnosztizálta:

– Daganat van a veséjén – már haza sem mehet –, lehet alatta fekély, ha az szétdurran: előnti a belső részeit, és vége.

– Doktor úr – kérdezte Joli néni –, ezt korábban nem kellett volna észrevenni?

– Ekkora daganat már rég tapintható volt. Elvégeztetjük a szükséges vizsgálatokat, aztán meglátjuk, de valószínűleg sürgősen operálni kell.

Egy hét sem telt el, valóban megműtötték. Joli néni délután ment be; Elemér még nem tért magához az altatásból. Brenner főorvos éppen jött ki a műtőből, olyan nagyon kimerült, törődött volt, Joli néninek egészen megesett a szíve rajta – Miért kell a nagy műtétet, a legnehezebbet a végére hagyni, amikor már a legfáradtabbak? – gondolta. Később megtudta: ennek higiéniai oka van, az marad a végére, amely a sok vérral várhatóan erősen elpiszkolja a műtőt. Nem is kérdezett tőle semmit, hagyta, hadd vánszorogjon el szegény doktor.

Másnap válthatott szót Brenner főorvossal.

– Rákos a férje – jelentette be –, de a műtét jól sikerült; hetekkel, hónapokkal, sőt, talán évekkel is sikerült meghosszabbítani az életét. Ha nem operáljuk meg, heteken belül meghalt volna. Áttétek is voltak, de leszedtem mindazt, amit megtaláltam, van remény.

– Tudja ezt ő is, főorvos úr?

– Igen, megmondtam neki. Az ő élete – ő maga rendelkezik vele –, én úgy gondolkodom: meg kell mondanom neki az igazat.

– Mikor jöhet haza?

– Ha minden rendben lesz, két héten belül. – Joli néni nyújtotta a borítékot, megérdeklődte idejében: mennyi a tarifa. – Ugyan, nem kell ez! – szabadkozott az orvos, de amikor Joli néni az asztalra csúsztatta a pénzt, már nem tiltakozott.

Elemér – amint hazaengedték – eleinte jól is volt; de aztán egyre gyöngébb lett, enni sem kelt föl, folyton ágyban maradt. Mindig lejjebb és lejjebb adta. Aztán egy éjjel nagyon rosszul lett. Három percet nem bírt ágyban tölteni; fölugrott, leült a fotelba, járt egyet, visszafeküdt, megint fölkel. Reggel Joli néni kereste a

házi orvost, de ő csak délután rendelt. Az asszisztensnő azt ígérte: előkeríti még annak előtte – de nem sikerült. Öt óra után érkezett, megvizsgálta Elemért, ő maga hívta a mentőket – akik azonban csupán három óra elteltével érkeztek meg. Elemér már annyira rosszul volt, a szemei egészen kidülledtek. Joli néni is beülhetett a mentőbe. Örült, hogy a kórházban éppen Brenner főorvos az ügyeletes.

– Mióta van ilyen rosszul? – kérdezte rögtön a doktor. – Hogy kerülhet ennyire elhanyagolt állapotba?

– Sokára jöttek a mentősök, az alatt lett ilyen.

– Na, itt tartjuk, be kell fektetni; azonnal kezdjük a vizsgálatokat.

Másnap Joli néni a menyével ment a kórházba. Elemér hörgött, alig tudott magáról, a pizsamája véres volt.

– Miért néz így ki apósom? – vont a kérdőre a lány a nővéreket, orvosokat.

– Egész éjjel az életéért küzdöttünk, mert Maguk ilyen elhanyagolt állapotban hozták őt be!

– Mi van vele? – érdeklődött Joli néni. – Mi történt?

– A szívével is baj volt; meg nem fogadta be a szervezete a vért, amit adtunk neki – válaszolt az ügyeletes orvos.

Következő napon Elemért nem találták a kórtermében, kiderült: az intenzív osztályon van. A doktorok ennek nem adták okát. Minden nap bementek, Joli néni, a fiai, menyei. Brenner doktor alaposan meglepte őket egy délután, kifejezetten büszkén jelentette ki:

– Jól sikerült az újabb műtét, nem találtunk rákos elváltozásokat.

– Milyen újabb műtét, főorvos úr?

– Hát a férjét – amióta bent van – kétszer is megoperáltuk; most már rendben is van, reméljük: hamar meggyógyul.

– De főorvos úr, mi nem tudtunk róla egyszer sem, hogy operálják!

– Nem is az a fontos, hanem hogy most már vigyázzanak rá: nehogy még egyszer olyan elhanyagolt állapotba kerüljön! – és otthagya őket döbbenetükben.

Aztán egy délelőtt Brenner doktor telefonált:

– Jó lenne, ha bejönne a fiával együtt!

– Baj van?

– Be kellene jönni, majd megbeszéljük! – és lecsapta a telefont, nem válaszolt.

Joli néni minden rosszra elkészült. Üzent a fiáért, el is engedték a munkahelyéről, loholtak a kórházba.

– Brenner főorvos úr itt van? Ő hívott minket – jelentkeztek a nővérnél –, de tessék mondani, mi van a férjemmel?

– Tessék itt a padon helyet foglalni, rögtön jön a főorvos úr! – a nővérke csak az egyik kérdésre válaszolt, a fontosabbikra nem. Leültek, vártak. Eltelt tíz perc, húsz, harminc – nem jött senki. Negyven perc, ötven, egy óra – már biztosak voltak benne: Elemér meghalt. Még egy negyed óra, újabb fél óra – és arra járt az intenzív osztály orvosa.

– Doktor úr, mi történt a férjemmel? – Joli néninek már alig volt ereje kérdezni, gyászolni készült.

– Nálunk van az intenzíven; jöjjenek, kivételesen bemehetnek hozzá!

Elemér rettenetesen nézett ki. Mindenéből csövek lógtak, a szája kipányvázva, eszméletlenül.

– De legalább él! – ültek vissza a padra, s vártak tovább. Beszólították őket, a vezető főorvos, Brenner doktor és még egy orvos.

– Újabb rendelet alapján, nagyobb műtéteknél, ha valami kis komplikáció van, tájékoztatnunk kell a hozzátartozókat. Mint tudják, daganat mutatkozott a vesén, a dűlmirigy is izomtáptatú volt... a CT megállapította: a bal vesénél cisztás, inhomogén szövetű szerkezeti képlet volt, a psoas izomtól nem elválaszthatóan... a térfoglaló elváltozás pedig valószínűleg rosszindulatú daganat. A műtéten a megnagyobbodott konglomerátumot eltávolítottuk, közben erős vérzés indult meg...

transzfuzionáltunk, a vesevezetékét lekötöttük, majd átvágtuk, az emberfejnyi daganatos vesét eltávolítottuk... a főverőér és a vesekapu feletti nyirok-csomókkal együtt, drénezteük... utána a kezelések során észleltük: a lép-hasnyálmirigy-farok szögletben patológus, vastag falú bélképlet van, amely bélelzáródásos kép... a gyomorban savhaematinnal fedett hámsiány... az antrum és a pylorus enyhén deformált... aztán a speciális műszer kivétele után a beteg jobban lett... azonban erosív gyomorgyulladás észleltünk, amit az anastomosis varratból valószínűsítettünk... akkor a keringés stabilizálása után újabb műtét történt, intubálva CMV lélegeztetést kezdtünk... később extubáltuk, néha hyperventillált, de megoldottuk... többször volt gépi lélegeztetés... a has meteoristikus, puha, betapintható, a sebe rendben... az általános állapota most egész jó... Hát körülbelül ennyi. Van valami kérdésük? Nincs? Jó, akkor most föl vesszük a jegyzőkönyvet... Jöjjön be, legyen szíves, diktálok... a cím: vizsgálati jegyzőkönyv... Igen, mondom... itt tessék aláírni, hogy felteheték a kérdéseiket! Meg itt is! Köszönjük szépen. Itt csak azt rögzítettük, hogy megválaszoltuk minden kérdésüket.

Joli néni és a fia szédelegve támolyogtak ki – egy kukkot sem értettek, sem az elmondottakból, sem abból: miért voltak ők berendelve, mit is akart tőlük a három orvos. Hazafelé a kocsiban tette föl a kérdést magának Joli néni: minek kellett vizsgálat? Azt diktálta: vizsgálati jegyzőkönyv. Mit vizsgáltak? Fia mást nem értett: mi volt az, amit mondtak, hogy „a speciális műszer kivétele után...”? Mit vettek ki honnan? Fogalmuk sem volt róla: mi történt velük, és főleg, mi történt Elemérrel. Pár nap múlva friss, gyönyörű epret vittek a kertből Brenner doktornak, az szabódott:

– Nekem? Nem érdelem én meg! – láthatóan rettentő zavarban volt.

– Ó dehogynem, főorvos úr, fogadja csak el! Ilyen szép epret még úgysem látott, Elemér nevelte! – S akkor kérdezték meg:

– Főorvos úr, jól értettük: a műtétnél bent maradt valami műszer? – kérdezte Joli néni.

– Hát... igen, bent maradt... egy fogó... – hajtotta le a fejét a doktor, halk volt és bánatos.

Továbbra sem értették. Joli néni telefonon elmesélte a húgának a történeteket, az nevetve mondta:

– Jolikám, az nem létezik, hogy bent hagyjanak egy műszert! Tudod Te, milyen drága dolgok azok? Már csak azért sem hagyhatják bent, mert nagy érték az!

Naponta bementek Elemérhez. Ritkán tért magához. Rendszerint a torkában is cső volt, megtanultak beszéd nélkül kommunikálni velük. A szemével, a keze intésével mindent ki tudott fejezni, s ők értették is. Néha kivették a lélegeztetőt, akkor szólhatott is:

– Ha még egyszer újra kezdhethném, ugyanígy tennék mindent! – suttogetta a feleségének. A fiának azonban mást hörgött:

– Nem az a fontos, fiam, mi volt; csak az számít, mi van, és főleg, mi lesz!

Látogatási időre próbálták éberebb állapotba hozni, hadd lássa a családját. Rettenetesen szenvedett. Tele volt a háta, a fenéke felfekvésekkel, fekélyekkel; fölpuffadt, a szája szélét véresre marta az egy hónapja tartó kipányvázottság a csővel. Mutogatott is nekik: vegyék ki a torkából azt.

– Nem lehet, kedvesem – válaszolt Joli néni —, mert akkor meghalsz! – Ám ő csak legyintett a kezével: mindegy már. A morfiumnál is erősebb injekciókat kapott.

Aztán vagy három hét után jött a telefon: Elemér meghalt.

Megkapták a zárójelentést, s abban – az utolsó pontban, a rengeteg latin szó között – ok: ?ölés? Ez megint szöveget ütött a fejükbe; de hát volt dolguk elég, nem foglalkoztak vele. Joli néni a házi orvosának elsuttogta: az a gyanúja, valami műszert a műtétnél Elemér hasában hagyhattak; de másnap visszament hozzá, kérte: ne híresztelje ezt – hátha csak ő értett félre valamit –, ne keltsék rossz hírért a kórháznak, talán nem is igaz.

Pár hét múlva rendőr százados jelentkezett: ő vezeti a nyomozást, kihallgatott már sokakat.

– Milyen nyomozást, százasos úr? – kérdezte Joli néni elsápadva, megint mi kezdődik.

– Foglalkozás körében elkövetett halált okozó gondatlan veszélyeztetés vétsége miatt Brenner doktor és társai ellen. Hivatalosan tudomásunkra jutott: a férje hasüregében a legelső műtétekor bent hagytak egy 21 x 9 centiméteres fogót, ezért a nyomozás elrendelésére került sor.

Ebből tudták meg biztosan, mi is történt.

Hónapokig tartott a rendőrségi kivizsgálás. Kirendelték szakértőként a Veszprémi Igazságügyi Orvos-szakértői Irodát, az így nyilatkozott: „Bognár Elemér halálát idegen test okozta bélelzáródás, hashártyagyulladás, szepszis hozta létre; amely egyenes összefüggésben van az első műtét alkalmával a hasüregben felejtett érlefogó csipesszel. A halál mechanizmusa úgy rekonstruálható, hogy a hasüregben lévő érlefogó csipesz ujj-markolati részébe béldarab csúszott; azt összeszorította, és heveny hasi katasztrófát okozott; emiatt a hasüreg befertőződött, és vérmérgezés jött létre. Az egészségügyi dolgozók szakmai szabályszegését tekintve a műtét befejezését követően megtörtént a műszerek számlálása; a szokatlan műtéti komplikáció, a nagy vérzés okozta krízishelyzet folytán azonban a műszerek számlálását tekintve tévedtek. Adott kórképet tekintve a heveny hasi katasztrófát kellett a sebészeknek megoldani, így a szakmai szabályszegés nincs okozati összefüggésben a bekövetkezett halállal. Jelezzük: a szövettani vizsgálat megerősítette, hogy kettős irányban indult rosszindulatú daganatról volt szó – annak rendkívül előrehaladott állapotáról –, ami műtéti beavatkozás nélkül 2-3 hónapon belül a beteg biztos halálával végződött volna.”

Ezen a rendőrök nem tudtak eligazodni, ezért kirendelték a Budapesti Igazságügyi Orvos-szakértői Intézetet is. Az ottani szakvélemény szerint „dr. Brenner Ferenc műtétet végző orvos és Kelemen Istvánné műtősnő részéről véleményezhető a műtéttel kapcsolatban szakmai szabályszegés, a műtéthez használt érfogó bent hagyása miatt. Ez a körülmény a műtétet

végző orvos részéről olyan mulasztás, ami foglalkozási szabályszegést jelent; csakúgy, mint a műszerelésért felelős műtősnő részéről a nem kellő gondossággal végzett ellenőrző tevékenység, a műszerek számlálását jelentő tévedés.”

Kérték a veszprémi szakértőket: ennek alapján egészítsék ki korábbi szakvéleményüket. Megtették: „Nem fogadhatjuk el azon szakértői álláspontot, mely a műtétet követően elvégzett hasrevízió mellett az eszköz észre nem vevését szakmai szabályszegésnek minősíti. Ugyanez a megállapításunk érvényes arra az álláspontra is, hogy a műtétet, azaz a has bezárását követően történt észre nem vétel hasonlóképpen szakmai szabályszegés. Jelen esetben klinikai tünet az eszköz hasúri jelenlétét nem támasztotta alá, azaz a figyelmet a gyógyulás folyamatában esetleges idegen test jelenlétére semmilyen tünet nem hívta fel. A műtős asszisztensnőre vonatkozó szakmai szabályszegés is csak akkor fogadható el: ha a részére előírt kötelező számolást nem végezte el, azzal a különös megszorítással, hogy a számolást a pótasztalon is el kellett végeznie, mert annak műszereit is igénybe vette. Ennek elmaradása ténykérdés lehet, így ha ez megállapítható: akkor szakmai szabályszegése – mely a halállal is összefügg – nem vitatható.” Tehát az orvos semmi esetre sem vétkes; ha már muszáj, akkor inkább a műtősnő: az legalább nem orvos.

Egyik szakvélemény üti a másikat, a rendőrség az Egészségügyi Tudományos Tanács álláspontját kérte. „E szakértői testület álláspontja szerint a műtéttel kapcsolatosan nincs olyan megbízható módszer, aminek a betartásával a hasüregben idegen test felejtése teljes biztonsággal elkerülhető. A műtőasszisztens – aki a műszereket megszámlálta, és hiányt nem tapasztalt – szakmai szabályszegést nem követett el, csak tévedett. Bognár Elemér halála és az idegen test bent hagyása között ok-okozati összefüggés nem állapítható meg. Nevezett halála e szövődmény nélkül is 2-3 hónapon belül bekövetkezett volna, előrehaladott kettős daganatos megbetegedés miatt. Jelen esetben a fentiek figyelembevételével szakmai

szabályszegés sem az operáló orvosok, sem a közreműködött műtősök részéről nem állapítható meg.”

A Fejér megyei vizsgálati osztály határozatban mondta ki: „az ügyel kapcsolatban tényként kell elfogadni az Egészségügyi Tudományos Tanács szakmai álláspontját, miszerint Bognár Elemér halálával kapcsolatban bűncselekmény elkövetése nem igazolható. Ezért – mivel a nyomozás adatai alapján nem állapítható meg bűncselekmény elkövetése – a nyomozás megszüntetéséről határoztam”.

Még e határozat megszületése előtt azonban egy alkalommal a rendőrnyomozó így fogadta Joli néniéket:

– Az ügyvédjük nem jött Magukkal?

– Miért lenne nekünk ügyvédünk, százados úr? – kérdeztek vissza –, vagy úgy gondolja: szükségünk van rá?

– Hát, ha be fogják perelni a kórházat, kelleni fog – válaszolt a rendőr.

– Miért pereljük be a kórházat?

– Mert ilyen esetben – akármilyen is lesz a büntetőügy vége – Maguknak kártérítés jár.

Nem a pénzen kezdtek gondolkodni, hanem azon: vajon Elemér mit szeretne, mit tenne ebben a helyzetben. Biztosak voltak benne: ő azt akarná a helyükben, indítsanak pert. Ildikét is szerette, a másik helyi háziorvost is – de sok orvostól számos kudarcot, sérelmet kapott. Meg olyan ember volt, aki nem hagyja a magáét.

Rászánták magukat, elindították a pert. Egyre több irat került elő. Például a boncjegyzőkönyvben ez állt: „A szakértő megjegyzi, hogy az urológiai kórlapon más tintával bejavítások történtek!... Tisztázandó, hogy a nyilvánvalóan utólagos beírásra mikor és ki által került sor.” A műtéti naplóban a második operációról: „A hasüreg bal oldalán a peritoneum fogót megtaláljuk, melynek jobb oldali forgórészébe a jejunum kb. 25 cm. hosszú szakasza beszorult és elhalt. Felette a jejunum tág, bél összeesett.” Az újabb kórházba kerüléskor ügyeletes röntgen orvosnő

vallomása: „Ügyeletben voltunk, sok volt a beteg. Megnéztem a felvételt, és mentem tovább. Menet közben megjegyeztem: miért hagyátok a drain-fogót a betegen? A megjegyzésre választ nem hallottam, a felvételen látszik az eszköz.” Vagyis a röntgenes orvosnő látta röntgen-képen a fogót, rá is szőtt asszisztenseire – micsoda dolog a betegen rajta hagyni egy fogót, miközben röntgenezik őt! –, de aztán nem foglalkozott tovább ezzel az aprósággal, például azzal: esetleg nem a betegen, hanem a betegben van a fogó.

Kiderült: a kórházban időközben fegyelmi vizsgálatot tartottak, amely – többször ülésezett, meghallgatva tanúként az érintett orvosokat, nővéreket – kimondta: fegyelmi vétséget senki nem követett el.

A kórház jogtanácsosnője teljes egészében tagadta a felelősséget. Számos beadványban sokféleképpen leírta: „A veseeltávolításkor fellépő váratlan események következtében sodródott a fogó a nyitott hasüregbe. A műtéti terület lezárása előtt alkalmazottaink a szakma előírásait mindenben betartották; a bent hagyott idegen test fellelésére objektív okok fennállása miatt nem volt lehetőségük. Úgyszintén ilyen objektív okok gátolták azt, hogy a műtőasszisztens számára a műszer hiánya felfedezhető legyen.”

„Beavatkozott” a perbe a Providencia Biztosító ügyvédje, s kellő cinizmussal azt javasolta: a bíróság úgy, ahogy van, utasítsa el az egész kártérítési igényt, hiszen Bognár Elemér – ha nem operálják meg – úgyszintén rövid időn belül meghalt volna rákban, tehát nincs is miről beszélni.

A Székesfehérvári Városi Bíróság megítélte az orvosok felelősségét, a vagyoni és nem vagyoni kártérítést. A kórház fellebbezett. Továbbra is vitatta a megállapított felelősséget, ám rögtön leírta: ha azt a másodfokú bíróság esetleg változatlanul hagyja, akkor is eltűzöttnek tartja a megítélt összeget. A megyei bíróság helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.

*

Népszabadság, 1995. június 10.:

„Megtartották az I. Magyar Orvosnapokat. Ezen Kockázat vagy szabályszegés, ha idegen test marad a beteg szervezetében? címmel tudományos tanácskozást is rendeztek.

A fórumon részt vevő orvosok és igazságügyi szakértők szerint egyetlen olyan módszer sem ismert a világon, amellyel biztosan megelőzhetnék, hogy a műtéti beavatkozásoknál idegen test maradjon a beteg szervezetében”. Állásfoglalást hoztak, a következő szöveggel. „Az a tény önmagában, hogy a műtét során használt eszközökből valamelyik véletlenül a betegben maradt, nem minősíthető gondatlanságnak, illetve szakmai szabályszegésnek... A beteg kockázata, hogy az idegen test benmaradása egyetlen módszer alkalmazásával sem kerülhető el teljes biztonsággal.”

Hogy ezt a végtelenségig cinikus – melleleg hazugságból indító –, egyszerűen szólva pofátlan állásfoglalást hogy merték meghozni, majd publikálásra a lapoknak megküldeni a „tanácskozáson” részt vevő doktorok – számomra rejtély. Miből gondolták: még ezt is „megetethetik” a magyar társadalommal? Mi sugallta nekik az érzést, miszerint itt az idő, most már kimondhatják: azt tesznek, amit akarnak, elkövethetnek bármit, gyakorolhatják a mesterségüket bárhogy, őket pedig sem isten, sem ember felelősségre, sőt, még kérdőre sem vonhatja. Élet s halál urai! Kérem, jusson eszükbe olykor Bognár Elemér csúnya halála!

Barbara pici volt és vékony. 150 centis magasságával – vagy inkább alacsonyságával – és mindösszesen negyven kilójával

bájos arc, kedves természet, jó kedély párosult; szerették őt mindenütt. Hamar férjhez ment, s ripsz-ropsz teherbe esett. Csakhogy ennek a pici, vékony asszonynak akkora pocakja nőtt, hogy érthetetlen is volt: nem bukik orra napjában húszszor. Az ultrahang megerősítette: nem tudni, hogyan, miért – de igencsak nagy lesz a baba. Kicsikét furcsállotta hát, amikor – a fájások megindulásakor – nem a műtőbe, hanem a szülőszobára vitték. Na de hát ők az orvosok – ők tudják. A – később kiderült: négykilós – magzat persze nem fért ki. Eleinte csak rákönyököltek a hasára, aztán két doktor egyszerre nyomta; később ráültek, majd – nem tréfa, nem kitalálás, dokumentumok tanúsítják – az egyik orvos ráállt. Szabályosan ráült, aztán két lábbal ráállt Barbara hasára, hogy kipréselje belőle a gyereket. Igaz, rendes, tüchtig ember volt: előbb levette a cipőjét.

Ami kikerült Barbara méhéből – minden volt, csak ember nem. Két napig élt, aztán meghalt.

Per lett belőle. A kórház leírta: „relatív téraránytalanság” volt a baj oka. A szülészetben ugyanis kétféle „relatív téraránytalanság” létezik. Az abszolút az: ha a magzat annyival nagyobb, mint a szülőcsatorna, hogy azon semmilyen körülmények között nem jöhet ki. A relatív pedig az: ha így-úgy, valahogy nagy nehezen mégis kijuthat. Nos, a kórház védekezése szerint itt relatív téraránytalanság esete forgott föl, az pedig – írták – nem ismerhető föl. Soha. A relatív téraránytalanság fölismerésére egy-szerűen nincs mód – következésképpen ők nem is követtek el semmi hibát, amikor a császármetszés alkalmazása helyett erőltették a hüvelyi szülést. Barbara ügyvédje kínjában jót nevetett a sületlenségen, s nyugodtan várta a kirendelt orvosszakértő anyagát: jó, jó, létezik elvtelen részrehajlás, de hát erre nem lehet mást szakvéleményezni, mint hogy tessék esetleg beiratkozni újra az orvosi egyetemre, ahelyett, hogy ekkora marhaságokat tetszenének leírni. Csalódott. Az igazságügyi orvosszak-értő tanúsította: így van; sajnos a relatív téraránytalanság: az tényleg nem látható, nem állapítható meg. Soha.

Hirtelen döbbenetként beütött a lehetőség: még ezt a pert is el lehet veszíteni. Ám az ügyvéd ekkor előkotort 1877-ből egy baba-képző tananyagot. Az részletesen ismertette a relatív téraránytalanság meg-állapításának ismérveit, s természetesen az egyedüli megoldást: a császármetszés azonnali indikációját.

A pert megnyerték. A kórháznak és az igazságügyi orvos-szakértőnek azóta még nem volt érkezése bocsánatot kérni.

ÉS AMERIKÁBAN?

Amióta dolgozom ezen a köteten, erősen foglalkoztat: én voltaképpen igazságra törekvő ember vagyok, ám ezt most egyetlen épeszű orvos sem fogja elhinni nekem. Leírhatom huszonhatszor azt, amit valóban komolyan gondolok: az orvosok többségét rendes, tisztességes, felelősségteljes embernek hiszem; amit írok, nem az orvosok ellen, hanem – kizárólag a slendrián, tisztességtelen orvosok ellen, tehát – éppen hogy a tisztességesek érdekében és védelmében írom. Sokan nem fogják elhinni. Orvos-ellenes könyv szerzőjeként emlegetnek majd – hosszan taglalják, milyen rengeteget ártok az orvoslás iránti bizalom aláásásával –, úgyhogy egyesek szerint jól teszem, ha mindenesetre bebiztosítom magam: a következő öt-tíz évben nem lehetek beteg. Végül egyetlen esélyt tudok kiötleni ez ellen: megpróbálok olyat is írni, amivel kézzelfoghatóan segíthetek a magyar orvosoknak e téren. Talán létezik ennek hatékony útja: ha kiderítem, miként áll a helyzet az orvosi műhibák terén Amerikában – ahol temérdek műhiba-per zajlik, s ahol emiatt kifinomult rendszere alakult ki ezek megelőzésének, illetve hatékony és igazságos lebonyolításának. Keresnem kell olyan amerikai orvost, aki a magyar viszonyokat is jól ismeri, tehát összehasonlításban tud nyilatkozni.

Dr. Kovács György Pesten, a SOTÉ-n végzett 1978-ban. Gyakornoki éveit a Szabolcs utcai OTKI szülészeti-nőgyógyászatán töltötte. 1981-ben hagyta el Magyarországot, Amerikába ment. Sikeresen letette a „nosztrifikációs vizsgát”, először New Yorkban dolgozott, a Mountsinai University, egész Amerika egyik leghíresebb és legnagyobb kórháza szülészeti-nőgyógyászati osztályán, utána a Harbor UCLA-n végzett

reproduktív genetikai fellowship-et, majd a Cedar Sinai-n, a USLA másik nagy oktatókórházában, Los Angelesben működött. 1986 óta van Los Angelesben. Két magánpraxist viz: az egyiket Hawthorneban, a másikat a Beverly Hillsen. Tanít is a Harbor USLA egyetemen, szülész-nőgyógyászatot. Gyakran jár haza, Pestre – ilyenkor sokat találkozik és kvaterkázik régi orvos barátaival, jól ismeri az itthoni helyzetet is. Olyannyira, itthon is letette a szakvizsgát – lehet, egyszer hazajön.

– Mik a döntő különbségek a magyar és az amerikai orvoslás felfogása, szemléletmódja között?

– Rengeteg óriási különbség van, s ezeknek csak egy része anyagi természetű. Tény, Amerikában sokkal többet keresnek az orvosok. A szülész-nőgyógyászok 150-180 ezer dollárt visznek haza évente – de a személyes, egyéni felelősségük is sokkal nagyobb..

– Ugye Amerikában ismeretlen fogalom a paraszolvencia?

– Teljesen. Senkinek nem jut eszébe. Mindenki úgy gondolja: az emberek, az orvosok is meg vannak fizetve, és ez így is van. Ám – mindegy, szólóban dolgozik valaki, vagy csoportban – ha meghoz egy döntést: az száz százalékban az ő felelőssége.

– Nincs orvosok közötti véd- és dacszövetség, szolidaritás, egymás védelme?

– Nincs, mert nem lehet. Már az oktatásnál ez ellen dolgoznak. Az orvosi egyetemről nemcsak azt rúgják ki, aki puskázik, hanem azt is, aki segít a másinak puskázni. Később pedig ugyanígy van. Aki a másik hibáját védeni próbálja, attól szintén elveszik a licence-ét. Az orvosok nem hozhatnak létre szakszervezetet, nem „kartellezhetnek”, vagyis tilos áraik egyeztetése; és olyan erős közöttük az anyagi harc, a konkurencia, hogy eszükbe sem jut segíteni egymást.

– Mit gondol, Magyarországon miért van ilyen erős összetartás?

– Azt hiszem, elsősorban az orvosi hierarchia okozza. A professzor, a főorvos kezében gyűlik össze minden hatalom; a beosztott orvosok diagnózisát ők bármikor szabadon

felülbírálnak – s így a felelősség nem áttolódik, hanem szétmaszátolódik, eltűnik. Ami nem egyszemélyes felelősség – az semmilyen.

– Nem gondolja, hogy Magyarországon ezt a tökéletesen feudális hierarchiát istenigazából a paraszolvencia tartja össze?

– A paraszolvencia, az anyagi előnyök, az egoizmus és a politika együttesen. A másmilyen rendszerben az amerikai orvosnak nincs főnöke, sem a magánpraxisban, sem a kórházban. A saját betegéért teljes egészében felel az ember. Amennyiben én a betegemet beviszem a kórházba, ott is én felelek érte.

– És nincs semmilyen kontroll?

– Van. A kórház összes szülész-nőgyógyásza havonta összeül, és megbeszél minden problémás esetet. Ha mondjuk, én azzal a diagnózissal operáltam meg a nőt, hogy miómája van, majd a bonctani lelet szerint nem volt miómája – azt a kórboncnok azonnal leírja, és vizsgálat kezdődik...

– De azért lehet jó haverságban lenni a patológussal, nem?

– Nem, mert a patológusoknak ugyanilyen havi megbeszélésük van, ha ott kiderül: a kedvemért hazudott, azonnal ő veszíti el a licence-ét. Ha az orvos rosszul döntött, a kórháza azonnal felelősségre vonja, és az erről szóló jelentést megküldi az orvosi kamarának – akkor is, ha nem indul hivatalos eljárás a beteg vagy a hozzátartozók részéről. A kamara is kivizsgálja a történeteket, és az eredményét beviszi a saját komputerébe. Ha malpractice-t, műhibát okoz – és az 20 ezer dollár fölötti kártérítéssel jár –, akkor automatikusan az állam, például Kalifornia állam orvosi kamarájának computer-adatbázisába kerül: neki volt ilyen ügye. Ez automatikusan kivizsgálást von maga után. A kamara kiküld független vizsgálókat...

– Milyen értelemben függetlenek?

– Más városból valók, nem ismerhetik az illető orvost. Ha ők úgy látják, komoly hiba történt, az orvos súlyos hibát vétett: felfüggesztik, határozott időre, vagy akár egész életére el is

veszik a licence-ét, a működési engedélyét. Ha pedig nemcsak műhibát követett el, de azt megkísérli eltakarni, letagadni: az már bűncselekménynek számít, amivel pedig automatikusan végleg elveszíti az engedélyét, és börtönbe is kerül.

– Külön bűncselekményi tényállás van erre az ottani Btk-ban?

– Persze. Ha a kórlapot meghamisítja, ha elhallgat fontos körülményt, ha megpróbál mást rávenni hazugságra, eltitkolásra, az csalás – vitatkozni is alig lehet a diploma örökre bevonásán és a börtönbe záráson. Persze az amerikai szisztémában akinek rengeteg pénze van, az könnyebben tud kibújni minden alól – de ezek az ügyek annyira szem előtt vannak, hogy reménytelen. Az amerikai orvosok annyira rettegnek ettől, hogy szerintem soha meg nem próbálkoznak sem eltitkolással, hamisítással, sem egymás rejtegetésével. Amikor elindul egy-egy műhiba-ügy, a biztosító emberei azonnal könyörögnek: akármilyen van a kórlapokban, bele ne írj, ki ne javíts valamit, mert írásszakértők bebizonyítják, hogy az utólag készült, és örökre megszűnsz orvosnak lenni! De az is büntettnak számít, ha valaki tudja, a másik műhibát okozott – és azt nem jelenti. A kamara újra és újra fölhívja erre az orvosok figyelmét.

– Ugye ott az orvosi kamara egészen más jellegű szerv, mint itt?

– Teljesen. Ahhoz a komputer-adatbázishoz, amelyben valamennyi orvos összes műhiba-ügye szerepel, a műhiba-ügyvédek szabadon hozzáférhetnek. Ha X orvos ellen indítanak eljárást, lekérhetik: ennek az orvosnak eddig milyen balhéi voltak. Az orvosoknak ugyan kötelező kamarai tagnak lenni, és tagdíjat fizetni, de a kamara alapvetően az állam szerve, a kormány működteti...

– A kamara költségvetésének kisebb vagy nagyobb hányada származik a tagdíjakból?

– Elenyésző része, a döntő többsége állami pénz, és ez a nagyon nagy különbség.

– Tehát elsősorban az államot képviseli az orvosok között, és nem az orvosokat az államnál?

– Persze. Vannak privát szervezetek is, mint például a szülészek-nőgyógyászok kamarája – ezek hozzák a szakmai standardokat, protokollokat: miként kell a különböző eseteket kezelni. De az orvosi kamara, az állami szerv.

– Igaz az, amit mi itt olvasunk, hogy Amerikában rengeteg a műhiba-per?

– Hogyne, nagyon sok ilyen per zajlik. A szülészet a legrizikósabb terület ott is; egy-egy szülész átlagosan háromévente beperelnek.

– Milyen összegeket ítélnek meg például agykárosodott gyerek születésénél?

– Ha bebizonyosodik, valóban a szülészorvos hibájából történt: három-ötmillió dollárt, plusz élete végéig járadékot, az is összesen több millió dollár.

– És mit tesznek ez ellen?

– Ezek megelőzésének az első fő útja a nagyon-nagyon alapos előzetes tájékoztatás. A betegnek nagyon részletesen el kell mondani és le kell írni: milyen beavatkozást fogunk elvégezni; miért; mik történhetnek, ha nem végezzük el; föl kell ajánlani alternatívát a műtét helyett; ha pedig a műtétet választja: milyen ismert mellékhatások, szövődmények lehetségesek, beleértve a fertőzést, gyulladást, akár a beteg halálát is. És ezt alá kell íratni a beteggel. Használunk még egy „figurát”, az „arbitration form”-ot, ez pedig előzetes megegyezés a beteggel: abban az esetben, ha valami probléma keletkezik a műtétből, ő nem fog perelni, hanem találnak valaki harmadik, kívülálló személyt – rendszerint nyugdíjas bírót, nyugdíjas professzort, esetleg több ilyenből álló privát bizottságot –, aki eldönti: történt-e műhiba, és ha igen, mi az a kártérítés, ami jogos.

A megelőzés második fő útja, hogy minden orvosi lapban szégyenkezés nélkül közölnek malpractice-rovatot, aktuális per-es eset-ismertetéssel, ezekből rengeteget tanulunk, okulunk.

A harmadik a dolog lélektanának megértése. Szerintem főként azok az emberek perelnek műhiba-ügyben, akik sértettek, dühösek. Az orvos és a beteg között nagyon őszinte, megértő,

jó emberi kapcsolat kell, hogy legyen. A beteg érezze: az orvos – aki nem varázsló, hanem másik ember – törődik vele, emberien reagál, és segíteni próbál. Volt nekem is olyan esetem, amikor halott gyerek született. Nem én tehettem róla – s a szülők ezt olyannyira megértették, hogy utána visszajöttek hozzám, és szüztünk egészséges gyerekeket. Hibát mindenki követhet el, nem vagyunk tökéletesek. Ha valami baj történt, és valakinek fájdalmat okoztam

– mindig úgy éreztem: nekem abban részem volt. Bajban az orvos egoja válhat a legnagyobb ellenségévé. Én soha nem szégyelltem nehéz helyzetben segítséget hívni. A beteg is megérti, ha azt mondom: most hívok valakit, aki segít nekem. Nem szabad külön, új orvostudományt csinálni, és nem szabad szégyellni elküldeni a beteget másik véleményre, más szakemberhez is. És persze az orvosnak állandóan tovább kell képeznie magát, olvasni a szakirodalmat. El kell érni: a beteg és a családja mindig pontosan tudja, mit teszünk, és miért. És ugyanígy az orvos teamje is legyen tisztában vele: lehetnek ellenvélemények, szabad ellentmondani, hogy tényleg tisztázódjanak a helyzetek és a teendők.

Igaz, Amerikában a legfontosabb szempont: a deep pocket, a mély zseb. Ha műhiba történt: beperelnek, és a biztosító legfeljebb két-hárommillió dollárig fizet. Nekem például olyan biztosításom van, hogy egy eset-re másfél millió dollárig fizetnek, és egy évben legfeljebb két esetem lehet. Ha több van, vagy magasabb a kártérítési összeg: rámennek a magánvagyonomra, és mindenemet elveszik. Eszerint vigyázok a munkám során. Hiszek abban, amire fölesküdtem, minden betegemhez jó szándékkal fordulok. Ha pedig mégis hibát követek el – azt megpróbálom jóvátenni. Talán ennyi az egész.

*Mottó: a szomszéd rétje sem feltétlenül
zöldebb, de legalább művelik.*

Újsághír Ausztriából:

„– Be kell vallanom Önnek, sajnálatos dolog történt a férjével – mondta halkán az orvos az Alsó-Ausztriából érkezett 65 éves asszonynak. Valóban nem mindennapos az eset, amely a bécsi általános kórházban történt. Az idős hölgy férje kisebb urológiai beavatkozásra feküdt be a klinikára, s három nap múlva kiherélve távozott.

A kórház igazgató-professzora, Reinhard Krepler szerint egyedülálló esetről van szó, és borzalmasan sajnálják a dolgot. Ám ez a tényeken mit sem változtat. A korántsem nevetséges eset egyébként pénteken és 13-án történt. A kórházi személyzet sorozatos melléfogásai azzal kezdődtek, hogy az ápoló összecserélte a beteg aktáit egy nyolcvanéves, prosztatatarákban szenvedő férfi irataival. Ezután felszaladt az urológiai osztályra, ahol a műtetre váró beteggel néhány fontos dolgot közölt, amire a 63 éves nyugdíjas bólogatott. Persze nem azért, mert beleegyezését adta, hanem azért, mert agyvérzése óta nem tudott beszélni. Az ápoló úgy gondolta: ezzel kötelességének eleget tett.

A következő hiba akkor történt, amikor az altatóorvos úgy kezdte el a narkózist, hogy a beteg csuklójáról levette a műanyag névszalagot. A műtétet végző urológus is óriási baklövést követett el: nem nézte meg, ki a letakart beteg a műtőasztalon. Pedig bizonyára feltűnt volna, hogy egy régi, ismert pácienséről van szó.

A bécsi kórház igazgatója azonnal kirúgta az altatóorvost és az urológust, ám ezzel a beteg még nem nyerte vissza a férfiasságát. Minden valószínűség szerint 300 ezer schilling kártérítésre számíthat – de akadnak dolgok, amelyeket pénzzel nem lehet jóvátenni.”

Két apró kiemelés a hírből:

Az osztrák orvosok azzal kezdték, hogy elismerték hibájukat.

„Az igazgató azonnal kirúgta az altatóorvost és az urológust.”
No comment.

„ANYAVÉDELMI KÖZPONT”

Az „ezerszer áldott nyolcadik kerületben”, Szentkirályi utcai bérház harmadik emeletén él Helényi Imre és családja. Ici-pici előszobából nyílik a konyha, a fürdő, egy picurka szoba, galériázva, s egy nagyobb, szintén félbevágva függőlegesen – hogy mindenkinek el lehessen helyezni valahová az ágját. Két kiló lisztnél nemigen szabad többet vásárolni: a tartalékot már nem lenne hova tenni a lakásban. Helényi úr ötven körüli, alacsony, gömbölyű ember, de látszik: a kövérség mögött iszonyatos erő lehet a karjaiban és mindenütt, ugyanannyi az izom, mint a háj. Legtöbbször a suhogós joggingnak nevezett öltözetben jár, de nem azért, mint sokan: neki nem telik másra.

Intézeti gyerek volt, de folyton megszökött, levitték Szobra, kitanult géplakatosnak. Hazakerült, birkózott, atletizált. A BKV-nál buszokat szerelt, de olajallergiát kapott; HÉV-mozdonyvezető lett. Megrősült, megszületett Péter, ám kiderült: az asszony rém lusta. Néha gondolt egyet, hazaköltözött a mamájához. Imre négyszer hazahozta, ötödszörré rálegyintett. Hál’ Isten Pétert otthagya neki. Jól megvoltak kettesben, s az sem okozott gondot, amikor Imre új asszonyt hozott a házhoz, aki hozta magával Zsolt fiát, majd nemsokára egy kis Viktorral ajándékozta meg őket. „Az én gyerekem, meg a Te gyereked veri a mi gyerekünket.” Ám ez a nő is elment.

– A hancúrlécemtől hamarabb válok meg, mint a gyerekemtől!
– jelentette ki Imre, s nem túrt vitát: Viktor is nála maradt. Egyedül nevelte a két fiút, nem volt semmi gondjuk. Amikor Péter tizenöt éves volt, Viktor meg őt, apjuk levelezni kezdett Margóval, az akkor még Szovjetunióbeli Ungvár melletti kis faluból, Sislócról. Imre nem kaphatott útlevelet

– mert „megzuhant” Csehszlovákiából hozott légpuskákkal –, Margó a szovjet szabályok szerint évente csak egyszer jöhetett külföldre, úgyhogy amikor ideérkezett: azonnal beszerezték az engedélyt, és megesküdték. Ez a házasság végre jól sikerült, szépen éltek. Minden úgy volt jó, ahogy Imre mondta vagy akarta; soha vita, hangos szó nem esett. Az esküvő után Viktor anyja – aki két és fél évig feléje se nézett a fiának – visszaperelte Viktort. A bírónő azt mondta: Péter úgyis ott van, Margónak még lehet gyereke, hadd legyen. Minden hétvégét az apjánál töltött azután is – annyira ragaszkodott hozzájuk –, de egyébként az anyjánál élt.

Margó teherbe esett. Imre úgy gondolta, ha vállalta az ő két fiát, joga van hozzá, saját gyereke is legyen; meg örült is: megint lesz kicsi körülötte, bármilyen nehéz is eltartani. Az első ultrahang-vizsgálatra indulva lefelé a liftben Margó így szólt:

– Te, figyeld meg: ikrek lesznek!

– Ugyan már, miért lenne kettő, egy lesz az! – nevetett Imre. Az ultrahang-szobából kilépve az asszony mosolyogva közölte:

– Nekem volt igazam!

– Nem hiszem, Te még mindig hülyéskedsz! – ám megjelent a nővére, és azt kérdezte:

– Hol az az ikres anyuka? – akkor már el kellett hinni. Ekkortól fokozottan ügyeltek az asszonyra; harmincnyolc éves is volt, veszélyeztetett terhesnek számított, félidőtől elég sokat befektették; „be is stopolták”, bevarrták a méhszáját, ki ne potyogjanak idő előtt a babák. Ezt altatásban végezték, s szegény Margó végighányta az egészet. Amint rákötöttek az infúziót – már hányt is azonnal. Napokig nem tudott enni egy falatot sem, mert a torkát szétmarta a hányadék. Más gondja nem volt, szépen haladt előre a terhesség. Újra be kellett fekdünie a szomszédos Vas utcai Balassa kórházba.

Imre akkoriban egy kisszövetkezetnél volt mindenese, de hogy Margó kórházban volt – ne kelljen egyedül töltenie az éjszakákat – elvállalta az éjszakai portási munkát. Onnantól minden nap fölhívta az asszonyt a kórházban, a nővérek odahívták a

telefonhoz, beszélgethettek. Egyik este azonban, a terhesség nyolcadik hónapjában azt felelték:

– Margó most nem jöhet, elég rosszul van, úgy néz ki: fájásai vannak! – Imre nem hagyhatta magára a telepet, amit ő vigyázott, telefonon kérte anyját: menjen be ő hozzá. Tíz óra tájt hívta Imrét: Margó már jobban van, ott merte hagyni, biztos elalszik. A férfi aggódott, volt olyan jóban a kórháziakkal, mert telefonálni éjszaka is: mi a helyzet. Az ügyeletes orvos azt válaszolta:

– Visszatuszkoltuk a babákat, ne jöjjenek még ki – reggel, amint letette a szolgálatot, Imre sietett be.

– Nincs már itt a felesége, valamivel hat óra előtt mentővel átvitték a Schöpf-Mereibe, a Bakáts térre. A gyerekeknek így a legjobb: elvégre a legjobb inkubátor mégiscsak az anyaméh, biztonságosabb abban utazniuk! – Imre átautózott, délelőtt fél tíz körül ért oda.

– Jóapot kívánok, Helényi Imrénét keresem.

– Már a műtőben van a felesége, most vittük be, bármelyik percben történhet valami.

– Most vitték be? Reggel hat óta itt van, most meg lassan tíz lesz! – Azt sem értette: miért nem a szülőszobán van, mit keres a műtőben. De hát ő még sosem szült – a dokik tudják, mi hol van. Épp csak annyi időre távozott, amíg fölhívta anyját, tudósítani, máris rohant vissza.

– Még nincs semmi, üljön csak le, várakozzon! Vagy papás szülés lesz?

– Miért, orvos nincs? – kérdezte ijedten. Nevetve ültették le a műtő előtti váróteremben, ami arra szolgál: ott toporzékolhassanak az apukák. A jövés-menésben előkerült a két orvos, aki Margóval foglalkozott: Schäffer és Csaba doktor. Attól kezdve ahányszor megjelent valamelyikük, Imre háborgatta:

– Kérem szépen, ne altassák – mert egyszer már hányt az altatástól –, nem szeretném, ha megint problémája lenne!

– Ne idegeskedjen! – nyugtatta hol ez, hol az az orvos –, minden rendben lesz!

– Igen, igen, de a múltkor is – amikor félidőben összevarták – kihányta a lelkét!

– Jó, jó, nyugodjon meg, tudjuk mi a dolgunkat.

Hosszú-hosszú várakozás következett. Kismamák tolattak nagy pocakkal; orvosok, nővérek jöttek-mentek, az idő csak telt-múlt, sokáig semmi sem történt. Végre kijött a műtőből Schäffer doktor:

– Megvannak a gyerekek, az A baba 1100, a B baba 2100 gramm körüli. Illetve a Tamás az A, a Zoltán a B. Mind a ketten jól vannak! – Imre csodálkozott: nem ezt beszélték meg. Margó édesapja Jánosi Gyula Pál, ezeket a neveket akarták – a papa iránti tiszteletből –, az egyik fiúnak Gyulát, a másiknak Pált. – Nemsokára kitolják, addigra ébren lesz, tud vele beszélni. Közben történt egy pici baleset, a szájterpesztésnél a feleségének eltört a fogain a hídja.

– Az legyen a legnagyobb baj, azt lehet pótolni – nevetett Imre, és szaladt telefonálni anyjának: megvan a két baba. Visszafutott, várta, hozzák ki az asszonyt.

– Mikor hozzák, mi van már? – zargatta a nővéreket.

– Nyugi, már ébredszik, mindjárt fönt lesz, várjon! – Egyszer csak, mint a méhkas: felbolydult a műtő. – Csaba doktor, Csaba doktor, jöjjön gyorsan! – kiabáltak bentről többen is. – Schäffer főorvos úr, tessék gyerekezni ide!

Imre a váróban semmi rosszra nem gondolt, amíg meg nem jelent az egyik orvos:

– Hát... sajnos történt egy kis baleset. Nem nagy probléma, de be-lehelte a hányadékát, most mentőt kell hívni, és viszik a Rókusba. – A száján volt: – Ugye megmondtam, hogy hányni fog! – de lenyelte, nem szólalt meg. Megérkeztek a mentősök, bezúdultak a műtőbe. Imre előrement a lépcső aljára, várta őket a hordágyon fekvő Margóval. Megengedték: ő is beüljön a mentőautóba, foghatta a felesége kezét. Az asszony nem volt magánál, időnként rettenetesen hörgött, harákkolt. Kétszer is

megálltak – vákuummal leszívták a torkából kiálló csövön át a váladékot –, aztán robogtak tovább, nem a Rókusba, hanem a Budakeszi Tüdőszanatóriumba. Egyenesen az intenzívra vitték. Imrének a nővér a kezébe nyomta Margó láncát, gyűrűjét, fülbevalóját. Végigfutott a hátán a hideg, keresztülillant rajta: akkor szokták ezeket odaadni, ha meghalt valaki.

– Életveszélyes állapotban van, de mindent megteszünk érte. Rengeteg embert megmentettünk már ilyen helyzetből. Nem lesz semmi probléma – nyugtatta az ügyeletes orvos. Imre várt jó ideig, de nem kapott újabb hírt, ugyanaz hangzott el többször: hamarosan minden rendben lesz.

– Elmehetek, doktor úr? Megnézném a gyerekeket, meg anyámat is értesítenem kéne; a kocsim ott maradt a Bakáts téren, szabálytalanul parkolok vele.

– Nyugodtan menjen csak! Mi végezzük a dolgunkat, most már jó kezekben van a felesége! – Kezdett megnyugodni, lejött a városba. A Schöpf-Merei Kórházban Schäffer doktorral találkozott.

– Nem lesz semmi baj. Előfordult ez már máskor is – igaz, ritkán –, de minden rendben lesz. Holnap fölmegegyek én is meglátogatni őt.

– Mondtam, doktor úr, előre: hányni fog!

– Nehezen tudtuk intubálni – ettől tört el a hídja is –, alig engedte, hogy bevezessük a légcsövét a tubust. De nem lesz gond, meglátja, legyen egészen nyugodt!

Átment az újszülött osztályra. A két kis vacak inkubátorban volt, csak messziről mutatták meg: – Az az, meg az ott. – Nagyon-nagyon picik voltak; Tamásnak az egész karja akkora volt, mint egy csirke szárny.

– Úristen, lesz ezekből egyáltalán valami? – de megnyugodott: megvannak a kicsik.

Fölautózott Budakeszire, ott nem változott semmi. Margó torkából a csövön át véres-habos váladék jött. Onnantól ez volt a napi két-háromszori menetrend: föl Budakeszire, le a Bakáts tere. Margó gyakran magához tért; mivel a torkában cső volt,

beszélni nem tudott; a kezébe adtak ceruzát, a lázlap hátára próbált írni nekik. Ám rendszerint csak értelmetlenségekre futotta: nagy ákom-bákom betűkkel érthetetlen szavakat rajzolt. Amikor bent fekvése harmadik napján megjött a mamája Sislócról, Margó erőt vett magán, sikerült annyit papírra vetnie: hová tette azt a kis dugipénzt, ami az anyjáé volt – általa áthozott, itt eladott cuccok ellenértéke. A Szovjetunióban akkoriban egy kiló cukrot nem lehetett kapni – hoztak ezt-azt: Imréék eladták, az áráért itt bevásárolhattak.

Imre szerzett polaroid gépet, megkérte a nővérkét: fényképezze le a babákat az inkubátorban. Fölrobogott Margóhoz, aki szerencsére éppen magánál volt, látta a fotókat. Arcához szorította a képeket, majd keresztet formált a két kezéből. Imre megrettent: csak nem akar meghalni? Margó úgy-ahogy mosolygott, a szemével intett: jól van minden.

Másnap délután megérkezett Sislócról Margó nővére is. Imre kiment érte a pályaudvarra, hazavitte magához, majd elment éjszakára dolgozni. Este tíz körül telefonált a szanatóriumba: hogy van az asszony? Bemondták:

– Meghalt.

– Ne beszéljen már nekem hülyeséget, hát most szült! Biztos összetévesztik valakivel!

– Nem, nem tévedek: meghalt. – Kivilágítatlan telepen, pirinyó portásfülkében ült egymagában, és rászakadt a tehetetlenség. A telepet nem hagyhatta őrizetlenül, fölhívta egy barátját, aki azonnal jött, leváltani őt. Hazament, anyósával és sógornőjével közölni a szörnyű hírt.

– Azonnal menjünk föl! – a nők tenni akartak valamit.

– Éjszaka van, elmúlt éjfél; mit tudunk tenni most a kórházban?

– Előkerült Imre öccse, húga, anyja: ők is megtudták. Ültek egy rakáson, nem csak a nők zokogtak, a férfiak is. Margót mindenki nagyon szerette.

– Minek kellett Neked még gyerek? – vádolta anyósa. – Most is élne az én drága Margóm, ha nem akartok gyereket! – fájaldalmában azt sem tudta, mit beszél, miért bánt.

Imre nem omolhatott össze; ettől kezdve többet volt a kórházban, a két fiával, mint azok, akik ott dolgoztak. Beöltözhetett – mint egy nővér –, etethette, pelenkázhatta a piciket. Tamás, a kisebbik eleinte nem fogadta el a cumis üveget – egészen addig, amíg nem az apja kínálta. Az ő kezéből azonnal hajlandó volt szopni belőle. Imre egész nap a gyerekei mellett sertepertélt, hol az egyik ült az ölében, hol a másik. Kivette a szabadságát, aztán elment GYES-re. A kicsik lekerültek az intenzívről a normál újszülött osztályra, akkor a kórházban fertőző kötőhártyagyulladás-járvány tört ki. Egyetlen látogató sem tehette be a lábát. Imre „kiverte a balhét”: ha a nővérek és orvosok bejárhatnak, akkor ő is – végül beadták a derekukat, engedték, hogy egyedül ő továbbra is állandóan ott lehessen. Egyszer indult ki a henteshez bekapni valamit ebédre, a kórházudvaron szembejött vele Csaba doktor. Az orvos meglátta őt, s – mint aki elfelejtett valamit – hirtelen hátra arcot csinált, és visszasietett az épületbe. Nem mert a szemébe nézni.

Hazaadták a fiúkat. Tamás még nem érte el az ehhez előírt súlyt, de újra kitört a kórházban a járvány – hogy el ne kapja, inkább engedték: kivigye az apja. Péter fia már felnőtt férfi volt, élte a saját életét; Viktor ugyan sokat segített, de ő csak hétvégeken volt ott. Imre egy évig azt sem tudta: fiú-e vagy lány. Anyatejért járt, bevásárolni, egyébként ki sem mozdult a lakásból. Volt éjszaka, amikor hússzor kelt föl a kicsikhez; egy idő után írni kezdte: 1 óra 10-kor, 1 óra 25-kor, 1 óra 40-kor, 2 óra 5-kor. A pisilésen kívül semmire nem volt ideje. Lett aztán egy könnyebbsége: fölfedezte, ha fölteszi a Chopin zongoralemezt, a gyönyörű kalimpálástól megnyugszanak és elalszanak a babák. Csak egy ilyenje volt, de az attól kezdve rengeteget szólt. Egy barátja bejelentette magához – mintha a hatodik kerületben lakna –, onnantól kezdve abban a kerületben is kapott anyatejet. Lekanalazta a tetejéről a sűrű, tejfölszerű

részt – azt Tamásnak, a kisebbiknek adta –, a maradékot fölírta, és szétosztotta kettejüknek. Zoltán így mindig diétásabbat kapott; Tamást viszont fölhozta majdnem ugyanarra a súlyra, amilyen a nagyobbik volt.

A sors többször is segített. A Schöpf-Merei nővérekéi eleinte minden nap jöttek, támogatták, amiben tudták. Foglalkoztak a bébikkel, közben kivasalnak, beszélgettek vele, tartották benne a lelket. Elvitte Margó ruháit a Vöröskeresztbe, leadta: osszák ki a szegényeknek. Megkérdezte egy ottani dolgozó:

- Honnan és miért hoz ilyen szép holmikát?
- Meghalt iker-szülésben a feleségem, az övéi voltak.
- És a gyerekek?
- Otthon vannak.

– Milyenek, mekkorák? Mutassa körülbelül a méretüket! – és hatalmas zsák gyerekruhával mehetett haza. Máskor bement egy babakocsi-üzletbe – kereste a legolcsóbbat, sóvárogva nézte a gyönyörűbbnél gyönyörűbb kis járműveket –, de amikor az árcédulákra pislantott, bizony elsírta magát. Elegáns úr szólította meg:

- Mi történt, uram?
- Semmi, semmi, nézem, milyen szépek ezek.
- De miért sír?

– Mert ezek közül én egyiket sem tudom megfizetni – az úr tovább kérdezett, kiszedte belőle, mi hogyan történt.

– Nos, akkor Ön most azonnal 50 százalékos árkedvezményt kap tőlem; én vagyok itt a tulajdonos.

Akkor lett könnyebb, amikor bölcsődébe adhatta a fiúkat. Föltűnt neki: nem tud fölvenni egy inget, vagy mert összemosta a klottgatyjával, és szürke lett a fehérből, vagy mert nem tudja kivasalni. Eszébe jutott: hány nő lehet, aki képtelen beverni a falba egy szöveget egyenesen, az életben nem képes egy kiesett konnektort visszaszerelni a helyére. Föladott egy hirdetést: cseréljük ki egymás munkáját. Legnagyobb meglepetésére vagy ötvenen jelentkeztek. Összeszövetkezett a Nap Családsegítő Szolgálattal, azon belül működtették ezt a „klubot”. Volt, hogy

egész éjjel csomagolta a Mikulás-csomagokat. Kiderült ám: a szolgálat az ő nevükben beadott különböző pályázatokat, s az ott elnyert pénzeket mások elmentek nyaralni. Leváltak róluk, és létrehozták saját egyesületüket, az lett a neve: Gyermeküket Egyedül Nevelő Szülők Egyesülete. Első évben megnyertek annyi pénzt, hogy a tagok az egész nyarat a Római parti kempingben tölthették. Onnan ment el dolgozni a szülők egy része, a gyerekeiket nyugodtan otthagyhatta a többi szülőre. Főztek maguknak, kirándultak, ragyogó klubéletet éltek, kitűnően érezték magukat. Imrének, mint fő-szervezőnek még az az előnye is megvolt: ő bungalóban, ágyban alhatott, nem a földön, gumimatracon, mint a többiek. Igaz, az ikerfiúk néha vadidegen asszonyoknak fogták meg a kezét: – Gyere, anyu, legyünk együtt! –, máskor a fürdőlepedőjükre festett szép nőről bizonygatták: az az ő mamájuk. Következő nyáron megismételték a kempingezést, de akkor már szétzüllött a dolog – túl sok volt a magányos nő, a biztonsági őről a műszaki vezetőig fű, fa, virág odajárt, majdhogynem, mint a kupiba; végül lebontották a sátrakat, és távoztak. Az egyesület szétesett. Imre azonban ott ismerte meg Ágit, megszerették egymást, összeköltöztek. Áginak van egy kislánya, őt is befogadta a család.

Imre öccsének rendőrorvos volt a szomszédja, ő kérdezte beszélgetés közben:

– És miért nem perelted be a kórházat? Ügyvédet is tudok ajánlani.

– De hát folyik a rendőrségi kivizsgálás Margó haláláról, csak éppen soha nem fognak a végére érni, néha azt hiszem: szántsándékkal húzzák az időt.

– Mi történt eddig?

– A BRFK Bűnüldözési Osztálya vizsgálta az ügyet, bevont orvosszak-értőt. Nézd, itt a papírja! „Megállapítottuk, hogy a halál közvetlen oka súlyos kétoldali vérzéses tüdővizenyő volt, mely az altatás során bekövetkezett savas gyomortartalom belégzése miatt alakult ki. Ennek részbeni oka, hogy a műtétet

előkészítetlen állapotban kellett végezni. Orvosi mulasztás gyanúját nem állapítottuk meg, ezért az eljárást megszüntettük.” Utána ezt a határozatot a BRFK Hivatala Titkársági Osztály megsemmisítette, és az új eljárás lefolytatására a BRFK Vizsgálati Osztályát jelölte ki. Az kihallgatott engem, a műtétnél eljáró orvosokat, valamint – mivel egymásnak ellentmondóak voltak a szakértői vélemények – kikérték az Egészségügyi Tudományos Tanács véleményét. Végül persze jóváhagyták az előző, a nyomozást megszüntető határozatot.

– És akkor most?

– Nem tudom.

– Mondom Neked, fordulj ügyvédhez! Te magad úgysem tudod soha az életben kiharcolni az igazad, add át szakembereknek!

– Azt hiszem, igazad van, tényleg ezt kell tenni. Nem szabad megtorlatlanul hagyni, ami történt! – és Imre ügyvédhez fordult. Az idős jogász végigolvasta az iratokat, sok órán át hallgatta őt, s mélyen megrendült:

– Rettenetes, ami Magával történt. Hiszem: nem szabad engednie elsikkadni az igazságot, a végére kell járnia. De nagyon nehéz lesz, és egyáltalán nem biztos, hogy megnyerjük! Az orvosok tíz körömmel fognak harcolni, körbe-körbe védeni fogják egymást!

– Nem baj, ügyvéd úr, vállalom. Ne maradjanak büntetlenül!

Elindult a polgári, kártérítési per. A kórházi és biztosítós ügyvédek persze azonnal ezzel érveltek: íme, a rendőrségi vizsgálat sem állapított meg műhibát, tehát semmi keresnivalójuk nincs a kártérítési ügyben sem, bebizonyosodott, hogy az orvosok betartották szakmájuk összes szabályát. Nem volt más választás: meg kellett támadni a rendőrségi határozatot. Jogász és nem jogász egyaránt hüledezett: az ügyvéd beperelte az ORFK-t. A Pesti Központi Kerületi Bíróság előtti perben az ország legnevesebb aneszteziológus professzorát kérte föl, majd Németországból hívott ugyanilyet. Mindketten állították: ami történt, súlyos műhiba, az orvosok bűnösök, felelősségre kell

őket vonni. Az Egészségügyi Tudományos Tanács orvosai ismét kinyilatkoztatták: semmiféle hiba nem történt. A bíróság elutasította a keresetet. Megfellebbezték, s jogászörökben szenzáció született: a Fővárosi Bíróság – nekik adva igazat – az ORFK nyomozást megszüntető határozatát hatályon kívül helyezte, s a rendőrséget új eljárás lefolytatására kötelezte.

Végül kilenc orvos-szakértő szerepelt – ki emígy, ki amúgy. Két hónap híján három év alatt sikerült eljutni oda, hogy megszületett az úgynevezett közbenső ítélet: „A bíróság megállapítja az alperes Schöpf-Merei Kórház kártérítő felelősségét Helényiné Jánosi Margit 1991. augusztus 31-én bekövetkezett halálával kapcsolatban.” A „közbenső” azt jelenti: a kártérítés összegéről nem hoznak döntést, azzal majd akkor kezdenek el újra foglalkozni, ha ez az ítélet jogerőre emelkedik. Megtörtént ez is, a Legfelsőbb Bíróság jóváhagyta a jogalap fennállását kimondó ítéletet; következhetett előlről az újabb forduló, most már a pénzről. S végül megszületett az elsőfokú ítélet erről is. Megítélték a kártérítést.

– Megérte végigvinni? – kérdezem az ítélet kihirdetése után Helényi Imrét.

– Ha tudtam volna: mit kell végigélnem – nem kezdtem volna el. Borzalmas volt. Hét éve egyetlen éjszakát nem aludtam végig; sokszor ma is arra ébredek: sírok álmomban. Szörnyű fájdalmaim vannak a csípőmmel, a zoknimat nem tudom magam fölhúzni; évek óta be kéne tetetni csípő-protézist. Ám nem merek fölfeküdni a műtőasztalra; az a rettegés van bennem: mi lesz a gyerekekkel, ha én is ott maradok. Maga a per is rémes volt, legfőképpen borzalmasan megalázó. Arra is orvos-szakértőt rendeltek ki, hogy a gyerekek és az én lelkivilágom tényleg sérült-e Margó halálától. Martini doktor, a biztosító ügyvédje az egész tárgyalás-sorozatot végigröhögte. Ha az én ügyvédem szólt, ha valamelyik szakértő vallott – az az ember állandóan nevetgélt, vagy olyan gúnyosan vigyorgott, hogy folyton ökolbe szorult a kezem. Végül az ügyvédem már jegyzőkönyvbe vétette: kéri őt, viselkedjen bírósági tárgyaláshoz méltóan. Talán meg

kellett volna próbálnia megérteni: nem egy kocsmai verekedés folytatása volt ez a tárgyalás, hanem egészen másfajta esemény következménye.

Igaz, sokáig tartott. '91-ben történt, ami történt – és '98 szeptemberében született meg a Fővárosi Bíróság ítélete, ami még nem jogerős. A fiúk – akiknek meghalt az édesanyjuk – már iskolába járnak, és most született meg az első ítélet. Ami ellen biztos, hogy Martini ügyvéd fellebbezni fog, tehát ki tudja, meddig húzódik még. Lehet, a Tocsik-, meg Tribuszerné-ügyek is sok évig húzódnak, de azok az ő javukra tartanak sokáig, nem a kárukra. Ám hozzá kell tennem: a bírónő hallatlanul tisztességesen, humánusan járt el. Az istentelenül hosszú tárgyalás nem az ő hibája – ha egyszerre kétszáz ügyet kell vinnie, persze, hogy nem képes hamar végezni eggyel-eggyel. Végül a jogászok számára is – ahogy ők mondják – precedens-értékű eljárást vitt végig. Ez volt az első eset, amikor végre bebizonyosodott: az orvosok tevékenységének megítélésében nincs kizárólagos hatásköre a – hihetetlenül elfogult, a kollégáikat elvtelenül, mindenáron védelmező – igazságügyi orvos-szakértőknek és a még sokkalta elfogultabb Egészségügyi Tudományos Tanácsnak. Megdőlt az a gyakorlat, hogy csak az ő véleményük számít perekben véleménynek – végre ekkor először elfogadták: a magánszakértő is lehet szakértő, lehet pert nyerni az ügyfél által felkért szakértő állásfoglalása alapján is.

Nem az izgat a pénz dolgában: mikor lesz már hepaj, mikor mulatunk – soha nem iszom egy kortyot sem. Nem is magamra akarom költeni azt a pénzt, amit majd egyszer megkapok – pedig hát azért járok ebben a joggingban, ne kelljen fölvennem az egyetlen nadrágomat, amim van. A bírósági tárgyalásokra sem tudok öltönyben menni – mert azt az egy öltönyömet legalább öt éve kellett volna lecserélni, úgy néz ki, hogy nincs képem fölvenni. A gyerekeknek szeretnék olyan körülményeket teremteni, amilyeneket az anyjuk próbált volna megteremteni nekik – ha életben hagyják. Vennék nekik olyan ruhákat, amilyen a többieknek van körülöttük, és amilyenre nekünk nem telik. Jó

lenne, ha nem csak egy-egy pár cipőjük lenne. Talán a lakást elcserélnénk kicsit nagyobbra: legyen külön szobájuk, tudjanak nyugodtan tanulni, ne egy kétszer két méteres lukban aludjanak egymás fölött, polcolva. Most, hogy elkezdték az iskolát, nem tudok íróasztalt betenni nekik a szobájukba, mert nem fér el. Szívesen tennék a tornaszájukba én is egy-egy kis gyümölcslevet, hadd igyák meg tornaóra után. Nem panaszkodnak ők. Bemegyünk egy üzletbe, nem nyúlnak csokoládé után, tudják: nem bírom megvenni. Minden nap megkérdezik nyáron:

– Apu, veszel egy gombóc fagyit?

– Holnap veszek, kisfiam – ígérem meg olyankor, mert egy héten egynél többször nem futja rá. De tudja, mit? Ha semmi mást nem tudnék elérni a perrel, csak azt, a Bakáts téri kórház faláról vegyék le azt a táblát: „Anyavédelmi Központ” – már azt is nagy sikernek érezném. Hogy levették-e? Még nem.

Igy hát néha hazafelé megállok a szomszédban, a Puskin és a Trefort utca sarkán lévő tábla előtt:

Szegény, forog a sírjában.

– Nézd, apu, mi ez? – Andris a jobb karját mutatta: kis piros duzzanat volt az alkarján, a közepén sárgás dudorral.

– Mi van, kicsim, már kezdesz kamaszodni? Jönnek a pattanások? Nem lesz ez egy picit korán? Igaz, már 10 éves komoly nagy férfi vagy! Na mutasd! Te, ez nem pattanás, ezt úgy hívják: kelés. Megsebezted valamivel a karodat itt?

– Nem, apu, semmivel.

– Be sem ütötted valahová?

– Nem, nem történt vele semmi. A kelés, az nagy baj, apu?

– Óh, dehogy, babám, legrosszabb esetben föl vágják, hogy kiürüljön belőle a genny.

– Jaj, papa, nekem ne vágják föl a karomat! Az biztos rémes!
– Most nem fáj?
– Csak ha hozzányúlok.
– Tudod, mit? Akkor ne nyúlj hozzá! Beszaladunk a gyerekesbészetre, nézze meg doktor bácsi.
– Ne menjünk, apu, hátha elmúlik magátó! Várjunk, mondjuk holnapig!
– Jól van, Te anyámasszony katonája, Te gyáva kistigris! Emlékszel a gyáva kistigrises könyvre?
– Persze. Gyere, apu, vegyük elő, az olyan aranyos volt!
– És én olvassam Neked, mint akkor, amikor megvettük?
– Aha. Juj, de jó lesz, megint pici baba vagyok, és Te olvasod föl a mesét!
– Na, itt is van, megtaláltam a régi könyveid között. De akkor ülj az ölembe, kicsi babának ott a helye! Na, figyelj, olvasom...
A kis kelés nem múlt el másnapra, s – Andris hiába nyivákkolt – elmentek a gyerekesbészetre. A doktor néni kedves volt, nem bántotta a kisfiút. Szemügyre vette a kis kelést, s megkérdezte:
– Andris, megnyomhatom?
– Ne tessék, mert az fájni fog!
– Jó, akkor csak icipicit, látnom kell, mennyire érzékeny. Ígérem, nagyon vigyázok! – tényleg egészen enyhén nyomta meg, Andris éppen csak nyekkent kicsit. – Jól van, katonadolog! Kapsz olyan kezelést, ami egyáltalán nem fáj; és egykettőre elmúlik ez a bibi. Így, ni, már készen is vagyunk. Borzasztó volt?
– Nem, nem is fájt.
– Na látod! Hát, ma van péntek, mondjuk, kedden gyertek vissza, hadd nézzem meg: rendbe jön-e addigra! Oké?
– Oké, köszönjük szépen. Csókolom! – Andris papája finoman odacsúsztotta az asztalra a borítékot, ő is köszönetet mondott; kézen fogta hős nagyfiát, és megkönnyebbülve elvitte fagyizni. – Apu, mit adott a doktor néninek? – kíváncsiskodott Andris két nyalás között.
– Pénzt, kicsim. Tudod, az orvosok nagyon keveset keresnek, ezért aki elégedett velük, az szokott nekik pénzt adni.

– Neked is szoktak pénzt adni a munkahelyeden, ha elégedettek Veled?

– Nem, drágám, nekem nem szoktak.

– Mért, Te sokat keresel?

– Nem, én is keveset keresek, de az más...

– Mért más?

– Nem is tudom, miért más. Na, figyelj ide, Te kis kíváncsi kacska! Kimegyünk az állatkertbe?

– Juj, de jó, menjünk! – Kitűnően mulattak a vízilónál, meg a mackóknál. Andris a majmoknál is lecövekelt, imádta őket: akár órákig bámulta volna, miként játszanak, ugra-bugrálnak, cipelik a babáikat a nyakukban. Fáradtan, éhesen értek haza; a mama már otthon volt, morgott is, nem tudta, hová lettek ennyi ideig.

– Az orvosnál mi volt? – brummogott az anyamackó.

– Azt mondta a doktor néni, nagyon rendes voltam, úgy viselkedtem, mint egy nagyfiú – büszkélkedett Andris. Szombaton nagy családi ebéd volt náluk, vasárnap délben meg ők mentek a nagyiékhoz. Andris úgy teleette magát a rántott csirkével, rögtön elnyomta az álom. Nagyanyó hozott egy plédet, betakargatta, ám ijedten fordult a fiához:

– Te, mi van ennek a gyereknek a kezével?

– Mi lenne, semmi; az alkarján volt egy kis kelés, de már lekezelték.

– Nem a karjáról beszélek – zsémbelt nagyanyó –, a kezéről. Nézd meg, két ujja egész fekete! Hol járt ez a gyerek? – Papa kezébe vette a kis praclit, finoman – föl ne ébressze az alvó Andrist – próbálta leszedni a maszatot. Andris összerándult és felnyögött.

– Ez nem kosz! Belülről fekete! – sápadt el apukája. – Atyaúristen, mi ez? – Fölemelte, szeméhez közelítette kislátó kezét, és komolyan meg-ijedt. Megnyomta a fekete részt, Andris álmában földobta magát és sikoltott; kipattant a szeme, s azonnal dőlt belőle a könny.

– Jajajaj, apu, mit csinálsz, nagyon fáj! – Azonnal bevágódtak a kocsiba, száguldottak vissza a gyerekesbészetre. Az ügyeletes orvos fintorgott, kelletlenkedett:

– Tessék visszajönni holnap reggel, akkor bent lesz a doktornő, aki kezelte őt!

– De mi ez, doktor úr? Mi ez, hogy teljesen elfeketedik két ujjá, és nagyon fáj is neki?

– Én nem tudom, kérem; annak tessék megmutatni, aki kezelte!

– De apu, holnap két tesi óránk van, és a tanár úr megígérte, hogy végre enged focizni minket!

– Jó, kicsim, ezt majd megbeszéljük! – Szorongva tértek haza, lefektették Andrist, és megegyeztek: másnap reggel papának két fontos megbeszélése is van, mama viszont el tud kéredezni, ő viszi vissza Andrist az orvoshoz.

– Nem tudjuk, mi ez, de ki kell vizsgálni azonnal – mondták másnap; s a kisiút nem engedték haza, ott tartották a kórházban. A délutáni látogatási időben papája megkereste a doktornőt, talán már tud vizsgálati eredményeket.

– Sürgősen le kell vágnunk a két ujját – hangzott a döbbenetes közlés.

– Micsoda? Viccel velem? – bődült el az apa.

– Sajnos nem. Elüszkösödtek az ujjai.

– Ugyan mitől? Attól, amit Maguk tettek vele most pénteken?

– Nem, dehogy, annak ehhez semmi köze! Az a karján volt, ezek pedig az ujjai.

– De hiszen nem volt az ujjain semmiféle sérülés!

– Kellett lennie, máskülönben nem üszkösödhetett volna el ennyire. Ha nem operáljuk le holnap reggel, a gyermek meg fog halni!

Másnap reggel megoperálták Andrist; két ujját – a középsőt és a gyűrűset – leamputálták. Három nappal később mindhárom maradék ujjá is befeketedett; azokat is levágták, tőből. Két nap múlva a csuklóját, három napra rá az alkarját, könyök alatt, aztán könyök fölött amputálták. A kis kelés kezelése után pontosan két

héttel Andris jobb karját vállból levágták. Közben kiderült: a kezelés – amit a doktornő

alkalmazott – kísérlet volt, Magyarországon addig ilyet még nem végeztek.

Beperelték a kórházat, a pert megnyerték. Az ítélettel a kezében Andris papája büntető főljelentést tett a BRFK-n. Lefolytatták a nyomozást, majd meghozták a nyomozást megszüntető határozatot. A kórház nem indított fegyelmi eljárást a doktornő ellen. A Magyar Orvosi Kamara sem.

NEKI MÁR NEM SZÁMÍT?

Mária a Balaton mellett nőtt föl, szülei ott művelték a földet. Volt három testvére, de ők is, szülei is mind meghaltak. Ő gimnáziumot végzett; tizennyolc éves korában megjelent egy hadmérnök. Egy katona nem sokat teketóriázik, írt egy levelet Mária szüleinek: imádja ezt a lányt, elveszi feleségül – és hipp-hopp, szabályosan elrabolta a hajadont. Eleinte szépen éltek együtt; született egy stramm fiuk, mérnök lett, hozott két unokát a családba. A házasság azonban csak nyolc évig tartott; a fia pedig 27 évesen autóbaleset vétlen áldozata lett. Mária manikűrösként és hajmosóként 38 évet dolgozott le egyetlen fodrászatban. Talált élettársat is – összeköltözött Dénessel, a két lakást elcserélték egyre. Jól érezték magukat együtt; sokat jártak ide-oda, nagyokat nevettek, finomakat szeretkeztek.

Mária ötvennégy éves volt, amikor furcsa, kellemetlen tünete jelentkezett. Viszketett a szeméremteste. Nem csípett, nem fáj – éppen csak állandóan viszketett. Öblögette kamillás vízzel, de nem múlt el, mi több, begyulladt. Vett a patikában Chlorocyd kenőcsöt, az nem használt. Kipróbálta a Hydrocortisont, eredménytelenül. Sem a viszketés, sem a gyulladás nem szűnt meg. Maga alá tartott tükröt, s a gyulladás közepén barnás foltot látott.

Éppen behívót kapott a körzeti onkológiáról, nőgyógyászati rákszűrésre – no, ez éppen kapóra jön, gondolta, majd ott kiderítik: mi ez a kínos viszketés. Megnyugtatták a vizsgálaton: a változó korban gyakori a viszketés, meg a barna folt – egyszerű klimaxos jelenségek. Fontos, hogy nem rákos; fölírtak Ovestin kenőcsöt, majd az elmulasztja. Nem mulasztotta el.

Rokont látogatni ment nemsokára a Kékgolyó utcai Onkológiai Intézetbe; s a bent fekvő betegnek mesélte, neki meg milyen kellemetlensége van, az megkérdezte a nővérkét: tud-e itt ajánlani nőgyógyászt, aki segítene.

– Éppen itt van a Sárosi Zsuzsanna adjunktusnő, ő kitűnő szakember; jöjjön, odaviszem hozzá! – kedveskedett a nővér, s már húzta is magával Máriát. A doktornő közölte: ő mindig hétfőn vizsgál, akkor jöjjön be, megnézi.

Úgy is lett. A vizsgálat végeztével a doktornő könnyedén adta elő a teendőt:

– Semmiség ez; lecsippentjük, onnantól nem lesz semmi probléma.

– Mi az, hogy lecsippentik, doktornő, kérem?

– Ez a bőr felületén van, onnan lecsípjük.

– Muszáj? Nem lehet anélkül?

– Esetleg rákos elváltozás lehet belőle, de ne ijedjen meg: ez nem rák. Sokaknál előfordul ilyen, nem gond.

– Adjunktusnő, kérem, nem fog ez a műtét akadályozni a szexualitásban?

– Ugyan, dehogy, egyáltalán nem, miért akadályozná; mondom: csak a bőrfelületről van szó.

– Mert csak akkor megyek bele, ha szexuális téren nem gátol. Van egy élettársam nyolc éve, nagytermészetű férfi, akinek nagyon fontos ez, de persze nekem is.

– Az természetes. Na, úgyhogy be kell feküdni; küldünk majd behívót, mikor. Én magam fogom operálni.

– És addig nem kell valami kenőcsöt használnom, vagy gyógyszert szednem, hogy elmúljon a gyulladás?

– Főlöszleges, az operációval megoldjuk.

– Jó, doktornő, várom az értesítést; nagyon szépen köszönöm, hálás leszek Önnek.

1992. május 24-ére szólt a behívó. Vérvétel, vizelet, a szokásos vizsgálatok; közben senki egy szót nem szólt: mi hogyan lesz. 26-án reggel beinjekciózták, majd betolták a műtőbe. Azt hitte: előbb alá kell írnia az engedélyt, hogy

beleegyezik a műtétbe – de nem kellett. Elaltatták; s csak késő délután, jóval a lezajlott operáció után ébredt, nagyon nehezen. Este Sárosi doktornő ügyeletes volt, odajött Máriához is, de ő még mindig aludt. Másnap – amikor a nővérek mint friss műtéttest, próbálták őt rendbe hozni – annyit érzett: az egész alsótete tökéletesen zsibbadt, mintha nem is lenne. Azt mondták: üljön kamillába, azzal öblögessen. Igaz, ők nem adtak ehhez kamillát, Mária a takarítónő kezébe nyomott pénzt: hozzon neki.

Két nap múlva a műtéti terület elfertőződött. Begyulladt, tályog képződött rajta – azt egyszerű érzéstelenítő spray használatával kinyomták, és csipesszel kitisztították, Mária majd' megőrült a fájdalomtól. Lázás lett, nagyon szenvedett. Sárosi doktornő néha megjelent, de soha egyetlen szót nem szólt: mi történt, mi a helyzet. A tályog kezelése során jegyezte meg:

– Ó, gyönyörűen sikerült a műtét, minden rendben van!

Talán egy hét után hazamehetett. De nem volt jól. Fájt is, csípett is. Minden vizelés után azonnal kamillás edénybe ült – de hiába, nem nyugodott a sebe. Újabb hét után mehetett vissza varratszedésre. Sárosi doktornő nem volt bent – közben eltörte a kezét –, egy fiatal orvos látta el.

– Minden rendben – közölte –, tessék otthon is gyakran kamillával öblögetni!

Mária úgy is tett. Egyik alkalommal, amint a kis lavórban mosogatta az altestét, az alaposabb öblítés érdekében próbálta beljebb is juttatni a kamillát. Elhűlt, lemerevedett, hirtelen lélegzethez sem jutott... Följebb nyúlt magába – s nem akarta elhinni, amit érzett... a külső szemérem-ajkai mögött nem volt semmi... Sem belső kisajkak, sem csikló... Csak egy nagy üreg... Azt hitte, azonnal megőrül... Se csikló, se semmi... Egy hatalmas üreg tátong ott, ahol eddig a gyönyör lakott...

Szédülve állt föl a lavórból. Betántorgott a szobába, lerogyott az ágyára.

– Mi ez?... Mi történt?... Egy szó nem esett soha arról, hogy mást is tesznek, mint hogy a barna foltot lecsippentik... Ezek

nem lecsippentettek, hanem mindemet kiszedték... Dénes!... Mit fog szólni Dénes?... Se csiklóm, se semmim... Hogy szeretkezünk eztán?... Mit tettek velem?... És miért?... Meg kell tudnom!

Telefonált az Onkológiai Intézetbe:

– Sárosi doktornő bent van?

– Nincs.

– Holnap bent lesz?

– Nem, holnap nem, de holnapután itt lesz, a betegeihez bejár törött kézzel is.

Mária a folyosón várta az adjunktusnőt. Amikor megjelent, megszólította:

– Doktornő, kérem, szeretnék Önnel beszélni! – ám az orvosnő, mint a szélvihar, úgy sietett tovább. Mária szaladt utána:

– Adjunktus asszony, tessék már megállni, hát mit csinált velem?

– Nem érek rá most Magával foglalkozni, várjon! – beviharzott egy szobába, becsapta maga után az ajtót. – Mária várt. Egyszer csak ki kell jönnie. Nagy sokára nyílt is az ajtó, kilépett az adjunktusnő.

– Szeretnék Önnel beszélni.

– Nem érek rá, sietnem kell! – próbált továbblépni.

– Mi az, hogy nem ér rá, hát mit tett Ön velem? – megkísérelte elállni az orvos útját. – Az egész életemet tönkretette! Mit csinált velem?

– Hagyjon, mennem kell! – indult el.

– Hogyhogy hagyjam? Maga hagyott volna engem! Egyszerűen meg-csonkított! És arra nem képes, hogy leüljön velem, és elmagyarázza: miért kellett ezt tennie? – Máriát már rázta a zokogás.

– Nem érti, hogy dolgom van? – elrohant, elbújt Mária elől.

Leforrázva, megalázva somfordált ki Mária az intézetből. Keservesen sírt, sokáig a villamosra sem mert fölszállni: ne lássák az emberek a szégyenét. Bolyongott bögve az utcákon,

néha nekitámaszkodott a kerítésnek, a zsebkendőjébe hüppögött:

– Még csak szóba se áll velem... Tönkretett, megcsonkolt, és arra nem méltat, hogy két percet rám szánjon... Nem képes azt mondani: bocsánat?... Ki vagyok én, kivert kutya, akivel azt tesz, ami éppen eszébe jut?... Persze, a nagyságos adjunktusnő nem ér rá, sok a dolga... Futni kell a pénz után!... A borraivalót persze szépen zsebre tette a műtét után, az nem derogált neki!... Most nem akartam pénzt adni, rögtön nem jutott rám ideje... Azért fizettem azt a rengeteg pénzt, hogy kivegye a csiklómat...

Nagy nehezen hazatántorgott; beledőlt az ágyba, és sírt, zokogott napokon át.

Dénes azonnal elhagyta. Megmondta őszintén: szereti, becsüli őt, még a főztjét is imádja, de neki fontos a nemi öröm is. Sajnálja, ami történt – de Mária soha többet nem képes az ágyban semmi másra alváson kívül.

– Menj el, Dénes, igazad van! – felelte Mária búsan. – Nincs, mivel hitgesselek.

– Látod, látod, Mária, mondtam Neked: ne operáld meg Magad, Isten tudja, mi lesz abból. Kértelek: próbáld meg természetgyógyászokkal vagy máshogy rendbe hozatni Magad – orvoshoz csak akkor menj, ha már nagyon muszáj!

– Igen, Dénes, Te tényleg mondtad, most már belátom: Neked volt igazad. De hát ki gondolta, ez lesz belőle?

– Ne haragudj rám, Mária! Szégyellem magam, de hát, lehet: nincs már sok nekem hátra, amíg tudok örülni a szexnek – addig szeretném élvezni, ameddig lehet!

– Nem haragszom Rád, Dénes; menj el békességgel, Isten áldjon!

– És elköszöntek.

Mária nemcsak lelkileg, testileg is folyamatosan szenvedett. Menni nem tudott a fájdalomtól. A húgyvezetékét egészen hátratették a műtétről, majdnem a végbélhez; és a csonkolásban valahogy úgy sérült meg, hogy minden pisilésnél szerteszéjjel szórt. Az örökké rettenetesen csípett. Minden egyes

alkalommal utána mosakodnia kellett, lavórba ülni, kiáztatni. Borzalmas volt.

A rádióban hallott a „sóhivatalról”, először azt hitte, vicc az egész, ám kiderült: tényleg létezik, sőt, komolyan próbál segíteni a bajba jutottaknak. Megtalálta a Madách téren, tényleg az volt kiírva: Sóhivatal.

Dr. Kovács nevű ügyészhez került – sírva adta elő a panaszát: mi történt velem. A jogász kijött a lakására, megírtak egy följelentést a rendőrségre: súlyos testi sértés vádjával. Beadták a Gyorskocsi utcába – az Igazságügyi Orvostani Intézetbe –, ám kiderült: az ügyész is rosszul tudta a regulát. Ez az intézet ugyanis semmi mást nem tett – átküldte a följelentést a II. kerületi rendőrkapitányságra. Beidéztek Máriát; volt bennük tapintat, női rendőr hallgatta ki. Döbbenettel és fölháborodással fogadta a történetet. Elküldte Máriát az orvosi egyetem orvosszakértőihez; nőgyógyász is, pszichológus is megvizsgálta. Mindketten majd' elájultak: hogy lehet így megcsonkítani valakit. Igaz, ezt a szót: „megcsonkítani” – a nőgyógyász csak mondta, le nem írta. Újabb szakértői vizsgálatra a nőgyógyászati klinikára kellett mennie, ott teljes döbbenetre egy évvel a műtét után még mindig találtak benne varratokat. Az orvos – hallva a történeteket – csóválta a fejét, láthatóan sajnálta őt. Amikor kiment, az asszisztensnő kimondta, amit a doktor jelenlétében nem mert:

– Borzasztó, hogy ilyen orvosok vannak!

Az ügyész javasolt ügyvédet, aki egyúttal elindítja a kártérítési pert is. Elkészült a kereset, beadták. A rendőrök erre fölsóhajtottak: nem nekik kell végigszenvedni a kínosan nehéznek ígérkező bizonyítási eljárást – kényelmesen fölfüggeszthetik saját nyomozásukat arra a pár évre, amíg a polgári bíróság eldönti: történt-e műhiba vagy sem. A rendőrség még saját eljárásának kezdetén az Onkológiai Intézettől bekérte az összes iratot, később derült ki: legfeljebb a negyedét kapta meg. Az ügyvéd sokadszori erőszakoskodására újabb és újabb papírok kerültek elő, de mindig hiányoztak is továbbiak. Eltűnt a lázlap, nem lett meg számos más sem.

A saját baja mellett maga a per is borzalmak sorozata volt Mária számára. Dr. Martini Jenő – kórház és a biztosító ügyvédje – háromszor küldette nőgyógyászati orvos-szakértői vizsgálatra, minden szavát kétségbe vonta, rendszeresen porig alázta.

Jelentős, fontos vita alakult ki például azon: tájékoztatták-e őt tisztességesen a műtét előtt arról, mit tesznek majd vele. Mária beszámolt a történekről. Voltaképpen már önmagában az is elegendő bizonyíték lehetett volna, hogy nem írátták alá vele a műtétbe beleegyező nyilatkozatot. Ám „az alperesek” állították: a doktornő mindenről pontos tájékoztatást adott előre, a nyilatkozat aláírásának elmaradása pusztán adminisztrációs hiba. Beidéztek Dr. Sárosi Zsuzsannát.

– Miről tájékoztatta Ön a felperest a műtét előtt? – kérdezte a bírónő.

– Elmondtam neki, hogy ez rákmegelőző műtét, amit tehát ha nem végzünk el: rosszindulatú daganata lesz, amibe belehalhat – kezdte tanúvallomását az adjunktusnő. – Ismertettem a műtét menetét és eredményeit. Közöltem azt is: a csiklót és a kisajkakat ennek során el kell távolítanunk.

A bírónő Máriát kérdezte:

– Így történt?

– Dehogyan történt így, bírónő! – a döbbenettől alig tudott válaszolni –, ebből így egy szó sem hangzott el. A doktornő annyit mondott: lecsippentik azt a barna foltot. Még direkt azt is megkérdeztem: nem fog-e ez a műtét akadályozni a szexuális életben – és ő határozottan azt felelte: egyáltalán nem.

– Doktornő?

– Nem igaz, Tisztelt Bíróság; én mindenről részletesen tájékoztattam a felperest. Még azt is tudattam vele: a műtét következtében

szexuális panaszai, vizeletsugárzással kapcsolatos problémái, hüvely-szűkület és láz fordulhat elő.

– Hazudik! – sikoltott közbe Mária, nem bírva uralkodni magán.

– Forduljanak egymással szembe! – végezte el a szabályos szembesítést a bírónő. – Mondják egymás szemébe!

– Én Önt alaposan és mindenre kiterjedően tájékoztattam a műtét előtt!

– Nem tájékoztattott, egészen mást mondott! – Mária alig bírt válaszolni, fulladozott a fölháborodástól. – Diplomás létére Ön hazug ember!

– A szembesítés eredménytelen – sóhajtott a bírónő. Ezután a biztosító indítványára kihallgatták Sárosi doktornő asszisztensnőjét, aki szerint az adjunktusnő minden alkalommal az összes betegét nagyon részletesen tájékoztatja a műtét előtt az operáció valamennyi részletkérdésről.

– Jelen volt Ön dr. Sárosi Zsuzsanna és a felperes erről szóló megbeszélésén? – kérdezte Mária ügyvédje.

– Nem, azon nem voltam jelen.

– Akkor tehát arról semmit nem tud elmondani: azon mi hangzott, és mi nem hangzott el!

– Én azt tudom, hogy a doktornő minden betegét mindig nagyon részletesen tájékoztatta.

– Azt kérdeztem, hogy a felperes és a doktornő beszélgetésén jelen volt-e!

– Nem voltam jelen – ennek ellenére Martini ügyvéd hosszas fejtegetésbe bocsátkozott: ha az adjunktusnő valamennyi páciensét alaposan tájékoztatja, akkor ebből az következik, hogy Móriát is nyilvánvalóan részletesen informálta. Miért következnek? Mi az, ebben az esetben és jogilag: „nyilvánvalóan” – erről nem esett szó. Majd azzal állt elő: a felperes sem tagadja, azt megmondta neki a doktornő, hogy a műtét során a szeméremajkakon lévő barna foltot eltávolítja, s ebbe Mária bele is egyezett. Annak a foltnak az eltávolítása viszont másképpen, mint az elvégzett műtéti típussal, objektíve lehetetlen – következésképpen a felperes tartalmilag és voltaképpen ebbe a műtétbe egyezett bele. Ha nem lett volna ennyire tragikus a történet, mindenki kinevette volna ezt az okoskodást. Ekkor közvetett bizonyítékként kérte értékelni azt,

hogy a műtét előtt Mária több kivizsgáláson esett át (belgyógyászati, gégészeti stb. konzíliumokon), márpedig köztudomású: a kis beavatkozások nem igényelnek ilyen részletes kivizsgálást. Hát, ez sem volt egy erős próbálkozás. Arra is hivatkozott: Mária a műtéti előjegyzés alapján saját elhatározásából feküdt be a kórházba, tehát mégiscsak beleegyezett mindabba, ami történt vele. Hogy ő csupán a barna folt eltávolítására feküdt be, abba egyezett bele, nem pedig abba, hogy eltávolítsák a csiklóját és a kisajkait? Nem számít, igazán nem egy komoly különbség!

Látva, a kötelező tájékoztatás és a beleegyezés hiánya dolgában veszíteni fog – Martini ügyvéd másfelé kezdett kereskedni. Előadta: a műtét után készült szövettani vizsgálat igazolta, „rákmegelőző állapot” állt fenn Máriánál – vagyis volt rá esély, hogy ebből a barna foltból rákos elváltozás jöjjön létre. Ha pedig tehát a műtét rákmegelőző jellegű volt, akkor – a csonkolást annak érdekében végezték el: Mária ne legyen rákos, vagyis – a kisebb kockázat helyes elvét alkalmazták. Mária ügyvédje erre kérte becsatolni bizonyítékként a műtét előtt készített szövettani leletet – tudta ugyanis, az operációt megelőzően nem végeztek szövettani vizsgálatot. Martini ezt persze nem volt képes prezentálni – de úgy vélte: az mindegy, előbb vagy utóbb készült a szövettan, lényeg az, hogy van. Mária ügyvédje először levezette: egyáltalán nem mindegy. Ha készült volna a műtét előtt szövettani vizsgálat – és az rákos vagy rák-közeli állapotot mutat –, az egészen más helyzetet teremtett volna. Azt mondhatták volna Máriának: nézze, Maga rákos – vagy elvégezzük ezt a rendkívül radikális operációt, vagy meghal rákban. Ilyen kérdésre lehet, ő maga válaszolta volna: rendben, vállalom a műtétet, cserébe az életemért. Ám nem végeztettek előzetes szövettani vizsgálatot, ezért ilyen – élére állított – kérdés föl sem merült, nem volt mire felelnie. Másodszor – feltéve, de meg nem engedve, hogy valóban rákmegelőző állapotról volt szó – vitatta a gyógykezelés módját. Elővett és idézett egy könyvet: Dr. Kásler Miklós: Onkoterápiás protokoll

című művét, „Rosszindulatú daganatos megbetegedések komplex onkoterápiájának irányelvei és gyakorlata; részletes diagnosztikus és terápiás menetrend és ajánlások” alcímmel. A főszerző, Kásler dr. – aki egyébként a Sárosi doktornőt is foglalkoztató Onkológiai Intézet főigazgatója – bevezetője egyértelműen fogalmaz. „A terápiás protokoll döntően az Országos Onkológiai Intézet standard gyakorlatára épül. A protokollt magyar viszonyokra írtuk, a mindenütt elvárható minimumra koncentrálva.” E kötet Szeméremtestræk című fejezete két – ez esetre döntő – előírást is tartalmaz. A 318. oldalon: „Műtét előtti szövettani vizsgálat: a daganatot minden esetben igazolni kell!” Majd később a következőt. „Az 1980-as évektől a kórjóslati tényezők pontosabb meghatározásával és figyelembe vételével szemléleti változás történt a kezelési terv összeállításában: elterjedt a kisebb radikalitás felé törekvés... Az egyébként ép szeméremtesten egy gócból kiinduló korai stádiumú daganatoknál javallt a szeméremtest megtartása.”

S mindehhez az elképesztő, már-már hihetetlen adalék: ennek a Szeméremtestræk című fejezetnek egyik szerzője és szerkesztője nem más, mint Dr. Sárosi Zsuzsanna, az Országos Onkológiai Intézet adjunktusa. Az operációt megelőzően szövettani vizsgálatot nem készítettő, beleegyezés nélkül radikális csonkoló műtétet végző orvos maga írja az orvostársainak szánt tananyagban, hogy a daganatot műtét előtt szövettanilag igazolni kell, és hogy a korai stádiumú daganatoknál a szeméremtestet meg kell tartani!

A pert 1994. novemberében indították el. '95 decemberében a Fővárosi Bíróság úgynevezett közbenső ítéletet hozott: kimondta az alperes, az Országos Onkológiai Intézet kártérítési felelősségét, de annak összegéről nem hozott határozott. Martini ügyvéd megvárta a rendelkezésére álló határidő utolsó napját, s akkor adta be fellebbezését. A Legfelsőbb Bíróság 1997. júniusában helybenhagyta az elsőfokú ítéletet, s a hatalmasra duzzadt paksamétát és az eljárás hátralévő részét visszaadta a Fővárosnak. Ott 1998. szeptemberében született meg az ítélet a

kártérítés összegéről. Mária vagyoni kártérítésként pontosan azt az összeget kérte, amennyi a betegállományának öt éve alatt kiesett munkabére lett volna —manikűrös és hajmosó létére persze borralaló nélkül, hiszen azt úgysem ítélik meg), valamint némi járadékot. A bíróság ezt megítélte, a nem vagyoni kártérítési kötelezettséget pedig a Mária által kért összeg pontosan egyötödében állapította meg.

Martini doktor fellebbezett. Sokallotta.

– Engem széttrancsíroztak – mondja Mária az ítélethirdetés után –, megcsonkítottak. Mind a mai napig tönkre vagyok téve. Betét nélkül egy percre sem maradhatok, mert gyakran nem vagyok képes szabályozni a vizeletemet. Otthon nem betétet használok – mert az borzasztó drága –, hanem gézdarabkákat összehajtogatok, s azokat teszem oda minden pisilés után. Hypós vízben kiáztatom, kimosom, újra használom. Ha elmegyek otthonról: már órákkal előtte nem fogyasztok folyadékot, ne kelljen WC-re mennem, mert szerteséjjel szór a vizeletem, mindenem csupa pisi lesz tőle. Ma is szörnyű fájdalmaim vannak. Közben egyfolytában szégyellem magam. A családom sok tagjának is restelltem elmondani: mi történt velem; csomóan semmit nem tudnak róla – szégyellem. Ha megkapom a pénzt, akkor plasztikai műtétet kell végeztetnem, hogy szabályozni tudjam, meg hogy ne szórjon így széjjel a vizeletem.

Szexualitásra persze már azzal sem lehet alkalmassá tenni. Pedig higgye el: nekem is jól esne kis gyöngédség, szeretet. Attól, hogy közben hatvan is elmúltam, ma is vágnék az ölelésre. Gyakran járok ki a temetőbe a szeretteimhez, ott elkezdett kerülni egy kedves, szimpatikus úriember. Fölajánlotta többször: hazavisz kocsival, kérte, találkozzunk – csinos, ápolt vagyok ma is –, de én nem merek. Így nem lehet. Jó lenne tartozni valakihez, de így nem. Amíg ez meg nem történt, mindig vidám voltam, víg kedélyű, temperamentumos – ma már csak szomorkodom állandóan. Ezt persze nem lehet pénzzel megfizetni. De talán arra mégiscsak csúnya dolog volt hivatkozni: öreg vagyok már, nem számít, hogy szexuálisan is

tönkre tettek. Nem lennék öreg, ha nem teszik ezt velem. Szerethetnék még...

Van ugye az a – szülészek körében közismert – terminus technicus: kőre szülés. Azt az esetet értik ezen, amikor a kismama a kelletténél – tudniillik a szülésorvos urak megszokott tempójánál – hamarabb szüli meg gyermekét. Ilyenkor ugyanis eléggé el nem ítéhető módon az a megátalkodott szülő nő nem várja meg, amíg mindent szépen elboronálnak szülése előkészítésére, hanem fogja magát, és – hipp-hopp, megszüli a babát. A kőre. Mármint a folyosó, a szülőszoba előtti váró, vagy a szülőszoba kövére. Nem műhiba ez, még csak nem is különösebben nagy baj – az esetek döntő többségében sem a mamának, sem a babának az égardta világon semmi baja nem származik belőle. Elvégre néhány évezreden át vidáman meg tudtak szülni a nők az ároksparton, az istálló sarkában, a kert eldugott szegletében – ebben a fene nagy civilizációban sem feltétlenül éri hátrány azt, aki nem veszi igénybe annak összes kényeztetését.

Ez történt a húszéves Ritával is. Igaz, ő maga tötyörgött otthon vagy tíz percig, mire elindulhattak a jó nevű klinikára – eszébe jutott még néhány dolog, amit feltétlenül be kellett tennie az egyébként már rég összepakolt bőröndbe: hátha azokra is szüksége lesz odabent. Aztán ragaszkodott hozzá, hogy telefonáljanak fogadott orvosának: jönnek, már ötperces fájásai vannak. Férje százzal hajtott át a városon – kicsivel idegesebb volt, mint Rita maga. A kocsiban már két-hárompercenként jöttek a szülési görcsök; a klinika kapujában az ifjú férj lélekszakadva kiabált a portásnak: azonnal hozzanak hordágyat, orvost, szülésznőt. Mivel ez mind nem érkezett meg, a liftajtó meg éppen kinyílt az orruk előtt

– inkább nekiindultak. Fölertek a szülészetre, s ott a folyosón őgyelgő nővéreknek szóltak: szülni érkeztek. – Tessék helyet foglalni, szólunk a doktor úrnak! – mosolygott bájosan a legfiatalabbik, s odébb libbent mini-szoknyájában. Rita már nem bírt leülni, járkált té s tova, szorosan a férjébe kapaszkodva. Eltelt öt perc, majd még öt – nem jött senki. Igaz, ebéd-idő volt. Ám Rita nem volt éhes; hirtelen fölsikoltott: – Úristen, jön ki! – és beledőlt férje karjaiba. A kispapa – mit tehetett? – gyöngéden lefektette a folyosó kövére, fölhajtotta a szoknyáját, és bekukkantott. Láta a gyerek feje búbját a kijáraton. – Nyomjál, kicsim, mindjárt kipottyant! – biztatta asszonyát, aki nem volt rest: nyomott egy jókorát, s a baba valóban kizuttyant. A férj terelgette, segítette a gyerek kipréselődését; picikét forgatta is őt: könnyebben jöjjön ki egyik karja után a másik is, fogta, amíg kicsusszantak a lábai. Ott volt a kezében a fia! Jó, hát véresen, maszatosan, igazából inkább békára, mint emberre hasonlítva – de ő rögtön gyönyörűnek látta. A bébi azonnal fölsírt – mit fölsírt, úgy kezdett ordítani, mintha máris eldöntötte volna: minimum operaénekes lesz, ha felnő. A köldökzsinór engedett annyit, hogy megmutathassa az immár anyaként a kövön fekvő feleségének, sőt, a mellére is helyezhesse.

– Mondd, drágám, nem fogsz Te itt megfázni, ezen a hideg kövön?

– kérdezte kissé ünneprontóan a tetőtől talpig véres kispapa, aki pedig előre nem is tudta: ez papás szülés lesz. Ahhoz képest igazán korrekten, majdhogynem szakszerűen vezette le a szülést. Így, a végén át is cikázott rajta az ötlet: ha most a köldökzsinórt is elharapná, és megvárná a méhlepény kijövetelét is – esetleg tekintélyes hálapénzt adhatna sajátmagának, ami speciel neki kifejezetten jól jönne. De erre már sajnos nem kerülhetett sor – megérkeztek az orvosok, nővérek, elvitték a babát is, a mamát is. Megfosztották őt egy csomó pénztől.

Rita panaszt tett a klinika igazgató professzoránál: ők direkt előre telefonáltak, tudatták, hogy mikor érkeznek – mégiscsak disznóság, hogy az ország egyik elsőszámú intézetében a

villamosmérnök férje vezeti le a szülését. Ennyi erővel jobban járt volna, ha otthon marad, és tényleg egyedül boronálják el az egészet. A professzor úgy festett, mint aki komolyan fölháborodott: rövid időn belül ez a második kőre szülés volt a klinikán. És keményen oda is csapott: fegyelmit indított. Marcona, rideg főnökként fegyelmi eljárás alá vonta az igazgatóhelyettest is, az osztályvezető főorvost is, az ügyeletes orvost is, sőt, még vagy három más dolgozót is.

És azt ne higgye a rosszindulatúan elfogult olvasó: elmismásolták a dolgot. Nem! A fegyelmi eljárás kemény, kérlelhetetlen határozattal zárult: fegyelmi elbocsátás lett a vége. Bizony! Elbocsátották a felelőst. Hogy kit?

A portást.

Aki – így szólt a fegyelmi határozat – későn szólt, hogy szülő nő érkezett.

Megkeserülte a nyavalyás! Az anyja úristenit az ilyennek!

ITT LESZ A LEGJOBB HELYEN!

Erika és Vilmos 1988-ban úgy döntöttek: kimennek Ausztráliába. Vilmos nagybátyjának Sidney-ben rézműves műhelye volt, kapukat, lép-csőkorlátot, kisebb használati tárgyakat készítettek; s a nagybácsi följánlotta: vezesse ő a tervezést és a gyártást. Erika először nyelviskolába járt, aztán szupermarketben lett középvezető. Sidney csodálatosan gyönyörű hely – még ha inkább amerikai, mint ausztráliai stílusú is –; az üzem jól ment; fiatalok, egészségesek, jómódúak és boldogok voltak. Még szebbé akkor vált az élet, amikor megszülettek az ikrek: két bűbajos fiú. Saját házban éltek, Erika persze otthon maradt a kicsikkel. Ám kezdett hiányozni a család, a sok barát; s a honvágyukat azzal próbálták magyarázni: a fiúknak talán jobb lenne itthon. Rettenetesen nehezen, de csak-csak eldöntötték: hazajönnék.

'96 augusztusában hazaköltöztek. Béreltek lakást, keresgéltek megvehető; a piciket beírták bölcsibe. Erika elkezdett angolul tanítani; Vilmos pedig hozzáfogott egy ugyanolyan üzem létrehozatala előkészítésének, amelyet kint is vezetett: nagyon megszerette ezt a munkát. Ám egyik rémes élmény a másik után érte. Nap, mint nap azzal ért haza: Magyarországon mindenki lop, csal, hazudik, tisztességes úton-módon sem alapanyagokhoz, sem alkatrészekhez, semmihez nem lehet hozzájutni, korrupció nélkül mozdulni sem lehet. Próbálkozott, egy hónapig erőlködött – aztán föladta: ebben az országban reménytelen normális vállalkozást működtetni. Azt mondta: menjünk vissza Ausztráliába! Erika először tiltakozott; de az az igazság: kilenc év Sidney után Budapest – neki is elég nagy sokk volt. Végül belement. Vilmos december elején előrement:

lakást bérel, kocsit vesz, a bölcsődés kölyköknek helyet keres – előkészíti a talajt Sidneyben. Az volt a terv: karácsonyra még hazajön, az ünnepeket itthon töltik a szüleikkel, s '97 januárjában újra kimennek. Vilmos természetesen a nagybácsiéknál lakott, – s ott depresszióssá vált. Ő, aki világeletemben harcos típus volt: most mindent föl adott. Nemsokára már a telefonhoz sem jött, amikor Erika hívta. A nagynéni szörnyen aggódva számolt be róla. Egész nap a besötétített szobában ül; nem érdekli semmi; nem akar se enni, se kommunikálni az emberekkel. Elvitték ottani orvoshoz, aki diagnosztizálta is a depressziót, adott neki antidepresszáns szereket, de azt javasolta: Erika menjen ki érte, és hozza haza, jobb lesz, ha az anyanyelvén részesül pszichiátriai kezelésben, és talán a család is segít. Hanyatt-homlok röpült ki. Elkísérte Vilmost a doktorhoz, aki közölte: attól tart, Vilmost erősen foglalkoztatja az öngyilkosság gondolata. Odaadott egy angol nyelvű orvosi levelet a leendő magyar kezelőorvos számára, amelyben rögzítette is a „suicid hajlamot”.

Erika próbált beszélgetni Vilmostal, ami iszonyatosan nehezen ment: férje egyre inkább magába fordult, bezárkózott. Ha olykor hajlandó volt mondani valamit, a család elleni összeesküvésről beszélt, arról, hogy üldözik őt, közeleg a vég. Már minden teljesen mindegy volt neki. Úgy érezte: a sors leszámolt vele, valakik tönkretették, halálra ítélték – érveket már nem hallott meg.

Erika fölhívta Attilát, Vilmos több mint húsz éve testi-lelki jó barátját: vegye kézbe az itthoni teendőket. Attilának régi haverja volt Unoka Zsolt, a SOTE Pszichiátriai Klinikájának orvosa – beszélt vele, s megegyeztek: Zsolt ugyan éppen külföldi konferencián vesz részt, de előkészíti Vilmos fogadását a klinikán. Haza se vigyék – a reptérről egyenesen a klinikára menjenek, legelőbb itt nézzék meg: milyen állapotban van Vilmos. Itt lesz a legjobb helyen!

Erika és Vilmos gépe nem Pestre, hanem Bécsbe érkezett vasárnap; Attila autózott ki értük. Vilmos Bécsből Pestig csak fogta Erika kezét, egyetlen szót nem szólt a kocsiban; arra sem

válaszolt, amikor megmondták neki: nem haza viszik, hanem kórházba. Teljesen passzív volt. A klinika ügyeletes orvosával, Váradi Enikővel sem ellenkezett. Koradélután volt, a folyosón beszélgettek együtt; Erika odaadta a doktornőnek az angol orvosi papírt, benne a jelzéssel: suicid hajlam. Az orvosnő elolvasta – jól értett angolul –, egyébként is tudott mindenről Unoka Zsolttól, de azért ő maga is meg akarta vizsgálni Vilmost. Bevitte a szobájába, s körülbelül húsz perc múlva jöttek vissza. Sokkal később a doktornő maga is elismerte, e beszélgetés során konkrét kérdést tett föl Vilmosnak: foglalkozik-e az öngyilkosság gondolatával – s Vilmos erre szóban nem felelt semmit, de bólintott. Az első, azonnali diagnózis így szólt: ez súlyosabb állapot, mint a sima depresszió – pszichózis vagy skizoid állapot. Feltétlenül bent kell maradnia! Azt kérte: Erikáék másnap, a nagyvizit után jöjjenek vissza, akkor már többet tudnak majd mondani a kezeléstről és a várható kilátásokról. Vilmos – erőtlensége dacára – nyugtató injekciót kapott, s fél hat körül elaludt. Erika és Attila megnyugodva távoztak. – Itt lesz a legjobb helyen! – búcsúzott kedvesen a doktornő.

Hétfő reggel Erika elvitte a gyerekeket a bölcsödébe, majd felkerekedett megvenni a férjének a szükséges kórházi cuccokat: pizsamát, papucsot, köntöst. Hazaérve a postaládában távirat fogadta: Kérjük, hívja fel a klinikát!

– Fontos lenne, hogy bejöjjön most azonnal! – közölte a doktornő.

- Miért, meghalt a Vilmos?
- Igen. Meghalt.
- Öngyilkos lett?
- Igen.

Attila azonnal érte jött, s bevitte. Váradi doktornő az intézményvezetőként bemutatkozó főorvos és még egy orvos kíséretében fogadta őket. Elmondták, először csak azt vették észre: Vilmos eltűnt. Reggel hétkor a nővérek ébresztették; vért vettek tőle, megmérték a vérnyomását, majd reggelizni hívták. Ez fél kilenckor történt, s pár perc múlva keresték őt – de sehol

nem találták. Amikor kilenc óra tájt elküldték a táviratot, még csak azt hitték: elment. Aztán valaki szólt nekik: lent, a parkoló kövén fekszik egy holttest.

– Hogy történt? – kérdezte Erika.

– Kiugrott a női mosdó ablakán.

– Pszichiátriai klinikán?

– Ez nem zárt osztály, mi az „open door” módszer hívei vagyunk.

– És velünk most mi lesz? Három évesek a fiaink! – Erika innentől kezdve csak sírt. Nem volt sok értelme tovább beszélgetni.

Attila ragaszkodott hozzá, hogy pert indítsanak. Egy pszichiátriai kórházban az a legkevesebb, hogy ne legyen lehetséges öngyilkosságot elkövetnie annak a betegnek, akiről orvosa is tudja: ilyen késztetései vannak.

Az első tárgyaláson csak Erika és Attila meghallgatása történt meg. Következő alkalommal sorra került dr. Váradi Enikő.

– A klinikán nyílt osztályos rendszer van, évek óta nem tartunk fenn zárt osztályt. Az ugyanis a szakmai tapasztalatunk: a zárt rendszer nem biztosít nagyobb biztonságot az öngyilkossági szándékkal szemben. Abban az esetben, ha suicid hajlamú beteget veszünk föl, az osztályos nővér figyelemmel kíséri a beteget. Fölkelhet az ágyból, kimehet a WC-re, az ebédlőbe, de folyamatosan figyelemmel kísérjük a mozgását. Az intézetben sehol nincs rács az ablakokon, azonban korlátozottan, csak körülbelül húsz centiméterre nyitható tolóablakok vannak – adta elő, majd hozzátette: – Úgy ítélem meg: a beteg ellátása során az orvosi szakma szabályai szerint jártunk el. Biztonságosabbnak tartottam, ha a beteg nálunk marad, mintha felperes hazaviszi. Álláspontom szerint az ön-gyilkosságra való lehetőségek korlátozottabbak a klinikán, mint otthon. Szakképzett személyzet – nővér, orvos – biztosítja a beteg őrzését, és az állapot megítélése is orvosi szempontból szakszerűen történik.

Ezután dr. Tölgyes Tamás, a klinika osztályvezető főorvosa vallott tanúként:

– Úgy ítélem meg: a beteg ellátása megfelelő volt a klinikán. Olyan szorongást oldó gyógyszereket kapott, amelyek csökkentik a pszichotikus tüneteket – ezt mutatja az is, hogy rövid idővel azok beadása után el is aludt.

A kórház ügyvédje kérte a bíróságtól a nővérek meghallgatását; Erikáé ellenezte: minek, mi szükség van rá? Csak az időt húzzák vele! Nem baj, a következő tárgyaláson négy nővér is végigmesélte: mi hogyan történt; sőt, még azt az Unoka Zsolt doktort is beidéztek, aki az események alatt mindvégig külföldön volt konferencián. A két hónappal későbbi alkalommal a klinika igazgatóhelyettese számolt be a történetekről.

– A nyitott ajtós rendszer azt jelenti: nincsenek kulcsra zárt ajtók, a betegek szabadon járhatnak-kelhetnek az osztályon belül. A fokozott obszerváció pedig azt jelenti: a beteg nem hagyhatja el az osztály területét. Azonban a nyitott ajtós rendszernél is létezik kényszerintézkedés: adott esetben erőszakkal, akaratuk ellenére tartunk itt betegeket. A perbeli esetben ez azt jelentette: a kórházi főlvételét követően a beteg nem mehetett el az osztályról, megkezdtük a gyógykezelését, és igyekeztünk mindent megtenni annak érdekében, hogy megóvjuk őt az ön-gyilkosságtól. Ez utóbbi ez esetben nem sikerült. Megjegyzem: zárt osztályon még kevésbé szokott sikerülni. Ez előre nem látható esemény volt. Fizikailag Vaszkó Vilmos nem hagyta el az osztályt; és korábban képtelenségnek tűnt ezen az ablakrészen keresztül kimászni vagy kipréselni magát valakinek.

A SOTE ügyvédje görcsösen próbálta bizonyítani: azon az ablakon, amelyen Vilmos kimászott a párkányra, hogy a második emeletről a mélybe vesse magát – normálisan nem lehet kiférni! Tehát a klinika nem felelős semmiért. Mi több, olyasmivel is telhetett az idő, hogy kérte: a bíróság szerezzé be az épület tervrajzait, építési engedélyét, megállapítandó, az ablakok milyen szabvány alapján készültek, milyen nagyon

elővigyázatosak voltak, nehogy azokon kiferhessen egy beteg. Falra hányt borsónak bizonyult Erika ügyvédjének érvelése: azon az ablakon, amelyen Vilmos kimászott – azon kifért. Vagyishogy kár lenne azzal bajmóldni: milyen is az az ablak. A tény ennyi: kifért. Talán nem egészen helyes logikai út azt bizonygatni: nem juthatott ki a tökéletesre épített ablakon az, aki kimászott rajta. Ez a borsó olyannyira a falra hányatott, hogy a bíróság – kínjában, nehogy később támadható legyen a bizonyítási eljárás – helyszíni szemlét tartott a klinikán, mégpedig annak női mosdójában. Jelen volt Almásy Mária bírónő, a felperes és az alperes ügyvédje, a klinika igazgatóhelyettese, Erika és Attila. A női mosdóban.

Idézem a helyszíni szemle jegyzőkönyvét. „A női WC-helyiségben a fent felsoroltak (I. rendű felperes és Bognár Attila személyén kívül) megtekintik az ominózus tolóablakot, és a felperesi képviselő megbízottja megméri nyitott állapotában az ablaknyílást. Eljáró bíró megállapítja, hogy a felfúrt gát mellett további két üres lyuk található, amiből megállapítható: az a gát áthelyezésére szolgálhat. A fenti méretekből az állapítható meg, hogy az további 6 centiméterrel szélesíti meg az ablaknyílást, tehát az nyitott állapotban 15-16 cm. lehet. A WC melletti női mosdóban is lemérésre kerül az ablaknyílás, ott 8,5, illetve 14 cm. a két nyílás mérete; s itt is található a felhelyezett gát mellett további két lyuk. A gát akadályozza meg, hogy a fenti méreten túl az ablak további nyitására sor kerülhessen.

Később a bíróság meghallgatta azt a rendőrorvost és bűnügyi technikust is, akik Vaszkó Vilmos halálát megállapították, s annak ügyében a vizsgálatot lefolytatták. A technikus vékony ember volt, ő ki is próbálta annak idején: kifer-e ekkora résen. Kifer. Amikor azonban arról számolt be: az ablakpárkányon meg is találták Vilmos ujjlenyomatát, valamint zoknis lábnyomatát is – Erika elsírta magát. Otthon várja őt a két fia. A két fiuk. Nekik annyit mondott: apu meghalt. Néha a temetőbe is kiviszi őket. A hároméves gyerekek már megértik, mit jelent ez; soha nem kérdezik meg: mikor jön haza apu?

Újsághír sportlapból, 1998. október 14:

„Megyebírót eltiltották

A Magyar Labdarúgó Szövetség fegyelmi bizottsága kedden tárgyalta az október 4-én lejátszott MTK – III. Kerület bajnoki mérkőzésen történt játékvezetői műhibát és az ezzel kapcsolatos ügyeket. Mint emlékeztet: a meccs játékvezetője, Megyebíró János a találkozó utolsó percében sárga lapot adott Lendvai Péternek, aki korábban már kapott ilyen figyelmeztetést, ám a bíró elmulasztotta a piros lapot felmutatni.

A bizottság beidézte és meghallgatta Megyebíró Jánost, Kiss Gézát, a találkozó tartalék játékvezetőjét, Horváth Ottó partjelzőt, Huták Antal játékvezető-ellenőrt, Lendvai Péter, Kun György labdarúgót és Simon Gábort, a III. Kerület FC technikai vezetőjét. A tanúk meghallgatása után a bizottság úgy határozott, hogy Megyebíró Jánost november 20-ig, Kiss Gézát pedig október 30-ig eltiltja a labdarúgással kapcsolatos minden tevékenységtől. Huták Antal írásbeli figyelmeztetést kapott. A bizottság megállapította: játékvezetői műhiba történt; az illetékeseket felhívta a sárga lapok nyilvántartásának módosítására, ugyanis a játékvezetői jelentésbe helytelenül került Kun György neve mellé a sárga lapos figyelmeztetés. A bizottság ugyanakkor nem látta bizonyítottnak, hogy a mulasztásért felelősek tudták: félrevezetik a szövetséget, ebben az esetben ugyanis nyilván sokkal súlyosabb büntetés született volna. Az érintettek a határozatot tudomásul vették, egyikük sem kíván fellebbezni.

Megyebíró János kérdésünkre elmondta: a TV2 értesítése nyomán szerzett tudomást műhibájáról, napokkal a meccs után. Derült égből villámcsapásként érte a hír, napokig a munkahelyére sem ment be, több mint két kilót lefogyott.”

Apró megjegyzések a hírhez.

Úgy látszik – ami persze eddig is sejthető volt –, Magyarországon a foci sokkal komolyabb dolog, mint az orvoslás. Vagy komolyabban veszi magát. Egyetlen, talán nem is igazán jelentős műhiba – puff!, azonnal eltiltás. Nem lacafacáznak. Érdekes módon a játékvezető tévedését nem játékvezetők ítélik meg. Az aztán egyenesen vérlázító, hogy sem a tartalék játékvezető, sem a partjelző, de még a játékvezető-ellenőr sem kel a bíró Megyebíró védelmére – hát milyen kollégák ezek? Hovatovább rögtön intézkednek: miként ne forduljon elő ilyesmi máskor is. Furcsa, mi több, érthetetlen az is: az elítéltek a döntést egyszerűen tudomásul veszik; nem tagadnak, nem hoznak szakértőket – igazukat védendő –, az ítélet ellen nem fellebbeznek, akkor is, ha tudják, az értelmetlen. Mindazonáltal lefognak a székenbe.

Nagy maflák ezek a foci-ügyi emberek. Van mit tanulniuk az orvosoktól.

ORVOS PEREL ORVOST

Nagyszénásra nem is olyan egyszerű eljutni, mint gondolná az ember. A környék hosszú-hosszú részein életnek nyoma sem látható; a csurom sár utak nem egészen úgy vezetnek, ahogy a térkép mutatja. Szentés és Orosháza a két „nagyváros”; ezek mindentől és mindenkitől messze vannak. A közelben viszont nem éppen világvárosok fekszenek: Gádoros, Eperjes, Kiscsákó, Kétsoprony.

Nagyszénáson a kocsmá a legfőbb tájékozódási pont: bárkitől kérek útbaigazítást, ahhoz képest magyarázza, merre forduljak. Végül mégis megtalálom a házat, amely Dr. Kiss Judit szolgálati lakása. Két bádogos szorgoskodik éppen – teljesen lerohadt a vízlevezető cső, mögötte hatalmas faltokban vizesedik a fal. A ház negyvenhez közeledő, kedves arcú, gömbölyű asszonya örömmel sertepertél körülöttük, egy éve kéri: cseréltesse ki végre az önkormányzat. Mosolyogva fogad; a konyhából nyíló étkezőben ültet le, kávéval, gyümölcslével kínál. Amikor azonban az asztalra helyezem a diktafont, megriad, benne reked a szó.

– Csak nem zavarja, ha fölveszem, amit mond?

– Megmagyarázom. Erdélyből, Marosvásárhelyről valósi vagyok. Ott végeztem el az orvosi egyetemet, s közben Ceausescu – mivel nem volt elég pénz az egészségügyre – kitalálta: a betegségeket nem gyógyítani kell, hanem megelőzni, tehát az összes orvost kizavarta körzetbe. Csakhogy ezt a népkeverés módszerével tette – engem kihelyeztek Erdélyből Moldvába, ahol addig életemben nem jártam. Na, ott Moldvában, az ablakkeretben is lehallgató készüléket találtam – mindenütt mindent lehallgattak abban a besúgó-rendszerben. Azóta, igaz, ami igaz, fóbiám van az ilyen szerkezetektől.

– Mikor végzett az orvosi egyetemen?

– 1986-ban, azután dolgoztam három évet az említett Moldvában – húsz kilométerre az orosz határtól, Sulita nevű faluban. Körzeti gyermekorvos lettem volna, de felnőtteket ugyanúgy el kellett látnom, hiába gyerekszakon végeztem. Rettenetes volt. Egyetlen magyar voltam a faluban, s úgy is bántak velem. Decemberben érkeztem oda, nem kaptam senkinél albérletet – románok nem fogadtak be magyart. Volt olyan beteg, aki a kezelés végeztével megtapogatott:

– Maga tényleg magyar, mégis rendes ember? – A másik – amint belépett a rendelőbe, és helyet kínáltam, kérdezetni kezdtem: mi baja – fönnakadt szemekkel bámult rám:

– Jé, magyar, és nem is harap! – A rendelő egyik kicsi szobájában laktam, fűtés nélkül, víz nélkül. Körülöttem állandóan cserélődtek az orvos-kollégák; én lettem a legstabilabb ember, mert hiába kérvényeztem számtalanszor, nem engedtek vissza. A főnököm – ahogy említettem – lehallgatott minket, besúgó volt. Négyszázötven kilométerre éltem a szüleimtől, ráadásul a vonat – amivel néha szabadságra hazautaztam – nem egyenesen ment, hanem szabályos félkört tett meg: reggel fölültem, és másnap délben értem haza, Erdélybe.

Úgy tűnt, ha nem szabadulok el Romániából, életfogytiglan Moldvában élhetek – elhatároztam hát, átjövök Magyarországra. Ennek egyetlen útja-módja létezett: ha Magyarországon élő emberhez megyek férjhez. Találtam is egy püspökladányi férfit, aki hajlandónak mutatkozott elvenni. Beadtam a papírokat a román hatóságoknak, '89-ben megkaptam a házassági engedélyt, beadtam az útlevel-kérelmet – ám decemberben kitört a forradalom, nem értek rá velem foglalkozni. Végül '90 februárjában kaptam meg az utolsó pecsétet, akkor azonnal kijöttem Magyarországra. Pestre kerültem, rokonoknál laktam; pályázaton elnyertem a kerepestarcsai kórház szilasligeti körzeti gyermekorvosi állását, amellyel lakás-ígéret is járt. Az ügyvezető főorvos úr közölte: az első hónapban az ő – szintén gyerekorvos – felesége mellett fogok dolgozni. Aki azonban leültetett maga

mögé egy sámlira; kifestve, kilakozva fogadta a betegeket, ellátta őket – szerintem iszonyatosan alacsony szakmai felkészültséggel –; rám mindaddig nem került sor, amíg be nem jött egy kis cigánylány.

– Ez a Tied! – adta át, ám amikor lefektettem a gyereket megvizsgálni, szörnyű rumlit csapott: miért kell az ágyra ráfektetni a beteget. Három-négy héten át csak üdögéltem mögötte, nem engedett semmit dolgozni. Ezek után közölte az ügyvezető főorvos, mellesleg a férje: nem felelek meg. Megértettem: konkurencia lehetnek. Huzavona lett belőle – elküldtek, visszavettek, áthelyeztek a kórházba –, elegendem lett ebből a maffiából, már nem is akartam itt dolgozni. Vettem egy közlőnyt: hol hirdetnek állást – megpályáztam és megkaptam Nagyszénáson a körzeti gyerek-orvosi munkát. Itt végre befogadtak – az orvosok, a védőnők, és legfőképpen az emberek. Rendes volt a polgármester is: mutatott két házat, én mondom meg, melyiket vegyék meg szolgálati lakásnak.

34 évesen lettem terhes – olyan férfitől, akivel nem vetődött föl az együttélés, de azonnal eldöntöttem: megtartom a gyereket, megszüلöm magamnak. Én RH negatív vagyok – ilyen mamánál gyakran előfordul, hogy az újszülött besárgul, és le kell cserélni a vérét. Ezt a legközelebbi kórházban, Orosházán nem tudják elvégezni; ezért hamar – a terhesség utolsó harmadában – átmentem Szegedre, a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Szülészeti Klinikájára. Bejelentkeztem dr. Zalányi Sámuelhez, kedvesen fogadott. Kisebnek találta a magzatot a koránál, egyébként is – ha esetleg gyorsan kéne bejönnöm, túl messze van Nagyszénás Szegedtől – azt javasolta: a biztonság kedvéért feküdjek be. Minden áldott nap ultrahanggal megnéztek, mindent rendben találtak; 1993. június 18-ára, péntekre írtak ki szülésre. Reggelente, a vizitnél a kollégának kijáró mosolyokkal kérdezték:

– Jól van, Judit? Akkor rendben – és mentek tovább. A kórlapomra Zalányi rávezette: ha nem indul meg spontán a szülés, császármetszés indokolt, mégiscsak 35 éves voltam

már. Június 18-án, pénteken, aztán szombaton sem történt semmi, az újabb ultrahang is rendben volt. Vasárnap reggel hétkor magától bekövetkezett a burokpedés. Szóltam az ügyeletes orvosnak, ő megvizsgált:

– Igen, igen, Judit, ma szülünk! – közölte, s kérdezte: ki az orvosom.

– Zalányi doktor kórtermében fekszem – válaszoltam, de valami furcsamód azt éreztem: nem akarom, hogy behívják őt. Ám – viharos, zivataros volt az előző este és éjszaka – rengeteg volt a szülés, nem bírták volna mindet ellátni az ügyeletesek; behívták Zalányit is. Reggel kilenc körül, amikor megérkezett, látszott rajta: nagyon utálja, hogy nem hagyják békén vasárnap.

– Fektessek le, kössék be az infúziót! – morogta, és távozott. Hagyhatott volna sétafikálni, amíg maguktól jönnek a szülési görcsök; ő inkább azt választotta: rásegít, az infúzióban adagolják az oxytocint, az megindítja a fájásokat, így ő hamarabb végezhet. A nővérek elvégezték a kiadott feladatot, és otthagytak. Mindenki otffelejtett. Feküdtem egyedül a szülőszobán, az egyik függönnyel leválasztott boxban – a másik háromban folyamatosan szültek –, néztem az órát, figyeltem a monitorokat; vártam, hogy meginduljanak a fájások. Eltelt így egy óra, másfél – a kutya rám se nézett. Két óra múlva meg is indultak a görcsök, egyre erősödtek – majd egyszer csak a ritmusos, ismétlődő szülési fájások átváltottak egyetlen szünni nem akaró, másfajta fájdalomba. Főlnéztem az órára: fél kettő volt. Rápillantottam a két monitorra magam mellett. Az én méhmozgásomat regisztráló gépen a normál sinus-görbe helyett hirtelen egyenes jelzések jelentek meg; a baba szívhangját mutató monitoron pedig lassulás látszott. A gyerek szívhangja csökkenni kezdett: 100–80–70/perc.

– Úristen, ez oxytocin-túladagolás! – villant az agyamba a szakma; de teremtett lélek nem volt körülöttem, nem volt kinek szólnom. Próbáltam néhányszor szólítani orvost, nővért, de a nagy rohangászásban nem hallottak. Végre – vagy húsz perc múlva – bekukkantott a szülésznő.

– Hol van a Zalányi doktor? – kérdeztem tőle.

– Hazament ebédelni.

– Miért nem császároznak már meg? – ordítottam rá kétségbeesve.

– Na, ezt próbálja meg a Zalányi doktornak mondani! – csóválta meg a fejét, és kivonult. Addigra annyira kimerültem – egyedül viaskodva a félelemmel és a fájdalommal –, forgott körülöttem a világ. Rettenetesen sokára bejött egy fiatal orvos és Zalányi, aki zsinórjánál fogva pörgette a kezében a vákuumkészüléket: a tenyéri fémkorongot, amit a baba fejére helyeznek, hogy kihúzzák, kiszívják őt. Akkor szokták ezt alkalmazni, amikor már majdnem teljesen kint van a magzat, és csak egy picit kell neki segíteni kijebbn kerülnie. Olyat még nem hallottam, hogy ezzel kezdjék a szülést – így nagyon veszélyes: a baba kis feje még olyan gyöngö, komoly sérüléseket okozhatnak. Zalányi annyit szólt:

– Nyomjon! – és nekem estek. Egyikük rám könyökölt, nyomta, másikuk húzta a gyereket. Közel jártam az eszméletvesztéshez a szörnyű kimerültségtől, a rettenetes fájdalomtól, semmi erőm nem volt már. Egy álló órán át próbálták kipasszírozni belőlem a babát, de az nem jött.

– Miért nem nyom, Judit, nem csinálja rendesen, mindjárt rámege a gyerek! – ordított Zalányi.

– Nem tudom jobban csinálni! – nyöszörögtem, alig voltam már magamnál. És egyszer csak hallom, a szülésznő azt mondja:

– Nem csinálom; értse meg: én ezt nem csinálom! – odavágott mindent, és kiment. Csak a két orvos maradt velem; továbbra is az egyik nyomta, a másik húzta – de a gyerek nem jött ki. Megint az órára pislantottam: már negyed öt volt, kilenc órája tartott ez a borzalom. Helyet cseréltek, és Zalányi két kézzel, teljes testsúllyal rám tenyerelt, úgy megnyomta a hasamat: azt hittem, kiszakad alattam az ágy alja. Kiprészelt Zsófikámat, aki nem sírt föl. Azt hittem, halott. Gyerekgyógyászok érkeztek; éleszteni próbálták, majd

elrohantak vele. Zalányi visszajött a szülőágyhoz, a fejem mellé állt:

– Amitől tartottunk, bekövetkezett! – mondta, hátat fordított, és kivonult. Egy perc múlva a mellettem lévő nővér ordítva ment érte:

– Doktor úr, jöjjön vissza, vérzik az asszony! – Újra megjelent, s úgy rántotta ki belőlem a méhlepényt, azt hittem: kiszakad az egész belső részem. Megérkezett az altatóorvos is:

– Volt már altatva? – kérdezte, én csak intettem: igen.

– Nem kell altatni, én fürge vagyok! – vágott közbe Zalányi.

– Na, most már aztán legyen elég! – dörrent rá az altatóorvos, és beadta az injekciót.

Másnap reggel arra ébredtem föl, Zalányi jön be a kórterembe.

– Mi van a gyermekemmel?

– A körülményekhez képest viszonylag egész jól van!

– Mikor láthatom?

– Három nap múlva, ha lesz kísérője – felelte, és elment. Aznap éjjel azt álmodtam: Zalányi azért viselkedik velem így, mert még nem adtam neki pénzt. Reggel a zsebembe tettem húszezer forintot, megkerestem őt: a folyosón találtam meg.

– Legyen kedves, doktor úr, szeretnék mondani Magának valamit, de nem itt a folyosón! – Ő talán arra figyelt föl, hogy a kezem a zsebemben volt, kaján mosollyal válaszolt:

– Jó, csak gyűjtse! – és elvonult.

Persze nem vártam meg a három napot, másnap átvánszorogtam a gyerekosztályra. Léptem kettőt a lépcsőn, aztán leültem; kuporogtam kicsit, majd tovább; csillagokat láttam a kintől – néhol inkább kúsztam, mint mentem. Gyerekorvos vagyok, pontosan tisztában voltam vele: baj van. Ilyen rettenetesen kegyetlen szülést egy pici baba nem úszhat meg sérülés nélkül. Agyvérzése kell, hogy legyen, a kérdés csak az: mennyire súlyos, és milyen következményekkel járó. A főorvosnő a kollégának kijáró őszinteséggel fogadott:

– Nagyon súlyos. Mindkét oldalon agyvérzése van, nem hiszem, hogy hazaviszed ezt a gyereket! – Semmi nem látszott rajta, gyönyörű kisbaba feküdt az inkubátorban, persze szondán át táplálták, infúziót kötöttek rá. Én ott nem orvos voltam, hanem anya – nem vizsgáltam meg, de nem is lett volna értelme. Zsófiika súlyos agykárosodott volt.

Két hét múlva áthoztam őt Orosházára, majd föl Budapestre, a Szabadság-hegyi Fejlődés-neurológiai Osztályra, ahogy ők mondták: leltárt készíteni. Hat hétig vizsgálták, megállapították: mind a négy végtagja béna, és a látási ingereket nem képes földolgozni, valamint epilepsziás.

– Egyik kezét, egyik lábát sem tudta megmozdítani?

– Nem, mindkét keze és mindkét lába teljesen béna lett. És nem látott. Illetve a szemével látott volna – csak a szemétől nem jutottak el a látási ingerek az agyába a sérülésektől, amiket elszenvedett a szülés során. – Fog ez változni? – érdeklődtem.

– Nem, soha! – válaszolták. Majd azt mondták: ők már semmit nem tudnak tenni, vigyem haza. Hívták a mentőt; két napig vártam rá, mire megérkezett. Délután háromkor ültem be – a kéthónapos agyvérzett gyerekemmel – az augusztusi kánikulában. Először föl kellett venni ebbe a mentőautóba még két rákos beteget; hat körül jöttünk ki Pestről. Kecskeméten átültettek másik mentőbe, mert a két rákost másfelé vitték. Kiskunfélegyházán emennek a mentőnek lejárt a műszakja, harmadik mentőbe kerültünk. Este kilencre értünk haza. Megetetni sem tudtam útközben Zsófikát, mert jégakkuba rakták a tejet – nem lehetett megmelegíteni –, csak itthon adhattam szegénykémnek enni.

Két hétig itthon volt. Aztán egy reggel úgy elaludt: nem tudtam fölébreszteni, hogy megetessem. Bevittem az orosházi kórházba, azt mondták: bent kell tartani, csak szondáztatva lehet bevinni a táplálékot, nem tud szopni a cumisüvegből. Az orrán keresztül levezettek csövet, s háromóránként fecskendővel azon nyomták bele a tejet. Nem bírtam nézni, minden etetésnél ki kellett jönnöm a kórteremből. Pedig egyébként sokat voltam

vele. Hamar újra kezdtem a munkám, s amint azzal végeztem – beautóztam Orosházára, Zsófikámhoz, ott töltöttem pár órát, aztán haza. Ez így zajlott két évig. Csak hát – ez nem elfekvő – a végtelenségig nem tarhatták a kórházban. Haza nem hozhattam: részint egyedül élek, vagy dolgozom, vagy vele vagyok, részint egyszerűen képtelen voltam én magam megszondáztatni, nem bírtam ledugni neki a csövet. Végül beleegyeztem: áthelyezzék a békéscsabai gyermekotthonba.

Közben olvastam egy újságcikket orvosi műhiba-perekről. Belegondoltam: amit velem tettek, az a legsúlyosabb bűncselekmény. Szakmailag is képes vagyok megítélni, Zalányi hibák sorozatát követte el. Fölkerestem ügyvédet, elmondtam: mi történt. Nem biztatott különösebben, azt is elárulta rögtön: ha nem nyerjük meg, az nekem körülbelül hétszázezer forintomba kerülhet, az pedig rengeteg pénz. Két hónapig tűnődtem, de megvallom őszintén, akkora volt bennem a gyűlölet, az elfedett minden mást – ráadásul komolyan föl sem vetődött bennem, hogy elveszíthetem a pert, annyira nyilvánvalóan nekem volt igazam. De persze bármi előfordulhat, megkérdeztem:

- És mi van, ha veszítünk, és nem tudom kifizetni ezt a pénzt?
- Ingtatlana van?
- Nincs.
- Akkor le kell ülnie!
- Mennyit?
- Kétszázötven forint per nap.

– Jó, rendben, indítsuk el! Ha kell, leülöm! Nem hagyom, hogy ez a szadista ember tovább tegyen tönkre nőket és gyerekeket! Bosszút akarok állni! Nem börtönbe akarom csukatni, de azt igenis el akarom érni: ne praktizálhasson tovább. – Először megpróbáltam én magam megszerezni a szegedi kórházból az irataimat, hátha egy orvosnak

könnyebben megy ez, mint hivatalosan. Tudtam, mi minden történhet papírokkal, rendszeresen hamisítanak, eltüntetnek a kollégáim – hátha meg tudom előzni őket. Nővérek próbáltak is segíteni, de mire megtaláltam a dossziémat, közölték: abból

Zalányi már kivette a kórlapomat. Soha nem is került elő. Azonnal bementem a női klinika professzorához:

– Kérem, professzor úr, én itt szültem, ahelyett, hogy császármetszést végeztek volna, órákra magamra hagytak, túladagolták az oxytocint...

– Azért nem végeztek császármetszést, mert nem volt indokolt! – vette föl az igazgatói pózt.

– És akkor mitől kapott a gyermekem mindkét oldali agyvérzést, amitől mindkét karja, mindkét lába teljesen lebénult?

– Az a gyerek eleve retardált volt, asszonyom.

– Na jó – hagyjuk ezt, kár vitatkoznunk –, csak a kórlapomat szeretném látni!

– Hát... azt nem lehet.

– Miért nem lehet? A saját kórlapomat kérem, nem valaki másét. Nincs jogom megnézni a saját kórlapomat?

– Nem a jogáról van szó; a kórlapot, azt nem adhatjuk ki!

– Tudja, mit? Nem is kérem. Csak arra kérem: mivel nincs ott, ahol lennie kéne, kerítse elő, és tegye be a saját fiókjába! – erre nagyot nézett, láthatóan nem értette: egy proffal hogy lehet így beszélni. – Tegye be a fiókjába, még mielőtt meghamisítják!

– Micsoda? Hogy használhat ilyen kifejezést, hogy meghamisítják? Mit képzel?

– Professzor úr, orvos vagyok! – abban a pillanatban teljesen megváltozott, nyájas lett.

– Hát, kedves Judit, azt valószínűleg már rég meghamisították.

– Ebben egészen biztos vagyok, de ebből per lesz, professzor úr!

– Borzasztóan sajnálom, kedves Judit, mélyen együtt érzek Magával! – de aztán később, a perben már védte az orvosait, simán hazudozott ő is.

Megkerestem a szülésznőt, mire mondta menetközben, a szülő-szobán, hogy „ezt én nem csinálom!”. El is árulta:

– Láttam, hogy túladagoltuk az oxytocint, ezért én lekapcsoltam. De Zalányi aztán – amikor bejött –

visszakapcsolta! Nem értettem: messziről látszott, hogy túlada golás történt, képtelen voltam fölfogni, mit tesz. Nem beszélve arról: nem is szülhette volna meg, mert a méhszájnak a pereme még nem tűnt el, rajta volt a gyerek fején. Csakis császármetszést lehetett volna végezni. Előre lehetett látni, hogy így sérült gyerek fog megszületni.

– '94 januárjában indult el a pör. Az ügyvédemnek be sem vallottam: én azzal az elhatározással mentem bele a polgári, a kártérítési perbe, hogy ha azt megnyerem – és a kezembe kapom a polgári bíróság ítéletét, amely megállapítja Zalányi vétkességét –, akkor elindítom a büntető pert, abban már eltilthatják a foglalkozása gyakorlásától. Ezt szerettem volna elérni. Ne nyúlhasson terhes nőhöz az az ember! A pénz fikarcnyit sem érdekelt egy pillanatig sem. Azért kértünk tízmillió kártérítést, hogy ki lehessen emelni Szegedről az ügyet. Ha kisebb összeget követelünk: akkor első fokon a szegedi városi, másodfokon a szegedi Csongrád megyei bíróság jár el. Így viszont első fokon tárgyalta a Csongrád megyei, másodfokon viszont Pesten, a Legfelsőbb Bíróság.

Legelőbb ügyvédem hivatalosan kérte a klinikától az orvosi iratokat. A rektori hivatal jogtanácsosa a következőképpen válaszolt: „Egyetemünkhöz intézett kérelmének megfelelően megkerestem mind a Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, mind a Gyermekgyógyászati Klinika igazgatóját azzal, hogy Dr. Kiss Judit és Baranyi Zsófia kezelésével kapcsolatos iratokat küldjék meg az Ön részére. Mindkét intézet vezetője, illetőleg Dr. Kiss Judit korábbi kezelőorvosa akként foglalt állást, hogy az orvosi titoktartás keretében a kezeléssel kapcsolatos dokumentációt nem adják át. Kérem a fentiek szíves tudomásulvételét. Tisztelettel: Dr. Ábrahám László egyetemi jogtanácsos”

Megkérdezte az ügyvédem: ez vajon tényleg az egyetem hivatalos álláspontja-e, valamint hogy az én orvosi titkaimat kitől akarják védeni azzal, hogy éppen nekem nem adják ki azokat? „A megkereső levelére adott választ jogi csoportunk aláírásai joggal felruházott dolgozója írta alá, mely levél tartalma

megegyezik az Egyetem – mint jogi személy – álláspontjával. Álláspontunk szerint sértő és hátrányos bármely kezelőorvos részére, ha tevékenységükkel összefüggő dokumentáció esetleg elfogult magánszakértő vizsgálatának tárgyát képezi.” Hát, ez eléggé sajátos felfogás! Úgyhogy a keresetlevélben már azt is kértük, a bíróság egyúttal állapítsa meg: az egyetem jogsértést követett el azzal, hogy nem adta ki saját irataimat.

A kórház a keresetre beadta első, úgynevezett ellenkérelmét. Ebben először is lehülyézt engem: „Dr. Kiss Judit felperes kártérítési igényének megítéléséhez előre kell bocsátani, hogy bár az I. rendű felperes orvos, gyermekgyógyász szakorvos, a keresetben előadottak több helyen nem egyeznek a rendelkezésünkre álló dokumentumokkal, amit a szülő nő különleges lelkiállapota magyarázhat. Ez a lelkiállapot olyan korlátozott beszámíthatóságot jelent, hogy ezt a bíróság büntető ügyekben igen lényeges enyhítő körülményként szokta értékelni, így emberileg érthető is, hogy a felperes által előadottak a dokumentációval több helyen ténybeli ellentmondásban vannak.” Ezután pedig pontról pontra cáfolták a kereset valamennyi állítását, mégpedig arra hivatkozva, hogy azok nem egyeznek meg a dokumentációval. Vagyis azokkal az iratokkal – amiket nem adtak ki, amiket időközben úgy írtak át és meg, ahogy nekik jól esett.

Az első szegedi tárgyaláson engem hallgatott ki a bíróság, nem történt semmi különös. A második tárgyalást elhalasztatták, arra hivatkozva: Zalányi a FIDESZ színeiben éppen országgyűlési képviselő-jelölt, kampány-időszakban nem lehet őt kitenni annak, hogy itt tanúskodnia kelljen. A következő alkalommal már megjelent dr. Zalányi Sámuel „tanú”. Persze teljesen másképpen számolt be mindenről, mint ahogyan történt. Külön „mérkőzés” zajlott a kórlapok és azok hamisítása körül. Én határozottan emlékeztem arra a betétlapra, amin az szerepelt: „hypoxia esetén császármetszéssel befejezendő”. Zalányi tagadta, hogy valaha is leírt volna ilyet. Szembesítettek minket egymással, mindketten továbbra is állítottuk a magunkét.

Biztosan emlékeztem arra is: a kórlap – amit én nap, mint nap láttam, ahányszor vittem magammal a vizsgálatokra – negyedannyi bejegyzést sem tartalmazott, mint a per során becsatolt, amit sűrűn teleírtak. Zalányi kijelentette:

– Az nem fordulhat elő, hogy utólag beleírjanak valamit a kórlapba. – Ám arra már nem tudott válaszolni: akkor hogyan fordulhat elő például az, hogy egy 9 óra 15-ös bejegyzés utáni sorban 8 óra 20 perckor írt szöveg szerepel. – Talán az első volt 9 óra 15, nem 8 – találta föl magát.

A következő tárgyalásra végül is elhozták az iratokat, azzal a megkötéssel: kérik a bíróságot, kötelezze felperest, azokat páncélszekrényben őrizze, „nehogy illetéktelen személy betekinthesen azokba”. Ki tudja, hányadik kísérletre előkerült az a szülésznő, aki segédkezett a szülőszobán, s akitől később megtudtam az igazat. Szegényen látszott: nagyon fél. Igaz, elment már a szegedi klinikáról, de nem volt mindegy, hogy a tárgyalóteremben kihallgatása alatt végig ott ült Zalányi is, Kovács prof is.

– Arra nem tudok visszaemlékezni pontosan, mi állt a kórlapján – válaszolt először, a bíró kérdésére. A bíró újra fölhívta a figyelmét: a hamis tanúzás bűncselekmény, s szigorúan büntetik. – Valóban mondtam felperesnek: én úgy emlékszem, a kórlap betétlapján láttam azt a bejegyzést, ha acut intradixtres jelentkezik, akkor szekció végzendő, ami azt jelenti, hogy császármetszés végzendő. – Megint és megint ugyanazt a kérdést kapta szegény, végül picit módosított:

– Nem emlékszem rá pontosan: volt-e ilyen bejegyzés, és nem azért nem emlékszem rá, mert akár a felperes, akár az alperes ellen nem kívánnék tanúvallomást tenni.

A bíróság igazságügyi orvos-szakértőt rendelt ki. Mivel Judit ügyvédje kérte: az természetesen ne a szegedi klinika szakértője legyen

– válaszul a szegedi egyetem ügyvédje ellenezte a pesti SOTE kirendelését. Így a debreceni orvosi egyetem igazságügyi orvostani intézetét kérték szak-vélemény készítésére. Az a

következőket tartalmazta. „Dr. Kiss Judit szüléslevezetése nem a szakma szabályainak megfelelően történt... A profilacticus császármetszés lehetőségét a szülést megelőzően is kellett volna mérlegelni. A szülés közben két olyan mozzanat is volt, mely fel kellett volna, hogy hívja a figyelmet a fenyegető méhűri oxigénhiányra: az egyik a magzatvíz színének megváltozása, a másik a szülés lefolyásának műszeres megfigyelése, a CTG-vizsgálat, amelyben már 14 óra 30 perc után egyértelmű magzati szívműködés-károsodás jelei voltak felismerhetők. Sokkal inkább kifogásolható azonban, hogy elmulasztották az intenzív szülőszoba szokásos módszerei közül a magzati fejbőr vére pH értékének mérését. Ez utóbbi a folyamatos észlelés esetén egyértelműen jelezhetne volna a magzat méhen belüli veszélyeztetettségét. A rendelkezésünkre álló adatok alapján – először szülő idős nő, feltételezett magzati veszélyeztetettség, visszamaradt fejlődés, köldökzsinór esetleges compressioja –, a CTG-lelet birtokában császármetszést kellett volna végezni, ha korábban nem, úgy 14 óra után mindenképpen. Baranyi Zsófia oxigénhiányos agykárosodással született, és ez összefüggésbe hozható a nem megfelelő szüléslevezetéssel.”

Zalányiék természetesen nem fogadták el a szakértői véleményt, kérték: a bíróság rendeljen ki másikat. Végül kompromisszum született: az első szakértő egészítse ki szakvéleményét – úgy, hogy abba bevon másik, mindkét fél által elfogadott szakértőt is. Az új szakvélemény lényegében megegyezett az előzővel.

1995. júniusában megszületett a Csongrád Megyei Bíróság ítélete: a kért nem vagyoni kártérítési összeg egynegyedére. Az ítélet kimondta: császármetszést kellett volna végezni, s ennek elmulasztásáért dr. Zalányi Sámuel felelős, a szülés levezetése nem a szakma szabályainak megfelelően történt. Egyúttal azt is megállapította az ítélet: a klinika megsértette személyiségi jogaimat, amikor nem adta ki a rám vonatkozó iratokat. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem és a vele együtt pereskedő Hungária Biztosító fellebbezett, próbálták előlről

kezdeni az egészet. A Legfelsőbb Bíróság azonban nem volt partner ehhez, 1997. január 23-án változtatás nélkül helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.

– Mi történt a per végeztével?

– Fél évvel az én ügyem után Zalányi kezei között meghalt az anya és az ikerpár egyik gyereke, ez a tótkomlói Varga Nándor története volt. Zalányi ezután átkerült Keszthelyre; ott is meghalt a keze között egy anya, abból is per lett; állítólag kirúgták onnan is. Úgy hallom, most Mosonmagyaróváron dolgozik; továbbra is szülész-nőgyógyászként, sőt, most már főorvosként. Ki fogom nyomozni. Mert az azért nem mindegy, hogy igaz-e: aki nálunk sorozatban követ el műhibát, azt előléptetik. Egyesek szerint ez a jellemző. Egyébként nemrég szóltak Erdélyből: látták egy román lapban, Zalányi árulta magát – nagy cikkben dicsértette óriási tudását –, s közben elpötytyentette, például a marosvásárhelyi egyetemi klinikán hajlandó lenne kamatoztatni fantasztikus fölkészültségét.

– És Zsófiika?

– Zsófiika ötéves korában is picike volt, összesen nyolc kiló. Lévén mind a négy végtagja béna, egyáltalán nem tudott mozogni. Összes izma egyre sorvadt, s ettől légzési nehézségei is támadtak. Hetente kétszer-háromszor jártam be a sokkal távolabb, Békéscsabán levő gyermekotthonba. Mindig elhoztam a pizsamáját – nem engedtem, hogy ott tisztíttassák ki –, nekem kellett kimosnom, kivasalnom: legalább ennyit hadd végezhessek, ha már többet úgysem tudok tenni érte. Az anyaságomnak ennyi maradt.

1998. július 24-én, éppen a névnapomon, Zsófikám kapott egy görcsöt, és megfulladt. Meghalt.

– Mondja, Judit, mielőtt ez a rémség történt Magával, hogyan gondolkodott arról az egyébként természetes mentalitásról, hogy „mi, orvosok, zárjuk össze sorainkat, ha kívülről támadás ér”?

– Hm, nehéz kérdés. Nagyon hamar – hatodéves orvostanhallgató koromban – kaptam az első leckét, hogy más a hippokratészi eskü, és más az életbeni gyakorlat.

Marosvásárhelyen voltam pont szülészeti gyakorlaton, és 800 grammos magzat született. Én már a szülés után értem oda, az üres szülőszobában láttam meg – az asztalon, steril rongyokkal letakarva – a kismacskányi gyereket. És mozgott a rongy! Fölemeltem: a gyereknek járt keze-lába, kapálózott. Szaladtam az orvoshoz, visítotam:

– Ez a baba él! – az orvos, miközben írta a hivatalos papírt, mély, erős hangon mormogta:

– Halott magzat született – én, a mindjárt-orvos magamból kikelve vontam kérdőre:

– Hogy mondhat ilyet, él az a gyerek!

– Halott magzat született – ismételte a doktor; s töltötte ki tovább a formanyomtatványt, a halotti bizonyítványt, majd távozott, engem pedig elküldött a másik épületbe. Másnap reggel elmagyarázta nekem a történetek okát is:

– Készül itt statisztika is, s az nagyon fontos! Ez a gyerek úgyis meghalt volna előbb-utóbb; de akkor már a mi statisztikánkat rontotta volna! – Az anyáról, akinek ez már a harmadik sikertelen terhessége volt, nem esett szó. Így kaptam az első leckét: más az élet, mint amit hat éven át tanítottak.

– És ma?

– Persze, azóta sok szörnyűséget láttam és hallottam, ott is, itt is. Mondanom se kell: óriási ellenállásba, hatalmas falakba ütköztem ezzel a perrel. Orvos perel orvost – micsoda galiba! Pedig én nem az orvostársadalmat pereltem be, csak egy orvost – azt, aki lelkiismeretlen volt, aki megengedhetetlenül végezte a dolgát. Hogy őt szedjék ki a sorból, távolítsák el a sok becsületes orvos közül! És ezt el is értem!

– Elérte? Nem érte el!

– De igen, ez az ember nem dolgozhat ott, a korábbi körülmények között.

– Na de, egy ilyen alakot az orvosi pálya egészétől kellene eltiltani, még hozzá egész életére, nem pedig engedni, hogy másutt tovább árthasson!

– Ez igaz, csakhogy a hároméves per során megtanultam: ma Magyarországon – az adott jogi keretek között – nem tudnám úgy kiemeltetni a pályáról, hogy ne kelljen börtönbe záratni. Azt pedig nem akartam. Pedig az első időszakban úgy éreztem, én magam meg tudnám ölni! Belegondoltam: talán az lenne a legjobb, ha az Orvosi Kamarához fordulnék, annak joga van hat hónapra betiltani az orvosi praxisát. Bárkit kérdeztem azonban, mindenki azt felelte: ne legyek naiv, olyan erős az orvosi összetartás, soha senkit nem bántanak. Ha történik valami, összefognak. De tudja, mit? Ha rögtön utána Zalányi csak egyszer elém áll, és azt mondja:

– Judit, sajnálom, ami történt! – akkor sem indítok pört. De hogy rutinszerűen tönkretegyen, engem – akiről pedig tudhatta, hogy orvos létemre értem, átlátom mindazt, amit tesz! Meg voltam és meg is vagyok győződve róla: futószalagon követte el az ilyen hibákat, legfeljebb a többi nem derült ki. Ezért mentem bele abba is, hogy több újságíró megírja a történeteket: kerüljenek csak nyilvánosságra a disznóságok. Úgy érzem, mégis elértem a célokat. Legalább sokakban megingattam a vakhitet: klinika, egyetem, akkor ott már minden tökéletes!

– Mondja Judit, mindeközben Maga orvosként követett el valaha műhibát?

– Nem tudok róla, hogy követtem volna el. Voltak olyan helyzetek, amikor kételkedtem: mi is a teendő, melyik a leghelyesebb orvosi szakmai döntés. Ha csak a legparányibb ilyen kétely fölmerült bennem – azonnal beküldtem a beteget a kórházba, konzíliumot kértem. Belátom: hol vannak az én határim, korlátjaim – s azokon soha nem megyek túl. Itt, Magyarországon nagyon furcsa számomra, hogy az orvosok többsége presztízsből – és persze a pénzért – nem küldi be a beteget a kórházba, aztán meg rámegegy a beteg. Olyan speciális betegségeket kezelnek néha házi orvosok, hogy a fülem kettéáll. Bár – most, ahogy beszélünk róla, eszembe jut – volt egy hibám nekem is. Még orvostanhallgató voltam, Marosvásárhelyen, és a professzor asszony átküldött a másik kórházba: hozzak el egy

betegnek valamilyen orvosságot. Elhoztam, s figyelmetlenségéből a velem közölt adagolásnak a felét mondtam tovább. Este otthon jöttem rá, mit tettem. Lélekszakadva loholtam be azonnal a kórházba, a professzor asszony volt ügyeletes, neki lihegtem el: fele annyi szert adunk be, mint kellene. A betegnek semmi baja nem lett, meggyógyítottuk. Az öreg doktor néni azt mondta nekem:

– Sokszor fogsz még tévedni orvosi pályafutásod során. Mindig ugyanígy légy képes beismerni, és megtenni minden Tőled telhetőt a jóvátételére!

Zalányi Sámuel semmit nem tett meg. Zsófikám pedig nem él.

MIK VAGYTOK TI, ISTENEK?

Dr. Kiss Judittal, az előző fejezetben szerepelt orvosnővel többször is beszélgetek telefonon, mielőtt meglátogatom Nagyszénáson.

– Varga Nándor ügyéről tud? – kérdezi egyszer Judit.

– Nem; ki ő, és mi történt vele?

– Azt talán én nem mondanám el, nem vagyok rá fölhatalmazva; de ugyanannál a Zalányinál szült a felesége, mint én. Itt lakik húsz-harminc kilométerre, Tótkomlóson; próbálja megkeresni! – A tudakozó pillanatok alatt bediktálja a telefonszámot; hívom őt, bemutatkozom, elmondom, mi ügyben járok.

– Nem is tudom – bizonytalankodik először –, nem kenyerem a sok beszéd. Meg szeretnék is felejteni, nagyon rossz újra föltépni a sebeket.

– Csak arra kérem, fogadjon, beszélgessünk, aztán majd eldönti, akarja-e a megjelenést! – kérlelem, s ő kötélnek áll.

Tótkomlós sem túl nagy hely, három éve lett város a nyolcezer lakosú település. A temető után fordulok be; szép, nagy házhoz érkezem. Kedves, szomorú paraszt néni fogad a kertkapuban: – Megnézem, itthon van-e a fiam. Igen, ég nála villany – vezet be a lakásba.

Magas, tagbaszakadt, vöröses ősz körszakállas férfi emelkedik föl jöttömre, vizslatva, kicsit bizalmatlanul méreget. – Varga Nándor vagyok – nyújt kezét –, tessék, fáradjon beljebb! – Melegítőruhát visel, papucsot. Alaposan kifaggat: mit írok, miért írok, mit akarok elérni, hiszek-e igazán abban, amit teszek. Már a kérdezősködésbe beleszomorodik, ahányszor kiejti az „orvosok” szót – mintha köpne egyet-egyed. Ám lassan

megnyugszik, elfogad, azt sem ellenzi: az asztalra helyezzem a diktafont.

– Hová valósi?

– Mezőhegyesi vagyok, '57-ben születtem. Édesapám juhász volt – az ottani állami gazdaságban, merinói juhokat nevelt. Kiállításokat nyert kosokkal, ő kezdte el a mesterséges megtermékenyítést. De új igazgatót neveztek ki, annak más volt erről a véleménye – el kellett jönnünk, Tótkomlóásra költöztünk, itt is juhász lett. Én kitanultam a mezőgazdasági gépész szakmát, traktoros lettem – szeretem is.

– A traktoros, az egész évben traktorozik?

– Hát, ha van mit. Ha nincs, akkor kisnyúl. Amikor nem kell traktorozni – szerelek ezt-azt, hegesztek. Volt, hogy áthelyeztek ide-oda, aztán amikor már együtt voltunk Rózsikámmal, kértem: ezt ne tegyék velem.

– Miként ismerkedett meg Rózsikával?

– Ahogy szokás, discóban. Ő szintén mezőhegyesi kislány – akkor érettségizett, igen szép volt. Filigrán, 160 centis, bögyös. Az ő papája csikós volt; a mamája a vadásztársaságnál dolgozott, meg is lőtték egy-szer. Rózsikával megszerettük egymást, összeházasodtunk. Rettentően egymásba gabalyodtunk. Az én kis drágám korábban a színháznál dolgozott adminisztrátorként, de létszámleépítésnél elküldték. Itt, Tótkomlóson a pártházban lett titkárnő. Csakhogy a párttitkár nekiállt engem agitálni: lépjek be a pártba, elvégre a falu KISZ-titkára voltam.

– Nem lépek be – válaszoltam –, semmi problémám ezzel a rendszerrel, amelyik kitanítatott, kenyeret adott a kezembe, de nem lépek be, csak azért, mert szólnak!

– Pedig akkor Rózsikának megszüntetjük a munkaviszonyát!

– Akkor megszüntetik, tessék! Majd eltartom én, kapálhatok is! – de nem kellett, rögtön hívták Orosházára, az ottani pártházba.

Bolond fejfel elkezdtek építeni ezt a rohadt, tetves házat – szerteséjjel güriztük magunkat. Tizenhat fajta háztájink volt,

mind a ketten, amint befejeztük az alapmunkánkat – rohantunk kapálni, meg raktuk a ház részeit. Gyönyörűen éltünk együtt; de gyerek nem jött, pedig nagyon szeretnénk volna. Fölmentünk Pestre, a Czeizel úrhoz – el is kezdett kezelni minket valami hormonokkal, de abból se lett semmi. Rózsikámnak fölborította a hormonháztartását a kezelés: meghízott ötszörösére, a feje akkora lett, mint az egész teste. Akkor azt mondtam:

– Kész, elég volt, befejeztük! Több gyógyszert Te be nem veszel. És nem fogunk előírt órában, percben kefélni! Nem megyünk sehová, slussz! Nem engedem, hogy tönkretegyenek Téged! Majd ha befejezzük ezt a dög házat – meglátjuk, mit teszünk.

Egyszer ugyan szétmentünk, mert megcsalt. Én is többet ittam a kelleténél, az igaz, de ő meg megcsalt. Akkor már lecseréltük a Trabantot Daciára, abba beleültem, és elköltöttem a keresztszüleihez Dombegyházára. Kongott a ház az ürességtől – de hiába hívott háromszor is, nem álltam szóba vele. Negyedszerre rettentően könyörgött: hallgassam meg.

– Na, mondd, mit akarsz?

– Terhes vagyok, Nándor! – Tíz évig nem sikerült, most meg mégis terhes!

– Kitől, Te?

– Esküszöm, hogy Tőled, Nándor!

– Hányszor voltál vele?

– Kétszer, de biztos, hogy a gyerek Tőled van, nem őtőle!

– És megérte?

– Nem, nem érte meg. Hidd el, nem a nyakadba akarom akasztani, Téged szeretlek! – Meglágyult a szívem, ahogy elköltöttem, rá két hétre meg visszaköltöttem. Ez '93 nyárelőn történt. Ő már 32 éves volt. A legelső vizsgálat megállapította: ez ikerterhesség. Egy hétre be is fektették, mint veszélyeztetett terhest. Vigyáztam, óvtam őt, mint a hímes tojást. Nem engedtem dolgozni, de annyira, már panaszkodott is: nem

tud mit kezdeni magával. Jött, hogy Hódmezővásárhelyen van egy jó orvos, valamelyik barátnője nagyon ajánlja.

– Jó, anyám, megyünk Vásárhelyre, ha Te azt akarod! – és már vittem is. Karban is tartotta az a doktor, figyelte a babák fejlődését. Október végén szolt is: be kéne már feküdni, eléggé nagyok a babák, jobb lenne bent! Rózsikám csak azt kérte: november elsejére, halottak napjára hadd maradjon még otthon – körbejárni az összes temetőt, ahol halottunk van, rendbe rakni a sírokat. Így hát november nyolcadikán feküdt be a vásárhelyi kórházba. Épp csak hétvégére engedték haza, de itthon is pihent rendesen. Gyötörte szegénykémet a bűntudat:

– Nándor, te olyan áldott jó ember vagy, jobbat érdemelnél, mint én!

– Jó vagy Te nekem, anyám, csak most vigyázz nagyon Magadra!

– Olyan rosszat tettem ellened, bántottalak; meg fog verni érte az Isten.

– Jaj, dehogyis, ne beszélj butákat!

– Én megszüülök, Nándor, és aztán meghalok.

– Kiscicám, ne mondj ilyet! Nincs Teneked semmi bajod, a babák is jól vannak, ne butáskodj!

– De, Nándor, megszüülöm Neked a babákat, és meg fogok halni.

– Még szerencse, hogy nem vagyok babonás, de Te se legyél! – és mentem kapálni.

Közben megesett, hogy kinyílt a méhszája, összevarrták, azt mondták: így már minden rendben.

1994. január 12-én munka közben kaptam a telefont: Rózsikámat átvitték a szegedi klinika szülészetre. Elkéredzkedtem, beszáguldottam Szegedre. Az ügyeletes orvos annyit mondott: most visszatartó injekciót kap, nincs semmi gond vele. A nővérek nem akartak beengedni Rózsikához, de olyat ordítottam velük, majd' rájuk szakadt a mennyezet.

– Mi az, hogy nem engednek a feleségemhez? Adjanak rám fehér köpenyt, vagy amit akarnak, de én bemegyek hozzá! – Úgy is tettem.

– Mi van, drágám? – fogtam meg a kezét, ott, ahol bekötötték az infúziót.

– Reggel elfolyt a magzatvíz, úgy vélte a vásárhelyi orvos: jobb, ha áthoznak ide, Szegedre, mert náluk nincs inkubátor. Azt is mondta: meg fognak császározni, mert nagyok a babák – mind a kettő legalább három kiló, azokat nem lehet megszülni –, meg a koromra tekintettel is császározni kell.

– Jól van, kicsim, nem lesz baj.

– Nándor, én nagyon félek. Valami visszatartó szert adagolnak belém. De nagyon félek. És úgy érzem, lázas is vagyok. – Megtapintottam a homlokát, tényleg lázas volt.

– Rózsikám, ne félj semmitől, kicsicám! Hát mitől félsz? Itt vagy, Szegeden, a legjobb helyen! A klinikán vagy, itt vannak a legjobb orvosok! Ha bármi gond lenne – itt mindenre van ember is, műszer is, külön mindenféle osztályok. És a vásárhelyi doktor is megmondta: császárral intézik majd, nem?

– De igen, én mégis félek, Nándor. – Aztán kizavartak a kórteremből. Beszéltem egy orvossal, azt ígérte: ő gondoskodni fog mindenről

– mondtam neki, majd megfizetjük nagyon. Hazajöttem, nyugodtan, a családom a legjobb kezekben van. Este tízkor visszatelefonáltam: van-e valami újság. Közölték: a szülőszobán van.

– Mikor várható valami?

– Csak hajnal vagy reggel felé, ne is telefonáljon reggelig! – nem értettem: mit keres a szülőszobán, miért nem műtőben van? Aztán eszembe jutott: ha császározzák, minek kellene a visszatartó injekciók? De hát én puritán, buta ember vagyok – a sok okos doktor tudja a dolgát, azt teszi, ami a helyes.

– Mondja meg őszintén, utólag beszél így, vagy tényleg így gondolta akkor?

– Komolyan így gondoltam: ők csak azt tehetik, ami a legjobb.

- Mikor telefonált legközelebb?
- Hajnali ötkor. Az ügyeletes orvos vette föl, közölte: megszületett a két lányom, egészségesek, jól vannak.
- És a feleségem?
- Ő is rendben van.
- Császárral szült?
- Nem, természetes szüléssel, de jól van. De most le kell tennem, megyek összevarrni őt.
- Mikor mehetek be, doktor úr?
- Tíz óra körül. – Körbetelefonáltam a fél világot, az összes ismerőst: két lányom van, egészségesek mind, én vagyok a világ legboldogabb embere! Tízre ott is voltam – virágot nem vittem, azt nem szabad –, olyan süteményeket tartottam a kezemben, amikről tudtam: Rózsika szereti. Ám egy lélek nem állt szóba velem.
- Varga Nándor vagyok – fordultam a nővérhez –, a feleségem ikerszüléssel itt van, az éjjel szült, őt keresem.
- Pillanat, szólok a doktornak – elfutott. Vártam, eltelt húsz perc, harminc, nem jött senki. Szóltam az arra járó másik nővérnek: fél órája várok, nem jön ide senki.
- Persze, rögtön hívok valakit – hebegte, ő is elment. Körülöttem csupa zárt ajtó; ott toporogtam, már alig bírtam magammal. Jött egy fiatal műtősfíú, zöld köpenyben, arra rákiabáltam:
- Figyelj ide, hívj ide azonnal egy orvost, mert én szétverek itt mindent! Mi az, hogy nem láthatom a feleségemet, meg a gyerekeimet, amikor most éjjel születtek?
- Jó, jó, hívok orvost – válaszolta, és ő is eltűnt. Nagy sokára megjelent az ügyeletes doktor, bevitt az orvosi szobába.
- Üljön le! – mutatott egy fotelra.
- Dehogy ülök, mi van, doktor úr, valami baj van?
- De csak üljön le!
- Nem ülök le! Mondja meg már végre, valami probléma van?
- Hát igen – nem egészen úgy sültek el a dolog, ahogy kellett volna –, van egy kis probléma.

- Mi az?
 - Meghalt a felesége.
 - Mit csinált? Mit csinált a feleségem? Mit csinált, doktor úr? – úgy ordítottam, mint akit elevenen nyúznak.
 - A szülés után egy órával meghalt.
 - Mi történt? Mi az isten történt?
 - Mi sem tudjuk.
 - De hát ötkor azt mondták: ő is egészséges, jól van.
 - Igen, igen, de aztán rosszabbul lett.
 - És Maguk mit tettek?
 - Mi elkövettünk mindent az életéért, de sajnos nem tudtuk megmenteni.
 - És a gyerekek?
 - Ők jól vannak; átvitték őket a gyerek-intenzívra, ott van inkubátor.
 - Minek nekik inkubátor, ha jól vannak?
 - Biztonságosabb úgy – bejött egy bajuszos, sötéthajú orvos, és pimasz, fensőbbes tekintettel nézett rám; olyan hangon szólított meg, mint lelketlen gazda a kutyáját:
 - Mi van, mi van?
 - Maga kicsoda?
 - Doktor Zalányi Sámuel egyetemi adjunktus vagyok, én voltam az elmúlt éjjel az ügyeletes vezető.
 - Igen, és akkor mit tett Maga a feleségemmel?
 - Mi mindent megtettünk, amit lehetett.
 - Tudja, mit csinált Maga? Semmit! Semmit nem tett! Bejött a feleségem teljesen egészségesen szülni, és egyik napról a másikra meghalt? Hát ez micsoda? A fene egye meg Magát, ott, ahol van.
 - Én Magával nem tárgyalok!
 - Én se Magával, Maga senkiházi!
- Amint kitántorogtam a folyosóra, a nővérek már pakolták össze Rózsika kórházi cuccait, nyomták a kezembe – vigyem azonnal, gyorsan szabadulni akartak tőle és tőlem. Körben nagyhasú asszonyok, szívem szerint rájuk kiabáltam volna: –

Meneküljenek, asszonyok, ne jöjjenek ide szülni, ezek gyilkosok, itt fasizmus van! – de csak bőgtem, mint a szaros kölyök; azt is alig tudtam, hol vagyok. Betettem a holmikat a Daciába, fölmentem másodjára, lehoztam még egy bőröndöt, aztán harmadjára, szegénykémnek vittem be tétét, azt is le kellett vinni. Azt se tudom, hogy értem haza, kész csoda, hogy egyben maradtam az úton.

Másnap délelőtt tízkor jött a távirat: elsőszülött kislányom, Enikő is meghalt. Bementünk édesanyámmal a klinikára.

– A feleségem után mi történt a gyerekekkel is?

– Kóli baktérium-fertőzést kapott mindkét baba a mamájuktól; Juditot meg tudtuk menteni, Enikőt sajnos nem. – Már sírni sem tudtam, el nem tudtam képzelni: lehet fokozni ezt a szörnyűséget. Kezembe nyomták a halotti bizonyítványokat, és indultam megnézni élő kislányomat, Juditkát. Ebben a kóli-fertőzésben feküdt, de kiheverte – egy hét után kikerült az intenzívről, nemsokára hazahozhattuk.

Szerencsére szüleim innen a második házban laknak; édesanyám hozzám költözött, amíg én dolgoztam, ő volt Juditkával, példaszerűen ellátta őt. Három helyre jártam anyatejért, dolgoztam látástól vakulásig, hogy mindent megteremtsek legalább ennek az egynek – ha már az anyjának, meg a testvérének nem lehet.

Talán egy hónap múlva estefelé csörgött a telefon:

– Dr. Kiss Judit vagyok, személyesen szeretnék beszélni Magával!

– Miről?

– A felesége és a gyereke haláláról.

– Ne haragudjon, doktornő, én nemigen szeretnék erről senkivel beszélgetni. Nem tudom, ki Maga, azt sem, mit akar tőlem; de én belepusztulok abba, ami történt, pedig el kell látnom a pici lánykámat. Azok után, amit kaptam tőlük, orvosoknak pedig – ne is haragudjon meg! – a szagát sem akarom érezni.

– Nem orvosként, éppen hogy páciensként hívom magam is. Én is ott szültem, és a Zalányi doktor disznósága miatt súlyos agykárosodott nyomorék lett a gyerekem.

– Zalányi? Az a szemét ölte meg az én feleségemet és kislányomat is! Ő volt a döntést meghozó ügyeletes aznap, amikor meghaltak! Ő döntötte el: ne császározzák meg! És mit akar tőlem, doktornő?

– Én bepereltem a klinikát, folyik is a per. De jól tudom: egy per nem per. Azt javaslom, indítson Mago is eljárást ellenük!

– Pert, doktornő? Minek? Meg lehet ma nyerni orvosok elleni pert?

– Nagyon nehezen, de meg lehet. Ne hagyja magát!

– Tudja, mit, doktornő? Ha azt mondja: ki lehet törni a nyakát annak az utolsó alaknak – ahhoz megteszek én is mindent, amit tudok! Jöjjön át hozzám Tótkomlóra, dugjuk össze a fejünket: ketten hátha tényleg többet érünk el. Az ilyen ember ne nyúlhasson anyákhoz, tiltsák el örökre az orvosi mesterségtől! Rendben van, perelek.

1994. decemberében adtuk be a keresetet. Nem a pénzért – kell a fenének a pénz. Itt van készen ez a rohadt, tetves, hatalmas ház, amit azért építettem: boldog család örüljön neki – és most itt ténfergek benne egyedül. Tök üres a ház mindig; senki nincs benne, aki szeressen, akit szeressek. Mit kezdjek a pénzzel? Csak azt szerettem volna elérni: annak a rohadék Zalányinak tekerjék ki a nyakát. Ő volt az ügyeletes adjunktus azon az éjjelen, ő hozta meg a döntést: ne császározzák meg Rózsikámat, ne rontsa a statisztikájukat. Nem kellett volna neki a felséges kezeit fárasztania, annyit kellett volna mondania a beosztott orvosoknak:

– Császározzátok meg! – és mindenki életben marad. Ő ölte meg mindannyiukat! Rimáncodtam az ügyvédeknek: büntető pert indítsunk, ne polgárit; de ők azt felelték: kisfiú vagyok én ahhoz. Sajnos igazuk van. Akkor azt érjük el – kértem –, hogy vonják be az orvosi diplomáját. No, látja – felelték ők –, az még nehezebb.

Hát, ha csak polgári per lehet – legyen az, de valami legyen! Ne ússza meg szárazon! Pedig megússza így is! Szarik bele.

Debrecenből rendeltek ki orvos-szakértőt. Ő azt írta: Rózsika „halála magzatvíz-embóliához társult szövődmények miatt következett be. A magzatvíz-embólia bekövetkezése császármetszéssel nem volt elhárítható, mert császármetszéshez is társulhat e kórfolyamat. A magzatvíz-embólia az orvostudomány jelenlegi állása szerint nem előzhető meg, az embólia bekövetkezése után pedig az alperes a megfelelő tüneti kezelést nyújtotta. A magzatvíz-embólia bekövetkezésében és abban, hogy az a néhai halálát okozta, az alperes felelőssége nem állapítható meg”. Magyarán a szakértők azt mondták: ha egy egészséges nő bemegy egy klinikára szülni, majd pedig ott meghal – az teljesen rendjén lévő dolog, az a bolond, aki ebben bármi kivetnivalót lát!

Enikőről azonban a szakértő a következőt írta. „Az újszülött halálát kisagysátor-szakadás és következményes keményburok alatti vérzés, valamint a szülés alatti magzatvíz és magzatszurok belehelés okozta. A magzat élete profilaktikus császármetszéssel nagy valószínűséggel megmenthető lett volna. A császármetszést az anya életkora, a meddőséget követő indukált terhesség, az ikerterhesség, az idő előtti burokpedés, az anya lázas állapota, majd a magzati tachicardia indokolta.” Ez pedig annyit jelent érthetően: Enikőmnak egyszerűen összeroppantották a fejét. Fogóval, vagy vákuummal, vagy akár pusztá kézzel szétlapították, összeszakították a pici koponyáját. Amikor elolvastam ezt a szakértői véleményt, órákig zokogtam. Éjszakánként arra riadtam: álmomban Enikőm összezúzott fejecskéjét látom, Zalányi kezei között.

Lezajlott az első tárgyalás, sok-sok hónap múlva a második. Közben azonban otthon folytatódott a borzalom.

Juditka kétéves volt, amikor augusztusban valami furcsát vettem észre rajta: járás közben valahogy dobálta a lábait. Addig rendesen, normálisan ment; most meg egyszerre csak minden

lépésnél dobott egyet a lábán. Elvittem Szegedre, ortopéd orvoshoz, az meg azt mondta:

– Ilyen X-lábakat én még életemben nem láttam!

– De doktor úr, ez eddig nem volt!

– Készítettünk neki méretre ortopéd cipőt, nem lesz semmi baja.

– Majd ugyanazon a napon, este a gyerek kihányta az ételt. Ez is érthetetlen volt: se baba korában, se az óta nem hányt soha. Kihívtam a körzeti gyerekorvost, megvizsgálta, azt mondta: az ő felesége Orosházán, a kórházban gyerekorvos, holnap vigyem be Juditkát hozzá. Úgy tettem. A doktornő azonnal bent fogta őt: teljes kivizsgálásra van szükség, nem tudni, mik ezek a tünetek.

– Doktornő, nem agydaganat ez? – érdeklődtem, magam sem tudom, milyen megérzésből.

– Ugyan már, nem köll rögtön a legrosszabbra gondolni! – mosolygott, de aztán láttam a beutalót: „tu.?” . Az meg tumort jelent. Szerettem volna bent maradni vele, de nem engedték meg. Két nap múlva átküldték mentővel Szegedre, computertomográf vizsgálatra.

– Ki volt az a marha, aki ideküldte, amikor rossz a gépünk? – ordított a szegedi orvos, és elzavart minket Szentesre. Szegény kicsi lány huszonnégy órán át nem aludt: vizsgálták, vért vettek, szurkálták, szállították. Utána is másfél óránként fölébresztették, valami cseppeket beadni. Akkor már mindent kihányt. Szentesről vissza Szegedre, röntgen-felvételek: a hátsó kisagynál dió nagyságú agydaganat. Azonnali műtétre írták ki, de éppen megfázott, köhögött, így nem merték operálni. Vártak egy hetet, visszaküldték Szentesre, újabb computertomográf vizsgálatra: egy hét alatt kisebb alma nagyságú lett a daganat. Aztán háromszor műtötték a pici fejét. Az agyvíz nem tudott lemenni a gerincvelőn keresztül – volt, hogy egyetlen napon nyolcszor lumbálták –, aztán megfúrták az agyát, és csövön át vezették le az agyvizet. A második műtétnél kivették a daganatot, utána a professzor azt közölte:

– Szerencsére teljesen külön burookban, az agytól elkülönülve volt a daganat; egészséges a kislány szervezete, meg fog gyógyulni. A kemoterápiás kezelés kissé keményebb lesz, meg fogja viselni a gyereket, de meggyógyul! – úgy nézett ki, igaza lesz. A második műtét után tényleg jobban lett, egy hét után haza is engedték. Nem telt el egy újabb hét, megint elkezdett hányni. Visszavittem; megoperálták harmadszor, de 1996. november 30-án meghalt. December 8-án temették.

Hozzá kell tennem: Juditkámnak a születése óta volt a feje hátulján egy nagy piros folt. Nem olyan, mint egy anyajegy, sokkal nagyobb; nem barna, hanem piros. Az a folt pontosan ott volt, ahol aztán műtötték is. Amit most mondok, csak feltételezés, bizonyítani nem lehet. Meg vagyok róla győződve: ebben is benne volt Zalányi keze. Ahogy Enikőt is vákuumozták vagy fogózták, és összeroppantották a fejét – biztosan Juditkám fejét is bántották valahogyan. Vagy amint belenyúláltak a feleségembe, megfordítani a farfekvéses Juditkát – akkor megnyomták, és abból lett később a baj. Kérdezgettem orvosokat: lehet-e ilyen – ők csak csóválták a fejüket: ah, nemigen lehet ilyen összefüggés. Persze, holló hollónak nem vájja ki a szemét. Védik egymást. Védtek egymást a perben, a tárgyalásokon és a különböző papírookban is. A Tisztelt Bíróság pedig – én legalábbis úgy éreztem – jó partnerük volt. Az utolsó tárgyaláson a bírónő megkérdezett:

– Milyen kára származott Önnek a történetekből?

– Nem értem, mit tetszik kérdezni.

– Milyen anyagi kára származott abból, ami történt? – Bizony nem tudtam válaszolni. Szerettem volna visszakérdezni: a bírónőnek milyen kára származna abból, ha megölnék a szeretteit, lenne olyan kedves belegondolni ebbe, ő tudna-e felelni? De hát, bíróságon nem mond ilyet az ember. Úgy tűnt: a bíróság a feleségem halála ügyében nem, de Enikőm dolgában egyértelmű, hogy a szakértői állásfoglalás alapján kimondja a kórház felelősségét.

'97. május 30-án a Csongrád Megyei Bíróság A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN meghozta ítéletét: „A bíróság a keresetet, mint alaptalant elutasítja”. Egyúttal köteleztek engem, hogy fizessek meg a kórháznak 150.000.-, a biztosítónak 100.000.- Ft perköltséget. Az indoklásban olyanokat írtak – nemcsak az ügyvédeknek, de a sem orvosi, sem jogi fifikákhoz egyáltalán nem értőknek is kettéállt a füle tőlük. Nézze csak, itt van, érdemes néhány részletet elolvasni!

„Mivel a kereset döntően nem vagyoni kártérítésre irányult, ezért a bíróság mindenekelőtt utal arra, hogy ennek eldöntésekor a Legfelsőbb Bíróság 16. számú irányelvében kifejtettekben indult ki. Ezt az irányelvet ugyan a Legfelsőbb Bíróság hatályon kívül helyezte, de az abban foglaltak a bírói gyakorlat részévé váltak és irányadóak, amint ezt a Legfelsőbb bíróság 639. számú eseti döntésében kifejtette.”

Na, most hogy van ez? Az érvényes, amit hatályon kívül helyeztek? Nem vagyok jogász, de erről még én is megértem, hogy sületlenség. Le lehet írni ekkora marhaságot, hogy ugyan eltörölték azt a szabályt, de közben sokat alkalmazták, tehát jó lesz az nekünk ma is? Arról szól egyébként ez a jogi blabla, hogy létezik-e Magyarországon nem vagyoni kártérítés vagy sem. Sokáig nem volt, aztán az Alkotmánybíróság bevezette, mondván: lennie kell – akkor a Legfelsőbb Bíróság hozzáigazította ehhez az igazságszolgáltatást. A szegedi bírónő, bizonyos dr. Iván Emese úgy döntött: neki pedig ez mind bakfitty. A Legfelsőbb Bíróság is azt helyez hatályon kívül, amit akar – ő is úgy ítélkezik, ahogy akar. 1:1. De olvassuk csak tovább!

Az ítélet szó szerint idézte az orvos-szakértő véleményét Enikő halálának okairól, majd ahhoz hozzátette: „A bíróság álláspontja az, hogy az alperes akkor, amikor császármetszés helyett a szülés természetes úton történő levezetése mellett döntött, nem a legmegfelelőbb és a körülmények által indokolt eljárást választotta, ezért megszegte az egészségügyről szóló törvény 43. §-ában meghatározott kötelezettségét, jogellenessége tehát fennáll.”

Ezzel nehéz lenne vitatkozni. Csakhogy a következőképpen folytatta.

„Az alperes nem vagyoni kártérítésre csak akkor kötelezhető, ha jogellenes magatartásával kárt okozott. Amint ugyanis ezt a Legfelsőbb Bíróság 16. számú irányelve, valamint eseti döntései is kifejtik: a közeli hozzátartozó elvesztése, az ezzel járó fájdalom, gyász önmagában nem alapozza meg a nem vagyoni kártérítésre való igény jogszerűségét. A felperes nem vagyoni kártérítést akkor követelhetne, ha a gyermeke halála folytán életviszonyai úgy alakultak volna át, hogy a megváltozott helyzethez nem tud alkalmazkodni, vagy életének vitele egyébként tartósan, súlyosan megnehezült volna. A felperes ugyan előadta, hogy gyermekének és házastársának halála folytán olyan szórakozottá vált, mely miatt munkahelyén kevésbé veszélyes munkakörbe helyezték, és rendkívül rossz lelkiállapotba került – ennek alapján azonban az, hogy élete tartósan és súlyosan megnehezült volna, nem állapítható meg. Önmagában az újszülött elvesztésének tragédiája, az e feletti bánat, amely évekig eltarthat, csak fájdalomdíj megítélését tenné indokolttá – ezt azonban a jelenlegi magyarországi jogrendszer nem teszi lehetővé. A kereseti kérelem tehát ebben a részében is alaptalan, nem vagyoni kár hiányában.”

– Tessék? Mit tetszik mondani? Ugye nem értem jól?

– De bizony jól érti!

– Na ne, ilyen aztán tényleg nem létezik! Azt írta le a Magyar Köztársaság nevében egy főlesketett, diplomás és szakvizsgázott bíró, hogy Enikő halála ugyan bizonyítottan jogellenes és a kórháznak felróható, de voltaképpen nincs kár, tehát nem kell kártérítést fizetni?

– Pontosan. Vagyis kimondták: a gyerek halála – nem kár.

– Na, várjon kicsit, Nándor, én voltam valaha jogász, nem Maga! Itt van az Alkotmánybíróság határozata erről. Azt mondja: „Ha a polgári jog elismeri a nem vagyoni kártérítést a személyiségvédelem eszközeként – mivel annak alkalmazásához objektív kritériumokat nem lehet felállítani – azt

nem kötheti olyan külső feltételekhez, amelyek szükségtelenek és önkényesek. Nemcsak a kár nagysága, de maga a kár bekövetkezése is becslésen alapul, amelynek objektív mércéje nincs, s amelyet éppen ezért a jogi szabályozásban alkotmányosan nem lehet a következményekhez igazítani.”

Hát, ez egyértelműen pontosan erre, illetve az ilyen esetekre vonatkozik. Éppen azt a korábbi hülyeség-özönt akarta kitörölni az igazságszolgáltatás szótárából, ami sokáig kellett a vagyoni kár megítéléséhez, mint „a társadalmi életben való részvétel megnehezülése”, vagy „az életének vitele tartósan és súlyosan megnehezült” típusú semmitmondások.

– Én egyszerű parasztember vagyok, de az ügyvédek nekem is ezt magyarázták, és azt hittem, értem is. A bírónő nem érti.

– Atyaisten, hihetetlen ez az ítélet, ilyen nincs. Nem tudom elhinni, hogy ez megtörtént.

– Pedig megtörtént.

– És maga, meg az ügyvédek mit tettek?

– Mit tehettünk? Fellebbeztünk. Majd egyszer lesz másodfokú ítélet. ‘97 novemberében született az elutasító ítélet, 15 napon belül adhattuk be a fellebbezést, azóta, ‘98 decemberéig még nem történt semmi. Az ügyvéd úr azt mondja, egyelőre nem is igen fog; mostanáig várták – mint most kiderült, hiába – az ítéltáblák megalakulását: a táblához kerüljön majd, ne a Legfelsőbb Bíróságra. Vagyis vissza, Szegedre, a Szegeden élő, és esetleg ott betegeskedő, tehát ottani orvosokhoz járó bírók kezébe. Azokhoz a bírókhoz, akik soha nem mernének szólni a fehérköpenyes nagyságos doktor uraknak: – Nektek jogotok van elvenni mások életét? Mik vagytok Ti, Istenek? Isten adhat és elvehet életet, de Ti nem!

Úgyhogy azt ne higgye, attól, hogy igazam van, biztos is vagyok benne: másodfokon majd megnyerjük. Vagy igen, vagy nem. Én bizony úgy látom: ma ennyit ér az igazság. Vagy győz, vagy nem.

Aranyérről nem szokás társaságban csevegni, legfeljebb egészen modern színdarabokban. Pedig az elnevezés alapja a régi doktoroknak az a hiedelme, hogy a betegség bizonyos stádiumában fellépő vérzéssel a testből mérges anyagok, más betegségek kórokozói távoznak el, s ezért az ilyen beteg szerencsésnek tartható. Mégsem dicsekszünk azzal, ha gondjaink vannak az alfelünkön. Krisztina sem volt éppen büszke az aranyerére. Szülés után sok nőnél jelentkezik ez a kellemetlen állapot, ő is sokat küszködött vele. Fordult orvoshoz is, kapott kenőcsöt; kis ideig könnyebb volt, aztán megint fájt, viszketett. Női magazinban pillantotta meg a hirdetést: Pesten, a Belváros szívében magánklinika lézerrel „ambulanter” végez aranyér-műtétet. Ha fölmegy a fővárosba, és nem marad kórházban napokig – senkinek nem kell az orrára kötnie: mi járatban volt.

Ronda latyakos márciusi napon ment először az elegáns, kicsit tán hivalkodó magánklinikára; hosszan törölgette a cipőjét, be ne vigye a sarat. Odabent azonban a végbél-tükrözés után kiderült a nap: gyors, fájdalommentes, vérzés nélküli műtétet ígértek, azonnali teljes gyógyulással.

– Két hét múlva tudunk leghamarabb időpontot adni, rengetegen jönnek hozzánk. Tizenegyre föl tud érne? Kitűnő. Érzéstelenítéssel együtt öt perc az egész, és egy életre megszabadul minden gondtól. Huszonnégyezer forint lesz – előre kell fizetni. Tessék mondani a nevet, címet, telefonszámot! Hány éves?

– Harmincegy. Mást nem kell tudnom előre?

– Nem, mit kéne még? Huszonnegyedikén tizenegykor várjuk! Ne tessék elkésni!

A műtétben csupán a testhelyzet, a kitértség volt kellemetlen, az égadta világon semmit nem érzett. Tényleg alig volt több öt

percnél. Lekászálódott a műtőágyról, fölült a vonatra, és hazafelé azon örvendezett: vége a kellemetlenségeknek.

Aznap, másnap egy falatot nem evett – tán könnyebben gyógyul a seb, ha nem lesz rögtön széklete. Mégis lett, a műtét másnapján. A poklok poklát állta – pontosabban ülte – ki a WC-n. A legapróbb nyomás-próbálkozás is iszonyatos fájdalommal járt. Kelleni kellett volna, de így nem lehetett. Ez egyelőre inkább bent marad – gondolta –, mert belepusztulok, ha ragaszkodom hozzá: kijöjjön. Mindenesetre fölhívta a klinikát, most ugyan mitévő legyen.

– Tessék parafinolajat fogyasztani, az könnyíti! Menni fog az! – hangzott az orvosi javallat, s ő e szerint járt el. Hiába.

Harmadnap arra ébredt: összepiszkolta az ágyát, éjjel nem vette észre, hogy ki kellene mennie. Szerencsére a férje korábban kelt föl, nem vett észre semmit. Nekifogott lehúzni az elszennyeződött ágyneműt, de a legelső lehajlásra – mint akibe a nagykést belemerítették – összegörnyedt a hirtelen fájdalomtól. A műtét helye fájdukt meg. Egyre inkább. Nem görcsölt, amolyan mély, nyomó fájdalom volt – de szűnni nem akaró, s nemsokára alig elviselhető. Visszafeküdt az ágyra, talán úgy megkönnyebbül. Piciket durrogatott – nem szántsándékkal, hanem mert nem tudta megakadályozni. Aztán egyszerre összerándult ijedtében: a pukkantásoknak magasabb lett a hangja, s érezte: folyik ki belőle, amit korábban a WC-n nem volt képes kinyomni. Összeszorította a fenekét

– és nem szorította össze. Az agyából elindította parancsot: – Szoríts! –, a hasa alatt és a fenekében érezte is az akaratlagos összehúzódást, de azonnal azt is: ez mind-mind eredménytelen, a szorítás valahol útközben elenyészik, s belőle folyik ki a sár. Hiába indult el a késztetés, a tett helyszínén megszűnt a cselekvés. A végbele záróizmai nem engedelmeskedtek. Föülte. A frissen fölhúzott ágynemű csurgott a sárgás, barnás, vörösés létől.

Krisztina azóta egyfolytában fáj. Sem a székleket, sem a szeleket nem képes visszatartani. Betétet hord, szükség szerint

bepelenkázza magát. Moziba, színházba, boltba, postára – egyáltalán emberek közé – nem megy. Részint ha a pelenka kicsit is elmozdul, ő már rendkívül büdös; részint az állandó és visszatartathatlan durrogtatást eléggé kellemetlen, ha mások is hallják. Mivel a szervezetének múlhatatlan szüksége van arra, hogy olykor mégiscsak legyen széklete – kapott egy gumicsövet, hogy azzal tágítsa teljesen összeszűkült végbelét. Minden este fölül egy rúdra, a lehető legnagyobb terpeszre nyitva a lábait: próbálja megakadályozni, hogy naponta újra és újra összeforrjanak a hegek, s teljesen elzáródjon a végbele.

Nem szívesen, de beperelte a klinikát. Az győzte meg, amikor rá kellett döbennie: normál munkahelyre nem mehet el dolgozni, elviselhetetlenné vált az emberek számára. Az alperessé vált neves magánklinika a kereset elutasítását kérte, mivel ő „a tőle elvárható gondossággal járt el, a bekövetkezett eredményért még gondatlanság sem terheli”. A perben egyértelműen bizonyítást nyertek a következők. A szükségesnél sokkal nagyobb területet érintettek; az indokoltnál lényegesen mélyebbre hatoltak az eszközzel; a végbelét szabályosan „összeforrasztották” a lézerrel. Állapotán sem plasztikai sebészeti, sem bármilyen más gyógy-eljárás nem képes változtatni.

A pert megnyerte. Állapota változatlan.
Krisztina ma harmincnyolc éves.

A NECROSIS: SZÖVETELHALÁS

Antal Ilona a Tűzoltó utcában lakik, a Ferencvárosban, pár lépésre a gyerekklinikától. Jöhetne a 6-os villamossal a Markó utcába, mégis taxival érkezik. Ejha, gondolom, de jól megy! Aztán nagyon elszégyellem magam, amikor megtudom: képtelen tömegközlekedési eszközt igénybe venni, ha ugyanis bárki csak icipicit is hozzáér a fenekéhez, fölsikolt a fájdalomtól. Fölbaktatunk a Pesti Központi Kerületi Bíróság bejárati lépcsőjén, táskánkat a röntgen futószalagjára helyezzük, kipakoljuk zsebeinkből a kulcsot, öngyújtót, más fémtárgyakat – hogy ne pityegjen a pisztoly-kereső kapu –, és elveszünk a faragatlan, durva biztonsági emberektől az elrongyolódott be- és kilépő cetlit. A páternoszer fölcammog velünk a negyedike, s nekiállhatunk várakozni; a bíróság természetesen pontatlan, csúszik – elég, ha mi vagyunk pontosak.

– Mióta járogtat ide, Ilona? – próbálom hasznosan tölteni az időt.

– Rögtön hat éve lesz. És ez még csak az elsőfokú eljárás! 1992. novemberében kezdődött. Fölfoghatatlan képtelenség! Még ha valami nagyon bonyolult ügy lenne az enyém, de hát igazán nem az.

A gépirónő beszólítja a felek megjelent részét, a kórházat vagy a biztosítót, esetleg mindkettőt ugyanaz a soknevű Kiss Tibor Zoltán ügyvéd képviseli, aki az összes többi tárgyalásról is mindig elkésett – lehet, még életében nem érkezett sehová pontosan. A bírónő a kiemelkedően szigorú napközis tanár szúrós pillantásával mér föl mindenkit, majd nekikezd unatkozni. Egész tárgyalás alatt enyhén szólva is utálja az egészet,

legfőképpen a feleket és a helyzetet. Pörgeti a tollát, játszik az ujjaival, le-letép egy-egy elszabadult bőrdarabkát a körme mellől.

– Felperes? – teszi fel a rendkívül udvarias kérdést.

– Tisztelt Bíróság! – áll föl tisztelettudóan Ádám György ügyvéd, bárha ő érdemelne több tiszteletet. – Mindenekelőtt becsatolom tájékoztatásul azt a keresetlevelemet, amelyben beperlem az Egészségügyi Tudományos Tanácsot – azok miatt a kiemelkedően jogellenes szak-véleményei miatt, amelyeket ebben a perben adott –, különös tekintettel arra, hogy menetközben általa kitalált, korábban soha föl nem vetődött tényre alapozva írt le állásfoglalást. Ebben a perben egyetlenegyszer szó nem esett arról, hogy felperes Antal Ilona a neki injekciót beadó nővér kezét a szúrás közben lefogta volna, s a baleset emiatt következett volna be. Az ETT Igazságügyi Bizottsága pedig – annak ellenére, hogy ugyanezen ügyben már évek óta sorozatosan írt véleményeket – most előállt ezzel a képtelen és teljesen megalapozatlan ötlettel...

– Ügyvéd úr! Ha Ön pert indított az ETT ellen, az egy másik per. Ehhez a perhez van hozzátennivalója?

– Igen, Tisztelt Bíróság! Dr. Lábás Zoltán, az ETT szaktanácsadója felperest 6 órán át vizsgálta, s nyolc oldalon leírta tapasztalatait, vizsgálati eredményeit, amelyek mindenben megegyeztek a korábbi, felperes által előadott tényekkel; ezt az iratot Lábás professzor a két jelenlévő nővérrel, mint tanúval, valamint felperessel is aláíratta. Az ETT azonban ezen jegyzőkönyvet eltüntette – szakvéleményében ezzel homlokegyenest ellentétes állításokat közölt –, s azóta Lábás doktortól is hiába kértük az eredeti iratot. Ezért kérem Lábás Zoltán professzortól beszerezni a nála lévő – és nekünk ki nem adott – szakvéleményt és leleteket, valamint az ő tanúkénti kihallgatását!

– Ez bizonyítási indítvány?

– Természetesen az, bírónő.

– Alperes?

– Ellenzem, bírónő! – felel az időközben befutott ellenfél.

– Tessék kimenni! – Nemigen értjük: minek küld ki minket, „egy-személyes tanácsban” ítélik, nincsenek népi ülnökök – egyedül pedig nem valószínű, hogy sokáig kell megtanácskozni a döntést. Azért várat vagy tíz percet, majd folytatja. – A bíróság meghozta a következő végzést: felperes bizonyítási indítványát a bíróság elutasítja. Kívánnak érdemben nyilatkozni?

– Tisztelt Bíróság! – „nyilatkozik érdemben” Ilona ügyvédje. – Az ezen eljárás jogalapját képező vita voltaképpen „res ipsa loquitur”: dolog, ami önmagáért beszél. Alperes kórház dolgozója az injekciót izom- helyett zsírszövetbe adta – amit sem alperes szakértője, sem az Egészségügyi Tudományos Tanács nem vont kétségbe, sőt, kifejezetten elismert. Pusztán a zsírszövetbe adás következménye volt az, hogy felperes súlyos károsodásokat szenvedett el. Vagyis napnál világosabban megtörtént alperes jogellenes, felróható károkozása, amely kártérítési felelősségét kétségtelenné teszi. Minden más körülmény ebben az ügyben irreleváns. Nincs különösebb jelentősége annak a ténynek sem, hogy az ETT hat év után állt elő azzal a koholmánnyal – soha korábban föl nem vetődött állítással –, miszerint felperes az injekció beadása közben lefogta a nővér kezét, s ez okozta a balesetet. Ugyan fölháborító ez az eljárás, hogy tökéletesen új ötletre – kimondom: hazugságra – alapozzák szak-véleményüket, úgy vélem: ennek jelen perben semmiféle jelentősége nincs. Felperes ezen testrészének a kórházba kerülésekor semmi baja nem volt, majd az alperes László kórház alkalmazottjának eljárása következtében hónapokra megnyomorodott, rettenetes kínszenvedéseket állt ki. Így tehát a jogvita eldőlt. Kérem az alperes kártérítési felelősségének megállapítását!

– Alperes? – mordul a bírónő.

– Tisztelt Bíróság! Az Egészségügyi Tudományos Tanács egyértelműen leszögezte, idézem: „Az nem vitatható, hogy a gyógyszer zsírszövetbe került. Ez a körülmény részben véletlenszerű, mert előre nem látható, hogy adott személynél a zsírszövet milyen vastagságú. A hasonló injekciók beadásának

hasonló szövődménye ismert és foglalkozási szabályszegésként vagy mulasztásként semmilyen körülmények között nem fogadható el. A felperes orvosi ellátása szakszerű volt, a keletkezett szövődmény – a fartájéki hegesedés – a kezelési kockázatba tartozónak tekinthető. Az alperes alkalmazottait e vonatkozásban mulasztás nem terheli. Mindnyájan a tudomány mai állása szerint úgy jártak el, ahogy az az adott helyzetben elvárható volt.” Kérem a kereset elutasítását!

– Tessék kimenni! – Most nyilván hosszabban ácsoroghatunk, ilyenkor előre megfogalmazza az indoklást.

– El fogja utasítani – tippel Ilona ügyvédje. – Végig annyira nem mert dönten, most sem fogja vállalni – kvaterkázunk jó negyedórát, mire bemehetünk.

– A bíróság ítéletet hirdet A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN. A bíróság a keresetet elutasítja. Indoklás. – És nekifog elhadarni az ítélet olyan indokolását, amin – enyhe kifejezéssel is – döbbenet hűledezünk. Elismeri ugyanis, a perben három orvos-szakértő egybehangzóan állapította meg felperes igazát: az injekciót zsírszövetbe adták, s ez okozta a kalamajkát. Nem vitatja azt sem: Antal Ilonát szörnyű szenvedések, tehát károk érték. Csakhogy a mai magyar jogrendszer lehetővé teszi az Egészségügyi Tudományos Tanácsnak, hogy felülbírálja más szakértők véleményét – az ETT pedig úgy foglalt állást: ugyan mindez kétségkívül megtörtént, de belefér a beteg műtéti kockázatába. Elképesztő.

Egyebek mellett finom úriembernek is szeretem hinni magam, úgyhogy inkább nem írom le mindazt, ami elhangzik a tárgyalóteremből kijövet. Az illem diktál!

– Én nem fellebbezek, ügyvéd úr – sóhajt hatalmasat Ilona.

– Halálosan elegendem van ebből. Hat éve folyik a szarakodás, eredmény nélkül.

– Nem szabad földadni, Ilona! Végig kell vinnünk! – Ádám György egy pillanatig sem a pénze után fut – olyan nevetségesen alacsony összeget kértek kártérítésként, a költségeit se nagyon fedezi, ha nyernek. – Az igazság, a jog

sárba tiprása zajlik, ezt pedig nem engedhetjük! – Nagyon nehezen, de megegyeznek: folytatják.

– Ilona, kedves! Igazán nem szívesen zaklatom, de hajlandó elmesélni nekem, ami történt Magával? – alkalmatlankodom még én is ráadásul.

– Hogyne, nagyon szívesen. Azt hiszem, fontos, hogy nyilvánosságra kerüljön. Péntek este jó Magának?

– Én alkalmazkodom, akkor jó, amikor mondja.

– Jó, pénteken várom!

*

Egyszer már jártam bizalomgerjesztőbb környéken is este, mint a Tűzoltó utca. Háromszor ellenőrzöm: bekapcsoltam-e az autó riasztóját, nem felejtettem-e elől valami vonzó tárgyat az ülésen. Nincs lift, Ilona a harmadikon lakik; nem is kéne ennyit dohányozni. A gangról a konyhába léphetek; az első szobában az ágyakon egy-egy kamaszlány – tévéznek. Itt is, a másik szobában is rengeteg baba, plüssállatka teremt otthonos, meleg női légkört. Később előkövályog az alvásból – álmosan és rettenetes taknyosan – a harmadik lány is, indul a kórházba éjszakai ügyeletbe. Rábólint, amikor hangot adok sajnálatomnak azon betegek fölött, akik közelében ma éjjel dolgozni fog: mind elkapja az influenzáját. Megnyugtat: fölvesz maszkot. Éppen akkor fejezte be az általános iskolát, amikor mamájával ez a szörnyűség történt – hirtelen elhatározással egészségügyi szakközépbe adta be a jelentkezését, bár korábban erről soha szó nem volt. El is végezte, s azóta nővérkedik. Ilona joggingban van, még nincs negyvenéves, megtermett nő. Hogy is mondjam, az ő esetében kétségkívül eléggé nagy tú kell ahhoz, hogy áthatoljon a zsírszöveten, elérje a mélyebben fekvő izomszövetet. Eszembe jut: hülyeséget írt az ETT, miszerint nem lehet tudni, kinél milyen vastag a zsírszövet – Ilonánál egészen

jól lehet tudni: meglehetősen. Viszont kedves, értelmes asszony. Egyedül neveli a három bakfist; a férfi, akivel együtt élt, e baleset után „meglépett”. Menedzser-asszisztensként dolgozik, amíg nem tudtuk, hogy ezt így hívják, addig is világeletemben titkárnő volt. Nyolcgyerekes családban ő volt a legkisebb. Papája vitézségi érdemérmes hadirokkant – így évtizedeken át feketelistás – volt, az ő éjszakai portási fizetéséből és mamája hajnali újságkihordásából, családoknál takarításából éltek. Tizennégy évesen neki is munkába kellett állni, minden iskoláját estin végezte.

– 1992. januárjában, szombaton iszonyatosan megfájdult a fülem – dől bele a történetbe. – Magasra szökött a lázam, és megállás nélkül hasogatott a fülem. A László kórház orr-fül-gégészetén Csáti Anna adjunktusnő volt a hétvégi ügyeletes; azonnal közölte: a hongkongi influenza támadta meg a fülemet, a hallócsontokat is, már nincs dobhártyám, komoly veszély van arra, megtámadja az agyamat is. Fantasztikusan rendes volt; saját kocsján vitt körbe a különböző vizsgálatokra, azok mind megerősítették a diagnózisát.

– Ezt azonnal operálni kell, mielőtt nagyobb baj lesz, fennáll az életveszély! – összegezte. – Fölhívom a főorvos asszonyt, csak ő adhat engedélyt a műtétre. Telefonált Szolnoki Andrea főorvosnőnek...

– Pardon, egy pillanat! Ez az a dr. Szolnoki Andrea, aki – az elmúlt négy évben és most, az új választás alapján ismét négy évre – a Fővárosi Önkormányzat főpolgármester-helyettese, s mint ilyen, Budapesten az összes egészségügyi intézmény főfőnöke?

– Igen, ő az. '92-ben ő volt a László kórház orr-fül-gégészetén az osztályvezető főorvos. Nos, őt kellett fölhívnia Csáti doktornőnek: engedélyezze az azonnali operációt. Ő viszont nem engedélyezte. Közölte: ahhoz neki előbb engem látnia kell, de emiatt nem áldozza föl a hétvégéjét. Az adjunktusnő már sírva könyörgött neki, de nem engedett...

– Na, ne vacakoljon! Maga ezt honnan tudta volna?

– Pont a mi kórtermünkkel szemben állt a folyosón kis asztalon a telefon, onnan hívta Csáti doktornő sokszor – nem egyszer-kétszer, csomósor a két nap során – a főorvos asszonyt, mindent hallottam.

– Azt nem hallhatta, Szolnoki Andrea mit válaszolt!

– Azt nem, de Csáti adjunktusnő zokogva elmondta nekem.

– Még mit mondott?

– Azt: nagyon sajnálja, megpróbál mindent megtenni, antibiotikumokkal, hogy a katasztrófa ne következzen be; de sajnos a főorvos asszony addig nem engedélyezi a műtétet, amíg nem látott engem – viszont hétvégén nem jön be, majd hétfőn. Többször leszívta a gennyet, adagolta a gyógyszereket, de igen-igen félt: nagy baj lesz.

– Maga mit szolt ehhez?

– Én félig-meddig haldokoltam: negyven fokos lázam volt, majd' megőrültem a fájdalomtól – nem tudtam szólni egy szót sem. Na, a nagyságos főorvos asszony hétfő reggel hajlandó volt a vizsgálóba betolatni – addigra már nem bírtam járni sem, tolókocsival vittek be –, megnézett, és kihirdette: lehet operálni, de azonnal, minden más műtétet félretéve, rögtön. Megkértem az adjunktusnőt: legyen ő véglegesen az orvosom, operáljon ő. Leborotválták a fejem, készítették elő a műtétre. Majd bejött egy fiatal orvos:

– Szeretnék bemutatkozni – Kovács Péter doktor vagyok –, én fogom operálni. Legyen nyugodt, minden rendben lesz!

– Miért, mi történt Csáti Annával?

– Azt kérdezze meg tőle! – és éppen be is lépett az adjunktusnő.

– Elnézését kérem! – majdnem megint sírt –, a főorvos asszony azt közölte velem: nem operálhatom meg. Azt mondta: nem hétvégén, ügyelet alatt kell a maszek betegeket összeszedni – és már mégiscsak engedtessek meg neki, hogy ő döntse el: ki kit operál. Azt engedte meg: nézhetem a műtétet, de nem is asszisztálhatok.

– Mire Maga?

– Se élő, se holt nem voltam; valamint tisztában voltam vele: ezekbe a belső harcokba úgysem tudok beleszólni. Szerettem volna túllenni a fájdalomkon, és rettenetesen féltem: harmadik napja kinyilvánítottan életveszélyben voltam. Aláírtattak olyan nyilatkozatot, miszerint vállalom: ha műtét közben, amint fölnyitják a koponyámat, kiderül, hogy az agyamban is károsodás vagy sérülés van – azonnal átszállítanak az Amerikai úti idegsebészetre, és engedélyezem, hogy ott folytassák, fejezzék be. Szerencsém volt – valamint köszönhetem Csáti és Kovács doktorok lelkiismeretességének –: erre nem került sor, a László kórház műtőjében ébredtem föl az operáció végeztével. Repestem a boldogságtól, tökéletesen megszűntek a fájdalomaim. Adódott azonban gond: a mélyaltatás során a lélegeztető csővel megsértették a gégém, s ettől iszonytatóan köhögni kezdtem. Állandóan kapart, ingerelt, folytonos köhögésre készítetett a sérülés. Jó, jó, ez nem katasztrófa, adtak rá köhögés- és fájdalomcsillapítót, más gyógyszereket – ám nem használtak. Elrendelték: ha szükséges, naponta kétszer-háromszor kaphatok Algopyrin-Demalgon injekciót is, a frissen műtött fejem ne fájjon olyan rémesen a köhögéstől. Teltek-múltak a napok, s ez állandóan ugyanígy folyt: köhögtem, attól fájt a fejem, Irénke nővértől kértem injekciót, arra megenyhült, bóbiskolhattam kicsit.

Szombat délután megint eléggé vacakul voltam. Közeledett a látogatási idő; szerettem volna a lányaimmal beszélgetni, szóltam Irénkének: adja be a szokásos szurit – mire megérkeznek a gyerekek, hasson.

– Persze, Ilonka, rögtön hozom! – készségeskedett Irénke, aki addig is rengeteget sertepertélt körülöttem, kedvesen, rendesen – de valahogy kiemelten, vagy inkább különösen – figyelt rám. Elhelyezkedtem a szűráshoz: letoltam a bugyimat, az oldalamba fordulva áthengeredtem keresztben az ágy túlvégére, tartottam a faromat, hadd jöjjön a szűrés. Jött. Irénke belém bökte a tűt – s én abban a pillanatban se mozdulni nem tudtam, se szólni: valami óriási, határtalan fájdalom öntötte el az egész testemet.

Elsötétült előttem minden; az összes porcikám mintha fölrobbant volna; úgy éreztem: azonnal eszemet veszem az elképzelhetetlen görcstől. Földordítottam:

– Ember! Mit csinál? Mi ez? – a fejem lelógott az ágyról, alulról üvöltöttem. – Azonnal hagyja abba! Álljon meg, ez borzalmasan fáj! – Összeszedtem minden erőmet, hátrafelé visszanéztem a testem fölött, és láttam: Irénke csak nyomja belém az injekciót.

– Nem kell hisztizni, Ilonka! – szólt rám, és belém ürítette a fecskendő tartalmának végét is. Amint kihúzta a tűt, ömlött ki a vér a nyomában.

– Atyaúristen, jaj, de fáj! Mit csinált velem? Szépséges Isten, megőrülök, ezt nem lehet kibírni! – üvöltöztem, de úgy: az ügyeletes Kovács doktor – a folyosó túlsó végén, a tévé mellett is – meghallotta, azonnal ott termett:

– Mi történt itt?

– Hát, nem tudom, mi van az Ilonkával, nem szokott így hisztizni

– felett neki Irénke, miközben az injekciós szerelék az éjjeliszekrényemre tette –, beadtam neki a fájdalomcsillapítót, és nézze meg, doktor úr: most mit művel! Lehet, hogy már túl sokat kapott, és allergiás lett rá?

– mire ezt elmondta, földuzzadt a szúrás helye, s kéttenyényi helyen lángvörös folt keletkezett.

– Hozzon rá krémet és jeget! Mostantól csak tablettában kaphatja a fájdalomcsillapítót – rendelte el Kovács doktor –, valószínűleg tényleg allergiás lett az Algopyrinre.

Szombat-vasárnap egyhuzamban borzalmas – igazán szinte kibírhatatlan – fájdalmaim voltak, a tabletták szemernyi sem enyhítették. Hétfőn – amikor Csáti adjunktusnő megnézte -, a foltok már nem vörösek voltak, hanem kékes-feketések. – Felejsük el a krémezést, jegelést; ez valószínűleg injekciós tályog, gyerünk a sebészetre! – lépni sem bírtam a fájástól, áttoltak. A sebész érzéstelenítés nélkül nyolcvanhatszor belém szúrta a hatalmas tűt: kereste a gennyet, hogy leszívja. Nem

találta. Közölte: nem érti, nincs genny. Borogassuk! Három napig újra és újra próbálkoztak, eredmény nélkül. Hiába adtak lázcsillapítókat, nem ment le negyven fok alá a lázam; borzalmasan rosszul voltam folyton. Akkor föl kell vágni, megnyitni! Szerda este elaltattak, Csók doktor, a sebész feltárta, majd bevallotta: ő ezt nem érti, nincs tályog a faromon. Ott a hatalmas seb, és fogalma nincs: mi az. Naponta átvittek; a sebészek kitisztították, gyógyszereket nyomtak bele, bekötötték – és nem értették; bennem pedig egyetlen pillanatra nem szűnt a kín. Körülbelül két hét múlva – amikor éppen pepecseltek a sebemben – véletlenül benyitott a kezelőbe Barda tanár úr. Meglátta az – időközben körben már elfeketedett, belül lángvörös, föltárt, nyitott – sebet, és földbe gyökerezett a lába. Kérdezte, mi ez; meghallgatta a beszámolót, majd istentelenül leteremtette beosztottját: hogyhogy nem lát a szemétől, itt szó nincs tályogról – súlyos necrosis, szövetelhalás van, amit el kell kezdeni kioperálni.

– Mi az, hogy kioperálni, tanár úr? – kezdtem reszketni az ijedelemtől.

– Rohad a húsa! Ami már elrohadt, azt szikével le fogom faragni.

– Altatásban?

– Nem.

– Helyi érzéstelenítéssel?

– Nem. Azt sem lehet. Magának majd akkor kell mindig szólania, amikor érzi, amit teszek – akkor értem az élő húshoz! Amíg nem szól, addig ugyanis az elhalt, elrohadt húst faragom ki. – Átvette a kezelésemet, mást többé nem engedett hozzám nyúlni. Hetente háromszor toltak át hozzá, s ő farigcsált, hol szikével, hol ollóval. Nem szélteben növekedett a lerohadt rész, hanem mélységében. Egyre mélyebbre és mélyebbre faragott bennem a tanár úr, végül a csonthoz ért. A fenekem oldalán kétenyérnyi helyen a csontomig ért a mélyedés, amiből újra és újra fekete, bűzös, elhalt darabokat metszett ki. Közel álltam hozzá, hogy megőrüljek a fájdalomtól.

– Mit mondott Magának a tanár úr, mi ez?

– Bevallotta: lila gőze nincs róla. Azt mondta, ha megáll valamitől ez a rohadási folyamat – hogy újabb és újabb részek hálnak el –, akkor megmenekülök; ha nem, hát nem. Kizárólag a Jóisten tudja, mi fog történni – közölte. Engedélyezett napi egy Depridol tablettát, ami köztudottan morfium, ebből végül napi háromszor három tablettát adatott, látva: micsoda kínokat élek át. De végre nem voltak fájdalmaim – igaz, ha a gyerekem kérdezett valamit, egy hét múlva válaszoltam. Tizennégy ilyen műtétet végzett rajtam.

Csáti adjunktusnőnek volt valami amerikai kapcsolata – csomó rohangálással kijárta az Egészségügyi Minisztérium engedélyét –, meg-szerzett olyan amerikai infúziót a necrosis terjedésének megállítására, amely Európában még nem volt használatban. Ez napi huszonnégy órában csöpögött a karomba, naponta többször hozzáadták az antibiotikumokat; a bal karom bevörösödött, feldagadt, mélyvénás trombózist kaptam. Másik sebészetre vittek át ezzel, az ottani professzor is kérte: mutassam meg a fenekemet. Megpillantva könyörögve kért: kivételesen hadd faragjon le ő is picit az éppen elrohadt fekete részből, ő ugyanis sebész professzor létére ilyet még életében nem látott. Már olyan fásult voltam, csak legyintettem – nyirbáljon nyugodtan magának, nekem már tök mindegy minden.

Pár nappal később – már márciust írtunk – Barda tanár úr biztatott: – Már egy hete nem kellett lefaragni, úgy néz ki: nemsokára elvégezhetjük a nagy műtétet, a seb bezárására.

– Ez azt jelenti, meggyógyultam?

– Talán igen.

– És mit tesz ilyen záróműténél?

– Kivágok egy sokkal, de sokkal nagyobb területet – hogy egészen biztosan sehol ne maradjon bent baktérium –, megnyújtom a bőrét, és a krátert föltöltöm szövetbarát műanyaggal, majd összevarrom. A még nagyobb biztonság kedvéért a csonthoz behelyezek dréncsövet, azon át utána naponta hidrogénnel átmoshatjuk. Ez persze nem plasztikai

műtét, de nem lesz ilyen óriási úr a popsiján. Természetesen altatásban végezzük, nem fog érezni semmit!

– Jó, tanár úr, Ön tudja – válaszoltam, már bármibe beleegyeztem volna. Lezajlott a műtét, csak egy napig feküdtem az intenzíven, aztán

visszavittek a fülészetre. S amint megmozdítottak, visszajött ugyanaz a borzalmas fájdalom, amit addig a Depridol elmulasztott. – Úristen, kezdődik minden előlről! – Másnap megpróbáltam lekúszni az ágyamról, hogy kimenjek pisilni, ám iszonyú fájdalom – reccs! –, szétszakadt az egész seb, ömlött ki a váladék, úgy, hogy a lábszáramon folyt végig. Odanéztem: az egész szétduzzant seb újra szénfekete volt – megint elrohadt. Ugyanaz a necrosis. Barda tanár úr padlót fogott – amint meglátott, lemondóan legyintett: – Kezdjük előlről!

– Tanár úr, én nem bírok, de nem is akarok itt maradni tovább. A három lányommal az öcsém van otthon – aki életében még nem látott közlőről gyereket –, nem tehetem meg, hogy itt kezeltem magam.

– Rendben van. Most kiveszem a még bent maradt varratokat és a csövet, a sebet nyitva hagyom; naponta be kell jönnie, hogy kifaragjam, vagy – ha arra nincs szükség – lekezeljem. – Ugyanúgy szikével vagy ollóval vagdalta ki az elhalt szöveteket, csontig hatolt a kitisztítással. Már számolni sem tudtam, hányszor vágkált bennem – iszonyatos kínokat okozva –, de hát nem tehetett mást. A legkülönbözőbb helyekről jártak hozzám orvosok „csodát látni”. És így, ezzel telt az életem szeptemberig.

– Meddig?

– Szeptemberig. Január 27-én volt a fülműtét, február 1-jén kaptam azt a bizonyos injekciót – március 24-én hagytam el saját felelősségemre a kórházat –, és szeptemberig jártam vissza farigcsálásra, kezelésekre. Hetente háromszor-négyszer, később, szeptemberben elég volt csak kétszer. Végül a rothadás másodszor is megállt, de csak a következő évben gyógyult be a seb. A tanár úr ugyanis megmondta a szétnyílás után: ő ezt a bűdös életben még egyszer be nem zárja; vagy összeforr

magától, vagy nyitva marad egy életem át. Sőt, azt tanácsolta: ha remélhetőleg egyszer begyógyul a seb, akárhogy is néz ki – inkább tanuljak meg együtt élni annak látványával, soha ne engedjem meg, bárki kinyissa, és levegőt kapjon.

– Később sem tudott magyarázatot adni rá, mi történt Magával?

– Nem. Azt mondta: szégyelli magát, de fogalma nincs róla, mi ez; ilyet ő még nem látott, és a szakirodalomban sem olvasott.

Szeptemberben visszamentem dolgozni, mert szóltak: hét hónap betegállomány után nem fogják tovább tartani a helyemet, fölvesznek mást, ha nem állok munkába. Taxival jártam dolgozni is, a kezelésekre is – mert villamoson vagy buszon óhatatlanul hozzáérhetett valaki a fenekemhez, s akkor a csillagokat láttam a fájdalomtól.

– Honnan volt erre pénze?

– A hét testvéremtől.

– És azóta panaszmentes?

– Óh, dehogyis. A mai napig rendszeresen begyulladás, kivörösödik és fáj a farom. Rettenetesen. Megtanultam együtt élni vele.

– Ne haragudjon, utasítson vissza, ha illetlennek érzi: megmutatja nekem?

– Éppenséggel megmutathatom. – Ilona lehúzza nadrágját és a bugyi-ját, kivillan a popsija felső része, ahova általában is adják az embernek az injekciót. Tenyérynyi területen vagy kétujjnyi bemélyedés – ott csak úgy behuppan a húsa –, fölötte alapos heg-nyomok. Mi sem áll távolabb tőlem, mint hogy bántsam szegényt, de kétségkívül nem a szex jut eszembe a látványról.

– A partner-kapcsolatait? – kérdem is meg kissé halkabban.

– Akivel akkoriban együtt voltam, az hamar elment. Azóta egy kapcsolatom volt... de hát... gátlásos vagyok...nem igazán szeretik a férfiak, ha valaki nyakig betakarózik, és mindig tők sötétben szeretne együtt lenni velük... meg belefáradnak abba,

hogy öntsék belém a lelket... és nézek én magam tükörbe, tisztában vagyok veled, milyen hatást váltok ki... legalábbis én így érzem...

– Eltűzöttan, igazán nincs rá oka! – próbálok hazudni, nem túl jelentős sikerrel. – Mi gyullad be ezen újra és újra? – terelem inkább másfelé mindkettőnket.

– Keletkezett időközben a bemélyedés mellett a bőrfelszín alatt egy csomó, s az szokott begyulladni.

– És az micsoda?

– Nem tudom; a sebészek sem tudják, mert nem engedek hozzá nyúlni. Él bennem Barda tanár úr figyelmeztetése – történhet bármi, ehhez a részhez ember többé hozzá nem nyúlhat, még tűt sem szúrhat be, nemhogy kinyissa. Ha még egyszer előlről kellene kezdenem, abba belepusztulnék.

– Mondja, Irénke nővér az általa ily módon beadott injekció után is ott kedveskedett Maga körül?

– Nem, rögtön a történetek után pár nappal mesélte Csáti adjunktusnő: volt fegyelmi tárgyalás, és azon Szolnoki Andrea főorvos asszony megtiltotta, hogy Irénke ebben a kórteremben szolgálatot teljesíthessen.

– Mármost ebben a kórházban, vagy ezen az osztályon?

– Nem, dehogyis, csak ebben a kórteremben! Az összes többi kór-teremben dolgozott tovább; aztán amikor én kijöttem a kórházból, később már nem volt ott, kilépett.

– Maga nem is beszélt vele többet?

– De, hetekkel később amint hoztak vissza a sebészetről talicskában, a folyosón odalépett hozzám:

– Ilonka, egy pillanatra! Tudom, haragszik rám, engem hibáztat, hogy ez történt Magával. Szeretnék érte elnézést kérni, és ezt fogadja el! – egy tábla Milka csokoládét nyújtott felém.

– Köszönöm, nem fogadom el – válaszoltam neki, én akkor már tudtam, mi történt velem. Nem vettem el a csokoládét, otthagytam őt.

– Mondja, Ilona, voltaképpen mi történt Magával?

– Irénke rosszul adta be az injekciót. A kelleténél rövidebb tüvel, ami így nem ért el az izomszövetig, hanem megállt a zsírszövetben – s ő oda nyomta be a szert.

– Na de attól még nem kellett volna elhalnia hónapokon át szöveteknek, nem kellett volna lerohadnia a fél fenekének!

– A perben, hat éven keresztül, az összes orvos-szakértő ugyanazt állapította meg: az egész folyamat – amit ugyan az orvostudomány mai állása szerint képtelenek megmagyarázni, egyáltalán nem értenek, de – annak a következménye, hogy zsírszövetbe kaptam az injekciót.

– De ez nem igaz, ugye?

– Hát... miből gondolja, hogy nem igaz?... mindegyik szakértő ezt írta és mondta... akkor biztos így van...

– Ilona, Maga tudja, hogy nem ez történt!

– Dehogynem, hát mi más történt volna?

– Maga elhallgat valamit!

– Miért hallgatnék el bármit?

– Nem tudom, de valamit nem árul el. Két perccel ezelőtt azt mondta az Irénke-féle csoki-történet közben: „– Én akkor már tudtam, mi történt velem” – Ilona! Mi történt Magával?

– Mhm... Na jó... elmondom. Talán másfél hónappal ezen injekció-beadás után egy késő délután – amikor már az összes orvos elment haza –, behívtak az orvosi szobába. Csáti Anna adjunktusnő volt ott, Kovács Péter doktor és a már nyugdíjba vonult főnővér – aki nyugdíjasként tovább dolgozott ott, immár nem főnővérként, csak nővérként. Tele voltam tömve morfiummal, persze le se tudtam ülni, csak álldogáltam. Közölték:

– Most olyat fogunk mondani, amit soha, de soha – semmilyen körülmények között, semmiféle hivatalos szerv vagy személy előtt – nem fogunk elismerni. Szeretnénk azonban, ha tisztában lenne a saját helyzetével, hogy min megy keresztül. Annyira sajnáljuk Magát, és nem tudjuk, mi lesz a jövője, arra jutottunk: megmondjuk Magának az igazságot. Nyomoztunk Irénke után, és kiderült a valóság. Irénke egy sátánista szektába

akart belépni. A felvételének a következő volt az alapfeltétele. Valakin, bárki emberen olyan bűncselekményt hajtson végre, ami nem okozza annak azonnali halálát, de nagy szenvedéssel jár; ő pedig semmilyen körülmények között nem segíthet az illetőn, de végig kell néznie a kínlódását. Mérget adott be Magának az Algopyrin-Demalgon helyett.

– És akkor én meg fogok halni? – kérdeztem, és nem válaszolt senki. Nem tudtak felelni a kérdésekre. Megmondták:

– Ha ezt valaha bárkinek elmondja, elmebetegnek fogják nyilvánítani! Irénkét egyelőre nem rúgták ki, mert akkor dokumentum lenne a történelekről – és ha Maga följelentené a kórházat, óriási adu lenne a kezében –, majd szépen halkan megegyeznek vele: menjen el. Mindezt mi szigorúan nyolcszemközt árultuk el, maradjon is így! – Irénke megoldotta a felvételi feladatát. Ugyan Szolnoki Andrea a fegyelmi eljárása során kitiltotta az én kórtermemből, de továbbra is ugyanazon az osztályon dolgozhatott, én pedig – hiába sebészek kezeltek már – végig ott, a fülészeten feküdtem. Követhette a szenvedésemet.

– Ilona! A Magából kimetszett elhalt szöveteket nyilván átküldték elemzésre, többek között toxikológiai elemzésre is, a patológiára. Ha Irénke mérget fecskendezett Magába, azt a toxikológiai vizsgálatnak ki kellett mutatnia!

– Eltűntek a toxikológiai leletek. Nincs meg a patológia toxikológiai eredménye. A perben a kórház azt válaszolta: nincs toxikológiai lelet, valószínűleg nem történt ilyen vizsgálat. Nem igaz, hazudnak. Én láttam. Szerepelt benne: idegen testet találtak. Az lehetett a mérge, az idegen test. A sebészeten ez a kezembe került, aztán a bíróságnak már nem adták át. Igaz, úgy kaptam meg, hogy hazudtam: azt mondtam a sebészeten, Csáti doktornő küldött a leletért. Ideadták, kinyitottam a lezárt borítékot, és elolvastam: idegen test. Ám később ezt eltüntették. Pedig ők már korábban is kellett, hogy tudják: valójában mi történt. Az az infúzió – amit Amerikából szereztek –, végül is hatott. Nem véletlenül pont azt szereztek be, külön engedéllyel. Tisztában voltak vele: mire, mi ellen kell a szer. Csáti

adjunktusnő személyesen vitt át valamilyen speciális röntgenre, meg CT-re – s azoknak a leletei is eltűntek. A sebészetben Barda tanár úrnak fogalma nem volt róla, mi zajlik itt, de ott, a fülészeten mindannyiuknak tudniuk kellett, nem lehetett másképpen. És – ráadásul – miközben ezt már tudták, Irénke továbbra is ott dolgozhatott Szolnoki Andrea

főorvos asszony fülészeti osztályán. Csak valamikor május környékén ment el máshová – akkor sem fegyelmivel: ne kelljen leírni, mit követett el –, közös megegyezéssel.

– Ezt eddig soha senkinek nem vallotta be?

– Nem. Szolnoki Andrea inkább kifizette a bírságot a bíróságnak, többszöri idézés ellenére nem jelent meg tanúként a tárgyaláson. Szegény Csáti adjunktusnőt is megbírságolták – de róla aztán kiderült: síbalesete volt, kórházban feküdt, azért nem jött el; vissza is vonták a büntetést. A perben nem került elő ez a történet – vagyis az igazság.

– A Maga ügyvédje miért nem ment rá ennek a bizonyítására?

– Mert nem tud róla. Ma sem.

– Micsoda? Nem mondta el a saját ügyvédjének?

– Nem. Nem mertem.

– Miért?

– Nem ez az ügyvéd kezdte el a pert, hanem Mihalik doktor, akinél jó ideig titkárnősködtem másodállásban. Neki elmeséltem mindent, s ő azt tanácsolta: soha senkinek ne áruljam ezt el, mert tényleg elmebetegnek tart majd mindenki. Ő először levelet írt a kórháznak – mellékelve a taxicsekkeket, egyéb számlákat –, kérte: csak a tényleges kárait térítsék meg. Még csak nem is válaszoltak. Vártunk hatvan napot, beadtuk a pert. Kértük Irénke tanúkénti meghallgatását is, de ő eltűnt. A bíróság a rendőrséggel országos körözést rendeltetett el – valahol nagyon messze, vidéken találták meg, és elő is vezették. A tárgyaláson úgy jelent meg, hogy csupa rongy volt a kabátja, a ruhája, még a harisnyája is, lukas az edzőcipője; koszos volt és büdös. A személyi igazolványa szerint most abban a vidéki kórházban nővér...

*

A Kedves Olvasó, aki eljutott idáig, tanúsíthatja: sok rémséget kellett már végighallgatnom, és – szerencsétlen lelki alkat lévén – mélyen végigélnem. Ilyen kacifántos horrort azonban még nem. Persze voltaképpen ki is lóg kötetemből: ez talán nem is műhiba-történet, hanem valami egészen más. A baj azonban nem ez. Az eddigi történetek mindegyikénél igyekeztem gondosan, alaposan végiggondolni: amikor az érintettek és az orvosi, illetve per-iratok alapján írok egy-egy történetet, bele ne vegyek bármi olyasmit, ami dokumentumokkal, illetve a fölvetett interjúkkal nem támasztható alá. Ebben az esetben azonban ez kevés. Feltétlenül meg kell próbálnom kifaggatni a „másik oldalt” is. Fölvívom hát dr. Csáti Anna adjunktusnőt, bejelentkezem hozzá, s ködös kedd este látogatom meg a László kórház nevű kis városrészben. A bejárati ajtó fölött két tábla lóg. Az első: osztályvezető: Dr. Szolnoki Andrea főorvos. Alatta – kisebb kivitelben –: dr. Kovács Péter mb. osztályvezető. Vagyis Kovács doktornak addig szól a megbízatása, ameddig főnöknője politizál, utána visszaútja van fenntartott helyére. Vagy elfelejtették lecserélni a fekete táblát.

Csáti adjunktusnő hamar előkerül, este már nyugis az ügyelet. Ötven körüli asszony, szőkére festett haja eléggé csapzott, ruhája gyűrött, papucsá félretaposott. Előre nem tudja, mit akarok tőle, úgyhogy érthető bizalmatlansággal fogad. Röptében pozicionálom magam, közben a diktafonomat már bekapcsolom, s a közepébe vágok:

– Antal Ilona-ügyben jövök. Ilona mindent elmesélt nekem.

– Milyen mindent?

– Részint a bekerülése utáni herce-hurcát; azt, hogy Ön nem kapott engedélyt főnöknőjétől a pedig szükséges műtét elvégzésére...

– Nem volt szó hétvégi műtétről. Szolnoki főorvos asszony hétfő reggel bejött, megvizsgálta Ilonát, és elrendelte a műtétet...

– Csakhogy Ilona szerint előtte két napon át ezt nem engedélyezte, mindazonáltal bejönni nem volt hajlandó...

– Ez így enyhe túlzás!

– Jó, hagyjuk ezt; azt ne higgye, én a főpolgármester-helyettes asszonyra utazom! A necrosis-ügy érdekel főképpen, és Irénke...

– Milyen Irénke?

– Aki beadta Antal Ilonának azt a bizonyos injekciót...

– Igen, az Algopyrin-injekciót...

– Nem azt adott be, és ezt Maga is jól tudja! Hiszen elmondta Ilonának később.

– Mit mondtam én el Ilonának?

– Itt van a felvétel, le tudom játszani Magának.

– Játssza! – Kicserélem a diktafonban a kazettát, s megszólal Ilona hangja: – Na jó... elmondom... Egy késő délután behívtak az orvosi szobába. Csáti adjunktusnő volt ott, Kovács Péter doktor és a már nyugdíjba vonult főnövér... Arra jutottunk: megmondjuk Magának az igazságot. Nyomoztunk Irénke után, és kiderült a valóság... Mérget adott be Magának az Algopyrin-Demalgon helyett...

– Én erről nem tudok. Kovács Péter is, én is megjártuk a bíróságot, tanúként kihallgattak minket. Erről ott sem volt szó.

– Ilona azt is elmesélte: Maguk közölték vele, ezt soha semmilyen hivatalos szerv előtt nem fogják beismerni.

– Hát ez őrület, ilyen nincs. Meg kell mondja, egyre rosszabb a közérzetem, ahogy Magával szemben ülök. Ez így – amit nekem előtálal – nem igaz. Minden alkalommal Algorpyrint kapott, akkor is.

– Akkor honnan szedte a toxikológiai elemzés, hogy idegen test volt a necrosisban?

– Itt nem készült toxikológiai vizsgálat!

– Ilona szerint készült, ő látta is, s ez szerepelt benne. És a Maga kezébe adta, amit előtte elolvasott.

– Akkor Ilona össze-vissza hazudozik. Arról tudok, hogy Barda tanár úr készítettett necrectomiát – de a sebészetben, és az hozzánk, ide nem került el. És Maga most ezt az egészet veszi föl a magnóra?

– Természetesen.

– És kért rá engedélyt?

– Nem, nem kértem, mindazonáltal az Ön szeme láttára vettem elő és kapcsoltam be a diktafonomat. Nos – ha Ön szerint nem igaz, amit Ilona mond – akkor mitől volt a necrosis, amiben hónapokig szenvedett, amitől a fenéke jelentős részét lefarigcsálták?

– Nem tudtuk, ez tény; és nem tudjuk a mai napig sem. Tényleg többször töprengtünk: mi a jóisten lehet ez a hatalmas necrosis, de nem jöttünk rá. Ön szerint mit adtak be neki?

– Valamilyen mérget.

– Ne is haragudjon, én erre semmit nem tudok mondani. Ez nekem tökéletesen nóvum. Mindezt most hallom életemben először. Nem is juthatott mérleghez, már akkor is én voltam az osztály gyógyszer-felelős orvosa; itt nem is volt semmiféle mérleg. Én a mai napig Algopyrin-injekcióról tudok. Ez az egész kitaláció. Hallottam a Maga felvételén, azt is mondta: morfiumot, Depridolt kapott. Ez sem igaz: nem kapott sem morfiumot, sem Depridolt. Ez egy ökörség – az egész, így, ahogy van. Antal Ilona nagyon kedves betegem volt, de úgy látszik: elmebeteg lett. Szép eset. Én ilyenben nem vettem részt, és arról sem tudok, hogy az osztályon ilyen történt volna az én részvételem nélkül. Én erről az egészeztől nem tudok. Ezt nyugodtan fölveheti, és leköszölheti: én ilyen történetről nem tudok. Rendkívül megdöbbenett, amit előadott, bármilyen hitetlenkedve néz most rám. Én képtelen vagyok hazudni, soha nem hazudtam, a bíróságon is az igazat mondtam. Az egész tök nóvum számomra. Ugye Maga is úgy gondolja: így nem lehet hazudni, ahogyan én most teszem. Lehet, hogy történt ilyen – én nem mondom, hogy nem történhetett – de én nem tudok róla. Még

ilyet! Hogy sátánista, és mérget adott be! Vicc! Vagy elmebeteg az Ilona, vagy nem is tudom, mi lehet ez az egész...

Hát... én ezt itt inkább abbahagyom. Ami nem megy, azt ne erőltessük! – tartotta már Vlagyimir Iljics is, s ha sok minden másban nem is, ebben igaza lehetett. Itt nem fog kiderülni: igazat állított-e Antal Ilona. Udvariasan elköszönök, és távozom – magam sem tudom: sikerrel vagy éppen ellenkezőleg.

Azonnal hívom Antal Ilonát: ez történt. Tisztesség ne essék, szólván olykor alaposat káromkodik – hallva, hogy valamennyi állítása cáfolatot kapott. Miközben most is dicséri Csáti doktornőt, halálosan fölháborodik rajta: ennyi év után sem „ismeri be” az igazat. Közben azonban egy ponton tetten érni véli az adjunktusnőt:

– Tényleg azt mondta: Depridolt sem kaptam? Hiszen ő maga írta föl nekem!

– Igen, határozottan állította: Maga nem kapott Depridolt, sem más morfium-tartalmú gyógyszert.

– De hát ezt még a zárójelentésembe is beleírta. Nem más, Csáti doktornő maga!

– Megvan? Ha igen, vegye elő most azonnal!

– Várjon... itt van. A zárójelentésben a következőképpen áll.
Th: 02.27. Zinacef, Dalacin, Algopyrin, Demalgon, Simpro-N, Libexin, Hidrocodin, Muccopront, Elix.thymi, Vit.E, Vit.B1, Cavinton, Vinnat, Tabl. Depridol, Semicillin, Verapamil, Rudothel, Ludiomil, Klion, inj. Zefason, Brinalgix, Trental, Venoruton, Doxium, Probon, Augmentin, Colfarit, Pimafucort, Bactrofen.
Aláírás: dr. Csáti Anna és dr. Szolnoki Andrea. 1992. III. 24.

– Hát, ennek a közepén kétségkívül ott van a Depridol. Miért kellett ezt letagadni? Következik-e ebből valami? Nem tudom.

Nagy nehezen előkerítem – azon bizonyos injekciót beadó – Irénke címét, telefonszámát, s fölhívom őt vidéki lakásán:

– Csókolom a kezeit, Kende Péter vagyok. Mi még nem ismerjük egymást, de szeretnék Önnel beszélgetni.

– Hát... ha egyszer nem ismerjük egymást, akkor miről?

– Ezt inkább személyesen mondanám el. Ujságíró vagyok...

- Ha most mondta, hogy nem is ismerjük egymást, akkor én nem akarok beszélni Magával! – és puff, leteszi a telefont. Hívom azonnal újra, de már nem ő, hanem a férje veszi föl. Tőle pedig hiába kérem: adja vissza a kagylót feleségének.
- Mondta már magának, hogy nem akar Magával beszélni!
- Nézze, legyen oly kedves, adja vissza a feleségét, hadd tisztázzam azt vele!
- De mit akar tőle?
- Néhány dolgot kérdezni, de nyilván inkább személyesen...
- Hát, csak ne kérdezzen semmit, ő úgyszemint válaszol!
- Jobb az, ha megírom: kértem, feleljen néhány kérdésemre, ő pedig nem válaszolt?
- Jobb! – és puff, megint leteszi.

Ottó elesett. Csúnyán, sőt, szerencsétlenül. Össze-visszatört a bal lábszára. Föl sem bírt kelni, mentővel kellett bevinni a baleseti sebészet-re. A zsúfolt felvételi részlegen fiatal doktor vizsgálta meg, röntgent készített, s közölte: a lehető leghamarabb operálni kell. Fertály óra múlva már bökték is a gerincébe az érzéstelenítést, jó másfél órát elbarkácsoltak rajta ketten. A műtét jól sikerült, fájdalmai sem voltak, a seb is szépen gyógyult. Pár nap múlva járókerettel föl is kelhetett, következett a két mankó, majd az egy bot. Bicegett, de hát operáció után ez természetes. Hamar hazaengedték, ne foglalja fölöslegesen az állam drága és úgyszemint leépítésre váró ágját. Fegyelmellett, keményen végezte a gyógytornát, naponta négyszer-ötször is, eljárt úszni; mindent elkövetett saját gyógyulása érdekében. Ám a bicegés nem múlt el. Nem fájt már semmije, szinte ugyanúgy mozgatta sérült lábát is, mint az egészségeset; nem értette hát, miért nem jár úgy, ahogyan régen. Visszament a sebészhez –

szép pénzt adott neki a műtét után, talán abba belefér még egy vizsgálat, némi tanácsadás -: mitévő legyen. A doktor vizsgálta, nyomta, húzta, forgatta – nem értette. Kérte: járkáljon föl s alá ott, a kezelőben, előtte.

– Uram, Magának az egyik lába hosszabb, mint a másik!

– A műtét előtt – esküszöm – egyformák voltak, doktor úr!

– Persze, ilyen sérüléseknél ez előfordul. Mutassa csak, megmérem pontosan! Úgy van, a bal lába, amelyiket operáltam, két centivel rövidebb, mint a jobb. Sajnos, uram, ez olykor megesik – higgye el, nem mi tehetünk róla. A posztoperatív időszakban ki így reagál, ki úgy; de megoldjuk.

– Kihúztatják két centivel?

– Azt nem javaslom, rettentően tönkremehetnek az ízületei. Inkább a jobb lábát kéne hozzárövidíteni!

– Micsoda? Ne vicceljen már doktor úr! Ki akar vágni az egészséges lábamból?

– Az a jobb megoldás, higgye el! Várjon csak, épp itt jön a főorvos úr, hallgassa meg az ő véleményét is! Géza bátyám, lennél kedves egy pillanatra! Nézd meg ezt, kérlek szépen! Talán emlékszel a műtétre: a bal láb sérült, mostanra két centivel rövidebb. Szerinted mi a leghelyesebb teendő?

– Annyit ki kell venni a másiktól! – morogta a főnök, nem örült nagyon a feltartóztatásnak, látszott rajta: szívesebben lenne valahol másutt.

– Köszönöm szépen, Géza bátyám, a kedvességedet. Látja, uram, nem csak én mondom ezt, a főorvos úr is. Az alsó lábszárból gond nélkül ki tudunk venni pár centit – anélkül, hogy bármi károsodást okoznánk vele. De hát, persze, csak ha Maga is akarja. Én azt tudom vállalni: ha gondolja, szívesen elvégzem a műtétet.

– És az is olyan lassan és nehezen gyógyul, doktor úr? Azon a dög-unalmas úszáson kívül hónapok óta semmit nem bírok sportolni, míg korábban hetente legalább négyszer teniszeztem. Képzelteri, mennyire szenvedek a hiányától, de hát ilyen

bicebócán föl se találok a pályára. Tényleg csak az a megoldás: kivágnak az egészséges jobb lábamból?

– Legyen egészen nyugodt, rutin-eljárás ez nálunk! Több százszor elvégeztük már.

– Jó, doktor úr, elfogadom. Illetve kérem szépen, csinálja meg! Hálás leszek, ha sikerül.

Ottó megkérdezett több ismerőst, köztük orvosokat is, mind megerősítette: ez tényleg nem műhiba – ilyen megrövidülés valóban előfordul, nem tehetnek róla. A következő héten újra befeküdt a baleseti sebészetre. Megoperálták. Kivágtak a jobb lábából.

Négy centit.

A bal lába, amely az előző műtét következtében két centivel rövidebb volt, most kettővel hosszabb lett, mint a jobb. A jobb lába, amely kettővel hosszabb volt, végül ugyanennyivel vált rövidebbé. És görbe lett.

A sebészek röstellték a dolgot, s ígérték: a következő műtétnél rettentően fognak vigyázni.

– Milyen következő műtétnél?

– Hát, nincs más teendő, ki kell vennünk két centit a bal lábából!

– Ne őrjítsenek meg, doktor urak! Meg akarják operálni azt a lábam, amelyik eredetileg sérült, majd az első műtéttől rövidebb lett?

– Ha egyszer most meg az a hosszabb! Abból kell levonnunk kicsit! – Addig-addig gyözködték, míg beadta a derekát; ismét a kés, fűrész alá feküdt. Kivágtak a két centivel hosszabb bal lábából.

Négy centit.

Megint nem sikerült eltalálni a méretet.

– Tudja, doktor úr, Karinthy jut eszembe. Ő azt írta: „Megyek az utcán. Egyik lábam előre teszem, a másikat utána. Aztán a másikat előre, az egyiket utána. De jó, hogy nincs három lábam, össze-visszakuszálnám!”. Én viszont a következőt mondhatom. Korábban 180 centi voltam, és úgy mászkáltam, mint a gazella.

Most 172 centi vagyok, és úgy megyek, mint a mamut. Ha még egyszer-kétszer megműtenek, igazi törpe leszek!

MÁRIA – MAGDOLNA

Bozsóné Hosszú Mária széparcú, kedves tanárnő. Balatonlellel szüleinek egyetlen, késői gyereke. Papája cipész volt – készített is, kereskedett is, már a szocializmusnak hívott micsodában több üzlete volt. Mária mindent megkapott tőlük. Vettek neki lakást a Rózsadombon, fölépítettek számára nyaralót a Balatonon, minden nyáron Amerikába küldték tanulni. Elvégezte Pécsen a Tanárképző Főiskolát, majd a TF-et, torna-edző szakon; s a Rózsadombon, a Virányos úti általános iskolában tanított testnevelést hat évig. Megismerkedett egy kedves fiúval, aki a TV-ben a Panoráma című – Chrudinák Alajos-féle – műsor főgyártásvezetője volt; elég hamar összeházasodtak. Megengedhették maguknak, hogy ő pedagógus legyen. 31 évesen szült egy gyönyörű búbajos kisfiút, Andrást. Egy álló napon át tartott a szülés a Kútvölgyiben – mert kerek négy kiló volt a baba, két héttel túlhordva. Elég rémes volt, de mindenért kárpótolta az egészséges, szép és aranyos gyerek.

Ezen annyira fölbuzdultak, hogy rögvest nekigyürkőztek a következőnek. Január végén hivatalosan is megállapították: ismét teherbe esett, a szülést augusztus 23-ára írták ki. Most is a Kútvölgyibe járt, ugyanahhoz a Paulovics doktorhoz, aki előző terhességét is gondozta.

Érezte: ez a második terhesség nem olyan, mint az első volt. Akkor majd kicsattant az egészségtől, rengeteget hízott, végig ragyogóan érezte magát. Most viszont nem hízott, gyakran rosszul érezte magát, sápadt volt.

Március végén jött a védőnő, kérdezte: megvan-e már a kötelező AFP-vizsgálat eredménye? Nem, még nem végezték el. Bement az orvoshoz – kétszer is vért vettek, az AFP-vizsgálat

elvégzésére, valamint közölték, pluszként elvégzik a „Down Risk Factor Számítóvizsgálatot” is. Ez először 1:32, másodszer 1:175 „Down risk értéket” jelzett; az 1:32 különösen rossz eredmény: magas Down-kockázatot jelent. Mária megrémült. Szólt a doktornak:

– Most mi a teendő, hogy rossz eredményt mutatott a vizsgálat?

– Ugyan, semmi – legyintett Paulovics. – Ez még kísérleti stádiumban lévő vizsgálat, nem következik belőle semmi.

– Na de nekem nem jó ez az eredmény!

– Ne nyugtalankodjon, legyen egészen nyugodt, nem kell ezzel törődni!

– De doktor úr, én nem pszichológushoz jöttem, hogy lelkileg foglalkozzon velem, hanem hogy járjon a végére. Vagy végeztesse el újabb vizsgálatokat, vagy más módon bizonyosodjon meg afelől, mi a helyzet. Én nem tudhatom, Önnek kell tudnia. Vagy tegyem zsebre ezt a leletet, menjek haza, mintha mi sem történt volna?

– Pontosan, az lesz a legokosabb.

– De mondom, hogy az első terhességemhez képest nagyon rosszul érzem magam; nem fejlődök úgy, olyan a fejem, mint egy leszopott szilvamag. Ez a terhesség nincs rendben!

A férje családjában egyszer már született Down-kóros, vagy ahogy a köznyelv szörnyű kegyetlenséggel emlegeti: mongolidióta gyerek. Könyörgött az orvosnak: azonnal küldje őt magzatvíz-vételre, abból biztosan meg lehet állapítani, tényleg beteg-e a bébi.

– Ugyan, Mária, ne rémüldezzön már fölöslegesen, teljesen rendben van minden; nem kell okatlan kockázatokat vállalni!

– De doktor úr, az első érték nagyon rossz volt, és az is furcsa, hogy a második meg annyira más – mégiscsak meg kéne nézetni, miért!

– Maga azt tesz, amit akar, de én ellenzem.

Mária azonban nem tudott megnyugodni. Az orvos végül a hosszas unszolásra a kezébe nyomott egy klinikai

telefonszámot: azon jelentkezzen be, végeztesse el, ha annyira akarja. Hol a férje, hol ő naponta vagy tízszer hívta a számot – nem vette föl senki. Elmentek a klinikára, kiderült: éppen festés van, nem dolgozik senki. Mária még aznap visszaroht Paulovicshoz: hol lehet másutt ugyanezt a vizsgálatot elvégeztetni. Ő azt felelte: az OTKI-ban – de azt el kell intézni, meg nem is tudja, hogyan, meg egyáltalán, miért nem marad már nyugton. Mária magánkívvül hisztizve kérte a férjét: akárhogy is, de intézze el ezt a vizsgálatot. Ő fölhívta Paulovicst:

– Nézze, Maga a kezelőorvosunk, nem érdekel, hogyan, de azonnal intézze el a magzatvíz-vizsgálatot; itt várom a telefonnál, hogy visszahívjon! – és bumm, letette. Vissza is hívta: rendben, hétfőn reggel nyolckor kell jelentkezni az OTKI-ban...

*

Lepsényiné Ványi Magdolna kislányként is arról ábrándozott: egy-szer fia lesz. Erősnek, okosnak, szépnek gondolta – olyannak, aki imádja az anyját, barátja apjának. Fiatalon persze még nem akart szülni, tudta élvezni az életet. Csodálatos sorsa volt – jó ideig. Tökön született, szülei egyszerű parasztemberek. Mamája sokáig a földéken dolgozott, a tsz-ben, aztán a kisborjakat nevelte. Papája eleinte a MÁVAÚT-nál volt akkumulátorszerelő, aztán a jó munkaegység átcsábította őt is a tsz-be. Ő fedeztetett a kan disznókkal, néha már olyan eredményesen, volt, hogy rászólt az elnök: elég lesz már, nincs hova helyezni a rengeteg kismalacot. Hál' Isten megvannak ma is mind a ketten.

Magdolna is ott, Tökön kezdett dolgozni, vendéglátózott, felszolgált a Patkó Csárdában; eszméletlen pénzeket keresett – igaz, kemény munkával, de azt is szerette. Hagyta, hadd menjen a pénz. Sokat utazott, a férfiakat se hanyagolta. Férjhez menni

se volt sürgős. Aztán egyszer csak észrevette: már meg negyven éves. Akkor találkozott Andrással. Szép szál, stramm ember volt, kedves is, jókat lehetett nevetni vele. Villámgyorsan összeházasodtak, hatalmasan szerették egymást. Egyetlenegyét kérdezgetett tőle gyakran a férfi:

– Ugye szülsz nekem egy fiút? – Szülök én neked hármat is! – válaszolta.

Február végén érezte: terhes. Bizakodva, szorongva rohant orvoshoz, majd rögtön ultrahangra – és a monitoron látta a hasában a picike babát: a fiát. Röpült haza:

– Na, öreg, meglesz a fiad! – Szárnyalt a boldogságtól. A terhesrendelésen, Dorogon, szóltak: feltétlenül el kell végeztetni a magzatvíz-vizsgálatot az OTKI-ban, hiszen elmúlt negyven, és ez az első terhessége. Szívesen egyezett bele, nézzék csak meg: egészséges, erős babája lesz...

*

Mária hétfőn reggel már fél nyolckor ott toporgott. Tóth doktor – akihez a beutalója szólt – próbálta lebeszélni őt: már a huszadik hétben van, egyébként sem ide tartozna.

– Miért ilyen későn jött?

– Mert most kaptam meg a rossz AFP-eredményt.

– Korábban kellett volna jönnie – mire ezt kitenyészjük, elmúlik a 24. hét, és már nem lehet elvenni a gyereket, ha zúr is van.

– De doktor úr – és már bömbölt –, én nem tehetek róla, ha a Kútvölgyiben későn végezték el az AFP-t; így is alig tudtam kierőszoalni, hogy idejussak.

– Na jó, rendben – vont vállat a főorvos –, töltsé ki ezt az űrlapot, írja alá, és holnap megcsináljuk.

Másnap először megnézték ultrahanggal, aztán maga a professzor végezte a kézi hüvely-vizsgálatot; ő is szidta Máriát –

miért ilyen későn jött? –, s annak végeztével fölküldte a negyedikre. Rövid adminisztráció, hosszú ácsorgás, tétlenkedés. Vagy tízen váraoztak együtt; volt köztük egy kicsit már idősebb, kedves, gömbölyű nő, Magdolna, ő egy hete már volt ilyen vizsgálaton. Aranyosan nyugtatgatta őket: semmi az egész, nem fáj, rutin-dolog, ezek itt minden héten tucatnyit végeznek. Elmesélte, mi hogyan történik majd. Közben jött Tóth doktor, Mária mutatta őt Magdolnának:

– Nézd, ő az, akiről meséltem, hogy nagy nehezen végül megengedte: elvégezzék nekem is ezt a vizsgálatot.

Az orvos bement, kis idő múlva kijött, de az ajtóból még visszaszólt befelé:

– Én nem dolgozom senki helyett! – és sebesen eltávozott. Valami nem stimmelt bent. Egyenként szólították be őket, előbb Magdolnát, majd rögtön a következőnek Máriát. Gombos doktor beszúrt a hasába; kiszívott magzatvizet, azt egy tégelybe engedte. Bájos arcú, nagyon fiatal nővérke kezébe adta egy másik ugyanolyan edénykével együtt, s ő elvitte.

Mária kijött, s, Magdolnát a folyosón, műtőágyon fekvé találta.

– De sápadt vagy, mi történt?

– Semmi, semmi, megszedültem, picit rosszul érzem magam, de nem komoly. Te jól vagy?

– Nem igazán. Olyan furcsa minden. Nem ezzel a mostani vizsgálattal – ezzel semmi bajom –, hanem az egész terhességgemmel. Az első gyereknél olyan sima volt, most meg folyton úgy érzem: valami nem stimmel.

Előre szóltak nekik: senkinek nem szabad rögtön elmennie, előbb igazolniuk kell a műtéti naplót. Gombos doktor – amikor végzett – egyenként eléjük is tette a nagy bekötött könyvet, Mária valahol a közepe táján írta alá. Azután közölte: nem kell bejönniük, pár nap múlva elég telefonon érdeklődni, majd bemondják az eredményt.

Ez a néhány nap maga volt a pokol. Mária pontosan tudta: a 20. héten vették le a magzatvizet, vagyis tényleg a legutolsó pillanatban, hogy – ha baj van a babával – még el lehessen

vetetni. Szét tudott volna robbanni a felháborodástól – ha akarnák, pár óra alatt is lehetne eredmény, de nem –: őt ugyanúgy megváratták, mint aki a 16. vagy 18. hétben van. Aztán a férje telefonált, s Gombos doktor a lehető legjobb hírt közölte: minden rendben, nincs semmiféle veleszületett rendellenesség. Május 11-én írásban is megkapta a leletet: minden negatív, „kromoszóma direkt: 46 XY, a terhesség genetikailag kihordható”. Vagyis kislány van, akinek nincs semmi veleszületett rendellenessége – Down-kórja pedig pláne nem lehet, akkor 47 kromoszómája lenne. Így nem számít a sok rosszullét, minden rendben lesz.

Mindenki megnyugodott – kivéve Máriát. Újabb és újabb kisebb-nagyobb panaszai voltak, de mindig leintették:

– Soha nem ugyanolyan két terhesség, az egyiket jobban bírja az ember, a másikat rosszabbul, nem kell fölöslegesen aggódni.

Ő mégsem volt képes megnyugodni...

*

Magdolna április vége felé, egy keddi napon ment be a Szabolcs utcai OTKI-ba. Voltak vagy tucatnyian kismamák. A prof először hüvely-vizsgálatot végzett, közölte: – Rendben, mehetnek föl mindannyian! – A negyedik emeleten vért vettek, majd fölfektették egy műtőágyra, és a hasfalán át beszúrva Gombos doktor leszívott magzatvizet. Két hét múlva kapott egy telefont a doktortól, menjen be újra:

– Kevés volt a magzatvíz, meg kell ismételni.

Nem örült, tudta: nem veszélytelen belepiszkálni a magzatvízbe, rossz esetben a babának baja lehet belőle – de hát mit tehetett, ők tudják. Később egyébként kiderült: hazudtak. Amikor átment ehhez az orvoshoz – Gomboshoz, hogy ő legyen a fogadott nőgyógyásza –, egy alkalommal ő elsuttogta:

– Megmondom az igazat. Maga volt az utolsó, és Magánál elfogyott az a vegyszer, amit hozzá kell adni a magzatvízhez, emiatt kellett újra levenni.

– Nem számít – felelte –, csak minden rendben legyen a gyerekekkel.

Egy hét múlva, április 28-án, hétfőn újra bement a Szabolcs utcába. Most is körülbelül tízen voltak. Hüvelyvizsgálat, rendben, föl a negyedike mind, átöltözés hálóingbe. Magdolna nyugtatgatta a többieket, elmesélte: mi hogyan történik majd. Kicsit tetszett is neki, hogy ő már bennfentes, a többi lány összes kérdésére meg tud felelni.

Az egyik kismama – valamilyen Mária – különösen izgult. Jóval fiatalabb volt Magdolnánál, s elmesélte: azért jött erre a vizsgálatra, mert a vérvételnél nagyon rossz volt az AFP-je – 1:32-es Down-rizikó faktórral, ami arra utal, hogy a babával valami nem stimmel, veleszületett rendellenessége lehet. Nagyon sürgette is, hogy a létező összes kutakodást végezzék el, a lehető leghamarabb kiderüljön: van-e baja a gyerekének.

Magdolna előre kérte Gombos doktort: most ne hagyja őt a végére, nehogy megismétlődjön a múltkori eset. Egyenként hívták be őket a műtőbe. Körülbelül ötödiknek Magdolnát, közvetlenül utána Máriát. A hasából kiszivott rózsaszínű „anyagot” egy kis tégelybe engedték. Erre a tálkára ráragasztottak egy kis vignettát, amire valamilyen számokat írtak. Ha volt már két kismamától egy-egy tégely – azokat a kismóvér egy-egy tenyerébe tették, s az elindult velük a Genetikai Laboratóriumba. Kísérte egy másik nővérke, hogy ő nyomja meg a liftgombot, nyissa ki az ajtókat.

Amikor végeztek mindannyiukkal, a doktor levett a fali polcról egy hatalmas könyvet, abba beleírta őket, s egyenként alá kellett írniuk. Az orvos megígérte: legkésőbb tíz nap múlva kész lesz az eredmény. Magdolna május 8-ára kapott tőle időpontot. Jól érezte magát, nyugodtan érkezett. A doktor fölhívta a labort – páciense füle hallatára beszélt velük, bediktálta Magdolna nevét –, s pár pillanat múlva mosolyogva közölte:

– Minden rendben, a lelet negatív, mehet tovább a terhesség, egészséges a baba! – A még nagyobb biztonság kedvéért megnézte őt ultrahangon is, ott se látszott semmi gond.

Magdolna határtalanul boldog volt. A hányingereket leszámítva semmi baja nem volt – fáradhatatlan volt és mindig vidám –, a férje is nagyon örült. Már kezdtek komolyan készülődni a baba érkezésére. Kisruhákat, kék gyerekágyat vettek, átrendezték a lakást...

*

Márián július 13-án végezték az újabb menetrendszerű ultrahang-vizsgálatot – és kitört a pánik: „29 hetes élő magzatnál méhen belüli súlyos fejlődés-visszamaradás”.

Nem mehet haza, be kell feküdnie! Egy hétig a Kútvölgyiben állandóan kapta az infúziót – állítólag azzal próbálták serkenteni a babát –, de az állapota egyre csak romlott. Szombaton újabb ultrahang-vizsgálatot végeztek, s annak az volt az eredménye: nemhogy használt volna az infúzió, inkább visszafejlődött a gyerek. Azonnal meg kell császározni, mert ebből vetélés lesz!

Délután háromkor Paulovics elvégezte a császármetszést. Áthívtak a Jánosból gyerekorvosokat is: segítsenek, ha kell. Bálint 1600 grammal született meg. Máriának meg se mutatták, azonnal mentővel átvitték a Tűzoltó utcai II. Gyermekklinikára. A kismamát este nővér ébresztette föl az altatásból, s ő azt mondta:

– Szerintem nem sikerült a magzatvíz-vizsgálat, azt hiszem: a gyerek Down-kóros.

Máriával megfordult a világ. Émelygett, hirtelen mindene fájni kezdett; vadul kavargott benne a düh és a kétségbeesés: – Istenem, mindent megtettem, addig erőszakoskodtam, amíg mégiscsak elvégezték a magzatvíz-vizsgálatot, hogy kiszűrjék, ha van fejlődési rendellenesség, és most mégis... A kezemben

volt a bizonyosság, a lelet: nincs semmi baja a gyereknek, akkor most hogyan... Kiadták a negatív leletet... hogy létezik ez? – Jött Paulovics:

– Ezek a gyerekorvosok azt mondják, Down-os a gyerek; de ez nem jelent semmit, majd a vérvétel dönti el.

– De doktor úr, hiszen azt lehet látni: Down-os vagy nem!

– Nem, az nem számít, mit látni; beszélnek ezek össze-vissza, majd a vérvétel eredménye, csak az a mérvadó.

– Látja, doktor úr, olyan szépen kértem: végeztessük el a magzatvíz-vizsgálatot...

– Na, és el is végeztettük! Mit akar? Megkapta a negatív leletet. De nyugodjon már meg; nem hiszem, hogy bármi baja lenne a babának, ne dőljön be a gyerekorvosoknak! Várjuk meg a kromoszóma-vizsgálatot!

A Tűzoltó utcában le is vették a vért, de – vagy olyan keveset, ami nem volt elég a vizsgálathoz, vagy valami más nem sikerült – újra kellett vért venni, s várni, várni, várni annak eredményére. Férje naponta bejárt a gyerekklínikára, az ottani orvosok őt is hitegették: igaz, megvan a típusos barázda a kezén, de hát itt van az X doktor úr, az ő kezén is több ilyen barázda van! Igaz, a szemecskéje is olyan, de hát hány embernek ilyen a szeme, még sincs semmi baja...

Máriát tíz nap után kiengedték a Kút völgyiből. Távozása előtt természetesen odaadta Paulovicsnak az ott szokásos hálapénzt. Első útja a Tűzoltó utcába vezetett. Bálintot inkubátorban találta – orrából, torkából, karjából csövek lógtak ki –, elképzelhetetlenül picike volt, hiszen születése óta még vissza is fogyott. Mária ránézett Bálintra, és azonnal tudta: ez az... mellébeszélhet bárki bármit, ez Down-kór. Döbbenetes élmény érte: vizsgogott a saját gyerekétől, amikor először meglátta.

Eltelt közel három hét, mire elkészült a kromoszóma-vizsgálat eredménye, ami már csupán megerősítette, amivel ő pontosan tisztában volt: igen, Bálint Down-kóros.

A gyerekorvosok abbahagyták a halandzsázást, s amikor Mária az okokra kérdezett, már őszintén beszéltek:

- Ez sintérmunka volt, a Kútvölgyiben is, az OTKI-ban is.
- De hogy lehet olyan papírom, miszerint „46 XY kromoszóma”
 - amikor egy Down-kóros gyereknek 47 kromoszómája van?
 - Fogalmunk nincs. Vagy összecserélték, vagy meg se csinálták, csak ráírták – nem tudjuk... mi sem értjük. Ez olyan vizsgálat, ami feketén-fehéren kimutatja: van Down vagy nincs. Itt valami nem stimmel... valamit elrontottak...

*

Magdolna a magzatvíz-vizsgálat után továbbra is úszott a boldogságban, készült a babára, a fiára.

És három hét múlva szétszakadt a világ. Távirat érkezett: „Hálóinget és papucsot hozzon magával, május 28-án reggel 8 órára jelenjen meg! Dr. Gombos” Atyaúristen, mi történhetett? Azonnal telefonált: – Doktor úr, mi baj van?

- Down-kóros a magzata, el kell venni!
- Jaj, az nem lehet – hiszen Maga mondta, hogy egészséges – , az nem létezik, doktor úr!
- De bizony, ez a helyzet – és már ellentmondást nem tűrő volt a hangja.
- Biztos ez, doktor úr, nem lehet valami tévedés? Az ultrahang is mindig jó volt, a gyerek szépen fejlődik...
- Jaj, Magdolna – ne vicceljen már, milyen tévedés lehetne? – , persze, hogy biztos.
- De hát a doktor úrnak tetszett mondani, hogy jó a kromoszóma-eredmény, akkor most mi történt?
- Az volt a tévedés.
- Nem létezik, az én babám egészséges! Semmi bajom nincs, annyira jól érzem magam, végig, az egész terhesség alatt!
- Márpedig ez a gyerek beteg. Na, meg akarja szülni a beteg gyereket vagy nem?

– De doktor úr – és már nagyon sírt –, hányan vagyunk, akiké nem jó?

– Csak a Magáé – és gondolom, nem akar megszülni egy Down-os gyereket.

– De miért pont az enyém?

– Minden beteg ezt kérdezi – de Magának még mindig sokkal jobb, mint a rákosoknak! Na, csak szépen jöjjön be, amikorra írtuk!

– Igen, doktor úr, persze hogy megyek, hiszen Maga tudja – és ömlött a könnye.

Másnap befeküdt a kórházba, hogy a következő napon elvegyék tőle a kisbabáját. Reggel nyolckor vitték föl a szülőszobára. Hárman szültek mellette, amitől megint sírógörcsöt kapott: – Istenem, ők megszülni a babájukat, csak én nem. – Nem is műtőasztalra fektették, hanem szabályos szülőágyra, ettől még rémesebb volt az egész. A szülésznő rákötötte az infúziót, a derekánál a gerincébe beszúrtak egy nagy tűt – abba kapta az érzéstelenítőt, hogy majd csillapítsák a szülési fájdalmakat. A doktor két-háromszor bejött, felnyúlt a méhébe, de nagyon zárt volt a méhszája. Egyik palackot cserélték a másikkal, végül már nyolc üveg infúziót engedtek belé reggel nyolctól este hétig. Aztán az orvos egy hosszú kötőtűszerű eszközzel felsúrt a méhébe, ettől aztán elindult ez a – feltöltéses szülésnek hívott – borzalom. Megszülte az előre eldöntötten halott kisbabát. Hatalmas vértócsában feküdt. A szülésznő odaszaladt, egy papírtörülközővel fölkapta a „gyereket”, és elvitte. Bömbölve szólt utána:

– Kérem, mondja meg, mit szültem!

– Kisfiút – válaszolta a nővér, és vitte tovább, azt se tudni, hová. Magdolnát átvitték a műtőbe, ott az orvos kikaparta. Az egész műtétet végighányta...

Mária a férjével közösen úgy döntött: Bálintot nem adják intézetbe, vállalják az otthoni nevelés iszonyú feladatát. Legelőbb ő föladta pedagógus hivatását, bármilyen nehezére esett is; aztán férje is otthagya a tévét és kitanult szakmáját. Végiggondolták: egy ilyen gyereknek nem elég egy társasház sokakkal közös kertje, arra van szüksége, hogy – nagy kertben, mászókával, füves területtel, homokozóval – állandó mozgásra legyen készítve. Leköltöztek Lellére, a kertés házba, s nyitottak egy sportboltot: talán abból megélnék úgy, hogy a gyerekeknek is mindent meg tudjanak adni...

Magdolna teljesen tönkrement. Depressziós lett, évek alatt sem tudott kikeveredni belőle. Ilyen állapotban vendéglátóznia sem lehet; nem is talált semmi neki megfelelő munkát; munkanélküli lett. Hónapokig járt vissza a Szabolcs utcába – legalább tegyenek valamit, hogy lehessen gyereke. Nem ment. Eljárt aztán a Kaáli Intézetbe: talán ők, de az sem sikerült. Soha nem lehet gyereke. Nem tartotta be a férjének tett ígérését. Senkinek érzi magát – már soha nem szülhet se neki, se másnak, se fiút, se lányt. Tönkretették. A házasságát is, mert a férje persze elhagyta. Szerette őt, de gyereket akart. Magdolna nem tudott rá haragudni, majdhogynem azt mondta: egyetért vele. Ha őt utálná, nem lenne igaza. Nem is utált senkit, csak nagyon szomorú volt.

Azóta sem tudott megszabadulni a lelkifurdalástól: hagyta megölni a babáját. Megszülettek vele időnek előtte egy Down-kóros gyereket, persze halva. Ahányszor az utcán Down-os gyereket látott, majd' szörnyethalt. Hiszen ezek nem is olyan borzasztóan rémesek. Igen, látszik rajtuk, hogy betegek – de többször hallotta időközben: megtanulnak beszélni, még írni-olvasni is, ahogy hivatalosan fogalmazzák ezt, önálló életvitelre is alkalmasak. És mindenki mondja: nagyon-nagyon kedvesek, szeretni tudók és szeretet-éhesek. Ő pedig engedte, hogy a szemébe hajítsák az övét. Persze, mégiscsak beteg volt, és akkor úgy gondolta: majd szül helyette minimum két

egészségeset. Az meg sem fordult a fejében, hogy többé nem tud szülni...

*

Mária beperelte a Kútvölgyit és az OTKI-t. Ő fogadott egy orvost – egyébként sok pénzért –, ezt azért tette, hogy az a doktor rá és a gyerekére vigyázzon. Neki kell tudnia, melyik vizsgálatot hányadik héten kell elvégeztetni. Elment a kromoszóma-vizsgálatra, ahol kiadták a hivatalos leletet: a gyereknek nincs rendellenessége. A kártérítési perben – az ügyvédnö tanácsára – ennek megfelelően több fronton „támadtak”. Állították, hogy a Kútvölgyis orvosok nem tettek meg „minden, tőlük az adott helyzetben elvárhatót” annak érdekében, hogy időben feltárják: a magzatnak veleszületett rendellenessége van. Későn végezték el az AFP-vizsgálatot, nem reagáltak az első magas Down-rizikót mutató leletre; nem indították el időben a magzatvíz-vizsgálatot, hogy erről megbizonyosodhassanak. Valamint állították: az OTKI rossz vizsgálati eredményt közölt. Ezeket a két kórház a perben rendre tagadta, s a tárgyalások során végig érezhető volt: a bíróság el is fogja fogadni az orvosok védekezését. Mária azt érezte: a bíróságon pontosan ugyanolyan a hozzáállás, ugyanaz a szemlélet, mint volt a kórházakban. Ugyanannak volt kitéve, mint a gyógy-intézetekben. Nem attól, hogy a bírónő papája is orvos, hanem a csuda tudja, mitől. Képtelen volt fölfogni: milyenfajta falakba ütközik, miért kell megalázó helyzetbe kerülnie egy perben. Nem az került a jegyzőkönyvbe, amit valaki elmondott; a leírt papírok tartalma egészen másképpen került át a bírósági iratokba.

Volt azonban egy nyilvánvalónak tűnő tény – az OTKI-ban adtak egy tökéletesen negatív leletet a magzatvíz-vizsgálatról, leírva: „kromoszóma: 46 XY, a terhesség genetikai szempontból kiviselhető”. Leírták: jó a kromoszóma-kép – majd pedig

megszületett a Down-kóros, tehát 47 kromoszómájú Bálint. A kettő közül az egyik nem lehet igaz! Vagy a vizsgálati anyagot, vagy a leletet elcserélték valaki máséval. Vagy még ott a műtőben az a kisműtő összezsugorította a tégelyeket, vagy később más a leleteket. Sehogy máshogy ilyen nem létezhet! A bíróság kirendelt orvos-szakértőt. Ő a véleményében egyértelműen leírta: magának a ténynek, a Down-kóros Bálint megszületésének nem kellett volna bekövetkeznie, valamint lehetséges a lelet-csere, de ő ezt természetesen nem rögzítheti tényként. A bíróság ebből annyit fogott föl: nem rögzíthető tényként a csere. Mária végig úgy érezte: az átlagember bármit próbálhat, semmit nem tehet – annyira kicsi pont, hogy semmi esélye nincs igazának kiharcolására. Az orvosokra – úgy tűnt – semmifajta kötelezettség nem vonatkozik; azt tesznek, amit akarnak, ha ők a feketére azt mondják: az fehér – nem létezik erő, amely azt felelné: nem így van, doktor úr, esetleg tévedni tetszik!

Az ítélet így foglalt állást: „I. rendű alperes kórház csatolta a napló-másolatot, amellyel egyértelműen igazolta, hogy a vizsgálati anyag cseréje kizárt – annál is inkább, mert az alperesnél akkor a felperessel (Máriával) egy időben vizsgált másik terhesnél tévesen pozitív eredmény jelentkezett volna.”

Emellett belefoglaltak az ítéletbe kifejezett zöldségeket is. Például: „tekintettel arra, hogy felperes a genetikai vizsgálatot terhességének 22. hete után kérte, így – amennyiben helyes eredmény születik – akkor sem lett volna mód a terhesség megszakítására, mivel a diagnosztikus eljárás elhúzódása esetén is csak a 24. hétig engedélyezhető a terhesség megszakítása”. Amiben nem is az a legérdekesebb, hogy a leírt ténykérdés orvosilag nem igaz – ugyanis ha akarják, néhány órával a vizsgálat után már tudnak eredményt adni, tehát nem kell két hétig várni. Ennél fontosabb a szöveg e része: „amennyiben helyes eredmény születik...”, vagyis a bíróság egyébként már-már megértette, hogy helytelen eredmény született – de aztán mégis arra alapozta az ítéletet, hogy nem

történt hiba. Vagy azt is ítéletben rögzítették: „a magzatburok szövete nem mindig reprezentálja a magzati sejtek átörökítő anyagát, ezért teljesen ép magzatburok-kromoszóma-készlet mellett a magzat lehet Down-kóros is, ez az úgynevezett mozaikosság”. Ami önmagában igaz, csak éppen erre a konkrét esetre orvosilag tökéletesen kizárt, és ez egyszerűen ténykérdés.

Szóval Mária kártérítési keresetét elutasították. Az ítélet előírta neki kétszer 50.000.- Ft ügyvédi költség kifizetését. Valamint kötelezte 600.000.- Ft eljárási illeték megfizetésére! Hatszázezer forint kifizetésére. Mert perelt...

*

‘95 májusában Éva – Mária ügyvédje – készült a fellebbezésre. Bement a bíróságra, kikérte az összes iratot, s elhozta megbeszélni vele. Mutatta az OTKI beadott papírjait, s Máriának több furcsaság is föltűnt. Kevesebb név szerepelt rajta, mint ahányan voltak a magzatvíz-vizsgálaton, s az ő neve nem a lap közepén szerepelt – ahol ő ténylegesen szignálta –, hanem annak alján, márpedig biztosan emlékezett rá: ő nem alul írt alá. Lázasan keresgélni kezdtek, talán előkerül az, akinek a tégelyét vagy leletét összecszerélték az övével. Elő is került egy név: Lepsényiné Ványi Magdolna, ugyanazon a napon, s a lap végén bejegyzés: terhesség megszakítva. Ő lesz az! Ott volt a dorogi címe is, a tudakozóból előkerült a telefonszáma. Azonnal hívták, de nem vette föl senki. Újra és újra próbálkoztak, mindhiába. Képtelenek lettek volna várni – a férjével azonnal kocsiba ültek, lementek Dorogra. Megtalálták a címet, nem volt otthon senki. A szomszédok azonban közölték: az édesanyjánál van, közel, innen a harmadik faluban. Átutóztak oda, de ott sem volt; újabb utazás, s ráakadtak. Férje az autóban maradt; Mária egyedül csöngetett be, s valóban Magdolna nyitott ajtót.

– Szervusz, Magdi, megismeresz? – köszönt Mária.

– Nem is tudom, mintha ismerős lennél, de nem emlékszem, honnan.

– Két évvel ezelőtt, április 28-án a Szabolcs utcai kórházban együtt voltunk magzatvíz-vizsgálaton. – Magdolna körül megfordult a világ, elszédült, émelygés fogta el. Csak egészen halkán nyögte ki a választ:

– Igen. Persze, már emlékszem Rád. Te vagy a Mária, ugye? Mi baj van már megint?

– Szeretnék beszélni Veled.

– Persze, gyere be – tessékelté be a konyhába –, ülj le! Miről van szó?

– Ugye Neked el kellett venni a babádat?

– Igen... beteg volt... el kellett vetetni.

– Milyen betegsége volt?

– Down-kóros volt. Nagyon furcsálltam is, mert mondtam az orvosomnak, hogy végig a terhességem alatt jól voltam, az AFP-m is rendben volt; nem értettem, mi lehet ez.

– Jézusisten! És tényleg el is vették?

– Igen. Feltöltéses szüléssel elvetéltettek, és még csak megmutatni se voltak hajlandók a babát. De mondd már, miért kérdezed ezeket?

– Mert az én leletemben viszont az volt: egészséges a gyerekem, de

– amikor aztán megszületett – kiderült, hogy Down-kóros. Ez pedig csak úgy történhetett, hogy összecszerélték vagy a tégelyeket – amikbe Tőled és tőlem vették le a magzatvizet –, vagy kettőnk leletét. És erre Te vagy a bizonyíték! – Magdolna úgy érezte: azonnal összeesik. Miközben zavartan rendet rakott – odébb tolt egy terítőt, letakart egy ágyat –, kuszábnál kuszább gondolatok kavargtak a fejében:

– Az enyémmel? Az én leletemben az állt, hogy Down-os a gyerekem – azért kellett elvenni.

– És a leletet megkaptad a magzatvíz-vizsgálatról?

– Nem, azt nem. Később is visszajártam a Gombos doktorhoz; többször kérdeztem, mi van a lelettel, de mindig csak azt válaszolta: minden rendben van.

– És láttál valamilyen iratot arról, hogy a boncolás mit állapított meg: valóban Down-kóros volt-e a gyereke?

– Micsoda? Mit mondasz? Nem, nem láttam... Nekem semmit sem mutattak; nem is mondták, hogy felboncolják a babát, hiszen úgyis halva született... De mit beszélsz? Akkor az enyém nem is volt Down-kóros? Jaj, istenem! Az én babám volt az egészséges, és a Te leletedre vették el tőlem? Nem, ez nem lehet... Ilyen nincs... Ez teljesen lehetetlen... Akkor nem is kellett volna elvenni... Nyugodtan kihordhattam volna és megszülhettek volna, mert nem is volt semmi baja... Jézusisten, fölöslegesen csináltatták meg velem a feltöltéses szülést, hogy halva jöjjön a világra az én pici bábim... Megszülethetett volna... Egészséges volt... Semmi baja nem volt... A Te gyereked volt Down-os, de ő megkapta az én leletemet, hogy egészséges; és Te megszülted a Down-osat, mert az én leletemet kaptad meg az én egészséges gyerekemről... Jézusom, mind a kettőnkre tetek... Megszülethettek volna... Lehetne gyerekem... Már kétéves lenne a fiam... Kétéves lenne a kisfiam...

Magdolna sírógörcsöt kapott, zokogott vigasztalhatatlanul...

*

Mária és ügyvédnöje úgy fellebbezhetett, hogy már ismerték a tényeket. Az elsőfokú bíróságnak voltaképpen igaza volt: a leletcserét csak az bizonyítja, ha az ugyanakkor levett magzatvíz-vizsgálatok valamelyike pont fordítva, tévesen negatív – annak ellenére, hogy a magzat egészséges volt. Beszerezték Magdolna gyerekének boncolási jegyzőkönyvét. Ebben ez állt: „Fejlődési rendellenesség nem látható... Ép szöveti szerkezetű

placenta és magzati szervek”. Vagyis egyértelmű – megvan a bíróság által hiányolt bizonyíték: Magdolna egészséges gyerekére adták ki az (elcserélt) pozitív leletet, tehát Mária beteg gyereke kapta a téves negatív eredményt. A fellebbezésben csatolták a perdöntő bizonyítékot – Magdolna leletét –, s kérték: a bíróság szerezzé be az OTKI-tól a még hiányzó iratokat, hallgassa meg tanúként Magdolnát, valamint rendeljen ki szakértőt, aki igazolja a cserét, s annak következményeit.

A másodfokú Fővárosi Bíróság elképzelhetetlen eljárást produkált. Az első tárgyaláson az egyik bíró ismertette az iratokat, majd elnapolták a tárgyalást. A Mária és védője által kért szakértőt nem rendelték ki, például Czeizel Endrét – aki ebben az ügyben már az elsőfokú eljárásban fölvetette a leletcsere lehetőségét – nem voltak hajlandók meghallgatni. Kértek írásos véleményt egy másik szakértőtől. A második tárgyaláson behívták őket, megállapították, kik vannak ott, majd kiküldtek mindenkit. Pár perc múlva visszainvitalták őket a terembe, és Máriáék legnagyobb döbbenetére ítéletet hirdettek.

Az ítélet önkényesen emelt ki – hol innen, hol onnan – olyan részleteket, amelyek a kórházakat igazolták, ugyanakkor egy fikarcnyit sem törődött Máriáék érveivel. A szakértői vélemény például így fogalmazott: „Az első AFP-vizsgálat eredménye 1:32 Down-kockázatot mutatott: ez a fejlődési rendellenesség valamivel nagyobb előfordulási kockázatát jelenti, mint a kromoszóma-vizsgálathoz szükséges magzatboholy mintavétel kockázata. Ez alapján a nem veszélytelen mintavétel elvégzése indokolható, és felperesnél a szűrővizsgálati eredmény kézhezvétele után elvégezhető lett volna”. Ez tehát kimondja: Paulovicséknak igenis el kellett volna végeztetniük a magzatvízvizsgálatot – nem kellett volna Máriának hetekig harcolnia, mire végre elérte, hogy elvégezzék. Később azt írta: „A magzat kromoszóma-vizsgálata különböző indikációk alapján elvileg a terhesség bármelyik időszakában elvégezhető. A terhesség ideje ismereteink szerint nem befolyásolja a módszer hatékonyságát.” Ennek pedig az a jelentősége, hogy az elsőfokú ítélet szerint –

amikor Mária elvégeztette – már nem volt értelme a vizsgálatnak. A szakértői vélemény utolsó bekezdése így szólt: „A vizsgálati anyag cseréje elvileg nem zárható ki, gyakorlatban igen ritkán fordulhat elő. Valószínűtlen, hogy utólag az esetleges csere tényét meg lehetne állapítani”. Magyarul: a csere vagy nem csere dolgában kitért a válasz elől – nyilvánvalóan azért, mert ez nem szakértői kérdés, erről a bíróságnak lenne kötelessége bizonyítási eljárást lefolytatni, és dönten. Nos, az ítélet erről így fogalmazott: „A felperes által állított lelet-csere ténye szakértői eszközökkel nem igazolható. A kiegészítő szakvélemény rámutatott arra, hogy az esetek nagyobb részében a magzatnál a boncolás belszervi fejlődési rendellenességet nem állapít meg. Így Ványi Magdolna gyermekénél sem zárható ki a Down-kór. Ezen túlmenően a felperes által indítványozott további bizonyítástól – I. rendű alperesi napló bemutatása – sem várható reá kedvezőbb tényállás megállapítása. Önmagában az a tény, hogy a mintavétel azonos napon történt, a lelet-cserét nem teszi megállapíthatóvá. Utal a másodfokú bíróság arra, hogy ezen igen költséges vizsgálatot csak megfelelő indikáció alapján végzi I. rendű alperes. Ványi Magdolnát I. rendű alpereshez beutalták. Ebből következően korábbi vizsgálatok Down-szindrómára utaltak. Ennek azonban nincs ügydöntő jelentősége a csere bizonyíthatósága tekintetében.”

Hát, igazán érdekes eszmefuttatás. Harmadéves orvostanhallgatót, ha azt állítja: egy megszületett Down-kóros gyerek boncolása során nem látható ez a betegség – úgy rúgnak ki a vizsgáról, hogy a lába sem éri a földet. Hogy a szakértőnek mit van bátorsága leírni, az ő dolga. Ám hogy abból mit kell elfogadnia egy bíróságnak, az már más kérdés. Mi az, hogy „a lelet-csere ténye szakértői eszközökkel nem igazolható”? Ha valami, hát az aztán abszolúte nem szakértői – hanem szintisztán és kizárólag bizonyítási, a bíróság feladatkörébe tartozó – kérdés: elcserélték-e a leleteket. És mi az, hogy Magdolna gyermekénél nem zárható ki a Down-kór? Egy baba

vagy Down-kóros vagy nem, ez szintén – se nem szakértői, se nem jogi, hanem – egyszerű ténykérdés. És mi ékeőbb bizonyíték erre, mint egy boncolási jegyzőkönyv? Vagy abból, hogy Magdolnát beutalták erre a vizsgálatra – mivel elmúlt már negyvenéves –, milyen alapon következtetnek vissza arra, hogy „korábbi vizsgálatok nála Down-szindrómára utaltak”, dacára annak a – könnyedén bizonyítható, mi több, a becsatolt iratokból egyértelműen olvasható – körülménynek, hogy speciel Magdolnánál korábban soha semmilyen vizsgálat nem utalt Down-szindrómára? És hogy lehet egy ítéletben leírni: ennek sincs ügödöntő jelentősége? Akkor minek van? Mi ez az egész?

„Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.”

Az élet tényei ellen sincs.

Bálint persze aranyos, szülei nagyon szeretik, de betegsége mindennapi megküzdési való probléma. Ennek akkor és csak akkor lesz vége, ha valamelyikük meghal, addig soha...

*

Mária emlékszik rá: amikor annak idején a Kútvölgyiben elvégezték az AFP mellett azt a bizonyos Down Risk vizsgálatot is, s az övé először olyan rossz volt, Paulovics, az azóta egyébként meghalt orvos azzal nyugtatta őt:

– A Magáén kívül még három ugyanilyen rossz eredmény született, az kizárt dolog, hogy mindegyik gyerek Down-os legyen! – Mária később utána érdeklődött.

Az a három bébi is megszületett – s mind a három Down-os, akár az ő Bálintja.

Mária ma azt mondja: – Sok orvosban annyi empátia nincs, mint a sarki fűszeresben vagy a postásban. Nem értem: hogy tehetnek meg bármit, mindenféle erkölcsi felelősségtudat nélkül. Ha a suszter elrontja a cipőt, másnap már a fejéhez vágják. A felsőbbrendű, über alles orvosokat soha senki nem vonja

felelősségre. Ha hibáznak, annak soha semmilyen következménye nincs. Egy sima fegyelmet nem kapnak azok, akiket örök időkre el kéne tiltani a szakmájuktól...

*

Magdolna megindította a kártérítési pert a Szabolcs utcai kórház ellen. Az első tárgyalásra 1998. novemberében kerül sor, a Fővárosi Bíróságon, Dr. Almásy Mária egyszemélyes tanácsa előtt.

A bírónő ismereti a keresetlevelet. Kiemeli a keresetből: amikor felperes kártérítést kér – a vizsgálati anyag avagy a lelet-csere miatt tőle nyilvánvalóan egészségesen elvett gyereke után –, ebbe, már mint jogi kérdésbe belejátszik két tényező. Egyrészt Magdolna akkor még csak 19-20 hetes terhes volt, tehát a rossz eredmény alapján bőven lett volna idő elvégezteni a bizonyosság kedvéért még egyszer a magzatvíz-vizsgálatot. Másrészt – bár kötelesek lettek volna – egyáltalán nem tájékoztatták őt arról: ez a vizsgálat nem ad teljes bizonyosságot a magzati károsodásról. Az ismertetés végeztével az alperes nyilatkozatát kéri.

– Jogalap hiányában a kereset elutasítását, valamint felperes perköltségemben marasztalását kérem – emelkedik szólásra a kórház harminc év körüli, szép alakú, melírozott hajú jogi képviselője, pepita-kockás mini-ruhában, mély dekoltázsából kikandikáló fehér melltartóban (talán azt hitte: férfi lesz a bíró). – Alperes tagadja és vitatja, hogy bármiben is jogellenes magatartást tanúsított volna, semmiféle lelet-csere intézetünkben nem fordulhatott, és nem fordulhat elő. – Időközben, gyöngye negyedórás késéssel befut a biztosító igen fiatal jogásza is, röptében kéri, beavatkozhat a perbe, a felperes ügyvédje ezt nem ellenzi, a bírónő azonnal „bebocsátja”, úgyhogy azonnal csatlakozhat is mind-ahhoz, amit

kolleginája elmondott – igaz, anélkül, hogy hallotta volna, de ezzel kár lenne törődni.

A bírónő ezután „foganatosítja” Magdolna személyes meghallgatását. A mi számunkra nem hangzik el semmi új, pontosan ugyanazokról és ugyanúgy számol be, amint ez itt már olvasható volt. Közben hol pityereg, hol sír is. Saját ügyvédje voltaképpen csak a látszat kedvéért kérdez tőle ezt-azt, szerepel már minden fontos tény a keresetlevélben. Alperesi jogászok tesznek egy-két rendkívül gyöngye kísérletet: valahol meg tudják-e fogni – majd gyorsan föladják, érezve: maguk ellen dolgoznának, ha erőltetik. Amint azonban véget ér Magdolna meghallgatása, ismét szót kér a pepita-kockás hölgy (picit szégyenkezem, tárgyalás közben folyton Pepita Ofélia jár a fejemben, amint akkora frászt kever le Fülíg Jimmynek, hogy az magával rántja a teáskészlettel együtt az asztalt és a kabinajtót, majd végigszánkázik a fedélzeten). S szól:

– Jeleznem kell: intézetünk, a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem teljesen másfajta vizsgálatot folytatott le Lepsényiné Ványi Magdolna, illetve Bozsóné Hosszú Mária esetében. Már csak ezért sem cserélhettük össze a vizsgálati anyagokat, vagy a vizsgálati leleteket – hiszen egészen más eljárás is folyik az egyik, mint a másik vizsgálatnál. Bizonyítja ezt az a tény is, hogy Lepsényiné Ványi Magdolnának már 1992. május 8-án készen volt a vizsgálati eredménye, míg Bozsóné Hosszú Máriaé csak május végén (akik láttuk korábban az iratokat, tudjuk: ebből egy szó sem igaz).

Felperes Magdolna ügyvédje erre mindössze ezt feleli:

– Szabad legyen fölhívnom a Tisztelt Bíróság figyelmét: alperesnél idén április óta ott van a keresetlevelünk, ő pedig csupán – most, novemberben, szóban – itt, a tárgyaláson áll elő ezzel a teljességgel új ideával. Szeretném leszögezni, ez rosszhiszemű pervitel! – A bírónő jól „ismeri a csíziót”, elegánsan átsiklik az elhangzottakon, nem élezi a helyzetet fölöslegesen. Inkább érdeklődik: kinek milyen tervei vannak a jövőre, milyen bizonyítással kívánnak élni. Magdolna ügyvédje legelőbb azt

kéri: szíveskedjen a bíróság meghallgatni Bozsóné Hosszú Mária ügyvédnőjét, aki jelen van a tárgyalóteremben, s szólni kíván. A bírónő természetesen módot ad erre.

– Beavatkozási kérelemmel fordulok a Tisztelt Bírósághoz. Ügyfelemnek jogi érdeke fűződik jelen per kimeneteléhez. Az ő ügyében 1995. márciusában született az elsőfokú, majd 1997. januárjában a jogerős másodfokú ítélet, amely egyaránt elutasító volt. Amennyiben azonban jelen perben felperes pernyertes lesz – ügyfelemnek, Bozsóné Hosszú Máriának erre tekintettel lehetősége lesz perújítási kérelmet beadni, hiszen ez esetben itt bizonyítottá válik kettejük leletének cseréje, s ez által a mindkettőjükre vonatkozó jogellenes károkozás.

– Felperes?

– Támogatom.

– Alperes?

– Ellenzem!

– Alperesi beavatkozó?

– Ellenzem! (Elvetélt jogászként borzasztóan sajnálom, hogy a bírónő nem kérdezi meg őket: ugyan mire föl ellenzik? Csupán sportból-e? Mert ha nem, igazán rém kíváncsi lennék rá: mi a szösz tudnának indokként fölhozni. Már megint megfosztanak egy kellemes élménytől.)

– Bizonyítási indítvány, felperes?

– Kérem, a Tisztelt Fővárosi Bíróság kötelezze alperest a betegnapló, valamint a műtéti napló eredeti példányának a bíróság előtti bemutatására; mi vállaljuk, hogy abból majd fénymásolatot készítettünk. Nem másolatot, hanem az eredetit kérjük szépen!

– Nincs ilyen, Tisztelt Bíróság... Illetve nem adhatjuk be... a többi beteg személyes adatai miatt! – ugrik föl összes pepita-kockájában a kórházi jogásznő, ám a bírónőt ez az érv nem hatja meg; úgy tűnik: pepitában nem, de jogban sokkal erősebb. Az első végzésben kötelezi a kórházat az iratok becsatolására, a másodikban pedig „határnapot tűz ki”: a következő tárgyalás időpontja: 1999. január 21-én 13 óra.

Mire az elsőfokú eljárás befejeződik, a dátumban az évszám nagy valószínűséggel 2-vel kezdődik...

A professzor úr szerette maga bütykölni öreg bogárhátú Volkswagenjét. Gyakran nyitotta föl a motorháztetőt, s szerelgetett benne ezt-azt – az sem baj, ha nincs baja. Egyszer azonban amint – járó motorral – picikét igazítani akart az ékszíjon, az bekapta a kezét. Odakente a fém meghajtóbakhoz, s mutatóujjáról leröpült a legfölső ujjperce, körmöstül. Bármennyire is fájt, volt annyi lélekjelenléte, hogy azonnal megkeresse a motorházban a kicsi csonkot, bevágódjon az autóba, és berobogjon a klinikára. Egyenesen a professzor asszonyhoz szaladt, aki jelentős hírnévre tett szert ujj-, kéz-, láb visszavarrások terén. Azonnal a műtőbe rohantak, s a professzor asszony elvégezte a „visszaillesztéses” műtétet. Pár nap múlva azonban a visszavarrt ujjperc leesett: rossz volt a vérellátása, nem sikerült megtapadnia. A tanárnő konstruktív javaslatot tett: leveszi kollégája bal lábáról annak egyik ujját, s azzal tökéletesen tudja pótolni a kezén lévő hiányt. Nem lesz nagyon szép, de mégiscsak ujj lesz! A professzor úr – bár picit tamaskodva – belement. Megtörtént a műtét – s egy hét múlva ez is leugrott. A professzor asszony nem adta föl: próbáljuk meg a jobb lábadról is! Megpróbálták. Nem sikerült. Lepottyant.

A professzor úr kezéről ma is hiányzik egy ujjperc.

Meg a lábáról kettő.

MAGÁN-MORGOLÓDÁSOK MINDERRŐL

„Orvos, gyógyítsd meg magadat!”
(Lukács evangéliuma 4, 23)

Thomas Mann írja: vigyázni kell az embernek, ne vegye magára a korszak bűneit. Amiről itt és most szó van, annak jókora hányada legerősebb nem egy-egy orvos, főorvos, igazgató, nővér, professzor, hanem a korszak bűne. Az egészségügyet Magyarországon több évtizede szisztematikusan teszik tönkre – anyagilag és erkölcsileg egyaránt. Nem szántszándékkal persze – csak úgy melleleg, engedve, beletörődve, jogász-nyelven úgy mondanák: eshetőlegesen szándékkal.

Az orvosok alkatrészei egy teljesen lerohadt egészségügyi rend-szernek; mindenben eluralkodik a pénztelenség. Magyarországon évente és fejenként 300 dollár jut egészségügyre; miközben szakemberek szerint 1.500 dollár alatt nem lehet működőképes egészségügyet produkálni. S ez a hiányzó összeg több évtizede hiányzik minden évben. Olykor nem is egy-egy doktort vagy kórházat kellene perelni, hanem az egészségügyet, a kormányt, az államot magát. Gondoljunk bele például: ha nem Pesten vagy nagyvárosban, hanem kis faluban él az, aki mondjuk, infarktust kap – kizárólag a jó szerencsésén múlik, időben vagy késve ér-e vele a mentő kórházba, tehát meghal-e a teljességgel gyógyítható bajban vagy életben marad. A magyar lakosság tíz százalékához ugyanis csak egy órán túl érkezik meg mentőautó.

Mivel jár ez? Természetesen azzal, hogy össze-vissza keveredik-maszatolódik a személyes és az intézményes – tehát

semmilyen – felelősség. Íme, röpke összeállítás a Népszabadságból. 1994. január 10-én egy szívbeteg férfi hunyt el nem messze a Rókus kórház bejáratától. A vizsgálat szerint a segélykérés nem jutott el az intézet orvosaihoz – annak ellenére, hogy a portás telefonon, egy járókelő pedig személyesen kereste őket. A debreceni Kenéz Gyula Kórház udvarának egyik szegletében 1996 telén három napig feküdt egy nyolcvanéves nő teteme. Az asszonyt a városi szociális otthonból szállították a kórházba – ahol elkóborolt, eltörte a lábát, és reggelre megfagyott. 1997 szilveszter éjszakáján kórházból kórházra szállítottak egy nyílveszővel torkon lőtt lányt. A 22 éves Berta Hajnal éjjel fél egykor sebesült meg, a mentőautó hajnali fél ötkor érkezett meg hozzá. A mentő első állomása Hatvan volt, itt ellátták és tovább küldték Gyöngyösre; ott azonban elutasították felvételét, azzal, hogy nincs kellő műszerezettségük a beavatkozáshoz: computertomográfus vizsgálatot Heves megyében csak Egerben végeznek. A lányt végül délután kettőkor a – lakóhelyéhez legközelebb eső – kerepestarcσαι kórházban helyezték el. 1998 júniusában mentősök négy órán keresztül utaztattak egy életveszélyes állapotban lévő férfit a fővárosi kórházak között. Ellátása azért is váratott magára, mert az éppen ügyeletes Árpád, valamint Péterfy Kórházban nincs computertomográf, ezért a beteget vizsgálatra a MÁV Kórházba kellett szállítani. Mire a beteg a műtőbe került – belehalt sérüléseibe. Augusztusában történt a – már említett – haláleset a megégett 15 éves fiúval, akit szintén órákig viszegettek egyik intézményből a másikba. 1998 szeptemberében a fővárosban csak a harmadik kórház fogadta azt a 14 éves autista lányt, aki az intézetben lett rosszul. S a miniszter fél éve ígéreti: most már aztán nagyon sürgősen különféle azonnali intézkedéseket léptet életbe a sürgősségi ellátás javítására. S a szervezeti hibák, intézményi hiányosságok aztán jótékonyan elfedik ezek között is azon eseteket, amelyekben pedig kizárólag hanyagságok, nemtörődömségek, slendrián disznóságok zajlottak.

Az általános pénzhiányban magától értetődő a korrupció, az ágyak, a drágább szolgáltatások pénzért árulása; természetes módon konzerválódott a paraszolvencia: a hálapénz orvosra és betegre egyaránt megalázó, ám – legalább az orvos számára – rendkívül kifizetődő gyakorlata. A paraszolvencia, amely összetartja a hivatásrendet. Amely „okainak és elméleti háttérének föltárására” a pillanatnyilag fungáló egészségügyi miniszter most hoz létre bizottságot. Tessék mondani: mi a bűbátnak kell erre bizottságosdit játszani? Sok-sokezer oldalon százszor föltárták már az orvosi borralaló „okait és elméleti háttérét”. Elegendő lenne azt eldönteni: tényleg akarnak-e döntení vagy sem. Az összes többi alibi, ál- és pótcselekvés! Egyébiránt: ha nem dugva és jól fizetnék őket, kevesebbet hibáznának? Nem tudhatom biztosan – bár legalább az olyan típusú műhibákból kevesebb lenne, amikor például a császármetszést azért nem végzi el a szülész, mert akkor le kéne adni a paraszolvenciából az altatósna –, de azt hiszem: kevesebbet. Viszont nem ellenkeznének ilyen görcsösen minden műhiba-vád ellen, ugyanis nem a presztízs lenne az egyetlen – a hálapénzen túli – maradék mentsvárunk. Ha már ilyen szisztémában, ilyen fizetésért dolgoznak – legalább félve tisztelje őket mindenki, tényleg mint nagy fehér varázslókat. Ahogyan az ókori zsidóknál is a papok voltak a nép orvosai, ahogy a görögöknél is Aeskulapius templomai voltak a kórházak – s ahogy a miszticizmust, a jótékony lila ködöt azóta sem engedik elhessegetni mesterségük fölül a doktorok.

Márpedig – mondom az orvosok védelmében – aki méltatlanul rossz körülmények között dolgozik, az sokkal nagyobb valószínűséggel hibázik, mintha minden rendben lenne körülötte. Ha negyven beteg vár rá odakint; ha zríkálják a sok fölírt gyógyszer miatt, míg végül hajlandó a pácienssel behozatni saját piruláit; ha nem képes normális fizetést kiküzdeni az asszisztensnőjének; ha mindig a már úgylis ritkán operáló tanár úr utazik a kongresszusokra – nehezen fog teljes személyiségével és tudásával odafordulni pácienséhez. És még

hosszan, rettenetesen hosszan sorolhatnám az orvoslással kapcsolatban a korszak bűneit. Ám ez csak bizonyos határok között – s nem a végletekig – lehet magyarázat arra: X doktor jól vagy rosszul végzi a dolgát. Nem várom senkitől: magára vegye a korszak bűneit. Azt azonban igen: ha van saját bűne, azt igenis vegye magára, az alól ne bújjon ki!

Homo menzúra – mondták a görögök –, az ember: a mérték. A beteg mértéktelen kiszolgáltatottsága és az orvosok mértéktelen önvédelme lehetetlen helyzeteket teremt. A kiszolgáltatottság például a tapintat megléténél vagy hiányánál kezdődik. A húszágyas kórteremben vizsgálják Rozi nénit: a fenekében nyúlkálnak – és ezt tizenkilencen nézik, mert nem visznek oda egy rohadt függönytartó állványt. Miközben négykézláb, a fenekén át masszázst kap a prosztatagyulladással küszködő Rezső bácsi – a teremben vidáman uzsonnáznak a huszonéves nővérkék, tüchtig helyen a takarítónő sebesen fölnyalja koszos rongyával a kezelő-ágy alatti linóleumot. Amikor nőgyógyászati vizsgálaton lábait a kengyelbe helyezve, széttárt combokkal fekszik Mancika, félrerántják az – ott legalább meglévő – lepedő-függönyt: – Lacikám, hova tetted a kettőkor kezdődő referálás anyagait, nem találom? – Orvosok az ilyen gondolatok fölvetését is rendszerint filosznyavalgásnak tekintik. A beteg intimitása? Az mi? A beteget meg kell gyógyítani, ez a lényeg! – vágják oda. – Az lehet – dühösködik X professzor kongresszuson –, hogy az én klinikámon a betegek komfort nélkül rosszul tudnak kakálni, de jól lesznek megoperálva! – És nincs igazuk! A kettő nem választható el! Csak együtt lehet jól csinálni! A tapintat a toleranciának és a beteg fontossága elismerésének első, nélkülözhetetlen lépcsőfoka. Annak jele, hogy valóban őerte zajlik a gyógyítás úgynevezett folyamata. Ha véletlenül belenézek a már mindegyik tévéadón állandóan ömlő orvos-sorozatok bármelyikébe: valami egetverően más miliőt, más stílust, más emberi érintkezési módot érzek. Jó, jó, ne túlozzam el, ne írjam azt: a beteg az úr a saját vagy a biztosítója pénzéért – bár ez sem kizárt. De az azért

már csak nem túlzás, ha állítom: egyenrangúak – az orvos és a beteg. Egyenrangú viszonyban pedig az esetleges műhiba is egészen más megvilágításba kerül. Legális minden. Még az elkövetett hiba is az. Ez nem – vagy nem elsősorban – pénzkérdés. Olykor mégiscsak föl kell tenni az alapkérdést: az orvoslás szolgálat vagy hatalom? Aki hatalmat gyakorol a beteg fölött – az nem szolgálja őt.

Miben különbözik a magyar orvosi műhiba-gyakorlat az amerikaitól, némettől, angoltól? Először is ott irtózatot fizetnek ki a bizonyított műhibákért a pácienseknek; a milliók nem forintban, hanem dollárban röpködnek – és tényleg röpködnek. Másodszor az orvosnak egyszemélyi felelőssége van. Így persze azt az orvost, aki újra „mellényúl”, és ezt kártérítési perben „rá is verik” – úgy rúgják ki egy pillanat alatt, hogy a lába nem éri a földet. Nem engedhetik meg maguknak, hogy ne szabaduljanak meg tőle azonnal – mert különben csődbe mennek. Vagy az orvos maga megy tönkre, de teljesen. Harmadszor rendszeresen folynak büntető eljárások is – nem elsősorban börtönbe zárással, bár az is előfordul –, főképpen azzal az ítélettel, hogy évekre vagy örökre eltiltják a szakmájától a valóban vétkes orvost. Természetesen – mint szinte mindennek – ennek is megvan a hátulütője. A beteg összeesik az utcán, és az orvos nem mer hozzányúlni, nehogy műhiba-per legyen belőle. Tovább tartanak a gyógykezelések, mert minden orvos hatszorosan lefedezze magát. Még az is előfordulhat: ha észreveszik, a betegben benne felejtették a tampont – a nővér sem szól, hanem elszalad ügyvédhez, és fölajánlja, tíz százalékért elmeséli, mi történt. De hát – már bocsánatot kérek! – nem kötelező a betegben hagyni a tampont!

És nálunk? Az orvosi műhibákért a bíróságok által megítélt összegek döntő többsége egyszerűen nevetséges ahhoz képest, ami történt egy-egy esetben. Magam e kötetben egyetlen okból nem írtam le a kártérítések összegét: ügyvédek és bírák egyöntetűen óvtak ettől, mondván: a bírói gyakorlat részévé válnának a leírt számok, s tovább erősítenék a jelenlegi –

iszonyatosan alulértékelő – gyakorlatot. Az orvosok egyszemélyes felelőssége – mint már többször szóba került – gyakorlatilag a nullával egyenlő. A feudális orvos-hierarchiába nem fér bele.

Természetes hát, hogy a jogerős bírósági ítéletekben bizonyított és megállapított műhibákat nem előzi meg és nem követi sem fegyelmi, sem etikai eljárás. A Magyar Orvosi Kamara Budapesten három etikai bizottságot működtet. Csupán az egyik elnökével, dr. Bönoá Györggyel sikerült beszélnem. Ő közölte: nincs miről interjút adnia – négy év alatti 99 etikai ügyükből egyetlenegy sem volt műhiba-tárgyú. Aztán dr. Poczkodi Sándor, a Kamara Országos Orvosetikai és Fegyelmi Bizottságának (a 19 megyei, plusz 3 fővárosi etikai bizottság fellebbviteli fórumának) elnöke megismertet az országos adatokkal. Az elmúlt négy évben évente átlagosan ezer orvosetikai eljárás és ötszáz rendőrségi ügy indul; ez a kétszázmillió orvos-beteg találkozás 0,2-0,3 tízezred százaléka. Az évi ezer etikai ügyből átlagosan ötven-hatvan folyik foglalkozási szabályszegés, más néven műhiba miatt. Ennek is harminc-negyven százaléka fogorvosok ellen: lötyög a protézis, kizuhan a híd. Amiből már etikai eljárás kerekedik, majdnem mindegyikben marasztaló döntés is születik. Milyen? Figyelmeztetés, megrovás, néhány havi fizetésnek megfelelő pénzbüntetés. Hat hónapos eltiltással végződő etikai ügy a legutóbbi négy évben összesen 3 – azaz három – fordult elő. Az első orvos természetgyógyász volt, aki diagnosztizált végbélrákos betegét addig-addig kezelte természetgyógyászati eszközökkel – nem engedve hagyományos kezelésekre –, míg az meghalt. A második házi orvos, akinek többszöri hívás ellenére sem volt kedve kimenni a beteghez, aki így időnek előtte meghalt. A harmadik esetben pedig éppen nyolcadszor jártak el X orvos ellen, mert – most éppen – addig nem volt hajlandó megvizsgálni és ellátni betegeket, amíg azok át nem jelentkeztek hozzá, hogy a TB kártyapénzt ő kapja meg. Talán nem is volt a lehető legszerencsésebb ötlet Gógl Árpádtól, az

orvosi kamara korábbi elnökétől, jelenlegi betegségi minisztertől a legutóbbi kamarai választáson úgy fogalmazni: „az orvosi kamara a szakma képviseletén túl a betegek ügyvédjének szerepét is betölti az egészségügyben”.

Büntetőjogi ügyek – amint arról az illetékes rendőrök is beszámoltak e kötetben – szinte egyáltalán nincsenek. A Pesti Központi Kerületi Bíróságon egy teljes év összes büntetőjogi ítéletét átnézve: azok között nem akadt egy sem, amely orvosi műhiba miatt született volna. S ha olykor – kivételképpen, mégis – ítéletet hirdetnek orvos fölött, annak sincs sok teteje. A Veszprémi Városi Bíróság büntetőtanácsa azt a körzeti orvost, aki nem vizsgálta meg alaposan páciensét – s így nem vette észre annak infarktuszát, amiben a beteg meg is halt –, vétkesnek találta, s 13.200.- Ft, azaz tizenháromezer kettőszáz forint pénzbüntetésre ítélte, mellékbüntetés (foglalkozás gyakorlásától eltiltás) kiszabása nélkül. Az utolsó öt évben büntetőbíróóság orvosra 1 – azaz egy – esetben szabott ki foglalkozástól eltiltás mellékbüntetést.

Igaz, már az eredeti, az indiai kasztrendszer is arra épült: a kasztnak saját normái vannak, s azok megszegését kizárólag maga a kaszt ítéli meg és bünteti. Az érinthetetlenekhez alacsonyabb kasztbeliek ne közelítsenek! Tán éppen az indiai bráhmanok kasztja állt annyira felhői magasságokban, mint manapság is – picivel mégiscsak későbben – szeretne az orvosoké. Az orvos kaszt nemigen óhajtja földni érinthetlenségét; s erőszaknak, külső beavatkozásnak, kasztmivolta elleni merényletnek érzi az összes ilyen kísérletet – lett legyen az akár hibás ténykedés miatti felelősségrevonás, akár például kártérítési műhiba-per. Márpedig amikor a kaszt úgy érzi: őt nemcsak hogy nem becsülik meg méltóképpen, de még támadják is – teljesen természetes, ha belső kohézióját, összetartását túlzottan nagyra növeszti, egyszersmind kifelé, a külvilágra kimereszi a tüskéit. Sokáig – az ötvenes-hatvanas évekbeli értelmiség-, tehát egyúttal orvos-ellenes időszakban – joggal volt ilyen érzés az orvosokban, s ez aztán rögzült.

Megítélés kérdése: az elmúlt tíz évben, illetve akár több évtizedben okuk-joguk volt-e nem lelazítani – nem hagyni megszűnni ezt az érzést –, igazuk van-e ma is a megtámadottság-tudatban. Mindenesetre ők úgy viselkednek, mintha mi sem változott volna e téren, ugyanazok az ősi kaszt-típusú válaszreakciók jelentik viselkedésük alapját és kiindulópontját. Jellemző erre, menyire másképpen kezelik társaik műhibáját – attól függően: honnan jött erről a jelzés.

Ha orvos „dobott föl” orvost, például a patológus írta le – belső! – jelentésben: a doktor úr itten elbarmolta ezt a dolgot – azonnal úgy van, kliniko-patológiai megbeszélésre kitűzik, kivizsgálják, még az is előfordul, hogy kamarai etikai eljárást is indítanak. Minden évtizedben egyszer-szám szerint büntető-bíróságok is elítélnék orvost – ez mind úgy indult, hogy kollégák jelentették föl. Ám jellemzőbb ebben az esetben is: azt közösitik ki, aki nem tartja be a szabályt, hogy tudniillik saját fészünkbe nem piszkítunk. Egyszer X vidéki kórházban a gyerekorvos átment másik, a nőgyógyászati osztályra; és tepsiben fölfedezte a – meghalni kitett, de – rúgkapáló újszülöttet, akit a szülészek nem tartottak életképesnek. Ő igen; berohant vele a saját osztályára, kezelni kezdte, de a baba addigra annyira lehűlt – végül mégis meghalt. A doktornő fölemelte a telefont, hívta a rendőrséget, és azt mondta: – Kérem, itt megölték egy embert! – És őt közösitették ki, alázták porig. A szülés közben „megölt” gyerek szüleinek az egyik orvos őszintén elmondta: mi minden melléfogás történt odabent, a szülőszobán. Napnál világosabb ugyanis, hogy durva műhiba történt. Büntető-ügy eredmény nélkül; polgári per diadalmenetben megnyerve, a kártérítési per jogerős ítéletéből egy kezdő ügyész is tuti nyerő vádiratot írta. Magyar Orvosi Kamara, etikai eljárás, s egyetlen határozat születik: megrovásban részesítik – azt az orvost, aki elárulta a szülőknek, mi történt. S ez a mentalitás természetesen az orvostársadalom egészében irradiál: szétterjed, kisugárzik.

Gyökeresen más azonban a helyzet, ha kívülről érkezik az ügy: ha maga az érintett vagy a család indítja el – akkor azonnal

zárnak a sorok. A Tudós álláspont című fejezetben szerepelt Sándor Judit 241 műhiba-esetét elemzett – a műhiba tényét ezek közül egyetlenegyszer sem közölte az orvos vagy a gyógyintézmény a beteggel. És kvaterkázás közben a doktorok el is mondják: hagyjátok ránk, majd mi megoldjuk, elintézzük a disznóságokat, de a magunk körein belül! Miből gondolják: a Jóisten följosította – kizárólag őket, orvosokat – erre, hogy egyedül válhassanak önmaguk bíráivá? Azt felelik: mert mi – kívülállók, nem orvosok – nem értünk hozzá. És nem hajlandók tudomásul venni: ez nem igaz, sőt! Hiszen a műhiba-ügyek jelentős részében maga az orvosi kérdés teljesen egyértelmű – voltaképpen szinte nevetséges is a szakértő-kirendelés, a huzavona. Ám az orvosok és az orvos-szakértők – különösen ha már per van – orvosi szakkérdésként próbálják kezeltetni a tény-és jog-kérdéseket is. Gyakran sikerrel. Amikor az idős nénit a kórházban halálra sújtotta a feldőlt infúziós állvány – a bíróság igazságügyi orvosszak-értőt rendelt ki, aki „szakvéleményében” rögzítette is: az infúziós állványt nem lehet rögzíteni, mégpedig azért nem, mert lehetetlen. Hol ebben az orvosi szakkérdés? Ki lehetett volna rendelni statikus szakértőt, esetleg lakatos, ács vagy barkács szakértőt, de orvosit: azt aztán teljesen fölösleges és értelmetlen volt!

Félreértés ne essék: ez a sután-bután túlértelmezett összetartás egyáltalán nem kizárólag az orvosi szakmában létezik. Van ilyen a pedagógusok, egyes jogász-szakmák, bizonyos tudományos szakterületek emberei között, mi több, olykor egy-egy cégen belül az esztergályosok, szerelők, ki tudja, még ki mindenkik között is. Az orvosoknál azért, mint tudjuk, egy icipici különbség van: itt életre-halálra „folyik a játék”. Amikor a gyerek órán jogosan kijavítja a tanárját, és ettől természetesen megutálják a tanárok, elkezdik azonnal „kicsinálni”, ha lehet, eltávolítják az iskolából – az is nagy károkat okozó műhiba, csak éppen mindenki életben marad.

Ráadásul ez az orvosi túl-szolidaritás megsokszorozódik a főorvosok egymásközi viszonyában, s még nagyobbra nő a

professzorok között. Már a főorvos is egy szentség, ahhoz aztán se ember, se isten nem nyúlhat; a tanár úr pedig egyenesen főisten, valahol magasan a felhők fölött trónol. Persze, ez a belső elkülönülés – szintén, amint maga az összetartás is – voltaképpen opozíció az állammal, a hivatallal szemben. Külső erő ne kerüljön be közénk, mert az úgylis mindig ellenség! A minisztérium is, az önkormányzat is, az igazságszolgáltatás is. Ezeket kívül kell tartani, „meg kell óvnunk magunkat tőlük”. Igaz, egyébként az orvosoké talán a legerősebb érdekérvényesítő képességű társadalmi csoport. Ám ezt is rosszul használják. Vagy inkább nem is rosszul, csak hihetetlenül önzőn, rövidlátón, kizárólag a saját legegységértelmebb, tudniillik anyagi érdekeiket tartva szem előtt. Azt elérik évtizedek óta, hogy a paraszolvenca rendszeréhez egyetlen kormány sem merészel hozzányúlni – borítékolom: most sem –, de azt már nem, hogy az egészségügy ne rohadjon le teljesen. Milliomos főorvosok és professzorok dolgoznak koldusszegény kórházakban. A hangadók, a politizálók, az úgynevezett közéleti szerepet vállalók – nem véletlenül – az elit- és műtéti szakmákból kerülnek ki, azok közül, akik a hálapénz fönntartásában érdekeltek. Patológusokból legfeljebb miniszterek lesznek – lásd Surján László –, az meg, mint tudjuk, nem komoly dolog.

Bonyolítja a dolgot a formális és az informális rangsor kettéválása. Van formális hierarchia: ki a tudományok doktora, a professzor, a főorvos, az adjunktus – de ez nem azonos azzal: ki a jó orvos. Hiszen nem attól lesz valaki vezető beosztású, hogy jó orvos, hanem sok minden mástól. Amikor X professzor kórházba kerül, és meg kell operálni – a legkülönbözőbb machinációkba kezd, ezer trükköt bevet, elérendő: ne Y professzor végezze rajta a műtétet, protokolláris okból, hanem Z tanársegéd. Tisztában van minimum azzal: ilyen pimf operációt a prof tízévenként egyszer végez, a tanársegéd viszont hetenként nyolcszor. Más esetben azt is jól tudja: a prof akárhányszor műt, mindet elszúrja, az jár jól, akinél félidőben átadja az asszisztenciának. Egyáltalán honnan lehet ma Magyarországon

megtudni: ki a jó orvos? Ha a vezetőt kérdezem – ő a jó beosztottat, a kevés konfliktust és gondot okozót fogja megnevezni. Ha a betegektől próbálok tájékozódni – ők azt tartják jónak, aki kedves hozzájuk. Ha a kollégáktól informálódok – ők riválisok, azt javasolják, aki nem tud pénzt kivenni a zsebükből. Szóval akkor kihez forduljak, ha az a kérdés: kivel operáltassam magam? Nyilvánvaló: a nővérekhez. Csak az a biztos információ, amit a nővérek mondanak: – Margit nővérke, ha megbetegszik az anyukája, kivel operáltatja meg? – A Kovács orvos úrral. – Oda kell menni, a Kovács orvos a nyerő tipp! Bár ezzel is vigyázni kell: lehet, Margit nővérke a Kovács orvos úrnak szokott betegeket „szerezni” – azzal, hogy őt ajánlgatja –, amely esetben tudniillik kap valamicske részt a paraszolvenciából!

Nehezíti a helyzetet az is, hogy – az élet sok más területéhez hasonlóan – az orvoslásban is óriási industrializálódási folyamat zajlott le. Mint ahogy a pedagógiában is. A gyereket hatévesen ráteszik a futószalagra, az megindul vele, és minden tanórán rászereznek valami kis tudást. A végén lelép a futószalagról a kész jogász, orvos, balett-táncos vagy kőfaragó. Ki tehát a jó gyerek? Akinek megfelel a futószalag sebessége

– nem akar se gyorsabban, se lassabban haladni –, és aki hagyja, hogy rászerezjék a tudást. Milyen a kórház? A mai gyógyintézmény a magas színvonalú, profi autójavító üzem mintájára működik. A motorszerelőtől átgurul a kocsni az elektromoshoz, onnan a karosszériáshoz, majd a fényezőhöz, végül a mosóba. Jövök én, mint beteg, s a kérdés: mim fáj? Mimmel van bajom? Megyek a labororvoshoz, a kardiológushoz, a nephrológushoz, vissza a röntgenorvoshoz, az egyik specialista megtükröz, a másik megszondáz – de hol vagyok én? Hol vagyok én, a betegség tokja? A tanársegéd urat csak a vesém érdekli, az adjunktusnőt a szívem, én csupán mint a betegség tokja és hordozója vagyok jelen – a tok pedig ne ugráljon, annak kuss! Jó beteg az lesz, aki rutinból gyógyítható; rossz, akin fejet kell törni, aki kérdez vagy pláne ellentmond;

selejt pedig a gyógyíthatatlan és a haldokló, valamint a műhibával elszúrt beteg. És ennek megfelelően alakulnak ki az attitűdök is a kommersz orvoslásban. Persze, specializációra szükség van, az eredményezhet nagyobb szaktudást egy-egy szakterületen. Ám a túl korai és túlerőltetett szakosodás az ember-látás megszűnésével jár. Hová lesz a szintetikus látásmód, mit lehet így kezdeni azzal a nem elhanyagolható ténnyel, hogy egyébiránt pszichoszomatikus lények vagyunk? Lehet tényleg évtizedeken át csak vesét kezelni, anélkül, hogy az egész embert, – „a tokot” – is nézné az orvos?

Pedig az orvosi hivatásrend belső ellentétei egyre élesednek. Nő a szakadék a kutató és a klinikus orvosok között; éleződik az öt évtizedes rossz viszony a nagy hálapénzes szakmák és a többiek között; romlik a professzorok, főorvosok, illetve a beosztott orvosok kapcsolata; és jön föl egy új ellentét is: a magánklinikákon dolgozók és az onnan kiszorulók között. A keményedő, durvuló, lélekben csúnyuló ország rajtahagyja „lenyomatát” az orvostársadalmon is. Harmincnyolcezer orvos dolgozik ma Magyarországon. Többségük – biztos vagyok benne – tisztességesen, komoly felelősségtudattal. Az ő érdekük lenne, hogy a felkészületleneket, a tisztességteleneket, a linkeket kilökdössék maguk közül. Az orvosi műhiba-ügyek – bármennyire is a poklok pokla közelíteni hozzájuk – cseppben a tengerként jelenítik meg össz helyzetüket.

UTÓSZÓ

A könyveknek is – tartja a mondás – megvan a történetük. Sőt, egyeseknek az előtörténetük is. Ebből a kötetből például – még meg sem jelent – már „kitört a balhé”. Gyanúsítások, alapos és alaptalan feltételezések keresztezték egymást; megkeresések érkeztek: „hogyér adják” azt, ha mégsem jelenne meg; perrel fenyegetőzések futottak be; és temérdek jó- és rosszízű vádat is fejemhez vágtak: mi hogyan született benne.

Ezért hát jobbnak vélem e pótlapon közölni a valós helyzetet, megelőzve a későbbi fölösleges veszekedéseket.

E kötetben kizárólag megtörtént orvosi műhiba-esetek szerepelnek. A rövid, novellisztikus formában közölt történeteknek csupán a magva igaz, csak éppen ilyen-olyan okoknál fogva név nélküliek, rendszerint azért, mert szereplői nem vállalták a nyilvánosságot.

A részletesen, kórház-, orvos- és beteg-névvel együtt megírt esetek is természetesen mind hitelesek – amennyiben igaz az, amit az érintett elmond, s a dokumentumok alátámasztanak. Munkám során elvetélt jogászként és szociológusként megkaptam a kutatási engedélyt a Fővárosi és a Pesti Központi Kerületi Bíróságon, ezeken tehát hozzájutottam valamennyi perirathoz. S mivel a műhibák szenvedő alanyai egymás kezébe adtak, eljutottam sokakhoz más helyütt is, s a saját dokumentumaikat természetesen ők is szabadon átadhatták nekem. A bíróságok tárgyalásai pedig nyilvánosak. Másról segítséget nem kaptam, munkám mögött nem állt, így hát bele sem szólhatott senki.

A kötet első levonatát aztán megmutattam annak az ügyvédi irodának, amelynek tagja a legtöbbet szerepel a könyvben – s ők teljes egészében elhatárolták magukat a leírtaktól. Szívük joga. Kérem, a második oldalon szereplő Füst Milán-idézetet vegye

komolyan mindenki; én legalább komolyan gondolom. „Semmi sincsen egészen úgy.”

SÁRIKA SZEME ÉS ÉLETE	3
A KIS KEVIN.....	9
VÉRADÓ VÉRE	18
ANIKÓ EGYEDÜL MARADT	27
ANNAMARI EGYETLEN VÁGYA.....	46
NEM BÍRTAM ÁTTÖRNI A HALLGATÁS FALÁT	66
FŐRENDŐRÖK – GONDBAN.....	79
FRUzsINA MÉGIS ÉLETBEN MARADT.....	105
TUDÓS ÁLLÁSPONT	124
„ALÁGYÚJTOTTÁK AZ ÁGYÁT”	139
SOHA NEM FOG LÁTNI, HALLANI, ÜLNI, ÁLLNI, JÁRNI, ENNI.....	152
TALÁN MEGETTE... ..	179
CSAK A FÜLE ZÚGOTT.....	191
KEBELREGE 1, 2, 3... ..	199
A LEGNAGYOBB GONDOSSÁGGAL... ..	237
MIÉRT HAGYTÁTK RAJTA A FOGÓT?	252
ÉS AMERIKÁBAN?	267
„ANYAVÉDELMI KÖZPONT”	275
NEKI MÁR NEM SZÁMÍT?	292
ITT LESZ A LEGJOBB HELYEN!	306
ORVOS PEREL ORVOST	314
MIK VAGYTK TI, ISTENEK?	331
A NECROSIS: SZÖVETELHALÁS	349
MÁRIA – MAGDOLNA	374
MAGÁN-MORGOLÓDÁSOK MINDERRŐL	398
UTÓSZÓ	410